

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

2015

Jan Tilsch

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

Proces s „vedením ilegální protistátní skupiny KDS“ v roce 1955 a procesy
s ním spojené

Political Trial with „Leaders of illegal anti-state Group KDS“ in 1955 and
related Trials

PhDr. Jan Tilsch

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena MÍŠKOVÁ

Studijní program: Kombinovaný

Studijní obor: České a československé dějiny

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma **Proces s „vedením ilegální protistátní skupiny KDS“ v roce 1955 a procesy s ním spojené** vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2015

.....

podpis

Chtěl bych moc poděkovat všem blízkým v mém okolí, kteří měli „božskou“ trpělivost a výdrž, s nimiž mě při vzniku a zejména v době finalizace této disertační práce podporovali. Děkuji zejména svým rodičům, a také manželce Lucii, že mi mnohdy se „skřípěním zubů“ umožnili „prodloužit“ milovaná studia historie na „rodné“ alma mater.

Speciální poděkování patří vedoucí mé disertační práce, doc. Aleně Míškové, za její velkou pomoc i trpělivost v průběhu zrodu a zejména při dokončování této práce.

Za vstřícnost a pomoc nad rámec standardních povinností děkuji také pracovníkům těchto archivů: Archivu bezpečnostních služeb, Archivu KDU-ČSL, Národního archivu i dalších. Také bych rád poděkoval kolegovi Štěpánu Gaštanovi, který mě v práci podpořil a umožnil mi svým přístupem dokončit toto dílo.

Nejvíce bych chtěl ale poděkovat svému synu Lukášovi a zároveň se mu omluvit za to, že jsem často pobýval v archivech, doma zpracovával prameny, či psal tuto práci, místo toho, abych s ním hrál a byl s ním.

Tuto práci bych rád věnoval právě milovanému synu Lukášovi, aby alespoň s odstupem času pochopil, z jakého důvodu jsem s ním v jeho nejroztomilejším věku tolik nebyl a odpíral mu svůj čas, který měl patřit právě jen jemu...

Děkuji!

ABSTRAKT

Hlavní náplní této práce je podrobně zmapovat a popsat dílčí část politických procesů v Československu první poloviny padesátých let 20. století, zaměřených proti politickým oponentům pocházejícím zejména z řad členů Československé strany lidové (ČSL) či alespoň z katolického prostředí. Jedná se o dosud takřka nezpracovanou problematiku likvidace vedení „protistátní“ skupiny s názvem Křesťansko-demokratická strana (KDS) a na ní navázaných regionálních „protistátních“ skupin KDS. Cílem je nastínit čtenáři dlouholetý boj komunistické moci s „virtuálním politickým subjektem KDS“, který měl vyvrcholit právě veřejným procesem s vedením této připravované organizace. Dále bych rád přiblížil dilema StB při hledání vůdců KDS, podkryl práci a podíl vyšetřovacích orgánů při konstruování jak vedoucí, tak i navázaných protistátních skupin. V závěru bych rád naznačil i pokračování tažení proti dalším skupinám KDS souzeným po hlavním procesu v roce 1955 až do šedesátých let, a také představil svůj pohled na reálnou činnost členů vedoucí skupiny.

KLÍČOVÁ SLOVA

Křesťansko-demokratická strana

KDS

Československá strana lidová

ČSL

„Obrozená“ ČSL

Politický proces

Politická perzekuce po únoru 1948

Bedřich Hostička

Vilém Schaffer

Jan Dostálek

ABSTRACT

Main Content of this Work is to describe in detail Part of political Trials in Czechoslovakia during the first Part of 1950's, focused against political Opponents coming from Czechoslovak People's Party (ČSL) or Roman Catholic. The Topic – political Trial with „Leaders of illegal anti-state Group Christian-Democratic Party (KDS)“ in 1955 and related Trials – is almost unprocessed. The Goal of this Work is to sketch long-lasting „crusade“, managed by the communist Power, against „virtual political Entity KDS“. This „crusade“ should culminate by public political Trial with Leaders of KDS. I'd like to focus on Secret state Police (StB) and its searching of Leaders of KDS, showing the Mechanism of anti-state Groups' Construction too. During the final Part I'd like to show continuance of struggle against other Groups of KDS after the Year 1955 until 1960's and introduce real activities of KDS' Leaders.

KEYWORDS

Christian-Democratic Party

KDS

Czechoslovak People's Party

ČSL

„Restored“ ČSL

Political trial

Political Persecution after February 1948

Bedřich Hostička

Vilém Schaffer

Jan Dostálek

Obsah

1	Úvod	12
1.1	Hodnocení použitých pramenů ke KDS	15
1.1.1	Prameny v archivech	15
1.1.2	Memoáry	18
1.1.3	Vydané žaloby a soudní zápisy k procesům	19
1.1.4	Dobový tisk	20
1.2	Politické procesy s KDS v porevolučním historickém bádání	22
1.2.1	Historické publikace a články ke KDS	22
1.2.2	Historické publikace a články k ČSL, politickému katolicismu a procesům ..	26
1.2.3	Syntézy a nevydané historické práce související s tématem	28
1.2.4	Internet	29
2	Katolíci v ohrožení, aneb ČSL mezi lety 1946-1956	31
2.1	ČSL v období omezené demokracie do února 1948.....	32
2.2	Vítězství přeje („na vše“) připraveným.....	39
2.3	„Obrozená“ ČSL po únoru, aneb „splníme a ještě překročíme“	45
2.3.1	ČSL podle Petra (1948-1951), aneb rozchod ČSL s katolickou církví.....	46
2.3.2	ČSL podle Plojhara (1951-1956, resp. 1968), aneb ruku v ruce s komunisty. 63	
3	Katolický exil a hledání společné cesty.....	70
3.1	ČSL v exilu	71
3.1.1	Kdo lidovce povede?	71
3.1.2	Zástupci ČSL a Rada svobodného Československa.....	76
3.1.3	Křesťansko-demokratické hnutí	79
3.2	Rozhlasové vysílání pro Československo	81
4	Procesní mašinerie se rozjíždí.....	84

4.1.1	Zvůle posvěcená legislativou.....	86
4.2	Cíl - rozvrátit ČSL splněn	88
4.2.1	Co s „vyakčňnými“ lidovci?	89
4.2.2	„Obrození“ lidovci a StB, aneb „pod svícnem není tma“	91
5	Křesťansko-demokratická strana - konstrukce StB nebo lidovecký sen?	92
5.1.1	Důvody pro vznik KDS ze strany lidovců	92
5.1.2	Důvody pro vznik KDS ze strany StB	94
5.2	Název KDS/KDH	95
5.3	První procesy s KDS v letech 1948-1955	98
5.3.1	Počátky kampaně.....	99
5.3.2	Proces Horáková a spol. – Bedřich Hostička, zakladatel KDS?	104
5.3.3	Zpráva o boji státní moci s KDS (roky 1949-1950).....	108
5.3.4	Procesy s tzv. Zelenou internacionálou a další procesy.....	109
5.3.5	Bilanční zpráva o boji s KDS (roky 1951-1953).....	113
6	Hledá se nové hlavní vedení KDS	118
6.1.1	Kde hledat vhodné kandidáty?	119
6.1.2	Politicky ideální pro proces, ale „nedostupní“	120
6.1.3	„Dostupní“ předáci předúnorové ČSL	121
6.1.4	„Dostupní“ předáci „obrozené“ ČSL	123
7	Vedení KDS konečně odhaleno! Dlouholetý boj je u konce?	126
7.1.1	Vilém Schaffer – významný místopředseda	128
7.1.2	Ministerský úlovek – ing. Jan Dostálek	130
7.2	Zatýkání Schafferovy skupiny	134
7.2.1	Zatčení Františka Hofmana.....	136
7.2.2	Zatčení Viléma Schaffera a Ludmily Dvořákové.....	137

7.2.3	Akce „Orlice“ – zatýkání tzv. hradecké skupiny	139
7.2.4	Zatčení Milady Schafferové	146
7.3	Vzniklé protistátní dokumenty.....	147
7.3.1	Program KDS	148
7.3.2	Dodatky k programu	150
7.3.3	Organizační řád	151
7.3.4	Provolání	152
7.3.5	Směrnice	154
7.3.6	Nová politika	156
7.3.7	Ostatní dokumenty	158
7.4	Výsledky skupiny Schaffer a spol.	159
7.4.1	Vyšetřování Františka Hofmana.....	160
7.4.2	Vyšetřování Schaffera a Dvořákové v Karlových Varech.....	161
7.4.3	Nezbytná kontinuita aneb „znovuobjevená“ vazba Hostička-Schaffer	163
7.4.4	Vyšetřování tzv. hradecké skupiny	167
7.4.5	Dohromady pod Správou vyšetřování.....	172
7.4.6	Ukončení vyšetřování – čas na učení.....	183
7.5	Hlavní proces – 29. března - 1. dubna 1955	185
7.5.1	Nečekaná komplikace	185
7.5.2	Hlavní líčení a odsouzení.....	186
7.6	Amnestie a rehabilitace	192
8	Protistátní skupiny napojené na Schafferovu vedoucí skupinu KDS	199
8.1	Protistátní skupina Suchánek Stanislav a spol.	201
8.1.1	Zatýkání v Praze: akce „Suchánek-Výpomoc“ a KDS	201
8.1.2	Výsledky skupiny Suchánek a spol.	211

8.1.3	Proces se skupinou Suchánek a spol.	223
8.1.4	Neúspěšné odvolání.....	225
8.1.5	Rehabilitace skupiny Suchánek a spol.	226
8.2	Protistátní skupina Kubišta Ladislav a spol.	230
8.2.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	231
8.2.2	Spojení s vedením	238
8.2.3	Proces a odsouzení	239
8.2.4	Propuštění a Rehabilitace.....	241
8.3	Protistátní skupina Smaha Václav a spol.	244
8.3.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	246
8.3.2	Spojení s vedením	250
8.3.3	Proces a odsouzení	252
8.3.4	Propuštění a Rehabilitace.....	253
8.4	Protistátní skupina Andrlík Jan a spol.	255
8.4.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	256
8.4.2	Spojení s vedením	262
8.4.3	Proces a odsouzení	263
8.4.4	Propuštění a Rehabilitace.....	265
8.5	Protistátní skupina Hála Eduard a spol.	266
8.5.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	267
8.5.2	Spojení s vedením	272
8.5.3	Proces a odsouzení	273
8.5.4	Propuštění a Rehabilitace.....	274
8.6	Protistátní skupina Dvořák Josef a spol.	275
8.6.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	276

8.6.2	Spojení s vedením	278
8.6.3	Proces a odsouzení	279
8.6.4	Propuštění a Rehabilitace.....	280
8.7	Protistátní skupina Vaněk Karel a spol.	282
8.7.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	283
8.7.2	Spojení s vedením	286
8.7.3	Proces a odsouzení	287
8.7.4	Propuštění a Rehabilitace.....	290
8.8	Protistátní skupina Houska a Stříteský.....	292
8.8.1	Zatýkání a vyšetřování členů skupiny.....	292
8.8.2	Spojení s vedením	293
8.8.3	Proces a odsouzení	294
8.8.4	Propuštění a Rehabilitace.....	295
8.9	Zbraně.....	296
9	„Král je mrtev“ – boj pokračuje	298
9.1	„Klidné“ mezidobí (v letech 1956-1960).....	298
9.2	Procesy se členy KDS v šedesátých a sedmdesátých letech.....	301
9.2.1	Procesy s KDS po amnestii z roku 1960.....	302
9.2.2	KDS okolo roku 1968 a v době normalizace.....	305
10	Jak to asi ve skutečnosti s KDS bylo	308
11	Závěr	312
12	Seznam příloh.....	315
13	Textová příloha – přehledy skupin	316
14	Obrazová příloha.....	318
16	Seznam pramenů a literatury.....	332

16.1	Archivní prameny	332
16.1.1	Archiv bezpečnostních složek	332
16.1.2	Archiv KDU-ČSL (Praha)	334
16.1.3	Archiv autora	335
16.2	Edice pramenů před r. 1989	335
16.3	Edice pramenů po r. 1989	336
17	Odborná literatura	337
17.1	Odborná literatura před r. 1989	337
17.2	Odborná literatura po r. 1989 a literatura exilová	338
17.3	Sborníky a vybraná odborná periodika	347
18	Internet - seznam využitých stránek k tématu	350
18.1.1	Dobová i současná periodika na internetu	350
18.1.2	Stránky historických institucí	351
18.1.3	Samostatné tematické stránky	353

1 Úvod

Téma disertační práce jsem si vybral již v roce 2006 při zpracování své rigorózní práce, která se zabývala životními osudy mého pradědečka, významného prvorepublikového lidoveckého a katolického politika, poslance a ministra ing. Jana Dostálka. Při analýze pramenů k jeho osobě, resp. v průběhu mapování poslední a nejsmutnější části Dostálkova života, jsem narazil na několik navazujících politických procesů, které byly cíleny zejména na bývalé příslušníky Československé strany lidové (dále jen ČSL) a aktivní¹ katolíky. Obvinění byli souzeni za údajné organizování a účast v ilegálním politickém subjektu s názvem „Křesťansko-demokratická strana“ (dále jen KDS). Název KDS byla pro mne i většinu ostatních spojen více s novodobým politickým subjektem téhož jména, vzniklým až po roce 1990.²

Existence možné paralelní ilegální politické struktury k ČSL mimo rámec politických stran daných systémem Národní fronty, mne již tehdy velmi zaujala a začal jsem pomalu shromažďovat dostupné informace k této problematice v pramenech i odborné literatuře. Těch však bylo na počátku mého projektu bohužel velmi málo.

Osobní vztah k problematice i značný prostor pro badatelskou činnost byly pro mne asi hlavními motivy pro výběr tohoto náročného tématu.

Můj původní ambiciózní záměr vycházel z počátečního stavu tehdy identifikovaných procesů s KDS a nepředpokládal více než 100 %-ní nárůst počtu skupin. Cíl zpracovat průřez všech skupin, jejichž společným jmenovatelem bylo vznesené obvinění alespoň jednoho ze zatčených a obviněných z organizování či účasti na KDS a dát

---

¹ Aktivní myšleno jak po stránce politické, tak i po stránce náboženské, neboť oba druhy aktivit byly komunisty vnímány minimálně jako potenciálně nebezpečné a tudíž nepřátelské.

² Křesťansko demokratická strana vznikla v roce 1990 a zanikla sloučením s ODS v roce 1996. Zpočátku úzce spolupracovala s lidovci, ale posléze se s nimi rozešla. Mezi její mediálně nejznámější členy patřili např. Václav Benda či Ivan Pilip. Mezi jejími významnými členy byl ale také i Jaroslav Cuhra, který za myšlenku KDS strávil dlouhé roky v komunistických vězeních. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. Centrum pro studium demokracie a kultury (dále jen CDK). Brno 2008, s. 449-450

k dispozici jejich kompletní přehled, včetně základních osudů obviněných, jsem tak musel v průběhu zpracování nových a nových pramenů notně zúžit.

Počet nalezených skupin neustále narůstal a ani nyní, po takřka desetiletém bádání nejsem schopen odpovědně prohlásit, že jsem identifikoval opravdu všechny. Jedná se řádově o osm desítek politických procesů se stovkami odsouzených na tisíce let odnětí svobody...³ Na počátku bádání jsem věděl maximálně o 10-12 procesech se skupinami KDS a k polovině roku 2014 mám prošlé materiály o více než 70 skupinách a další mám ještě rozpracovány.

Časový rozsah konání procesů, které obsahují obvinění z formování či účasti v „KDS“ je i na dobu komunistického teroru neobvyklý a překračuje dvacet let. Začíná již krátce po únorovém převratu 1948 a končí v první polovině let sedmdesátých, kdy zájem státní moci o boj s tímto „nezničitelným“ fenoménem ustává.

Skupiny obviněných byly souzeny nejprve státními, později takřka všemi krajskými soudy. Nejvýznamnější skupiny či ti odvážnější odsouzení, kteří si dovolili odvolání, stanuli i před nejvyšším soudem v Praze. Obvinění související s KDS se nevyhnulo ani soudům vojenským, byť v omezeném měřítku oproti soudům civilním.

Toto rozpětí jsem i přes úvodní badatelské nadšení nemohl reálně splnit. Z tohoto důvodu jsem se po konzultacích s vedoucí práce (doc. Alenou Míškovou) dohodl na zúžení tématu na dílčí oblast – tedy na procesy spojené s likvidací údajného „vedení ilegální protistátní organizace KDS“ v letech 1953-6.

Jedná se v rámci celé množiny procesů s KDS o poměrně vymezený celek, který zahrnuje současně několik ilegálních skupin obviněných v různých krajích Čech. Tyto popisované skupiny byly souzeny v pouze v rámci Čech. Na Moravě, ale i v Čechách byly souzeny v letech 1953-5 paralelně další protistátní skupiny KDS, ale ty dle spisů StB nebyly napojeny na údajné vedení, které je tématem této práce.

Obvinění nejdůležitějších účastníků zde přímo souvisejí s dříve odsouzenými lidovci a katolíky, navazují na jejich „protistátní“ činnost a mnohdy ji ještě rozšiřují.

---

³ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR (dále jen ÚSD AV ČR), Praha 1997, s. 23*

Mj. navazují na i proces s protistátní skupinou Milada Horáková a spol., zejména na údajné protistátní aktivity dr. Bedřicha Hostičky, který byl v daném procesu označen za hlavního představitele protistátní větve ilegální organizace z řad příslušníků lidové strany.⁴ V kontextu tohoto a dalších procesů z počátku let padesátých představují mnou popisované procesy druhou vlnu tažení komunistické moci proti KDS s cílem odhalit a definitivně zlikvidovat tuto rozsáhlou a „nebezpečnou protistátní organizaci“ a její vedení.

Cílem této práce je tedy nejprve představit problematiku KDS v kontextu před i pounorové ČSL s hlavním důrazem na domácí události vč. boje státní moci s katolickou církví, ale i s nezbytným pohledem zvenčí s ohledem na aktivity lidoveckého exilu. Chtěl bych nastínit možné důvody vzniku této křesťansko-demokratické alternativy vůči prorežimní „obrozené“ ČSL, ukázat až obludnou rozsáhlost tažení komunistického režimu proti KDS v kontextu doby i ostatních politických procesů, dále vymezit a detailněji popsat zvolenou skupinu procesů souvisejících s likvidací údajného „vedení“ KDS. Rád bych se zamyslel i nad úlohou Státní bezpečnosti (dále jen StB) v celé kauze a výběrem kandidátů pro hlavní proces.

Na konkrétních zdokumentovaných případech ze zvolených skupin bych rád popsal zde využití mechanismy perzekuce v průběhu vyšetřování, při přípravě procesů i po odsouzení obviněných a zakončit jednotlivými pokusy o rehabilitace ze sklonku let šedesátých a, neznámka až z let devadesátých.

---

⁴ Srov. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 13-14; Popová, Martina: *Soudní procesy spojené s Křesťanskodemokratickou stranou u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1954-55*. In: Kol. autorů: *Vysokoškoláci o totalitě*. Ústav pro studium totalitních režimů (dále jen ÚSTR), Praha 2012, s. 288; Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: *„Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 175-179

1.1 Hodnocení použitých pramenů ke KDS

1.1.1 Prameny v archivech

Nejvýznamnějším pramenem pro mne byly vyšetřovací svazky jednotlivých skupin KDS v papírové či digitalizované podobě, uchovávané v Archivu bezpečnostních složek (dále jen ABS). Ty tvoří hlavní masu informací, z nichž jsem ve své práci mohl vycházet. Jsem si vědom, že jejich hodnověrnost i informační hodnota jsou značně diskutabilní a nelze jen z nich rozhodně jednoznačně určit míru pravdivosti obvinění.

Většinou vyšetřovací svazky obsahují důvody a podklady k zatčení, podepsané vyšetřovací protokoly, žalobu, výpovědi obviněných v soudním přelíčení a rozsudek.

Představují ovšem důležitou sondu do způsobu myšlení vyšetřujících orgánů a rozhodování stranického aparátu KSČ. Zároveň tyto svazky umožňují poměrně přehledně zmapovat účelové konstrukty vyšetřovatelů StB, kteří jednotlivé vyšetřovance přesouvali dle potřeby do „atraktivnějších“ skupin. Takovéto případy přesunu budou v textu podrobněji popsány.

Některé svazky obsahují i udání před zatčením, či přímo hlášení nasazených spolupracujících vyšetřovanců z vyšetřovací vazby a výjimečně i udání po odsouzení z výkonu trestu a dokonce i po propuštění. Jiné zase obsahují odvolací pokusy některých odsouzených ještě z doby jejich výkonu trestu, nebo pokusy o rehabilitaci z konce šedesátých let dvacátého století. Tyto části svazků mají z daných materiálů nepochybně nejvyšší informační hodnotu. Nežřídka totiž podávají reálná (byť značně právní rétorikou zastřená) svědectví o činnosti vyšetřujících orgánů v průběhu vyšetřování a genezi vynucených přiznání.

Mezi další prameny z ABS patří bezesporu materiály inspekce ministerstva vnitra z padesátých a šedesátých let, které obsahují různé stížnosti obviněných či odsouzených. Tyto mají většinou pro badatele značnou informační hodnotu, protože reálněji popisují očima obviněných praktiky StB při vynucování výpovědí a nátlak před hlavním soudním líčením.

Z ABS je nutné zmínit i fondy Ústředna Státní bezpečnosti (305) a Velitelství Státní bezpečnosti (310), které obsahují nemálo zajímavých doplňujících materiálů k ČSL a jejím představitelům, zejména z let 1948-1953.

Ostatní materiály, které lze nalézt v ABS k jednotlivým osobám v souvislosti s těmito kauzami jsou různorodého charakteru a mají velmi rozdílnou informační hodnotu. Jedná se např. o při domovních prohlídkách zabavené materiály jednotlivých obviněných, informace o předchozích zaměstnáních či o působení v ČSL i v jiných politických subjektech.

Specifickým pramenem uloženým v ABS je kartotéka „Akce 48“, která představuje soupis a charakteristiky procesních skupin stíhaných v padesátých letech, které s určitým odstupem zpracovala sama StB v průběhu let šedesátých z důvodu nezbytné přehledné evidence. Hodnota údajů obsažených v materiálech „Akce 48“ je pro tuto práci opravdu významná, protože představuje stručný přehled větší části soudy realizovaných protistátních skupin, včetně nemalého počtu skupin KDS.

Značné množství použitých archivních materiálů je však uloženo také v Národním archivu (dále jen NA) v Praze. Zde se primárně jedná o materiály vzniklé z činnosti orgánů Národní fronty – fond Ústřední akční výbor Národní fronty 1945–55 (dále jen ÚAV NF), dále dokumenty k činnosti vedení KSČ – fondy Generální sekretariát ÚV KSČ 1945–51, fond ÚV KSČ 100/36 Šváb, osobní fondy Klement Gottwald 1938–53, Antonín Zápotocký, Antonín Novotný a další).

V souvislosti s aktivitami církví je nutné zmínit rozsáhlý fond Státního úřadu pro věci církevní (dále jen SÚC), který ale k jednotlivým obviněným osobám či kauzám spojeným s KDS neobsahoval žádné zásadní informace.

V oblasti justice a politických procesů je nutné zmínit fondy Generální prokuratura a Státní soud, které však obsahují do značné míry tytéž materiály, jako v ABS. Obdobné informace jsou obsaženy i ve fondu Vězeňské spisy.

NA rovněž uchovává některé materiály k dějinám lidoveckého hnutí. Ty jsou uloženy ve fondech jednotlivých státních institucí, a to ať už na vládní úrovni (blíže např. fond Úřad předsednictva vlády – běžná spisovna 1945–59 nebo fond Úřad předsednictva

vlády – tajná spisovna 1945–59) či materiály vzniklé z činnosti jednotlivých ministerstev. Mezi nimi nejvýznamnější roli představují archivní fondy vzniklé z činnosti ministerstva vnitra (zejména se jedná o fond Ministerstvo vnitra – Nová registratura, fond Ministerstvo vnitra – tajné 1938–54, a také fond Ministerstvo vnitra – Noskův archiv 1945–53).

Pro poznání činnosti ČSL, KSČ i např. aktivit jednotlivých významných osobností nelze opominout i tiskové ohlasy soustředěné ve fondech výstřižkového archivu Ministerstva zahraničních věcí (blíže viz fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv 1945–1951, a také fond Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv 1952–1987).

NA uchovává rovněž řadu pozůstalostí jednotlivých osobností spojených s lidoveckým hnutím (zejména fond Jan Šrámek, fond František Hála, fond Adolf Procházka, fond Helena Koželuhová, fond Ivo Ducháček, fond Vilém Schaffer a další).

Bohužel i přes svůj značný rozsah mi dokumenty nalezené v NA k mému tématu posloužily víceméně jen k dokreslení obrazu doby. Rozhodující materiály, prokazující řízení perzekuce konkrétními stranickými orgány a jejich vedoucími představiteli v souvislosti s kauzou KDS, které jsem zde hledal, se mi zatím bohužel nepodařilo objevit.

Oblastní archivy až na výjimky neobsahují k tématu odlišné materiály než ty, které jsou uloženy v ABS, tedy většinou vyšetřovací spisy nejbližšího krajského soudu (např. Státní oblastní archiv Praha spravuje také fond krajské prokuratury v Praze z let 1948-1955).

Stranický archiv KDU-ČSL nabízí badateli k dispozici sice poměrně značný počet fondů k poválečným dějinám, ale ty se zejména týkají různých detailů pounorové „obrozené“ strany (např. školení aj.). Výjimku tvoří několik málo rehabilitačních složek ze šedesátých let, fondy jejích hlavních představitelů ČSL Aloise Petra a P. Josefa Plojhara, a také fondy předsednictva Ústředního výboru ČSL. Dále lze částečně využít již jen poválečný dobový stranický tisk, zejména *Lidovou Demokracii*. Možnost jejího studia je ale omezena na dostupný časový úsek 1946- 1949, pak roky 1968-9 a pak až od roku 1986 a dále. Ostatní katolická periodika po roce 1949 zde zastoupena nejsou, neb byla komunisty v té době hojně rušena. K problematice procesů s KDS či církevním procesům

zde nelze nalézt ani jakékoli vyjádření tehdejších lidoveckých špiček v podobě konceptu či tiskové zprávy, tedy až na konstatování, že nějaký člen strany byl v dané době StB zatčen a má být případně ihned ze strany vyloučen. Zdejší prameny jsou použitelné maximálně k dílčímu dokreslení fungování ČSL v letech 1947-56 a nastínění obrazu doby pohledem komunisty tolerovaného katolického tisku.

Prameny z Vojenského historického archivu (dále jen VHA) se k zúženému tématu nevztahují, byť vojenský soud vedl nejméně jeden proces s obviněnými spojenými s KDS,⁵ ale žádný z nich nepatří do námi sledované skupiny.

Využití zahraničních archivů jsem vzhledem k regionální povaze tématu nepovažoval za nezbytné.⁶

1.1.2 Memoáry

Mezi další důležitou skupinu pramenů bezesporu patří publikované i nepublikované vzpomínky z pozůstalosti některých zúčastněných odsouzených. Ty první edičně vycházejí naprosto nepravidelně, a pokud vůbec, tak zvláště po roce 2000 se na pultech knihkupectví objevují opravdu velmi zřídka. Vzhledem ke stále se snižujícím počtům přímých pamětníků je ale tento trend pochopitelný. Ke KDS se přímo nevztahuje takřka žádná vydaná samostatná publikace,⁷ nicméně některé sebrané vzpomínky obsahují dílčí svědectví účastníků, která pomáhají doplnit pozadí politických procesů pohledem odsouzených.⁸

Má snaha o využití nepublikovaných vzpomínek přímých obviněných nebo jejich pozůstalostí k této skupině procesů byla bohužel nepřilíš úspěšná. Z přímých účastníků

---

⁵ Tento byl projednáván Vyším vojenským soudem v Praze v polovině října 1955. Rozsudek Vyšího vojenského soudu v Praze. Archiv autora

⁶ Hodnota možných zjištění k tak vyhraněnému tématu mi nepřišla nijak vysoká a kromě toho většina relevantních prací, které vznikly v exilu, byla později vydána i zde. Jednou z mála výjimek jsou vzpomínky Bedřicha Hostičky, které pokud vím, nebyly publikovány nikdy.

⁷ Cuhra, Jaroslav: *Svědomy paměti*. Poznání, Olomouc 2009; Opasek, Anastáz: *Dvanáct zastavení. Vzpomínky opata Břevnovského kláštera*. ÚSD ČSAV, Praha 1992

⁸ Kol. autorů: *Kamínky*. 1.-5. díl. Hradec Králové 2000-2005; Kratochvíl, Antonín: *Žaluji I.-III.* Česká expedice, Praha 1990; Vrkočová, Ludmila (ed.): *Svědectví. Osudy politických vězňů 1947-1976*. Praha 2007

naprostá většina již zemřela, případně se mi nepodařilo získat jejich svědectví. Vzhledem k bolestivosti vzpomínek na tyto události se i takřka po 65 letech nechtěli až na výjimky vyjádřit ani jejich oslovení potomci. Vzpomínky pamětníků, které se mi podařilo ke KDS získat, nepatří bohužel do vybrané skupiny procesů, které se v této práci věnuji, a tak mi byly spíše jen doplňkovým zdrojem informací.

1.1.3 Vydané žaloby a soudní zápisy k procesům

Specifickým doplňkovým a poměrně stále dobře dostupným dobovým pramenem a zdrojem informací jsou i vydané zápisy ze soudních líčení u „dobře zrežirovaných“ významných veřejných politických procesů, např. Milada Horáková a spol.,⁹ někteří čeští či slovenští biskupové,¹⁰ Rudolf Slánský a spol.¹¹ a další vč. zahraničních politických procesů (zejména maďarské procesy s Lászlo Rajkem,¹² či kardinálem Mindszentym,¹³ procesy s titovskými špióny¹⁴ a samozřejmě ty sovětské z 2. poloviny třicátých let).¹⁵ Vydané části spisů u „domácích“ politických procesů většinou takřka doslovně odpovídají části materiálů v ABS,¹⁶ ale jsou badateli dostupnější, nicméně díky omezenému prostoru a dobovým komentářům jsou ještě více zavádějící.

Publikované zahraniční procesy dávají čtenáři představu, jak moc si byly tyto kauzy v jednotlivých zemích pod taktovkou místních komunistických aparátčků a

---

⁹ *Proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice*. Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1950; Reprint z roku 1950 - *Proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice*. Levné knihy, Praha 2008; Beran, Karel: *Před soudem lidu*. Melantrich, Praha 1950; Dvořák, Miroslav – Černý, Jaroslav: *Žoldnéři války. Soudní proces s dr. Horákovou a spol.*. Mír, Praha 1950

¹⁰ *Proces proti vatikánským agentům v Československu. Biskup Zela a spol.*. Orbis, Praha 1950; *Proces proti vlastizradným biskupom Vojtašákovi, Buzalkovi, Gojdičovi*. Tatran, Bratislava 1951

¹¹ *Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s RUDOLFEM SLÁNSKÝM*. Orbis, Praha 1953; Publikace vyšla dokonce v češtině i ve slovenštině. Ostatní dobové publikace o procesech vycházely jen v jednom z obou národních jazyků, většinou však česky.

¹² *László Rajk a jeho spolčníci před lidovým soudem*. Svoboda, Praha 1949

¹³ *Proces s kardinálem Mindszentym*. Orbis, Praha 1949; *Černá kniha o kardinálovi*. Orbis, Praha 1949

¹⁴ *Proces proti titovským špiónům a rozvratníkům v Československu. Šefík Kevič a spolčníci*. Orbis, Praha 1950

¹⁵ *Proces s protisovětským trockistickým centrem (1937)*. Svoboda, Praha 1951; *Proces s protisovětským pravičácko-trockistickým blokem (1938)*. Svoboda, Praha 1951

¹⁶ Zejména jsou to obžalovací spisy či zápisy z hlavního přelíčení.

sovětských poradců podobné a jak moc se místní zástupci dělnické spravedlnosti inspirovali u sovětských profesionálů.

1.1.4 Dobový tisk

Většina hlavních domácích periodik vydávaných mezi lety 1948-1969 je v papírové podobě a relativně v dobrém stavu k dispozici pro badatele v Národní knihovně či Knihovně časopisů Národního muzea (Zámeček). Některá periodika jsou i v archivech tehdejších politických stran,¹⁷ či jiných organizací. Většina opozičních, církevních a dalších nezávislých periodik nepřežila rok 1950, ale hlavní deníky pokračovaly pod přísným dozorem komunistické cenzury nadále. Ani ty však nejsou vždy příliš dostupné a většinou ani kompletní. Proto je v této práci uvádím jen velmi zřídka, dle lokální dostupnosti a potřeby.

Také digitalizovaná periodika se, vzhledem k ceně a technické náročnosti, jen velmi pozvolna uplatňují. V současné době jedinými systematicky zdigitalizovanými a běžné veřejnosti přístupnými periodiky jsou ta, která jsou vystavena na internetových stránkách Ústavu pro českou literaturu AV ČR¹⁸ a poněkud nešťastnou formou¹⁹ i částečně i ta, prezentovaná Digitální knihovnou střediska vědeckých informací FSV UK.²⁰

Pro mé téma deník *Rudé právo* obsahuje v rámci monitorovaných let 1948-1956 časté zprávy o domácím dění, o politických procesech v Československu i zemích komunistického bloku. Nabízí pohled na smýšlení a rétoriku Gottwaldových komunistů v kontextu dobových událostí a jako takové má pro práci velký význam. *Svobodné slovo* a další periodika, zejména hlavní lidovecký deník *Lidová demokracie* podávaly zajímavé a necenzurované zprávy jen do února 1948, poté se z nich staly decentnější novinářské

---

¹⁷ Zejména v Archivu KDU-ČSL, bohužel velmi roztržštěně a ani hlavní deník *Lidová demokracie* zde zdaleka není kompletní a končí rokem 1949 a pokračuje až po cca 20-ti letech.

¹⁸ <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=RudePravo>

¹⁹ Tyto skeny ale jsou bohužel díky striktním předpisům knihovny přístupné jen prezenčně na počítačích v budově FSV.

²⁰ <http://katalog.fsv.cuni.cz/DigitalniKnihovna/Default.aspx>

„klony“ *Rudého práva*. Z dostupných týdeníků poskytovaly doplňující informace zejména *Tvorba* a poúnorové *Katolické noviny*.

Význam dobových periodik je pro mou práci obecně nezastupitelný, nejen jako pramen verifikující události, ale i jako bohatý informační zdroj přibližující atmosféru této složité doby.

1.2 Politické procesy s KDS v porevolučním historickém bádání

1.2.1 Historické publikace a články ke KDS

Publikace o poúnorových politických procesech a protikomunistickém odboji se objevily již krátce po listopadu 1989. Jednalo se vždy spíše o syntézy celého období se stručnými charakteristikami různých nejvýrazněji postižených skupin. Mezi ně patří např. Hejlova *Zpráva o organizovaném násilí*²¹ vydaná roku 1990, *Z letopisů třetího odboje*²² z roku 1992 či *Protikomunistický odboj*²³ z roku 1993. Ty jsou bohužel částečně ovlivněné dobou svého vzniku a tehdejší společenskou potřebou se k tématu rychle vymezit.²⁴ Pozdější syntézy byly propracovanější a více oprostěné od „čirého antikomunismu“, např. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*²⁵ z roku 2001.

Jak jsem ale již v úvodu naznačil, téma politických procesů s KDS nepatřilo nikdy mezi příliš exponované a často zpracovávané současnými historiky, specializujícími se československé dějiny druhé poloviny 20. století.

Výjimku představuje již zmíněný „monstrproces“ s protistátní skupinou Milada Horáková a spol., který se takřka jako jeden z mála²⁶ po sametové revoluci dočkal opravdu významnější pozornosti nejen badatelů (např. Karel Kaplan, Zora Dvořáková aj.), ale vícekrát i veřejnoprávních a soukromých sdělovacích prostředků.²⁷ Nicméně i přes svůj

---

²¹ Hejl, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*. Univerzum, Praha 1990

²² Dvořáková, Zora: *Z letopisů třetího odboje*. Hříbal, Praha 1992;

²³ Radosta, Petr: *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. Egem, Praha 1993

²⁴ Jejich výhodou na druhou stranu bylo využití vzpomínek ještě žijících přímých účastníků, což o deset let později bylo daleko problematičtější.

²⁵ Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001

²⁶ Toto výjimečné postavení pramení nejen z již zmiňované medializace, ale také tvoří určitý vrchol mašinérie u procesů s nekomunistickou opozicí, jak z pohledu rozsahu, tak i velmi tvrdých trestů pro všechny obviněné, včetně absolutních trestů udělovaných ženám. Dalším velkým medializovaným a poměrně dosti zpracovaným procesem byla kauza spojená s událostmi v Babicích v červenci 1951. Tato skupina procesů je sice také významná a i ona rozvířila hladinu veřejného mínění, zejména mezi věřícími díky třem popraveným katolickým kněžím, ale s KDS bezprostředně nesouvisí.

²⁷ Beran, Karel: *Před soudem lidu*. Melantrich, Praha 1950; Dvořák, Miroslav – Černý, Jaroslav: *Žoldněři války. Soudní proces s dr. Horákovou a spol.*. Mír, Praha 1950; Dvořáková, Zora: *Milada Horáková*. Edice Kdo je ... Střeďočeské nakladatelství, Praha 1991; Dvořáková, Zora – Doležal, Jiří: *O Miladě Horákové. A Milada Horáková o sobě*. Eva- Milan Nevole, Praha 2001; Kaplan, Karel: *Největší politický proces: „M.*

význam a publicitu tyto odsouzené nelze považovat za typickou skupinou KDS. Myšlenka alternativního politického subjektu s křesťansko-demokratickým podtextem zde představuje pouze jeden mnoha bodů obžaloby a vyskytuje se v podstatě především ve vyšetřovacích spisech u Dr. Hostičky. V samotné finální žalobě i ve veřejnosti prezentovaných dokumentech se tento pojem ale nevyskytuje. Přesto ale je proces s touto skupinou pro badatele nepochybně nejdostupnějším a nejzpracovanějším zdrojem informací a pro téma KDS má veliký význam.

Nepochybně první vlaštovkou zabývající se tématem procesů s KDS byla diplomová práce historika Jaroslava Cuhry, který téma zpracovával s podobnými osobními pohnutkami jako já svou práci o Ing. Janu Dostálkovi. Jeho průlomová práce vydaná v roce 1997²⁸ však popisuje procesy s KDS, které probíhaly až na počátku šedesátých let, mnohdy s osobami amnestovanými v roce 1960. Její ideový záběr však překračuje rámec šedesátých let a pro badatele zabývajícího se KDS i v období let padesátých je naprosto zásadní. Na tuto práci navazuje i Cuhrův další příspěvek k vybrané problematice, který vyšel v roce 2002²⁹ a poté ještě životopisná publikace o jeho předku, ing. arch. Jaroslavu Cuhrovi³⁰ z roku 2009.

Dalším autorem, který se důkladněji k problematice KDS přiblížil, je historička Zora Dvořáková. Vydala několik prací, věnujících se komunistické perzekuci v padesátých letech, nicméně pro téma KDS je nejdůležitější její kniha s názvem „*Navzdory nenávisti a mstě*“.³¹ Toto dílo vydané v roce 2002 se zabývá ve velkém detailu procesy s katolickými intelektuály (jako byli např. spisovatel a překladatel Josef Kostohryz, básník Jan Zahradníček, historik Zdeněk Kalista a mnozí další), a také tzv. Zelenou internacionálou.³²

Horáková a spol.“. Doplněk, Brno 1995; Kaplan, Karel: *Druhý proces. Milada Horáková a spol. – rehabilitační řízení: 1968-1990*. Karolinum, Praha 2008

²⁸ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD AV ČR, Praha 1997

²⁹ Cuhra, Jaroslav: *Politické procesy s věřícími začátkem šedesátých let a případ „ilegální Křesťanskodemokratické strany“*. In: Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 243-259

³⁰ Cuhra, Jaroslav: *Svědomí paměti*. Poznání, Olomouc 2009

³¹ Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Edice Tempo, Třebíč 2002

³² Zelená internacionála – běžně používané označení pro mezinárodní organizaci sdružující zemědělské (agrární) politické strany – Mezinárodní selskou unii. Byla založena v roce 1921 členy agrárních stran z tehdejšího Československa, Bulharska a Polska jako Mezinárodní agrární byro, později v roce 1947 získala nový název Mezinárodní selská unie. Komunistická propaganda tento termín zvláště po únoru velmi často používala. V rámci politických procesů bylo mnoho bývalých agrárníků, katolíků a soukromých

Využívá značně vyšetřovacích svazků, jež s oblibou v dlouhých pasážích vkládá do textu a interpretuje. Dílo představuje určitou výseč konkrétních procesů s KDS. Zde popisované procesy však proběhly v rámci roku 1952 a se zaměřením mého tématu k vedení KDS souvisejí relativně málo.

Zora Dvořáková je také autorkou řady publikací k událostem po r. 1948 na domácí i zahraniční scéně, včetně politických procesů, ale ty mají pro mne spíše dokreslující charakter.³³

V posledních osmi letech se objevily další práce zabývající se problematikou KDS, až na výjimky se většinou jednalo o bakalářské či diplomové práce studentů historie z různých fakult z Čech i Moravy, publikované většinou ve zkrácené či upravené podobě v historických periodických či sbornících z některých konferencí. Zmíněnou výjimkou je vynikající článek o prvních procesech s KDS na Moravě³⁴ a některé kapitoly publikací zkušeného olomouckého historika Karla Konečného,³⁵ který se poměry v moravské části ČSL v letech 1948-60 intenzivně po léta zabývá.

Ostatní práce ke KDS lze tematicky zařadit do dvou skupin. Jedná se zejména o práce Kateřiny Joklové,³⁶ Ivany Rapavé³⁷ a Martiny Popové³⁸. Všechny tři jmenované historičky zde popisují skupiny KDS souzené v letech 1953-4 v severních Čechách, zejména Krajským soudem v Ústí nad Labem. Jejich publikované články jsou k tématu

---

zemědělců odsouzeno pro údajnou přípravu ilegálního vzniku právě této strany. Někdy se obvinění u odsouzených dokonce kombinují s přípravou KDS. Srov. Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Edice Tempo, Třebíč 2002; Anev, Petr: *Procesy s údajnými přísluhovači Zelené internacionály*. In: *Paměť a dějiny* č. 4/2012, s. 23-34

³³ Jedná se zejména o tyto publikace: Dvořáková, Zora: *Milada Horáková*. Edice Kdo je ... Středočeské nakladatelství, Praha 1991; Dvořáková, Zora: *Z letopisů třetího odboje*. Hříbal, Praha 1992; Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epoque, Praha 2004

³⁴ Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 42-50

³⁵ Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005; Konečný, Karel: *Československá strana lidová na Novojičínsku 1948-1990*. UP Olomouc 2008

³⁶ Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 172-181; Joklová, Kateřina: *Likvidace tzv. Křesťanskodemokratické strany v severozápadních Čechách*. In: Veber, Václav – Budeš, Jan a kol.: *Třetí odboj*. Plzeň 2010, s. 181-191

³⁷ Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 10-42

³⁸ Popová, Martina: *Soudní procesy spojené s Křesťanskodemokratickou stranou u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1954-55*. In: Kol. autorů: *Vysokoškoláci o totalitě*. ÚSTR, Praha 2012, s. 287-317

velmi přínosné a autorky podrobně mapují vybranou část procesů. Společně jejich práce představují nejucelenější popis procesů s KDS v určitém regionu.

Druhá skupina představuje různé práce, kde autoři zpracovávají jednotlivé odsouzené skupiny KDS mimo rámec nejpřístupnějších pramenů o procesech v severních Čechách. Jedná se o práci Zdeňka Hrušky³⁹ a Kateřiny Kadlecové⁴⁰. Oba se procesy s KDS v dílčích kapitolách zabývají, ale nemají je jako hlavní téma práce. Někteří badatelé popisují jednotlivé významné či zajímavé osobnosti, do jejichž osudů zasáhlo mj. i obvinění z organizování KDS.⁴¹

Do této skupiny lze také zahrnout práce, které pojednávají o perzekuci činovníků katolické církve, zejména životopisnou monografii o plzeňském páteru Josefu Limpouchovi, odsouzeném v procesech s KDS od autorů Karla Řezáčka a Anežky Sukové.⁴² Autoři se v ní mj. krátce zastavují i nad touto nesmutnější kapitolou Limpouchova života. Kapitoly věnované KDS může čtenář nalézt i v dalších publikacích či sbornících k dějinám katolické církve.⁴³

Zajímavý pohled z druhé strany nabízí biografická publikace historika a novináře Petra Zídka o mediálně známé dělnické prokurátorce Ludmile Brožové-Polednové.⁴⁴ Autor poutavě líčí její začátky i pozdější nemalý podíl na odsouzení mnoha osob začleněných do „protistátních ilegálních“ skupin. Pro tuto práci je důležitá zejména výrazná účast Brožové na žalobách několika skupin KDS z jihozápadních Čech, které byly souzeny krajským soudem v Plzni.⁴⁵ Zde v polovině padesátých let Brožová pracovala jako prokurátorka.

---

³⁹ Hruška, Zdeněk: *Proces se skupinou Kavan František a spol. Odnož organizace DAAK na Hořicku*. Bakalářská práce (dále jen BP) na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity (dále jen FF MU), Brno 2009

⁴⁰ Kadlecová, Kateřina: *Československá strana lidová v Jihlavském kraji v letech 1948-1960*. BP na Filosofické fakultě University Palackého (dále jen FF UP), Olomouc 2013

⁴¹ Např. Cholínský, Jan: *Heroický skeptik, jenž v žertu neměl sobě rovna. Nad životem a dílem Ladislava Jehličky (1916-1996)*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 168-199

⁴² Řeháček, Karel – Suková, Anežka: *Muž pevný a čestný... Josef Limpouch (1895-1965)*. Plzeň 2011

⁴³ Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Praha 2013; Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002; Kubín, Petr (ed.): *Brány pekelné ji nepřemohou. Kapitoly z pronásledování církvi v Československu kolem roku 1950*. Karolinum, Praha 2013

⁴⁴ Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010

⁴⁵ Jednalo se zejména o skupiny Jana Andrlíka, Václava Smahy, Čestmíra Nováčka a také plzeňského kněze Josefa Limpoucha, ale i dalších.

1.2.2 Historické publikace a články k ČSL, politickému katolicismu a procesům

Mezi dalšími autory nelze opomenout významnou osobnost - Karla Kaplana, který se dlouhodobě zabývá politickými procesy a československými dějinami po roce 1948. Jeho práce se i vzhledem k jeho osobní účasti na komunistických vyšetřovacích komisích, týkají jak plošného zaměření na tuto tematiku, tak detailního zpracování vybraného procesu, jak jsem již uvedl k procesu s Miladou Horákovou a spol.⁴⁶ Krom toho Kaplan napsal a vydal velké množství prací zabývajících se únorovými a poúnorovými událostmi v ČSR⁴⁷ či studie o vedoucích komunistických představitelích⁴⁸ i práci o našem exilu⁴⁹. K problematice KDS se Kaplan vyjadřuje ve svých pracích několikrát, většinou však poměrně dosti stručně.⁵⁰

K našemu tématu se váže i poměrně velká množina prací zabývajících se dějinami politického katolicismu v Čechách, na Moravě i na Slovensku a jejími vedoucími představiteli, zejména Msgre. Janem Šrámkem. Patří mezi ně zejména díla tří významných moravských historiků Miloše Trapla, Pavla Marka i výše zmíněného Karla Konečného.⁵¹ Pod patronátem těchto historiků vznikly také významné sborníky k tématům ČSL, politického katolicismu i domácích církví.⁵² Ke Šrámkovi a jeho závěrečné části

⁴⁶ Kaplan, Karel: *Největší politický proces: „M. Horáková a spol.“*. Doplněk, Brno 1995; Kaplan, Karel: *Druhý proces. Milada Horáková a spol. – rehabilitační řízení: 1968-1990*. Karolinum, Praha 2008

⁴⁷ Jsou to např. tyto: Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993; Kaplan, Karel: *Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v roce 1948*. Doplněk, Brno 1994; Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997; Kaplan, Karel: *Československo v letech 1948-1953*. 2. část, SPN, Praha 1991; Kaplan, Karel: *Československo v letech 1953-1966*. 3. část, SPN, Praha 1992; Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956*. Barrister&Principal, Brno 2005; Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. SPN, Brno 1993 a nemálo dalších.

⁴⁸ Kaplan, Karel – Kosatík, Pavel: *Gottwaldovi muži*. Paseka, Praha 2004; Kaplan, Karel: *Alexej Čepička. Dobová dramata komunistické moci*. Barrister&Principal, Brno 2011 a další.

⁴⁹ Kaplan, Karel: *Poúnorový exil 1948-49*. Dialog, Liberec 2007

⁵⁰ Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993; Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001

⁵¹ Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK, Brno 2008; Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013; Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000; Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995

⁵² Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011; „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009; Kol. autorů: *Jan Šrámek - kněz státník politik*. Filosofická fakulta Univerzity Palackého (dále jen FF UP), Olomouc 2004; Marek, Pavel – Hanuš, Jiří (eds.): *Osobnost v církvi a politice*.

života je nutné uvést i velmi podrobnou studii i články Jiřího Šindara⁵³ či vzpomínkovou publikaci Virginie Marie Turzové⁵⁴.

V neposlední řadě je nutné pro téma KDS vyzdvihnout význam prací pražského historika Michala Pehra, který se jednak dlouhodobě věnuje dějinám ČSL (především letům 1945-8).⁵⁵ Jeho soubor biografii, *Cestami křesťanské politiky*, která je neocenitelnou příručkou pro orientaci v předválečné i poválečné ČSL.⁵⁶ Nelze opominout i zajímavou exilovou práci Jana Rennera o dějinách ČSL v letech 1945-8, která má nemalou sdělovací hodnotu mj. i díky vhledu autora, coby přímého účastníka událostí.⁵⁷ Z prací věnovaných ČSL je nezbytné vzpomenout i zajímavou diplomovou práci Romana Elnera o osudech pounorového předsedy ČSL P. Josefa Plojgara.⁵⁸

Pro poznání dobové reality z pohledu neutěšeného stavu vztahu státu a církve, který se do zpracovaného tématu promítal velmi často, jsou nezbytné práce katolického disidenta Václava Vaško, již zmíněného historika Karla Kaplana, nebo Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše.⁵⁹ Ke katolické církvi té doby lze uvést i další práce posledních let, biografie osobností církve vzniklé opět mj. pod taktovkou moravského historika Pavla Marka⁶⁰ nebo

---

Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. CDK. Brno 2006; Mačala, Pavol – Marek, Pavel – Hanuš, Jiří (eds.): *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. CDK. Brno 2010

⁵³ Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem*. Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007

⁵⁴ Turzová, Marie Virginie: *Kartouzský vězeň. Mons. Jan Šrámek*. Trinitas, Ústí nad Labem 2006

⁵⁵ Pehr, Michal: *Československá strana lidová 1945–46*. Diplomová práce (dále jen DP) na FF UK Praha 2002; Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Šedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 139-152; Kromě již zmíněných prací se Michal Pehr podílel jako spoluautor i na řadě dalších prací k dějinám ČSL a českého katolicismu. Např. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008;

⁵⁶ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007

⁵⁷ Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999

⁵⁸ Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (dále jen PedF UK), Praha 2007; Pro celkové pochopení vývoje této kontroverzní postavy ČSL lze jmenovat i práci A. Šotoly. Šotola, Antonín: *P. Josef Plojhar - život do r. 1946*. BP na Katolické teologické fakultě University Karlovy (dále jen KTF UK), Praha 2004

⁵⁹ Vaško, Václav: *Neumlčená*. Zvon, Praha 1990; Vaško, Václav: *Dům na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007; Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993; Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK (dále jen CDK), Brno 2013

⁶⁰ Marek, Pavel – Hanuš, Jiří: *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. CDK. Brno 2006

např. publikace k osobám kardinálů Josefa Berana⁶¹ a Štěpána Trochty⁶² či biskupů Zely,⁶³ Vojtašáka a dalších.⁶⁴

K tématu nelze vynechat ani činnost lidoveckého exilu a československého exilu jako takového. Tyto práce se soustředí zejména na oblasti odchodů do zahraničí a situace kolem našeho nejvýznamnějšího exilového subjektu – Rady svobodného Československa.⁶⁵ Tyto publikace doplňuje i řada zajímavých vzpomínkových monografií, popisujících osobní pohledy účastníků na činnost našeho politického exilu.⁶⁶

1.2.3 Syntézy a nevydané historické práce související s tématem

Téma procesů s KDS stejně jako jiná je nutné vnímat nejen z čistě československého rozměru a z tohoto důvodu bych rád jmenoval alespoň základní syntézy, které mi pomohly dokreslit rámec domácích i zahraničních událostí a z toho vyplývajících dějinných souvislostí. Z nejpřínosnějších bych rád jmenoval rozsáhlou a zdařilou práci

---

⁶¹ Tato jinak velmi přínosná životopisná monografie má bohužel pro čtenáře jednu výraznou nevýhodu, a tou je naprosto zoufale vyřešený bohatý poznámkový aparát. Tato grafická úprava ale nepochybně spadá do rozhodnutí vydavatele. Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008; Vodičková, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. CDK – ÚSTR, Brno – Praha 2009; Pěstová, Bernadetta Pavla: *Kardinál Josef Beran*. DP na Katedře pastorálních oborů a právních věd, Katolická teologická fakulta University Karlovy, Praha 2011

⁶² Novosad, Jaroslav: *Štěpán Trochta – Svědek „T“*. Portál, Praha 2001; Novosad, Jaroslav: *Štěpán Trochta – Všední den „T“*. Francova Lhota 2005; Plachý, Jiří: *Biskup Trochta v hodině velké zkoušky*. In: *Securitas Imperii*, 11, Praha 2005, s. 129–134 atd.

⁶³ Kromě již zmíněného komunistického propagandistického pamfletu o procesu s biskupem Zelou (*Biskup Zela a společníci*), byla vydána i krátká životopisná monografie s názvem *Prsten věrnosti. Huňka, Jan: Prsten věrnosti. Život a utrpení Stanislava Zely, světlého biskupa olomouckého*. Matice cyrilometodějská, Olomouc 2003

⁶⁴ K osobě slovenského biskupa Jána Vojtašáka byla pořádána v Ružomberku historická konference a vznikl následně i sborník příspěvků. Kol. autorů: *Biskup Ján Vojtašák a jeho miesto v slovenských cirkevných dejinách*. Katedra historie a biblických vied Teologickej fakulty Katolíckej univerzity Ružomberok, Ružomberok 2011

⁶⁵ Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epocha, Praha 2004; Čelovský, Bořivoj: *Politici bez moci. První léta exilové Rady svobodného Československa*. Tilia, Šenov u Ostravy 2000; Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia, Praha 2009; Jirásek, Zdeněk – Trapl, Miloš: *Exilová politika v letech 1948-1956*. Olomouc 1996; Jirásek, Zdeněk: *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. Prius, Brno 1999 a již jmenovaná práce Kaplan, Karel: *Poúnorový exil 1948-49*. Dialog, Liberec 2007

⁶⁶ Fusek, Eduard Jan: *Doma a v exilu. Fragmenty vzpomínek*. Akropolis, Praha 2009; Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002

s názvem *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*, která uvádí badatele do souvislostí dění v zemích celého sovětského bloku.⁶⁷

V posledních letech bylo zpracováno mnoho bakalářských, diplomových, či disertačních prací i článků popisujících politické procesy v padesátých letech, dobové poměry v ČSL nebo v katolické církvi.⁶⁸ Vzhledem k tomu, že se téma dotýká velmi úzce i dějin justice, využil jsem i informací z některých prací, které se věnovaly tématu z pohledu práva.⁶⁹

1.2.4 Internet

Specifickým informačním zdrojem pro tuto práci, který v současné době již nelze vynechat, je internet. Obecná hodnota informací na internetu je velmi různá a stejně jako ostatní prameny potřebuje nezbytný badatelský odstup a důslednou kritiku pramenů.

Toto neustále se rozvíjející médium nabízí konečně i odborným uživatelům možnost nalézt různé stránky vzpomínek a místy i autentické prameny, které leckdy dosud nebyly vydány, nebo jsou v knižně nepublikovatelném formátu, jako např. film či zvuk.

Internet v poslední době zpřístupňuje badatelům i veřejné digitalizované verze různých tiskovin či publikací, které byly již vydány, např. na stránkách Ústavu pro Českou literaturu AV ČR⁷⁰ či digitalizované knihovny FSV UK aj. Výjimkou nejsou ani digitalizované přepisy rozhlasového vysílání např. Rádia Vatikán⁷¹ či Rádia Svobodná

---

⁶⁷ Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Teichman, Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*. 1. vyd. Libri, Praha 2000; Nálevka, Vladimír: *Studená válka*. Triton, Praha 2003; Nálevka, Vladimír: *Horké krize studené války*. Vyšehrad, Praha 2010 a mnoho dalších.

⁶⁸ Kugler, Pavel: *Ideové zdroje křesťanské demokracie ve střední Evropě v letech 1945–1948*. Disertační práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Praha 2013; Snížek, Tomáš: *Pohled československého exilového tisku na události v ČSR v letech 1948-1953*. BP na FF MU. Brno 2007; Šimková, Lenka: *KATOLICKÉ NOVINY V LETECH 1968 -1989*. DP na Teologické fakultě Jihočeské univerzity. České Budějovice 2009 a další.

⁶⁹ Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009; Škerle, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech*. DP na PF MU, Brno 2010; Nečas, Tomáš: *Analýza vývoje KDU-ČSL na české politické scéně*. BP na PF MU, Brno 2011.

⁷⁰ <http://archiv.ucl.cas.cz/>

⁷¹ <http://www.ustrcr.cz/cs/archiv-vysilani-ceske-redakce-radia-vatikan/>

Evropa.⁷² Stejně tak je nutné zmínit i digitalizované historické prameny k jednotlivým poslancům sněmovny, které obsahuje Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna.⁷³ O autenticitě těchto zdrojů obvykle není žádná pochybnost a pro badatele mají velký význam.

Velmi zřídka se vyskytující informace ke KDS jsou většinou prezentovány prostřednictvím internetových stránek historií se profesně zabývajících organizací, které bývají většinou dostatečnou zárukou jejich kvalitního obsahu,⁷⁴ nejčastěji v podobě skenovaných dokumentů či záznamů rozhovorů s pamětníky (zvukových či videozáznamů nebo jen jejich přepisů).

Nelze opomenout i již zmíněné digitální knihovny i internetové stránky kamenných archivů, obsahujících fyzické prameny dostupné pouze prezenčně, např. Národní archiv ČR či Archiv bezpečnostních složek.

---

⁷² <http://www.nm.cz/Historicke-muzeum/Oddeleni-HM/Ceskoslovenske-dokumentacni-stredisko/Zvukovy-archiv-Radia-Svobodna-Evropa/>

⁷³ <http://www.psp.cz/eknih/index.htm>

⁷⁴ Jedná se zejména o internetové stránky těchto organizací a institucí: ABS, ÚSD, ÚSTR, ÚDV, FSV, stránky Ministerstva vnitra ČR, Paměť národa, Klub politických vězňů apod.

2 Katolíci v ohrožení, aneb ČSL mezi lety 1946-1956

Období českých dějin druhé poloviny čtyřicátých a celých padesátých let dvacátého století,⁷⁵ nahlíženo z pohledu domácího či ze zahraničí, je v naší historiografii vícekrát historiky podrobně zpracováno, a proto bych tuto část spíše účelově zaměřil na několik užších souvisejících, vzájemně se prolínajících dějinných celků.⁷⁶

Tažení komunistického režimu proti KDS totiž nelze pochopit především bez znalosti poválečného i poúnorového vývoje ČSL.⁷⁷ Stejně tak je nutné znát i paralelní vývoj katolické církve v Československu, která byla až do konce čtyřicátých let s lidovci ve velmi úzkém spojení. Po tomto rozchodu, vyvolaném politicky motivovaným odklonem „obrozené“ ČSL od dříve sdílených hodnot, představovala církev pro většinu katolíků poslední baštu vnitřní naděje a útěchy.

Domácí události však zároveň nelze i přes lokální rozměr tématu oddělit i od událostí zahraničních, vnímaných zejména prostřednictvím prezentovaných postojů a rozhodnutí představitelů hlavních velmocí USA a SSSR,⁷⁸ a také v tomto případě i postojů

---

⁷⁵ Rok 1956 pro tuto práci i danou kapitolu představuje určitý dějinný mezník, který ji logicky ukončuje. Tento rok není ani tak výrazný z pohledu národních dějin československých či vývoje ČSL, ale z pohledu dění v některých státech sovětského bloku. XX. sjezd KSSS z února 1956 lze považovat za určitý vývojový mezník v rámci východního bloku jako celku, a to nejen z pohledu vztahu ke kultu osobnosti. Nemale význam měly i následné události v NDR, Polsku a zejména v Maďarsku. Zmíněné události dopadly i na nejvyšší československé komunistické vedení i StB a naznačily jim, že tak ostře to již nejde. Rokem 1956 rozhodně komunisty řízená perzekuce nekončila, ale postupně od tohoto data začala slábnout.

⁷⁶ Dějiny všech politických stran, včetně ČSL i exilových aktivit lidovců, jsou velmi přehledně zpracovány a podány v publikaci olomouckého prof. Marka Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000

⁷⁷ I tato témata jsou detailně zpracována zejména v pracích Michala Pehra, Karla Konečného, Jana Rennera a dalších historiků, zabývajících se dějinami ČSL. Jedná se především o tyto tituly: Pehr, Michal: *Československá strana lidová 1945–46*. DP na FF UK, Praha 2002; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007; Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Šedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 139-152; Konečný, Karel: *Československá strana lidová na Novojičínsku 1948-1990*. UP, Olomouc 2008; Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP, Olomouc 2005; Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999; Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008; Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013 a další.

⁷⁸ USA v poválečném období reprezentovali prezident demokrat H. S. Truman (1945-1953) a po něm republikán a bývalý generál D. D. Eisenhower (1953-1961). SSSR v poválečném období reprezentovali J. V. Stalin (1922-1953), G. M. Malenkov (1953) a N. S. Chruščov (1953-1964).

Vatikánu, tedy Svatého stolce.⁷⁹ Bylo by ovšem chybou pominout i úlohu českého katolického politického exilu, který se v cizině postupně reorganizoval a snažil se na dálku ovlivňovat neradostný vývoj Československa. Zpočátku poštou, kurýry a později zejména prostřednictvím rozhlasového vysílání.

2.1 ČSL v období omezené demokracie do února 1948

Československá strana lidová byla v období první republiky standardní politickou silou, která reprezentovala svými postoji politiku středu s mírnými odchylkami oběma směry. ČSL se opírala o poměrně početnou členskou základnu, tvořenou zejména katolíky. V jejích řadách působili mnozí kněží a strana úzce spolupracovala s katolickou církví. Největší základnou členů i voličů strany byla Morava, zatímco česká část vždy představovala méně významnou část strany. Její volební zisky se do 2. světové války pohybovaly v rozmezí mezi 5-10 % oprávněných voličů. I přes tyto nevelké politické úspěchy byla stabilní politickou stranou a její hlavní představitelé byli členy mnoha tehdejších vlád, včetně té exilové.

V roce 1945 získala ale úplně nový status, vzhledem k nově zavedenému systému vlády Národní fronty,⁸⁰ který zredukoval počet českých politických stran na čtyři.⁸¹ Zároveň byla díky novému rozložení politických subjektů fakticky jedinou

---

⁷⁹ Reprezentantem svatého stolce v období 2. světové války i po ní byl papež Pius XII. (1939-1958), vlastním jménem Eugenio Pacelli.

⁸⁰ Národní fronta – název sdružení vybraných politických stran pro poválečné Československo. Vzešla z jednání v Moskvě v březnu 1945. Spolu s demisí londýnské exilové vlády a ustavením nové, vedené sociálním demokratem Zdeňkem Fierlingerem, byl 4. dubna 1945 vyhlášen Košický vládní program. Tehdejší vznik Národní fronty byl jedním z prvních náznaků, že politická scéna se od prvorepublikového schématu bude celkově velmi výrazně odlišovat... Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 293; Pehr, Michal: *Zápas o nové Československo 1939-1946*. Lidové Noviny, Praha 2011, s. 170-173

⁸¹ Kromě již zmíněné ČSL Košický vládní program umožňoval v Čechách a na Moravě existenci straně komunistické, sociálně-demokratické a národně socialistické. Ostatní české a moravské politické strany byly tímto rozhodnutím vyloučeny z aktivního politického života. Na Slovensku to byla kromě komunistické ještě strana demokratická (po roce 1946 i strana slobody a strana práce). Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 301-358; Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 53

nesocialistickou.⁸² Tento neodiskutovatelný fakt předznamenal značný příliv nových členů, kteří po válce vstoupili do ČSL.⁸³ Jednalo se o voliče i představitele rozpuštěných stran (a většinou katolíky), především ze strany agrární,⁸⁴ ale i národní demokracie, či strany živnostenské.⁸⁵ Tento potenciál nové „krve“ byl na druhou stranu vykoupen větším a ostřejším názorovým rozvrstvením členské základny lidové strany, která nyní zahrnovala výrazněji vyhraněné příznivce pravé, středové a levé části politického spektra pod jednou střechou.⁸⁶

Vzhledem k renomé, které si sebou z exilu přivezl její staronový předseda Msgre. Jan Šrámek,⁸⁷ se zdála ČSL pevnou zárukou zachování demokracie. Parlamentní volby na konci května 1946 jí vynesly nezvykle nahoru, neboť získala přes 20% odevzdaných hlasů a v celkovém součtu 46 mandátů v třísetčlenném Ústavodárném národním shromáždění (dále jen ÚNS), což byl nejlepší výsledek od založení strany v roce 1919.⁸⁸ V nové vládě pak měla ČSL čtyři ministerské posty.⁸⁹

---

⁸² Komunisté během jednání o stranách Národní fronty tlačili, aby se strana z katolické změnila na křesťanskou, a tak byly doladěny některé formulace volebního programu poválečné ČSL, aby požadavku formálně vyhověly. Nicméně Šrámek s Hálou dali jednoznačně představitelům domácí katolické církve slib, že stranu udrží v katolických rukou a nedopustí její přechod do rukou nekatolických. Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 11-12

⁸³ Bohužel někteří z nových členů vstoupili do ČSL i na popud komunistů a StB, aby o její činnosti mohli podávat aktuální zprávy. Část z nich posléze v roce 1948 přešla zpět do „mateřské“ KSČ a část zůstala dále plnit zadané úkoly. Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 328; Cuhra, Jaroslav – Veber, Václav: *Za svobodu a demokracii I., Odpor proti komunistické moci*. Praha 1999, s. 36

⁸⁴ Zajímavá je vzpomínka opata Anastáze Opaska na poválečnou dobu. Ve své knize k ní uvádí: „... *Agrární strana by byla hrála v poválečné době dost důležitou roli. Venkov byl se zákazem Agrární strany nespokojený a nevěděl, co prakticky dělat. Někteří slabší vstoupili do komunistické strany. Jinak se straníci rozešli do strany lidové a národně socialistické. V těchto dvou stranách se také ocitli bývalí agrární poslanci, pokud ještě směli být politicky činní. A spokojen nebyl nikdo, ani poslanci, ani členové.* ...“. In: Opasek, Anastáz: *Dvanáct zastavení. Vzpomínky opata Břevnovského kláštera*. ÚSD ČSAV, Praha 1992, s. 170-171

⁸⁵ Správný název těchto hlavních zakázaných předválečných českých politických stran je: Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu, Československá strana národně demokratická, Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská atd. Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 164, 198 a 185

⁸⁶ Renner uvádí, že: „... *polovina členů a voličů ČSL nebyla s touto stranou v minulosti spjata.*“ Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999, s. 40

⁸⁷ Šrámek byl za 2. světové války předsedou několika exilových vlád a i přes svůj zdravotní stav nepochybně Benešovou velkou oporou. Srov. Trapl, Miloš: *Beneš a Šrámek v zahraniční činnosti 1939-45*. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 28. Olomouc, UP Olomouc, 1998, s. 118;

⁸⁸ Přesný volební výsledek ČSL v roce 1946 byl 20,2 %, což představovalo 1 111 009 hlasů v Čechách a na zejména na Moravě. Na Slovensku ČSL nebyla. Pro představu do té doby nejlepší volební výsledek před

Na druhou stranu si musíme uvědomit, že vedení strany i pod dojmem rapidně rostoucí členské základny počítalo s úspěchem ještě větším,⁹⁰ než jen třetím místem v počtu získaných hlasů.⁹¹ Nenaplnil se zde úplně kalkulovaný scénář, že stranu většinově podpoří členové bývalé agrární strany na venkově. Ti mnohdy nečekaně volili dokonce komunisty.

Krátce po volbách došlo navíc k odhalení „pokusu o vnitrostranický puč“, spojeném s následným vyloučením revoltující výrazné nové osobnosti strany – prominentní novinářky Heleny Koželuhové.⁹² Její červnové vyloučení názorově rozdělilo lidoveckou členskou základnu a vedlo k zvýšeným debatám o nutnosti generační změny v současném vedení strany i úloze kněží v politice.

Stárnoucí Šrámek sice tento „pokus“ díky své autoritě ještě ustál, ale v následujících letech se vzhledem ke zhoršujícímu zdravotnímu stavu držel ještě více v pozadí a stranu řídil prostřednictvím svého přítele a o více než dvacet let mladšího moravského kolegy Msgre. Františka Hály.⁹³ Ten jej často na významných jednáních zastupoval.⁹⁴ Zdaleka však nedisponoval takovou autoritou a charismatem jako jeho vzor.⁹⁵

---

2. světovou válkou měla ČSL v roce 1925, kdy získala 9,73%, což představovalo 691 238 hlasů a 31 mandátů. In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 319

⁸⁹ Mezi červencem 1946 a únorem 1948 byly ČSL svěřeny tyto ministerské posty: ministr pošt (František Hála), ministr zdravotnictví (Adolf Procházka) a ministr techniky (do srpna 1946 Alois Vošahlík a poté Jan Kopecký). Jan Šrámek byl v té době náměstkem předsedy vlády, což bylo také bráno jako ministerská pozice. In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 321

⁹⁰ Msgre. Jan Šrámek prý díky tomuto trendu dokonce předpovídal volební zisk místa prvního. Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999, s. 53

⁹¹ Komunisté získali 40,17% hlasů, národní socialisté 23,66 hlasů a poslední sociální demokraté 15,58% hlasů. Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 306

⁹² JUDr. Helena Koželuhová (1907-1967), novinářka a politička. Byla neteří bratří Čapků. Roku 1930 se provdala za JUDr. Adolfa Procházku, pozdějšího ministra zdravotnictví za ČSL (viz profil Adolfa Procházky). Po válce publikovala zejména v *Lidové Demokracii* a *Obzorech*. Koželuhová kandidovala za lidovou stranu ve volbách v roce 1946 a byla zvolena poslankyní ÚNS. Za pokus o sesazení starého vedení, reprezentovaného Msgre. Šrámkem a Hálou, byla krátce po volbách zbavena poslaneckého mandátu a vyloučena ze strany. Její manžel si sice post ministra udržel, ale až do roku 1948 byl u vedení ČSL víceméně v nemilosti. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 141-2; Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999, s. 37-42

⁹³ Msgre. František Hála (1893-1952) byl Šrámkovým spolupracovníkem z moravské části ČSL již od dvacátých let a svou loajalitou si u něj vydobyl maximální důvěru. Následoval Šrámka do prvního exilu a později se účastnil i neúspěšného pokusu o druhý. Spolu s ním byl poté i internován. I přesto, že byl František Hála výrazně mladší než Jan Šrámek, tak překvapivě zemřel již koncem srpna roku 1952. Příčinu Hálovy smrti v průběhu internace badatelé uvádějí značně rozdílně – někteří uvádějí, že šlo o druhý či třetí infarkt myokardu, jiní uvádějí mozkovou mrtvici. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 81-82; Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011, s. 254;

Obnova poválečného hospodářství neprobíhala zdaleka tak rychle a Československo potřebovalo hospodářskou pomoc zvenčí. Dodávky UNRRA⁹⁶ skončily již v roce 1946 a Československo v létě 1947 navíc trápilo katastrofální sucho. Sovětský svaz měl po válce poměrně dost svých problémů a nebyl schopen příliš velkých hospodářských dodávek budoucím satelitům. Nicméně „hrozila“ reálná možnost, že by Československo využilo nabízených dodávek z USA a dostalo se pod křídla Západu. Stalin zmobilizoval své diplomatické úsilí a výsledkem nátlakových jednání, konaných zejména v Moskvě, bylo československé odmítnutí výhodnějšího Marshallova plánu a přijetí pětiletého plánu hospodářské spolupráce se SSSR. Tento osudový obrat, tradičně v literatuře komentovaný slovy tehdejšího ministra zahraničí Jan Masaryka: „*Jel jsem do Moskvy jako ministr a vrátil jsem se jako sluha*“,⁹⁷ Gottwaldovým komunistům mocensky značně nahrál a vedl k jednoznačnému prohloubení hospodářské i celkové závislosti na Stalinově SSSR a finálnímu odklonu země od Západu.⁹⁸

V druhé polovině roku 1947 se již domácí politická situace začala výrazněji polarizovat.⁹⁹ „Mocenské hašteření mezi všemi stranami, umocněné i tzv. Krčmaňskou

---

Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 354

⁹⁴ Šrámkova neúčast na jednáních ČSL i na úrovni vlády ze zdravotních důvodů zejména v letech 1946-7 a jeho zastupování nepříteli oblíbeným Františkem Hálou rozdělávala mnoho lidovců až do února 1948. Mj. byla i jednou z hlavních příčin revolty Heleny Koželuhové. Hálova neoblíbenost byla všeobecná a svádělo se na něj mnohé. Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011, s. 249; Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999, s. 40

⁹⁵ Karel Konečný k tomu uvádí, že se vyskytly i informace naznačující, že František Hála sám byl pod vlivem jiné osobnosti ČSL - významného katolického pravicového žurnalisty dr. Ivo Ducháčka. Což bylo logicky trnem v oku zejména levicové frakci Petra s Plojharem. Ducháčkův vliv na Šrámka zmiňuje v projevech mj. i sám Plojhar. In: Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 360

⁹⁶ UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) – organizace založená v roce 1943 na pomoc obětem 2. světové války, zejména v Evropě. Po válce pomáhala mj. i v Československu. Zrušena byla rozhodnutím OSN roku 1947.

⁹⁷ Tato věta bývá citována v různých variantách, ale smysl zůstává shodný. Např. Tigrid, Pavel: *Politická emigrace v atomovém věku*. Edice Prostor, Praha 1990, s. 22

⁹⁸ Podrobněji např. Michálek, Slavomír: Odmítnutí Marshallova plánu. Československá politika mezi Východem a Západem. In: *Dějiny a současnost 07/2007*, Praha 2007, s. 33-36

⁹⁹ Národní socialisté, členové Demokratické strany a lidovci stáli v té době již vůči komunistům v otevřené opozici. Komunisté do určité míry spoléhali jen na spojenectví se sociálními demokraty, vedené Zdeňkem Fierlingerem. Ten byl ale v listopadu 1947 z vedení strany odvolán a „dočasně“ nahrazen B. Laušmanem, což ještě více narušilo poměr sil. Po únoru se do vedení sociální demokracie vrátil Fierlinger a byl jedním

aférou,¹⁰⁰ bylo spojeno s dalšími blížícími se volbami, které byly plánovány na konec první poloviny roku 1948. Komunisté ovládající silové složky (Sbor národní bezpečnosti a armádu) byli v přípravách ovšem proti nekomunistickým stranám značně napřed a dlouhodobě v nich posilovali svou pozici přesně mířenými čistkami a dosazováním svých lidí do důležitých postů.¹⁰¹ Byli si vědomi toho, že jejich klesající popularita a zejména zmíněné blížící se parlamentní volby je mohou reálně připravit o vedoucí mocenské postavení v Československu. Toho se již nebyli ochotni bez boje vzdát.

Vše nakonec gradovalo v únoru 1948. Ony „slavné únorové“ dny, jak bylo období později nazýváno komunistickou propagandou i historiografií, iniciovala nehorázná personální politika komunistického ministra vnitra Václava Noska aplikovaná v rámci jeho resortu. Právě Noskovy aktivity (ale schválené Gottwaldem) způsobily, že na straně opozice přetekl pomyslný pohár trpělivosti.¹⁰²

Ministři Československé strany národně socialistické (dále jen ČSNS), slovenské Demokratické strany (dále jen DS) a ČSL trvali na zrušení Noskova rozhodnutí a pohrozili neúčastí na jednání vlády ráno 20. února 1948.¹⁰³

Předseda vlády Gottwald ale jejich požadavek odmítl. Na pomoc Gottwaldovi přijel ze SSSR nečekaný Stalinův posel – náměstek ministra zahraničí Valerian A. Zorin. Tlumočil mu Stalinovu nabídku zásahu Rudé armády, která stála připravena na

---

z hlavních zastánců pozdějšího spojení s KSČ. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 302-303

¹⁰⁰ Tzv. Krčmaňská či krabičková aféra – září 1947 – neúspěšný pokus o balíčkový atentát na tři nekomunistické ministry (P. Zenkla, P. Drtinu a J. Masaryka). Komunisté byli do případu přímo zapleteni (komunistický poslanec J. Sosnar) a ze všech sil se snažili vyšetření zabránit prostřednictvím ministra vnitra Noska a svých lidí ve Sboru národní bezpečnosti. Podrobnosti se dostaly v lednu 1948 až do sněmovny a směřovaly ke skandálu, který byl ovšem po únoru komunistickou propagandou zahlazen. Tématu se detailně věnovala historička Z. Dvořáková. Dvořáková, Zora: *Smrt pro tři ministry*. Opavsko, Český Těšín 1998

¹⁰¹ Šlo o dlouhodobý proces postupné změny vedoucího kádru, který programově realizovali komunisté v rámci svého resortu MV i jinde. Problematice se dlouhodobě věnoval Fr. Hanzlík. Hanzlík, František: *Únor 1948. Výsledek nerovného zápasu*. Prewon, Praha 1997, celá publikace

¹⁰² Konkrétně se jednalo o přeložení 8 nekomunistických vyšších důstojníků SNB z Prahy a jejich nahrazení členy KSČ. Naprostá neochota ministra vnitra Noska se k této změně jakkoli před vládou a sněmovnou vyjádřit spustila krizi. Předseda vlády Klement Gottwald chování svého stranického kolegy kryl a rozhodně nehodlal ustoupit. Srov. Hanzlík, František: *Únor 1948. Výsledek nerovného zápasu*. Prewon, Praha 1997, s. 213

¹⁰³ Sám Gottwald se prý k nastalé situaci vyjádřil slovy: „*Já se přiznám, že jsem se ráno před schůzí (vlády, pozn. autora) modlil, aby je ta blbost neopustila a oni nepřišli. Pánbůh mě vyslyšel a oni nepřišli.*“ In: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/215814-unor-1948-zacal-demisi-12-ministru-teto-fatalni-chyby-gottwald-vyuzil/>; Andrš, Josef – Tuleškov, Ogňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 76

maďarských hranicích a zvyšovala počet zde dislokovaných jednotek. Gottwald překvapivě odmítl iniciovat žádost o intervenci s tím, že má situaci pevně v rukou.¹⁰⁴ Do Prahy nečekaně dorazil týž den i americký vyslanec L. Steinhardt.¹⁰⁵

Vzniklou situaci provázela horečná jednání, zejména mezi zástupci nekomunistických stran, včetně ČSL a z jejich jednání vzešel návrh demise ministrů s cílem dosažení co nejbližšího termínu voleb.

Demise byla podána ještě 20. února 1948. Za všechny lidovecké ministry tak učinil Msgre. František Hála.¹⁰⁶ Její podání se může z dnešního pohledu zdát do značné míry naivní mj. proto, že pro úspěšnou realizaci vyžadovala podpis všech nekomunistických ministrů, včetně těch bezpartijních (tedy zejména Jana Masaryka).¹⁰⁷ Mezitím urychleně jednal Valerian A. Zorin osobně s váhajícím Janem Masarykem i sociálním demokratem Václavem Majerem a podařilo se mu zastrašováním „udržet“ oba politiky dostatečně dlouho stranou.¹⁰⁸

Demise byla postavena na kalkulaci, že prezidentem Benešem bude jmenována buď dočasná úřednická vláda do předčasných voleb, nebo jí bude demise odmítnuta. Nic z toho, jak víme, se nestalo...

Opozice neměla nejen předem dohodnuté podpisy všech nekomunistických ministrů, ale ani zajištěné předběžné stanovisko Edvarda Beneše, nehledě na jeho známou neochotu k úřednické vládě, a tak si předem připravila velmi nejistou pozici, z níž jí mohl pomoci jen Beneš. Samotnému Šrámkovi se do demise příliš nechtělo, neboť zastával dlouhodobě stanovisko, že je snazší vládu opustit, než se do ní dostat. V této souvislosti se

---

¹⁰⁴ Valerian A. Zorin do Prahy z Moskvy dorazil 19. února 1948. Československou situaci znal velmi dobře, pobýval tu v letech 1945-7 jako velvyslanec SSSR. Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993, s. 158; Nedvědický, Kamil: *Únor 1948 jako počátek nelegitimního režimu*. In: *Securitas Imperii*, 02/17, Praha 2010, s. 72

¹⁰⁵ Lidová demokracie, 20. února 1948, č. 42, s. 1

¹⁰⁶ Demisi nejprve podalo jen 12 z 26 ministrů - Prokop Drtina, Petr Zenkl, Hubert Ripka, Jaroslav Stránský za ČSNS; Štefan Kočvara, Ján Lichner, Ivan Pietor, Mikuláš Franek za DS a Jan Šrámek, Adolf Procházka, František Hála, Jan Kopecký za ČSL. Byla to menšina, a tak vláda v daný moment nemohla být rozpuštěna. Jan Masaryk dlouho rozvažoval a nakonec se k ní nepřipojil. Podpora demise Ludvíkem Svobodou byla do značné míry nemyslitelná. Sociální demokraté v této chvíli ještě váhali a jednali.

¹⁰⁷ Kromě 9 českých a slovenských komunistů, vedených Klementem Gottwaldem, tvořili československou vládu v letech 1946-8 ještě tito ministři: 4 za ČSNS, 4 za ČSL, 4 za DS, 3 za ČSD, a také dva nestraníci (Jan Masaryk a Ludvík Svoboda). Veber, Václav: *Jak to bylo s demisemi v únoru 1948*. In: *Paměť a dějiny* č. 1/2009, s. 9

¹⁰⁸ Veber, Václav: *Jak to bylo s demisemi v únoru 1948*. In: *Paměť a dějiny* č. 1/2009, s. 9

často cituje jeho výrok, pronesený během setkání opozičních lídrů: „*A co když nás pan prezident opustí?*“.¹⁰⁹ I přes tuto vyslovenou pochybnost s demisí nakonec Šrámek také souhlasil a podpořil ji. Při návštěvě na Pražském hradě dostal Šrámek i Hála Benešovo ujištění, že demisi nepřijme.¹¹⁰

Dne 23. února 1948 vystoupili na ústředním výboru ČSL mj. poslanci Petr a Plojhar s kritikou demise a politiky strany. Jejich prohlášení však nezískalo velkou podporu. Vedení ČSL vydalo prohlášení, že nikdo nesmí bez pověření strany vstoupit v jednání s komunisty či vstupovat do akčních výborů.¹¹¹

Gottwaldovi komunisté vyburcovali své příznivce,¹¹² vyzbrojili polovojenské složky strany, tzv. Lidové milice¹¹³ a připravovali ohlášenou generální stávkou. Svůj nátlak soustředili na osobu prezidenta, který jediný mohl v podstatě rozhodnout. Situace se vyhrcovala zejména v Praze. Mezitím komunisty vyslaní příslušníci Bezpečnosti obsazovali či střežili strategicky důležité objekty i některé důležité osoby.¹¹⁴

---

¹⁰⁹ Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995, s. 78

¹¹⁰ Např. Andrš, Josef – Tuleškov, Oğňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 92; Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995, s. 79

¹¹¹ Informace měla proběhnout stranou prostřednictvím oběžníků. Bedřich Hostička o tomto oběžníku řekl: „...oběžníky podepsané dřívějším gen. tajemníkem ČSL KLIMKEM, v nichž byly pokyny pro jednotlivé sekretariáty, ve kterých bylo uvedeno, že členstvo nemá vstupovat do AVNF, má zachovat klid a vyčkat dalších pokynů z vedení a bylo oznámeno vyloučení PETRA a PLOJHARA ze strany za to, že vstoupili do ÚAVNF.“ Není ovšem jasné, zda se je v těchto vypjatých dnech podařilo před obsazením centrály vůbec rozeslat. ABS, f. Vyšetřovací spisy (dále jen č. svazku bez názvu fondu), sv. V-612 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Schaffer Vilém a společníkům (dále jen Skupinový spis Schaffer Vilém a spol.), Podsvazek 2, Protokol o výpovědi ze dne 30. června 1954, list 18, s. 2

¹¹² Do Prahy byl svolán komunisty na 22. února 1948 sjezd závodních rad a odborů. Toto setkání probíhalo v Průmyslovém paláci. Hlavním organizátorem a řečníkem byl tehdejší šéf Ústřední rady odborů (dále jen ÚRO) komunista Antonín Zápotocký. K účastníkům promluvil i předseda vlády Klement Gottwald. Ze sjezdu vzešla rezoluce, která mj. schválila vyhlášení generální stávky na 24. února 1948. Kromě toho resumé přispívala přítomnost několika tisíc prokomunistických odborářů rovněž významnou měrou k všeobecné hysterii v hlavním městě.

¹¹³ Lidové milice – vznikly na příkaz ÚV KSČ dne 21. února 1948 a jejími členy byli zejména příslušníci Závodních milic, které organizačně patřily pod komunisty ovládané ÚRO. V následujících dnech byly, opět na příkaz ÚV KSČ, vyzbrojeny díky pomoci ministra Noska a velké dodávky zbraní z brněnské Zbrojovky. Mezi její čelné představitele patřili J. Pavel, F. Kriegel, J. Smrkovský. Podobné organizace vznikaly i v dalších středoevropských zemích, např. v NDR či Maďarsku. Podrobněji např. Bašta, Jiří: *Lidové milice – nelegální armáda KSČ*. In: Paměť a dějiny č. 2/2008, s. 99-108; Bašta, Jiří: *Lidové milice. Nelegální armáda Komunistické strany Československa 1948–1969*. ÚSTR, Praha 2013

¹¹⁴ Jednali tak na základě opatření Noskova Ministerstva vnitra z noci na 23. února 1948, které omezovalo činnost politických stran, jejich představitelé podali demisi a zavádělo i cenzuru. Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997, s. 414 a 449

Dne 24. února 1948 od 12h proběhla komunistickými odbory řízená generální stávka¹¹⁵ a Prahou pochodovaly již ozbrojené Lidové milice.

Co bylo ale horší, zejména pro nekomunistické politické strany, že téhož dne byly obsazeny hlavní pražské stranické sekretariáty a minimálně na několik dní zastaveno a později převzato vydávání veškerého hlavního opozičního tisku.¹¹⁶ Z deníků mohlo vyjít nerušeně bez zásahu bezpečnosti jen komunistické Rudé právo.

V průběhu dne podali demisi i dva sociálně demokratičtí ministři Václav Majer a František Tymeš.¹¹⁷ Ani tento krok, který legálně posvětil nadpoloviční většinu odstupujících ministrů, rozjetou lavinu komunistické mašinérie převzetí moci již nemohl zastavit.

2.2 Vítězství přeje („na vše“) připraveným

Politické strany se začaly částečně pod tlakem vnitřně štěpit. Komunisté současně s burcováním „revolučních mas“ potají jednali s některými vybranými levicově orientovanými osobnostmi nekomunistických stran.¹¹⁸

Za ČSL takto už několik dní vyjednávala s komunisty její levicová frakce, vedená dlouholetým předákem křesťanskosociálních odborů, poslancem a místopředsedou ÚNS

---

¹¹⁵ Generální stávky se zúčastnilo cca 2,5 miliónu osob. Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993, s. 166

¹¹⁶ Např. Svobodné slovo nevyšlo 2-3 dny. První číslo vyšlo až 27. února 1948 a mělo již naprosto odlišnou rétoriku, než u posledního svobodného vydání dne 24. února 1948. Mimo jiné svým čtenářům oznámilo nové ministry za národní socialisty – Emanuela Šlechtu (ministr techniky) a Aloise Neumanna (ministr pošt), kteří získali jen nepříliš významné bývalé lidovecké ministerské posty. Svobodné slovo, 27. února 1948, č. 48, s. 1

¹¹⁷ Václav Majer byl ministrem výživy a František Tymeš náměstkem předsedy vlády (stejně jako např. Jan Šrámek). Demisi však podali jednak pozdě a jednak nikoli za celou stranu sociálně demokratickou, ale jen za svou osobu. Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 303

¹¹⁸ V podstatě každá z českých nekomunistických stran měla svou levicovou či k dohodě s komunisty ochotnou frakci, které jim pomáhaly rozbít opozici zevnitř. Za sociální demokraty se jednalo např. o odstaveného Zdeňka Fierlingera, za národní socialisty např. Emanuela Šlechtu, Aloise Neumana a další.; Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Sedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 146; Andrš, Josef – Tuleškov, Oğňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 81

Aloisem Petrem,¹¹⁹ v doprovodu jedné z mladších lidoveckých osobností, jihočeským poslancem P. Josefem Plojharem.¹²⁰ Tito samozvaní vyjednávači za slíbenou podporu komunistům stačili získat pověření k obsazení hlavní pražské lidovecké tiskárny.¹²¹ Ihned po obsazení České akciové tiskárny (dále jen ČAT) byl do jejího vedení dosazen další vlivný člen levicové frakce ČSL, velký obdivovatel Sovětského svazu a poslanec ZNV Dionýsius Polanský.¹²²

Jen pár hodin po obsazení ČATu převzali lidovečtí „rebelové“ za pomoci komunisty ovládané bezpečnosti také budovy pražského ústředí ČSL. Ve středu 25. února 1948 krátce po 10h ranní se sešli v budově obsazeného generálního sekretariátu ČSL poslanci Alois Petr a P. Josef Plojhar s některými činovníky sekretariátu a žádali je o spolupráci. Zápis z této schůze asi nejlépe ilustruje myšlenkový konstrukt obou samozvaných zachránců. Alois Petr, coby hlavní řečník zde prohlásil (dle zápisu) přibližně toto: „*Vážení přátelé, po dohodě s panem předsedou vlády a panem ministrem vnitra (Kl. Gottwaldem a V. Noskem, pozn. autora) vzhledem k situaci, která nastala, jsem nucen, abych přebral s kol. Plojharem generální sekretariát strany. [...] Dnes je situace taková, že v zájmu zachování strany i v zájmu veřejného pořádku jsme se musili rozhodnout k určitým akcím, k tomu, abychom se zapojili do akčního výboru Národní fronty. Kdybychom se nebyli rychle rozhodli, nevím, jaká by se vytvořila situace. Bohužel náš výkonný výbor strany i poslanecký klub jsou ve velkých rozpacích, rozhodnout se nemohly*

---

¹¹⁹ Alois Petr (1889-1951), levicově orientovaný lidovecký politik a odborář. Od dvacátých let českým zemským předsedou Ústředí křesťanských odborových organizací. Poslancem za ČSL v letech 1925-39. Za okupace vězněn. Od r. 1945 opět poslancem za ČSL a 1945-8 dokonce místopředsedou sněmovny. Po únoru předsedou ČSL a ministrem dopravy. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 193-194; Tomeš, Josef a kol.: *Tváře našich parlamentů 1861-2011*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2012, s. 359-361

¹²⁰ P. Josef Plojhar (1902-1981), kněz, poslanec, ministr za ČSL. Levicově orientovaný lidovecký politik. Pocházel z českoněmeckého prostředí. R. 1925 vysvěcen na kněze. Za okupace vězněn v koncentračních táborech. Od roku 1945 poslancem za ČSL. Člen levicové frakce s A. Petrem a D. Polanským. Po únoru místopředsedou strany (do r. 1951) a ministrem zdravotnictví (1948-68). Po nástupu do funkce suspendován arcibiskupem Beranem za neuposlechnutí rozhodnutí. Podpořil Katolickou akci. Od r. 1951 předsedou strany. V roce 1968 byl odvolán a za normalizace jmenován čestným předsedou ČSL. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 198-199

¹²¹ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 9

¹²² JUDr. et PhDr. Dionýsius Polanský (1894-1971), právník a levicově orientovaný lidovecký politik, legionář. Za okupace vězněn v koncentračních táborech. Po r. 1945 se stal člen ČSL a dostal se do jejího výkonného výboru. Zároveň patřil k zástupcům ČSL v ZNV. Člen levicové frakce s A. Petrem a J. Plojharem. Po únoru člen nejužšího vedení ČSL a i nadále propagoval dobré vztahy k SSSR jako přední člen Svazu československo-sovětského přátelství. Po r. 1968 se stáhl z ČSL z politického života. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 200-201

a nemohou. [...] Kdybychom se rychle nerozhodli, strana by byla rozpuštěna [...] Mohu vám prozradit, že jsem měl včera dlouhou poradu s p. gen. tajemníkem dr. Klimkem, který souhlasí s našimi kroky. Prohlásil mi to osobně před svědky a bude se snažit přesvědčiti i p. předsedu strany i zastupitelstvo strany, které bude zasedat v 11 hod., o správnosti našeho postupu a o tom, že my dva máme být pověřeni řízením věci strany. I kdyby se p. předseda nebo zastupitelstvo strany nerozhodlo pro tento krok, na věci se nic nemění, poněvadž máme pověření vlády i ministerstva vnitra, abychom udělali tato opatření. [...] My přebíráme ústřední sekretariát a pověřujeme tajemníka Hálu (Euarda Hálu a nikoli Františka, pozn. autora)¹²³ vedením sekretariátu. [...] Je to v zájmu veřejném. [...] Chceme se toho zúčastnit, poněvadž jsme přesvědčeni, že úkolem lidové strany za každých okolností je sloužit národu a státu. To bylo heslem Šrámkovým. Šrámek nám vždy opakoval: Bud'te v každé vládě a ve všem, co se děje, když tam nebudete, jde to vedle vás, když ne proti vám. ...¹²⁴

P. Josef Plojhar ještě mj. dodal: ... Poukazovali jsme na to, že naše strana je čím dál víc ovládána lidmi, kteří do ní přišli i na vedoucí místa bez jakéhokoliv ideového programu, obklopili našeho p. předsedu, kterého si velice vážíme a za kterým jsme celý život šli, [...] Tato klika, která se ve straně utvořila, zavedla naši stranu do područí strany národně socialistické [...] Byli jsme označováni za přátele komunistů, kolaboranty komunistů a nevím, co všechno. [...] Můžeme vám zde prohlásit, že od svých mladých let jsme oba lidovci a Šrámkovci. Z tohoto programu jsme vyšli a zůstaneme mu věrni.“¹²⁵

Alois Petr tuto řeč ještě spasitelsky doplnil: „Zachráníme stranu. My jsme viděli, že strana je vedena na nesprávnou kolej. Nebylo slyšeno našeho hlasu a proto jsme museli vyčkat, až doba pány přesvědčí, že stranu vedou špatně. Tato doba přišla. V rozhodných chvílích ti, kteří nás měli vést, zklamali. Seděli pohromadě, přemýšleli, ale nedovedli v rozhodném okamžiku jednat. [...] a proto jsme také jednali. Včera jsme převzali naši tiskárnu ČAT. Kdyby se to bylo nestalo, byla by ve stavu, ve které je dnes Melantrich. Víte,

---

¹²³ Eduard Hála, původně krajský tajemník ČSL z Českých Budějovic se stal prvním nástupcem výše zmíněného generálního tajemníka strany JUDr. Adolfa Klimka, který odešel v roce 1948 do exilu. E. Hála ale díky příliš otevřenému projevu na konferenci ČSL v Kroměříži v této funkci nevydržel ani do konce roku 1948. Jeho následná perzekuce bude předmětem jedné z dalších kapitol práce. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 81

¹²⁴ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 1-2

¹²⁵ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 2-3

že Svobodné slovo dnes nevyšlo. [...] Proto dnes po nočním rozhovoru s p. předsedou vlády a naším gen. tajemníkem, jsme se rozhodli převzít ústřední vedení naší strany. [...] Bud' bude lidová strana, nebo nebude. A to se rozhodne v nejbližších hodinách. ...¹²⁶

Aby účastníky schůzky správně motivovali, dodali oba hlavní řečníci střídavě toto: „... Musíme vás poprosit, abyste každý řekl, chcete-li setrvat ve službách strany či nikoliv. [...] To bude, pokud se k práci přihlásíte. Jakékoliv provinění má za následek okamžitý odchod a propuštění. [...] Když někdo slíbí, že bude sloužit programu a stane se zrádcem, musí si přičíst všechny následky. Takto vám můžeme slíbit ochranu. [...] Strana se nemůže zajímat o toho, kdo z ní odejde. ...“¹²⁷ Někteří přítomní zástupci strany na místě souhlasili, jiní si nechali čas na rozmyšlenou, menší část z přítomných rovnou odmítla.¹²⁸

Nejužší vedení ČSL nedlouho poté rokovalo v prostorách mimo obsazené hlavní sídlo strany o nastalé situaci v ČSL i v Československu a očekávalo výsledek jednání mezi prezidentem a předsedou vlády.¹²⁹ Pozdě odpoledne 25. února 1948 nemocný prezident Beneš demisi ministrů po usilovném nátlaku ze strany Gottwalda a jeho soudruhů přijal. Nepochybně ve snaze zabránit občanské válce a vojenské intervenci ze strany SSSR, jimiž mu v těchto zlomových dnech Gottwald často vyhrožoval.¹³⁰ Zároveň (nečekaně) akceptoval i Gottwaldův návrh na nové personální složení vlády, která měla vydržet do květnových voleb.¹³¹ Msgre. František Hála při této příležitosti prý zklamaně pronesl později často citovanou poznámku: „Příliš jsme se spoléhali na Beneše“,¹³² která vyjadřovala postoj nemála tehdejších politiků i značné části československých občanů.

---

¹²⁶ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 3

¹²⁷ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 4

¹²⁸ ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 4-9

¹²⁹ Klementa Gottwalda obvykle v těchto únorových dnech často doprovázel k prezidentu Benešovi zejména Václav Nosek a Antonín Zápotocký. Kaplan, Karel: *Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v roce 1948*. Doplněk, Brno 1994, s. 119

¹³⁰ Veber, Václav: *Jak to bylo s demisemi v únoru 1948*. In: Paměť a dějiny č. 1/2009, s. 10

¹³¹ Ministerstvo zdravotnictví po Adolfu Procházkovi převzal P. Josef Plojhar a ministerstvo dopravy získal nově po únoru Alois Petr. Ministerstvo pošt (po Františku Hálovi) a ministerstvo techniky (po Janu Kopeckém) bylo přiděleno jiným stranám a ČSL zůstaly jen dva ministerské posty. Komunisté měli místo původních devíti nově třináct vládních křesel. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 321

¹³² Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Šedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 147; Andrš, Josef – Tuleškov, Oğňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 100

Pod dojmem nastalých událostí Msgre. Jan Šrámek pozastavil činnost lidové strany a měl prohlásit, že za těchto okolností nemůže vést stranu a každému členu dává na zvážení, jak se zachová v době komunistického bezpráví.¹³³ Někteří si toto Šrámkovo prohlášení vykládali jako pokyn zahájení ilegální činnosti.¹³⁴ Vedení strany vydalo prohlášení, že: „*Československá strana lidová se nerozchází, nýbrž jen zastavuje svoji činnost navenek, pokud se za daných okolností nedá provádět. Strana trvá a bude uplatňovat činnost všude způsobem a na místě, jak to za daných poměrů bude možné. Vstoupí do činnosti, jakmile poměry dovolí plné svobodné rozvinutí. Vedoucí funkcionáři strany, kteří budou mít možnost, svolají orgány a sjezd strany.*“ a zároveň vedení strany vyloučilo Aloise Petra a P. Josefa Plojhara.¹³⁵

Zajímavým dovětkem je nedávno zveřejněný Šrámkův citát z rozhovoru s Adolfem Klimkem na konci tohoto posledního svobodného zasedání původního vedení ČSL, během něhož Šrámek Klimka do určité míry pověřil koordinací poúnorových ilegálních stranických aktivit.¹³⁶

Faktický mocenský stav převzetí vedení strany Petrovou klikou však neumožňoval zveřejnění jakéhokoliv prohlášení, zejména těch o rozpuštění strany a vyloučení prokomunistických pučistů.¹³⁷ Zklamáný Šrámek krátce poté rezignoval na své zbylé funkce, včetně poslaneckého mandátu¹³⁸ a odešel do ústraní.

---

¹³³ Andrš, Josef – Tuleškov, Ognan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 97; Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995, s. 79

¹³⁴ Tohoto prohlášení však využívala zejména StB jako zdůvodnění k boji proti počínajícím či teprve „chystaným“ lidoveckým ilegálním strukturám.

¹³⁵ Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Šedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 147

¹³⁶ „*A vy povedete jako generální tajemník, jímž zůstáváte i trvale dále, všechny věci strany spolu se mnou po celou dobu v podzemí. Rozumí se až do příštího sjezdu strany. Proto znovu opakují: vedení odboje, kontakt se skupinami a pověřování je podřízeno generálnímu tajemníkovi.*“ In: Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 330

¹³⁷ Je ale zajímavým faktem, že mediálně nezveřejněná a nezveřejnitelná informace z posledního zasedání původního vedení ČSL o vyloučení Aloise Petra i P. Josefa Plojhara si přesto našla cestu mezi lidovce. Uvádí to např. bývalý krajský tajemník z Ústí nad Labem Antonín Kozel při výsleších v roce 1954, spojených s vyšetřováním skupin KDS. ABS, sv. V-2497 Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Janu Jakešovi (dále jen Osobní spis Jan Jakeš), Protokol o výpovědi s odsouzeným Antonínem Kozlem ze dne 2. července 1954, s. 3

¹³⁸ Archiv KDU-ČSL, fond 18/2 Osobnosti ČSL – Jan Šrámek, Členská karta Msgre. Jana Šrámka

Je velmi těžké říct, jaké měli oba dva hlavní představitelé nového vedení – Alois Petr a P. Josef Plojhar, ke svému jednání skutečné pohnutky. Výše uvedený, mesiánským patosem zavánějící, projev z 25. února pronesený při přebírání stranického sekretariátu i jejich pozdější rétorika jednoznačně navozují snahu zachránit lidovou stranu před zánikem, který jí dle naznačeného schématu reálně hrozil.¹³⁹ Současně z projevu číší určitá frustrace obou politiků z déletrvajících politického ústraní mimo rámec nejvyššího vedení ČSL v poválečném období.

První z možných teorií je, že hlavní aktéři tak skutečně zpočátku částečně naivně uvažovali, povzbuzeni komunistickými sliby o zachování určité míry nezávislosti a umožnění vlastního pojetí vedení ČSL, blíže ke křesťansko-sociálním ideám.¹⁴⁰ Tento postup byl v momentě střetu s vlastní politickou impotencí vůči stupňujícímu se komunistickému nátlaku postupně nahrazen formou podlézavé spolupráce dané snahou o prostou sebezáchovu. Za jeho hlavního reprezentanta je badateli považován spíše první poúnorový předseda ČSL Petr. Dosavadní porevoluční hodnocení Aloise Petra nevyznívají tak jednostranně negativně jako u jeho nástupce P. Josefa Plojhara.¹⁴¹ Pojetí Petrovo mělo blíže k původním Šrámkovským ideálům a i jeho snaha nezatrácovat vše „předúnorové“ i pomoc některým represí postiženým členům strany byla jedním z odlišujících momentů od prokomunistického pojetí Plojharova.¹⁴²

Je zde samozřejmě druhá možná teorie o touze odstrčených politiků vyniknout po válce na politickém žebříčku, a to díky příležitosti nabídnuté dobou za každou cenu. Tato teorie i cesta je obecně více přisuzována pojetí vedení ČSL za P. Josefa Plojhara. Faktem zůstává, že zejména P. Josef Plohar je po létech oficiální glorifikace vnímán současnými badateli o poznání kritičtěji a bývá prezentován jako nanejvýš kontroverzní postava a

---

¹³⁹ Komunisté nad tím skutečně v prvních poúnorových měsících uvažovali, ale vždy nakonec rozhodli pro pokračování minimalizovaných politických stran, aby zachovali dojem demokracie. Sociální demokraté dopadli daleko hůře a byli mezi dubnem a červnem 1948 „dobrovolně“ sloučeni s KSČ. Poslední česká politická strana – ČSNS – byla obdobně zredukována jako ČSL a navíc byla dokonce přejmenována na Československou stranu socialistickou. Do jejího vedení se dostali podobní kolaboranti jako Petr či Plojhar, v tomto případě Šlechta, Neuman.

¹⁴⁰ K této teorii se víceméně vždy klonil předlistopadový výklad poúnorových dějin ČSL. Např. Andrš, Josef – Tuleškov, Oğňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988

¹⁴¹ Roman Elner k Petrovi např. uvádí: „*Starý odborář Petr věřil v přátelskou domluvu s KSČ a až do své smrti dělal vše pro to, aby kde komu pomohl. Začínal být trnem v oku komunistům.*“,“. Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, s. 36-37

¹⁴² Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 363

„nejvýznamnější černá ovce“ v rámci celých dějin ČSL. Historik Roman Elner ve své rozsáhlé práci o poválečných osudech Plojharových se k tak ostrému zhodnocení jeho osoby nedobral, nicméně i on se kloní také spíše k obdobnému charakterovému rozřazení obou lidoveckých politiků a jejich osudového rozhodnutí, které ovšem významně ovlivnila nabízená příležitost.¹⁴³

Někteří dřívější porevoluční badatelé o Plojharovi tvrdí, že byl zároveň tajným členem KSČ a komunistickým informátorem. To by do značné míry mohlo vysvětlit i jeho chování v inkriminované kritické době, Michal Pehr, Karel Konečný, Jiří Šindar i Roman Elner tuto možnost nepřímo odmítají a uvádějí jiné osoby, které KSČ pravidelné události a dění z ČSL i jejích kuloárů vynášely.¹⁴⁴

2.3 „Obrozená“ ČSL po únoru, aneb „splníme a ještě překročíme“

Období dějin ČSL, která následovala mezi únorovými událostmi a koncem padesátých (i šedesátých) let, jsem rozdělil na dva logické celky, dle úřadujících předsedů strany. Obě zmíněná období mají svá specifika daná ovšem více průvodními událostmi doby, než výraznou aktivitou jejich hlavních představitelů. První období vymezené dobou předsednictví Aloise Petra lze stručně shrnout jako labutí píseň velké lidové strany a přerušení propojení s katolickou církví. Období předsednictví P. Josefa Plojgara lze shrnout nejvíce jako éru servility a takřka bezduché poslušnosti vůči vládnoucím komunistům, jež díky své unilosti nemělo nijak výrazné dějinné mezníky, tedy vyjma Plojharova nuceného odchodu koncem šedesátých let.

---

¹⁴³ Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, celá práce

¹⁴⁴ Elner tuto možnost odmítá. Michal Pehr např. píše, že komunistickým agentem byl jiný významný člen „obrozené“ ČSL – šéf lidoveckých právníků Dionýsius Polanský. Tajnými členy KSČ Karel Konečný označuje další významné členy vedení lidové strany, zejména generálního tajemníka Antonína Pospíšila a nového šéfredaktora Lidové demokracie Rostislava Peteru. Mezi další spolupracovníky režimu uvádí i Pospíšilova zástupce tajemníka Karla Josefuse. Velmi zajímavý seznam agentů, kteří působili dlouhodobě v ČSL, uvádí ve své práci Jiří Šindar, který potvrzuje většinu těchto zjištěných spolupracovníků. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 363, resp. 389; Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, např. s. 32; Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem*. Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 176

2.3.1 ČSL podle Petra (1948-1951), aneb rozchod ČSL s katolickou církví

Vedoucím činitelem poúnorové ČSL se stal již zmíněný poslanec Alois Petr. Za jeho předsednictví proběhla nejrozsáhlejší čistka za dobu existence strany.¹⁴⁵

Nastalo období zakládání akčních výborů Národní fronty (dále jen AV-NF). Ty vznikaly od vlády a poslanecké sněmovny, přes kraje a okresy, až po nejnižší politické jednotky v obcích.¹⁴⁶ Vznikaly také ve velkých i malých podnicích, dále různých státních i nestátních organizacích. Byly vedeny či řízeny komunisty a jejich hlavním úkolem bylo provést očistu dané organizace od všech reálných či potencionálních „reakcionářů“. V tento moment si přestal kdokoli být jist svým postem a mnohdy i svobodou, podobně jako v počátcích velké francouzské revoluce. Členové AV-NF kádrovali a nezřízeně propouštěli (v tehdejšímu žargonu „vyakčňovali“) všechny jakkoli podezřelé či prostě jen nepohodlné osoby. Opozičním stranám byly takřka nenávratně zabaveny majetky, zablokovány finanční prostředky a jen velmi málo z toho se vrátilo původním majitelům po květnových volbách. Nejinak tomu bylo u ČSL.

Lidovci byli spolu s národními socialisty v Českých zemích považováni za největšího nepřítele „nových pořádků“. V některých okresech s komunistickou většinou dokonce došlo i k lokálnímu zákazu ČSL jako takové.¹⁴⁷

V sobotu 28. února 1948 vznikla z popudu ÚAV-NF komise pro očistu v politických stranách. Jejím předsedou byl jmenován významný komunist a poslanec Rudolf Slánský a ve vedení působili i další představitelé KSČ. V prohlášení ÚAV-NF se mj. uvádí: *„Zájem státu vyžaduje, aby staré orgány stran národně socialistické a lidové nepokračovaly ve své činnosti, nýbrž aby byly vytvořeny akční orgány, které by očistily strany od nepřátel lidově demokratického řádu. [...] Ústřední akční výbor vyzývá i*

---

¹⁴⁵ Myšleno před Aloisem Petrem i po jeho smrti. Za doby předsednictví J. Plojhara a dalších předlistopadových vůdců ČSL již exodus v řádu set tisíc členů nikdy nenastal. Bylo to dáno i komunistickou regulací počtu členské základny zbylých stran NF, KSČ již nehodlala dopustit jejich nový masivní nárůst. Koncem šedesátých let sice došlo k určitému opětovnému zvýšení počtu lidovecké členské základny. Následné normalizační čistky i dobrovolné odchody zase řady lidovců „dostatečně“ zredukovaly, byť úbytek členů ani zdaleka nedosáhl takových rozměrů jako po únoru 1948.

¹⁴⁶ Nepochybně nejvýznamnějším a z pohledu organizační struktury nejvýše postaveným akčním výborem byl Ústřední akční výbor Národní fronty – dále jen ÚAV-NF.

¹⁴⁷ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 18

sociálně demokratickou stranu, aby očistila své úřady od všech protipokrokových a nesocialistických živlů. Předsednictvo ústředního akčního výboru NF si vyhrazuje právo schvalovati ustavení všech nových orgánů politických stran.¹⁴⁸ Zajímavostí zůstává, že mezi jejími členy figuroval od počátku i novopečený lidovecký ministr zdravotnictví P. Josef Plojhar.¹⁴⁹ I v ČSL vznikl takový akční výbor (AV ČSL) a do jeho čela se iniciativně postavil Alois Petr.¹⁵⁰

Divoké čistky pořádané AV-NF, AV ČSL¹⁵¹ i dobrovolné odchody ze strany postupně zredukovaly členskou základnu ČSL z bezmála půl milionu organizovaných členů předúnorových na cca 30 tisíc členů,¹⁵² které nové „obrozené“ vedení evidovalo ke konci roku 1948.¹⁵³ Někteří lidovci zamířili i do řad KSČ.¹⁵⁴ Kromě nevídané redukce členské základny byly straně obsazeny takřka všechny regionální sekretariáty a zabaven veškerý nemovitý majetek (zejména katolické domy).¹⁵⁵ Během roku byla zrušena některá celostátní a takřka všechna stranou vydávaná regionální periodika. Týdeníky *Obzory* a *Vývoj*,¹⁵⁶ které komunisty nejvíce popuzovaly, byly zrušeny okamžitě po převzetí ČAT.

---

¹⁴⁸ Lidová demokracie, 2. března 1948, č. 51, s. 3

¹⁴⁹ Předsedou komise byl R. Slánský, dalšími členy pak ministři Gregor, Čepička, Erban, Neuman a Plojhar, dále poslankyně Machačová-Dostálová a poslanec John. Lidová Demokracie, 2. března 1948, č. 51, s. 3

¹⁵⁰ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 194

¹⁵¹ Obrovské čistky postihly nejvíce hlavního oponenta komunistů – národní socialisty. Zde se působením „vlastního“ AV počet řádných členů měl zredukovat za půl roku z původních 593 000 na pouhých ani ne 15 000 osob. Radosta, Petr: *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. Egem, Praha 1993, s. 31

¹⁵² Počty členů ČSL registrovaných k únoru 1948 se mezi historiky poměrně různí. Pohybují se od spodní hranice 350 000 členů až po nejvyšší s více než půlmilionem členů. Nejnovější výzkumy naznačují počty ČSL přes 460 000 členů. Srov. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 18; Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 336; Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 354; Radosta, Petr: *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. Egem, Praha 1993, s. 31 a další.

¹⁵³ Rychlost propouštění řádných členů byla tak velká, že dokonce i sami lidovci ještě před rokem 1989 uváděli, že jen v únoru a březnu 1948 opustilo díky AV ČSL stranu cca 30 000 lidí. Andrš, Josef – Tuleškov, Oğhan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 110

¹⁵⁴ Počet členů ČSL, kteří odešli do KSČ, se v různých odborných historických publikacích pohybuje nejčastěji v rozmezí mezi 20 000 a 30 000 členy. Karel Konečný např. uvádí, že takto cca 26 000 lidí odešlo z ČSL, což bylo nejméně z nekomunistických stran. Z národně socialistické strany to mělo být přes 110 000 členů. Přibližně stejný počet přešel i ze strany sociálně demokratické. Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 20; Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 372; Nečas, Tomáš: *Analýza vývoje KDU-ČSL na české politické scéně*. BP na PF MU, Brno 2011, s. 20

¹⁵⁵ Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 21-25

¹⁵⁶ *Obzory* byly kulturní týdeník a *Vývoj* byl politický týdeník. Byli určitou lidoveckou protiváhou komunistického politického týdeníku *Tvorba*. Oba lidovecké týdeníky byly psány z dnešního pohledu na vysoké úrovni a přinášely i mnoho pohledů ze zahraničí. Jejich mnohdy ostrá rétorika ale komunistům

Postupně byl pod různými záminkami zastaven i brněnský *Den*, olomoucký *Našinec* či hradecký *Štít*, stejně tak i řada dalších.¹⁵⁷ Tímto soustředěným útokem se komunistům podařilo nenávratně rozbít takřka 30 let budovanou infrastrukturu lidové strany. Komunisté plošně likvidovali i nepohodlný katolický tisk, který nebyl napojen přímo na ČSL, a hodlali jej nahradit vlastními kontrolovanými periodiky.¹⁵⁸

V pondělí 1. března 1948 byl ustaven nový „obrozený“ poslanecký klub ČSL v ÚNS. Do jeho čela se postavil opět Alois Petr a jednatelem se „nečekaně“ stal P. Josef Plojhar.¹⁵⁹ V průběhu dne také nastoupili oba „novopečení“ lidovečtí ministři do svých nově získaných úřadů. Alois Petr na post ministra dopravy a P. Josef Plojhar na post ministra zdravotnictví.¹⁶⁰

Současně se vznikem „obrozených orgánů“ ČSL byli 1. března 1948 oficiálně akčním výborem distancování či vyloučení ze strany bývalí ministři Msgre. František Hála, Adolf Procházka, generální tajemník Adolf Klimek, poslanci Ivo Ducháček, Bohdan Chudoba, Alois Rozehnal¹⁶¹ a další významné osobnosti poválečné ČSL.¹⁶² StB začala monitorovat u vybraných osob ještě intenzivněji jejich pobyt i pohyb, protože po „únoru“ markantně vzrostl počet tajných odchodů do zahraničí.¹⁶³

---

velice vadila a ministři Nosek s Čepičkou vyložené žádali v požadavcích na Petra a Plojhara jejich zastavení. ABS, 305-730-8, Zápis z jednání vedení ČSL ze dne 25. února 1948, s. 9

¹⁵⁷ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 338; Úvodní příspěvek Michala Pehra, který zazněl v rámci semináře na ÚSTRU v červnu 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=DkL2V1I8uVM&list=UUAXTWJzssjzpM0pqhQ7loHQ>

¹⁵⁸ Takto byl zrušen např. i *Katolík*, *Neděle* a *Rozsěvač*. Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008, s. 144.

¹⁵⁹ Lidová demokracie, 2. března 1948, č. 51, s. 1

¹⁶⁰ Lidová demokracie, 2. března 1948, č. 51, s. 3; Lidová demokracie, 3. března 1948, č. 52, s. 1

¹⁶¹ Počty a jména distancovaných a vyloučených poslanců ČSL k 1. březnu 1948 nejen za ÚNS, ale i za ZNV se mírně odlišují. Dobové prameny, zejména lidovecký tisk, uvádí menší počty, než pozdější badatelé, vč. těch předlistopadových. Nepochybně nejpřesnější výčet takto čistkami postižených osob uvádí v publikaci *Český politický katolicismus 1848-2005* historik Karel Konečný. Srov. Lidová demokracie, 2. března 1948, č. 51, s. 1; Andrš, Josef – Tuleškov, Ognan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988, s. 103; Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 374

¹⁶² Lidová demokracie, 7. března 1948, č. 56, s. 2

¹⁶³ Bohumil Lukeš uvádí, že ze 46 předúnorových poslanců ČSL 10 opustilo zemi, 12 bylo uvězněno, z toho 4 umučeni či popraveni a 13 bylo zbaveno poslaneckého mandátu. Michal Pehr tuto informaci k osudu lidoveckých poslanců ještě doplnil: „...deset uprchlo do exilu a 20 skončilo dříve či později ve vězení. Ze zbývajících šestnácti poslanců dvanáct odešlo do ústraní, kde byli různou formou sledování či jinak omezování, a jen čtyři s novým režimem plně spolupracovali a nebyli vystaveni represím. ...“ Lukeš, Bohumil: *Historie křesťanské demokracie ve středoevropském prostoru*. Evropská akademie pro demokracii, Jihlava 2002, s. 20; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 18

Také řada významných osobností ČSL se krátce po únoru rozhodla odejít do exilu kvůli hrozbě reálné komunistické perzekuce. Mnozí před novým režimem unikli za více či méně dobrodružných okolností.¹⁶⁴ Ne všem se to však podařilo.

Pokus o tajný odlet do zahraničí Jana Šrámka s Františkem Hálou a Hubertem Ripkou,¹⁶⁵ organizovaný přes francouzskou ambasádu, na Květnou neděli 21. března 1948 se nezdařil. Zatímco oba lidovečtí představitelé byli na rakovnickém letišti zatčeni, Ripkovi se nečekaně podařilo odtud spěšně prchnout a později i přes zvýšenou pohotovost StB se dokázal dostat za hranice.¹⁶⁶ Šrámek s Hálou byli po týdnu trvajících výslechů převezeni do kláštera v Nové Říši. Nepochybně v této době bylo nejvyšším vedením KSČ rozhodnuto o jejich internaci, která měla trvat až do konce jejich života. Šrámek a Hála byli v průběhu internace přesunováni pod neustálým dohledem StB,¹⁶⁷ která se zpočátku poměrně oprávněně obávala dalších pokusů o jejich dopravení do zahraničí.¹⁶⁸

Nové vedení ČSL se do jejich útěku vyjadřovalo zejména k Janu Šrámkovi poměrně opatrně, nepochybně protože stále ještě oficiálně nechtělo opustit naznačený formální rámec Šrámkových pokračovatelů křesťansko-sociálních idejí. Komunistický tisk

---

¹⁶⁴ Např. Pavel Tigríd, Adolf Procházka, Adolf Klimek, Ivo Ducháček, Bohdan Chudoba a mnoho dalších.

¹⁶⁵ Hubert Ripka (1895-1958) – novinář a přední národně socialistický politik. Do ČSNS vstoupil již v průběhu 30-tých let. Za okupace působil ve Francii a Velké Británii po boku exilové vlády. Po 2. světové válce se stal za ČSNS poslancem v PNS. Po volbách v roce 1946 byl opět zvolen poslancem a stal se ministrem vlády (za ČSNS). Po únorovém převratu s velkým štěstím uprchl podruhé do zahraničí, kde se dále výrazně politicky angažoval. V exilu byl mj. i dlouholetým členem RSC. Podrobněji např. Goněč, Vladimír – Dytrt, Petr: *Hubert Ripka. Un Européen*. Masarykova univerzita, Brno 2006

¹⁶⁶ Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epoque, Praha 2004, s. 110-114.

¹⁶⁷ Oba kněží byli nejprve internováni v klášteře v Nové Říši. Po amnestii byli dočasně propuštěni a následoval jejich pobyt v klášteře v Brně. Nepochybně nejhorší rok internace (srpen 1950 – červenec 1951) strávili ve Valdicích ve vazební věznici. Nakonec byli převezeni do Roželova pod Třemšínem. Zde František Hála v srpnu 1952 zemřel a v dubnu 1956 i Jan Šrámek, jehož zdravotní stav se zde po utrpení ve Valdicích nejprve částečně zlepšil. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 82, resp. 265; Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011, s. 254; Nejvíce píše o věznění Šrámka M. V. Thurzová aj. Šindar. Thurzová, Marie Virginie: *Kartouzský vězeň. Mons. Jan Šrámek*. Trinitas, Ústí nad Labem 2006, s. 159-170; Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem*. Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 88-138

¹⁶⁸ Tyto pokusy o opětovné dopravení obou lidovců do zahraničí skutečně byly, zejména za jejich pobytu v Brně. Nejpodrobněji se k těmto mnohdy velmi riskantním pokusům vyjadřuje ve své práci o Šrámkovi Jiří Šindar. Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem*. Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 104-112

se o jejich pokusu o útěk několikrát zmínil, ale překvapivě celou věc rozebíral daleko méně, než reálně mohl.¹⁶⁹

Nová situace však donutila vedení ČSL zaujmout jasné odsuzující stanovisko, a tak bylo svoláno předsednictvo AV strany. To 23. března 1948 rozhodlo o oficiálním vyloučení Šrámka z ČSL a při té příležitosti i několika dalších významnějších představitelů strany, kteří mezitím uprchli do zahraničí, nebo již skončili v celách StB.¹⁷⁰

Realita probíhající radikální stranické očisty ostře kontrastovala s původním Petrovým prohlášením po převzetí strany, že jej k činům vedly zejména tyto pohnutky: „Zachránit stranu, abych mohl chránit naše stoupence. Starat se o to, aby křesťanský názor světový byl ve státě chráněn“.¹⁷¹

Přes tuto původně deklarovanou ochranu se v personální politice „obrozené“ lidové strany té doby začal aplikovat zajímavý alibistický precedens, dle něhož jakýkoliv registrovaný člen ČSL, který se ocitne v podezření z protistátní činnosti (a je zatčen), musí být okamžitě vyloučen (a ponechán bez pomoci svému osudu).¹⁷² V prvních poúnorových letech (1948-1950) se na představitele strany hrnuly žádosti o pomoc v případech bezprecedentní perzekuce zbylých organizovaných členů ČSL a jejich rodinných příslušníků.¹⁷³

Volby do poslanecké sněmovny, které proběhly 30. května 1948 v rámci sjednocené kandidátky NF, nepřinesly organizátorům i národu žádná překvapení. Ani nemalý, byť po volbách mediálně bagatelizovaný počet odevzdaných bílých lístků již nemohl zastavit nově nastavený kurs země. Byl jen statistickým signálem, který si

---

¹⁶⁹ Tento stav nepochybně vyplýval z úvah, které vyvstaly po jejich zatčení. Zejména po rozhodnutí o internaci nebyl důvod k nějaké medializaci, která by celou věc zkomplikovala, nehledě na to, že stále panovaly obavy z jejich dalšího pokusu o útěk.

¹⁷⁰ Lidová demokracie, 23. března 1948, č. 69, s. 1-2, Lidová demokracie, 24. března 1948, č. 70, s. 1-2; Lidová demokracie, 26. března 1948, č. 72, s. 2

¹⁷¹ Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997, s. 433

¹⁷² Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. CDK. Brno 2008, s. 241

¹⁷³ Počet reálných intervencí ze strany vedení ČSL na vládnoucí komunisty nelze nijak kvantifikovat. Petrův fond v Archivu KDU-ČSL obsahuje jen některé zoufalé prosby postižených lidovců či jejich rodinných příslušníků. Dá se předpokládat, že vzhledem k masivnímu exodu i zatýkání byl počet mnohokrát vyšší. Archiv KDU-ČSL, fond 18/3 Osobnosti ČSL – Alois Petr, část celého kartonu.

uvědomili zejména komunisté, že největší počet těchto lístků byl vhozen v krajích a okresech s velmi výraznou předúnorovou podporou ČSL.¹⁷⁴

Květnová volební kandidatura P. Josefa Plojgara rozvířila konflikt hned v několika úrovních. Nejen uvnitř ČSL, ale i s jejím standardním spolupracovníkem – katolickou církví, v daný moment reprezentovanou pražským arcibiskupem Josefem Beranem¹⁷⁵ a v neposlední řadě mezi katolickou církví a státní mocí.

Plojgar kandidaturu do ÚNS přijal a byl Beranem dva týdny po volbách suspendován z kněžského úřadu,¹⁷⁶ protože se odmítl podříditi arcibiskupskému nařízení.¹⁷⁷ Následovala mediální kampaň na podporu tehdy již nově zvoleného poslance a ministra zdravotnictví Plojgara, která zároveň přispěla k dalšímu zkomplikování probíhajících jednání mezi státem a katolickou církví.

Nové vedení ČSL se úzkostlivě drželo politické linie komunistické strany a ujišťovalo její představitele o své bezmezné podpoře. Nasvědčovalo tomu i v tisku vydané tiskové prohlášení předsednictva ČSL k Plojgarově suspendování z 29. července 1948, které obsahovalo kromě řady zavádějících tvrzení i veřejný útok na vedení katolické církve i na předchozí vedení ČSL. Uvádí se v něm mj., že: „...*Přesto, že čs. strana lidová učinila všechno, aby volba J. Plojgara za poslance byla řádně a včas dohodnuta s římskokatolickou církví, byl ministr Plojgar po zvolení z výkonu kněžské funkce suspendován. Poněvadž toto opatření má být začátkem akce vysokých církevních hodnostářů k dalšímu pronásledování kněze, který v době okupace se osvědčil jako vlastenec [...] Nikdy před únorem tohoto roku nebylo kněžím bráněno ve veřejné a politické činnosti, naopak [...] Namátkou jmenujeme činnost kněží dr. Kordače, Šrámka,*

¹⁷⁴ Průměrný počet odevzdaných bílých lístků tvořil na Moravě 10,5% a v Čechách jen 7,8% z celkového počtu odevzdaných volebních lístků. Nejvíce jich bylo odevzdáno na střední Moravě, cca 15,1%. Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 39

¹⁷⁵ Poválečné vedení ČSL, tehdy v čele s Janem Šrámkem, nebylo od počátku nadšené zvolením Josefa Berana arcibiskupem pražským, protože ten dlouhodobě prosazoval apolitičnost kněží. Tento jeho požadavek vůči kněžím vygradoval po popravě J. Tisa a zejména po únorových událostech. Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997, s. 172

¹⁷⁶ Suspendování se netýkalo jen P. Josefa Plojgara, ale i obou slovenských povereníků (A. Horáka a J. Lukačoviče). Ti byli suspendováni slovenskými biskupy. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 128

¹⁷⁷ Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008, s. 152-4; Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 128; Andrš, Josef – Tuleškov, Oğnan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad, Praha 1988, s. 126

Hály, Tisy [...] se strany církve nebyly vzneseny námitky ani v těch případech, kdy se kněží zúčastnili velezrádných akcí (Tiso) [...] Teprve nyní vznikají námitky proti veřejné činnosti těch kněží, kteří jdou s lidem a jeho legální vládou. Je jim bráněno ve výkonu jejich občanských práv a církevní hodnostáři tak nastupují osudnou cestu neloyality vůči státu.“ Toto v závěru projevu vyslovené varování mělo brzy nabrat reálnou podobu. Celé prohlášení končí apelem, který nabývá na grotesknosti v horizontu kroků, které od státní moci vůči církvi následovaly: „*Protestujeme proti pronásledování nevinného kněze, který řádně své povinnosti vůči církvi a státu plnil a bude plnit. Cítíme nutnost, obrátit se veřejně na církev se žádostí, aby tento nespravedlivý přehmat byl napraven a odčiněn.*“¹⁷⁸

V průběhu významné regionální konference ČSL, pořádané v druhé polovině srpna roku 1948 v Kroměříži, došlo kromě dalších důležitých témat i na velmi ožehavé téma Plojharova dispensu. Člensky početnější a významnější moravská část strany, která byla tradičně s církví spjata daleko více, než ta česká, dala vedení strany najevo svou nevoli z daného konfliktu a žádala jasné stanovisko.¹⁷⁹

Tato konference měla ještě dohru na nejvyšší úrovni, neboť Alois Petr musel osobně Alexeji Čepičkovi vysvětlit, co se v ČSL děje a musel následně akceptovat komunisty navržený nápravný postup, mezi jehož hlavními body byla výměna generálního tajemníka strany E. Hály a zejména udržení podpory J. Plojharovi v ČSL za každou cenu a oslabení opozice proti němu.¹⁸⁰

Stoupající agresivita režimu vůči vedení katolické církve a pasivita vedení ČSL měla také nemalý vliv na úbytek již značně prořídlého lidoveckého členstva. Nemluvě o stoupající aktivitě StB, která jako na běžícím pásu zavírala bývalé regionální představitele i aktivní řadové členy ČSL. Tito režimem postižení lidovci i jejich rodinní příslušníci, zbavení jakékoli možné veřejné podpory od nového vedení strany i většinové společnosti, se naštěstí často setkávali s novým fenoménem doby – tajně organizovanou pomocí

¹⁷⁸ Archiv KDU-ČSL, fond 18/4 Osobnosti ČSL – Josef Plojhar, Výstřižek - Lidová demokracie, 29. července 1948

¹⁷⁹ Nečekané rozepře, které v Kroměříži v souvislosti s Plojharovým dispensem nastaly mezi pražským vedením a moravskou částí strany, se Petrovi podařilo s podporou některých členů sice částečně ustát, ikdyž za cenu toho, že si konfliktu všimli komunisté. Plohar sám raději na konferenci nedorazil. Konečný, Karel: *Zemský sjezd „obrozené“ Československé strany lidové v Kroměříži roku 1948*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Ročník LVII, 3/2005, Brno 2005, s. 254-255.

¹⁸⁰ Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 388

postiženým na bázi křesťanské solidarity, zejména právě mezi bývalými „spolubratry“ a katolíky.¹⁸¹

Každoroční orelská pouť na Hostýně, pořádaná koncem srpna 1948, proběhla za účasti sto tisíc věřících katolíků (hojně zastoupených nejen členy Orla ale i ČSL). Poutě se postupně se změnila v pokojnou manifestaci, nicméně hesla, která zde byla skandována,¹⁸² jasně naznačila postoj účastníků vůči aplikované komunistické zvlášti. Reakce bezpečnostního aparátu na sebe nenechala dlouho čekat.¹⁸³

„Obrozená“ ČSL zdaleka nebyla minimálně v období mezi únorem 1948 a koncem roku 1949 kádrově stabilním subjektem, a i přes stálá ujišťování vládnoucích komunistů o podpoře, a zůstala i nadále pod permanentním dohledem agentů StB. V polovině září 1948 ministr Petr na schůzi prezidia ČSL prohlašoval, že: „... *ve směrnicích pro očistu musí bezpodmínečně býti uvedeno, že každý člen musí mít stoprocentní kladný postoj k dnešnímu režimu, jinak raději ať odejde.*“¹⁸⁴ Strana se i nadále snažila získat zpět svá aktiva (zejména sekretariáty a katolické domy), jejich absence značně komplikovala její provoz. Snaha o konsolidaci se však mýjela účinkem, neboť na druhou stranu bylo pod záminkou školení tajemníků ČSL vyloučeno téměř 40 dosavadních okresních tajemníků.¹⁸⁵

Na sjezdu strany počátkem října 1948 vyhlásil Alois Petr oficiálně ukončení obrody ČSL,¹⁸⁶ realita však byla někde jinde.

---

¹⁸¹ Tato vzájemná pomoc byla u mnoha lidí pojímána i jako tichá, v podstatě nevinná forma odporu proti komunistické aplikaci moci. Bohužel ji StB obvykle od počátku sledovala. Čas od času pak z takových lidí vytvořila ilegální protistátní skupinu a nechala všechny její účastníky pro výstrahu ostatním zavřít do vězení. Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. CDK. Brno 2008, s. 240-241

¹⁸² Orlové provolávali slávu zejména odstoupivšímu prezidentu E. Benešovi, který abdikoval počátkem června 1948. Na jeho místě stanul „první dělnický prezident“ - Klement Gottwald. Sám Beneš počátkem září 1948 zemřel.

¹⁸³ Mnoho významných členů Orla bylo již koncem roku zatčeno a souzeno v různých procesech. Václav Vaško k tomu uvádí, že: „*V roce 1948 bylo, [...] ve třech orelských procesech odsouzeno 53 osob k 187 letům vězení, o rok později ve 12 procesech 76 osob k 392 letům vězení a v letech 1950 a 1951 ve 4 procesech 42 osob k 265 letům vězení ...*“. In: Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 13; Vaško, Václav: *Dům na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 195-200

¹⁸⁴ Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Zápis ze schůze prezidia ČSL z 20. 9. 1948, s. 5

¹⁸⁵ Lukeš, Bohumil: *Historie křesťanské demokracie ve středoevropském prostoru*. Evropská akademie pro demokracii, Jihlava 2002, s. 20

¹⁸⁶ Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Výstřižek - Hlas lidu, 7. října 1948

V listopadu 1948 vznikla v ČSL komise pro ideologii s Aloisem Petrem v čele, která se již v začátku poměrně výrazně vymezila i vůči církvi: „... upozorňuje dále, že ČSL není pobočným úřadem konzistoře a strana musí mít samostatnou ideologii. [...] žádný není neomylný, že i Vatikán se může ve své zahraniční politice mýlit. Strana si musí zachovati svoji správnou a samostatnou linii.“¹⁸⁷

Velmi zajímavě se ke stavu ČSL té doby vyjádřil jeden z jejích zatčených členů – redaktor *Lidové demokracie* Vladimír Sís. Při výslechu počátkem ledna 1949 uvedl, že: „... Lidová strana má pouze ústřední sekretariát, avšak žádné organizace. Členské příspěvky nejsou vybírány a strana je v těžké finanční situaci.“¹⁸⁸ Sís na jiném místě ještě dodal, že: „...Nejsilnější osobností ve straně že zůstává ministr Plojhar a ministr Petr, že je na vedlejší koleji. Místopředseda Polanský, že je v rozporech s Plojharem, jelikož sám aspiroval na ministerské křeslo a doufal, že exkomunikací provedenou Vatikánem Plojhar z vlády vypadne. Plojhar, že Polanskému vytýká špatné hospodaření v ČAT dokud stál v čele, a dále že Plojhar si vzal pod své vedení celý lidovecký tisk.“¹⁸⁹

Na počátku roku 1949 začalo vedení ČSL provádět výměnu členských průkazek, která byla zároveň organizována jako další čistka. Tento požadavek přišel ovšem již v říjnu 1948 zvenčí, při její přípravě: „... Alois Petr referuje o schůzi Národní fronty, která si přeje, abychom organizovali ve svých řadách všechny katolíky, kteří souhlasí s dnešním režimem a kteří jsou naprosto spolehliví. Pro tento účel budou vydány nové přihlášky a nové legitimace pro všechny straníky. Bude to jakési nové prověřování, aby se funkcí ve straně nezmocnili lidé, kteří nejdou s programem strany a Národní frontou.“¹⁹⁰

Po ukončení výměny průkazek ale přišlo nečekané odhalení o nadále klesajícím počtu organizovaných straníků. Přesto zůstávala v ČSL i nadále menší část starých poctivých členů, kteří považovali křesťanské zásady za přímý protiklad komunistické

---

¹⁸⁷ Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Zápis ze schůze prezidia ČSL z 3. 11. 1948, s. 4

¹⁸⁸ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis státního soudu Praha: Sís Vladimír a spol. (dále jen Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol.), Trestní oznámení ve věci Vladimír Sís a spol. z ledna 1949, l. 10

¹⁸⁹ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výslechu z V. Síse 6. ledna 1949, list 4

¹⁹⁰ Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Zápis ze schůze prezidia ČSL ze dne 4. října 1948, s. 1

ideologie.¹⁹¹ Mnozí z nich ale dříve či později stejně skončili ve vyšetřovací vazbě StB, nebo rozčarování nakonec odešli.

Nové programové prohlášení strany,¹⁹² vydané v prvních měsících roku 1949 zároveň přineslo nepochybně nechtěný plod v podobě odchodu arcibiskupa Berana z ČSL. Ideové sblížení ČSL s komunistickým režimem a její postupný veřejně proklamovaný odklon od aktivit vedení katolické církve na dlouhá desetiletí rozdělil do té doby poměrně spolehlivě fungující tandem.¹⁹³ Domnívám se, že v tomto momentu Beranův odchod nemusel být politickou demonstrací nesouhlasu s politikou vedení ČSL, ale jen nesouhlas člena strany s obsahem programového prohlášení.¹⁹⁴

Oficiální komunistická rétorika vůči katolické církvi se od aféry s Plojharovým dispensem stále přiosťovala, ale do otevřeného útoku vládnoucí strana přešla až během roku 1949,¹⁹⁵ po faktické eliminaci hlavních politických protivníků, včetně jejího oficiálního jediného politického spojence – ČSL. Ve svých prohlášeních komunisté programově napadali zejména hlavní představitele církve (arcibiskupa, biskupy a představené církevních řádů), mj. za to, že oficiálně nechtěli dát svůj slib věrnosti nové vládě a trvali na své jediné podřízenosti, a to Svatému stolci.

Jakmile komunisté pochopili, že shora se jim ovládnout katolickou církev v Československu nepodaří,¹⁹⁶ vymysleli alternativní způsob, jak se jí pokusit ovládnout – oddělením jejích hlav od hlavního těla církve, tedy biskupy od kněží a věřících.¹⁹⁷

---

¹⁹¹ Lukeš, Bohumil: *Historie křesťanské demokracie ve středoevropském prostoru*. Evropská akademie pro demokracii, Jihlava 2002, s. 22

¹⁹² Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Návrh ideového programu ČSL, s. 1-4

¹⁹³ Nečas, Tomáš: *Analýza vývoje KDU-ČSL na české politické scéně*. BP na PF MU, Brno 2011, s. 20

¹⁹⁴ Dá se předpokládat, že by tak arcibiskup Beran učinil nejspíše ve chvíli zjištění participace vedení ČSL na Katolické akci.

¹⁹⁵ Původní církevní komise vedená Gottwaldovým zetěm Alexejem Čepičkou se v dubnu roku 1949 změnila v daleko silnější subjekt, na tzv. církevní „šestku“ (ve „hvězdném“ složení A. Čepička, V. Clementis, Z. Fierlinger, J. Hendrych, V. Kopecký a V. Široký). Šestka byla koordinátorem boje proti katolické církvi až do konce roku 1951, kdy ji nahradil Státní úřad pro věci církevní (dále jen SÚC). Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 20

¹⁹⁶ V této době nejvyšší komunisté na svých jednáních sami přiznávali, že katolická církev je v podstatě již jediným organizovaným nepřítelem, který ještě klade odpor. Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008, s. 167

¹⁹⁷ Byl to v podstatě pokus o vytvoření národní církve, nezávislé na Římu a ovládané státní mocí. Tento předpoklad ovšem závisel na spolupráci určitého, alespoň minimálního, množství k režimu loajálních kněží, jimž nevdal případný postih z Říma.

Po náročných přípravách spustili dne 10. června 1949 tzv. Katolickou akci¹⁹⁸ za podpory menšiny spolupracujícího kléru, tzv. vlasteneckých kněží. Ti v čele se suspendovaným P. Josefem Plojharem¹⁹⁹ slibovali svou věrnost Československu, zejména jeho vládě a nikoli Vatikánu. Několik dní poté vydali jako reakci na vznik tohoto hnutí katoličtí biskupové pastýřský list. Jeho šíření se komunistická moc snažila všemi prostředky zabránit.²⁰⁰ Dne 19. června 1949 byl po mši v chrámu sv. Víta²⁰¹ internován (ve svém paláci) pražský arcibiskup Josef Beran.²⁰² Již následujícího dne byl v Římě vydán papežský exkomunikační dekret pro současné i budoucí účastníky Katolické akce.²⁰³

Tyto prorežimní aktivity odradily nemalou část bývalých členů ČSL od opětovného návratu, který ČSL stále ještě některým nabízela. Nadto vyvolaly i velké pobouření v řadách „zbyvajících“ členů (zejména na Moravě), kteří nadále vnímali důležitost propojení mateřské katolické církve a ČSL. Katolickou akci většinou vnímali jako přímé narušení této chátrající symbiózy. Nevole byla taková, že dokonce vedla k odchodu některých lidoveckých poslanců, kteří předtím bez větších problémů prošli čistkami stranických akčních výborů.²⁰⁴

---

¹⁹⁸ Nejedná se o tutéž Katolickou akci, za níž byla v padesátých letech odsouzena řada věřících. Výše zmiňovaná aktivita byla organizována komunistickým režimem. Nicméně od původní Katolické akce tato nová měla převzít aparát. Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008, s. 172

¹⁹⁹ Na rozdíl od P. Josefa Plojgara se Alois Petr k hnutí nikdy oficiálně nepřidal, ale také jej ani neodsoudil.

²⁰⁰ Dokonce za jeho čtení při kázáních hrozila kněžím v narychlo doručovaném oběžníku i vězení. Tuto hrozbu pak také na základě udání vícekrát skutečně splnila a desítky odvážných kněží za to putovaly do vězení. Tento pastýřský list měl být čten v neděli 19. června. Vzhledem k postihu vydali biskupové pro následující týden nový pastýřský list s povinností jej přečíst. Měl obdobný obsah, ale byl kratší a podařilo se jej přečíst ve většině farností. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 71-76; Vaško, Václav: *Dům na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 150-1

²⁰¹ Slavnostní mše, při níž měl být čten pastýřský list odsuzující Katolickou akci, byla narušována velkým počtem bezpečností „naverbovaných věřících“. Hlavní celebrant arcibiskup Beran nemohl pro hluk takřka promluvit. Po jejím urychleném ukončení se přesunul do Arcibiskupského paláce. Od této chvíle se datovala jeho 16 let trvající internace. Vaško, Václav: *Dům na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 149-150

²⁰² O Beranově „nezbytné“ internaci promluvil v rozhlasě dokonce i předseda vlády Antonín Zápotocký 21. června 1949. <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Proticikevni-boj-po-unoru-1948.html>

²⁰³ Šíření následných papežských exkomunikačních dekretů o Katolické akci a pak i o komunismu, vydaného v Římě 1. července 1949 se snažila komunistická moc také účinně bránit. <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Proticikevni-boj-po-unoru-1948.html>; Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 24-26

²⁰⁴ Např. odchod poslance Adolfa Vodáčka. Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 76-82; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 291

Vleklá jednání mezi státem a církví, která probíhala s přestávkami od února 1948, se pomalu chýlila k neúspěšnému konci. Katolickou církev oproti diplomatickým zvyklostem zastupovali českoslovenští biskupové místo obvyklých papežských diplomatů. Jednání se nesla na pozadí nově schvalovaných zákonů o církvích, jednotném školství, světských sňatcích a dalších změnách. Komunisté omezovali drasticky legislativou běžný život příslušníků katolické církve stále více, ale zároveň požadovali veřejné vyjádření loajality jejích vrcholných představitelů vůči nově nastolenému režimu, a také zrušení suspenze „vlasteneckých“ kněží, zejména Plojgara. Za to ovšem nabízeli jen dílčí ústupky. Neúspěch těchto jednání v druhé polovině roku 1949²⁰⁵ pro byl komunisty pilátovským ospravedlněním, umožňujícím zahájení otevřeného boje vůči vedení katolické církve.

V říjnu 1949 byl schválen ve sněmovně důležitý zákon o hospodářském zajištění církví a náboženských společností státem, který mj. přes získávaný plat podřizoval kněze státu. Tento zákon patřil mezi nejdůležitější zákonná opatření v boji proti církvi.

Vedení ČSL se nemohlo k zákonu vyjádřit veřejně negativně, ale alespoň předvedlo tichý protest – Alois Petr záměrně nedorazil na zasedání vlády, a také P. Josef Plojgar se mu chtěl vyhnout díky cestě do zahraničí. Na zásah ministra Čepičky byl Plojgar donucen k účasti a musel se k zákonu veřejně vyjádřit.²⁰⁶

Jedním z dílčích střetnutí, kde se státní moc pokusila veřejnosti dokázat věrolomnost katolické církve, měl být i tzv. Číhošťský zázrak, který se „udál“ 11. prosince 1949.²⁰⁷ Hlavním protagonistou se měl stát mladý vesnický kněz Josef Toufar²⁰⁸ a vedení

---

²⁰⁵ Jednání se státem se zkomplikovala zejména poté, co na jednání biskupů v březnu 1949 bylo nalezeno odposlouchávací zařízení. Arcibiskup Beran proti tomu podal velmi ostrý protest k ministru vnitra Noskovi. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 22

²⁰⁶ Elner, Roman: *P. Josef Plojgar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, s. 54

²⁰⁷ Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 35; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 26

²⁰⁸ Kromě zmíněných přehledových prací k dějinám katolické církve, které Toufara a tzv. Číhošťský zázrak jen stručně zmiňují, bylo napsáno nemálo podrobnějších prací. Několik článků a monografií k tématu vydal např. Adolf Rázek. Historik Jan Kalous vydal v roce 2008 podrobnou publikaci *Číhošťský případ*. V poslední době byla vydána komerčně velmi úspěšná publikace Miloše Doležala s názvem *Jako bychom dnes zemřít měli*. Vzhledem ke snaze katolické církve beatifikovat faráře Toufara, se dá předpokládat, že budou takové práce ještě přibývat. S touto snahou souvisí i nedávný úspěšný pokus o lokalizaci jeho posledního odpočinku.

KSČ mělo s jeho přiznáním velké plány.²⁰⁹ Nicméně „horlivost“ vyšetřovatelů ze StB, motivovaná požadavkem vyšších míst na nutnost Toufarova bezpodmínečného přiznání způsobila, že farář fyzické týrání nevydržel. V průběhu natáčení propagandistického filmu,²¹⁰ který měl rekonstruovat před kamerou „mechanismus“ zázraku se Toufarův zdravotní stav náhle zhoršil a i přes brzký lékařský zákrok statečný farář způsobeným zraněním 25. února 1950 podlehl.²¹¹ I přes tento dílčí neúspěch komunisté zinscenovaný zázrak propagandisticky dále využívali.²¹² Stejně tak pokračoval i připravovaný proces, jehož měl být Toufar původně jedním z hlavních aktérů.²¹³

V dubnu 1950 StB spustila Akci K (jako Klášter),²¹⁴ tedy likvidaci mužských klášterů, které předcházela „monstrproces“ s vybranými představiteli několika mužských řádů.²¹⁵ Na Akci K v rámci roku 1950 ještě navázala Akce Ř, která znamenala likvidaci ženských řádů a jejich přesunu z původních působišť do vyčleněných soustředišť.²¹⁶ Státní

---

²⁰⁹ Původní záměr komunistů byl donutit Toufara, aby přiznal, že pohyb kříže udělal na příkaz papežského vyslance Ottavia de Livy. To mělo to být důvodem k jeho zkompromitování a odvolání z Čech pro vměšování. I přes Toufarovu smrt byl de Liva brzy odvolán Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 30

²¹⁰ Propagandistický film se sugestivním názvem „*Běda tomu, skrze koho pohoršení přichází*“ byl poté nějakou dobu promítán i v kinech, než byl stažen. K „zázraku“ vyšla i propagandistická publikace *Exkomunikace, zázraky a sabotáže* v dubnu 1950. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 37; resp. Žák, Jiří: *Exkomunikace, zázraky a sabotáže*. Svoboda. Praha 1950

²¹¹ Vyšetřovatel Ladislav Mácha z této kauzy byl ještě v průběhu šedesátých let ze zavinění Toufarovy smrti obviněn, ale pravomocně byl odsouzen až v roce 1998, resp. 1999. Nejednalo se rozhodně o exemplární potrestání, spíše symbolické a do výkonu trestu díky zdravotnímu stavu stejně nenastoupil. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 36; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 32-35

²¹² Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 35-36; Žák, Jiří: *Exkomunikace, zázraky a sabotáže*. Svoboda. Praha 1950, s. 47-86

²¹³ Opat premonstrátů ze želivského kláštera Vít Tajovský a novoříšský opat Augustin Machalka byli na přelomu ledna a února 1950 zatčeni kvůli Číhošské kauze, ale nakonec byli odsouzeni ve velkém procesu s představiteli mužských řádů v rámci protistátní skupiny „*Machalka a spol.*“. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 157; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 37

²¹⁴ Akce K není totožná s další komunistickou akcí K z listopadu 1951, tam K znamenalo Kulak.

²¹⁵ Zmíněný zinscenovaný proces „*Machalka a spol.*“ s desíti obžalovanými představiteli mužských církevních řádů patřil k největším mediálně prezentovaným procesům u nás. Bývá srovnáván s procesem s „*Miladou Horákovou a spol.*“. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 158; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 37-52

²¹⁶ Mezi červencem a zářím 1950 bylo takto přesídleno přes 4 000 řádových sester. Původní plán zrušení všech ženských řeholí byl postupně nahrazen jejich omezováním a izolací od společnosti. Vzhledem k

moc jednoznačně národu i spojencům demonstrovala svůj úspěšný boj proti agentům Vatikánu a jejich místním pomahačům.²¹⁷

V českém vysílání Rádía Vatikán k tomuto procesu zaznělo: „...v Praze se hledají viníci: ba, dokonce jsou před soudem. Bezbožci si soudí 10 řeholníků [...] Celý svět si opakuje s úctou slova vytržená ze soudu: 'Jste věrní Vatikánu?' 'Ano.' – 'Přiznáváte, že jste více poslouchal církevních představených než státu?' Přiznávám.' Celý svět dýchá z těchto slov atmosféru soudů s prvními křesťany za císaře Nerona [...] Tisk a rádio budou opakovat výpovědi a přiznání. Kdo jim věří? Když byli vyloučení ze soudní místnosti, novináři, kteří by mohli říct světu pravdu! Ti, kdož odsouzené znali, a je jich v Římě dost, chválí jejich věrnost k Církvi a ke Kristu.“²¹⁸

Na přelomu listopadu a prosince 1950 se konal ještě další zinscenovaný proces, tentokrát s pomocníky biskupů²¹⁹ (hlavními obžalovanými byli – biskup Zela, opat Jarolímek, Opasek a další vysocí činitelé katolické církve),²²⁰ kterým režim opět katolíkům ukázal, jak mohou dopadnout, když nepůjdou s hlavním proudem...²²¹ Zajímavou reflexí tohoto tragického představení je komentář Rádía Vatikán z 1. prosince 1950. Redaktor k procesu do vysílání poznamenal: „Všechn zahraniční tisk přináší zprávy o novém pražském obludném procese! I liberální deníky vidí v soudu další fási komunistického boje proti katolické církvi [...] pražský proces znovu dokazuje šablonovitost a schematičnost komunistických soudů. Jeden proces kopíruje druhý, opakují se stereotypně tytéž obžaloby.

---

jejich působení v řadě zdravotnických a sociálních zařízení bylo také daleko horší odůvodnit jejich perzekuci. Po akci Ř byla plánována akce B, která měla proběhnout k 1. červenci 1953, ale díky překotným událostem toho roku na ni nedošlo. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 178-181; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 142-145

²¹⁷ Proticírkevní aktivity řízené státem nebyly jen doménou československých komunistů, stejně tak se paralelně děly i v Maďarsku, Polsku, NDR a dalších sovětských satelitech.

²¹⁸ ÚSTR, Digitalizovaný archiv vysílání české redakce Rádía Vatikán, 1. duben 1950;

²¹⁹ Procesy s představiteli vyšší církevní hierarchie měly původně být tři. Tak to navrhl koncem srpna 1950 nový šéf SUC Zdeněk Fierlinger. ÚV KSČ nakonec v polovině září rozhodlo, že budou procesy jen dva. Jeden český a jeden slovenský. Po nich následovalo ale ještě několik procesů s pomocníky biskupů. Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 139

²²⁰ Proces se konal ve dnech 27. 11. – 2. 12. 1950. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 82; Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 249-252; *Proces proti vatikánským agentům v Československu. Biskup Zela a společníci*. Orbis. Praha 1950

²²¹ Celkový účet boje proti církevní hierarchii v Československu byl otřesný. V roce 1949 byl 1 biskup zbaven svobody, v roce 1950 jich bylo dokonce 15 a v roce 1951 to byli 3. Procesy byly vedeny proti devíti z nich, zbytek byl internován. Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK, Brno 2013, s. 82

*Pražský soud napodobuje nedávný proces z velezrady z Bukureště. Málo, pramálo záleží na tom, kdo sedí na lavici obžalovaných [...] Nevěřte zprávám ze soudního přelíčení, jež bude v těchto dnech chrlit radio a tisk! Vy víte, i bez našeho upozornění, že mnoho věcí, jimž rachotí obžaloba, by se rozplynulo, kdyby zmizelo všechno násilí, jímž prošli obžalovaní za dlouhých žalárních měsíců! [...] Bud'te si konečně vědomi, že pod lži špionáže, vlastizrady a protistátní činnosti se kryje útok na Církev, na Krista, na náboženství, na víru! Na víru našich otců!*²²² O pár dní později ještě redaktor nastínil všemi vnímaný pocit strojenosti tohoto zinscenovaného procesu: *„Obžalovaní byli spíše herci, odříkávající určitou nacvičenou roli, než osoby stojící před soudem, který měl vynést nad nimi rozsudek [...] Na mnoha místech vypadaly odpovědi obžalovaných jako odříkávání naučené látky nazpaměť! Bez uvědomování si následků a důsledků každého slova pro vlastní odříkávající osobu. Při pauzách měli posluchači dojem selhání paměti: obžalovaný si pomáhal jako školák – opakováním předchozích slov, aby si usnadnil vybavení dalších! [...] Bez dlouhé dresury je nevysvětlitelné soustavné opakování čistě komunistické výrazovosti, frází, komunistického táborového a žurnalistického žargonu, jež se objevovaly ve výpovědích obžalovaných [...] Nekomunista by se nedovedl vyjadřovat v komunistickém slovníku – a to před soudem!*²²³

Politicky živořící ČSL se na obranu utlačované církve a jejích představitelů vůbec nepostavila. Redakce Rádia Vatikán v tomto směru v komentářích k domácímu dění ministra Plojhara vůbec nešetřila a na jeho adresu uvedla: *„Zahraniční tisk vyjímá z projevů ministra Plojhara nedávnou chvalořeč nad dobrodiními a tisíci, jichž požívá Církev v Československu zásluhou pokrokové církevní politiky. Světový tisk k těmto početným výkonům ministrovým věcně poznamenává, že, dovede-li Ministr Plojhar tak počítat, proč nepočítá také sta a sta kněží a řeholníků, kteří trpí v žalářích, koncentračních táborech, konventech nebo pracovních táborech, a jež jsou také důsledkem vychvalované církevní politiky; proč nepočítá sta vyvezených řeholnic, jež jsou rovněž obětmi blahodárné církevní politiky; proč nepočítá bez viny odsouzené biskupy; proč nepočítá odcizený církevní majetek; proč nepočítá miliony, které udržují při životě protikatolickou akci*

---

²²² ÚSTR, Digitalizovaný archiv vysílání české redakce Rádia Vatikán, 28. listopadu 1950;

²²³ ÚSTR, Digitalizovaný archiv vysílání české redakce Rádia Vatikán, 1. prosinec 1950;

*sektářské katolické akce a jejich podniků; [...] Vše to přece je také důsledek pokrokové církevní politiky!*²²⁴

Celý rok 1950, provázený jen nevýraznými konsolidačními aktivitami se nesl ve znamení postupného ústupu Aloise Petra z vedení strany. Příčinou byl jeho stále se zhoršující zdravotní stav a časté absence v rámci strany i vlády. V době své nepřítomnosti nechal jmenovat P. Josefa Plojgara úřadujícím místopředsedou strany.²²⁵

První poúnorová celostátní konference ČSL v únoru 1951 se nesla v budovatelském duchu. Potvrdila nově zvolený kurs i Petrovo předsednictví a věnovala se zejména ideologickým a organizačním záležitostem. Důležitým bodem konference byla (nepochybně částečně vynucená) prezentace stanoviska ČSL k procesům a akcím státu proti církvi, které probíhaly intenzivně zejména v průběhu celého roku 1950. Pikantně může působit fakt, že projev neproněsl laický předseda Petr, ale kněz Josef Plojhar, byť tzv. vlastenecký. Ve svém mnohastránkovém projevu mj. uvedl: „... *Svoboda náboženství je u nás zaručena, ale nelze trpět, aby bylo zneužíváno náboženství a aby pod jeho rouškou se někdo stavěl proti státu a proti lidu, který si tento stát vybudoval. Několik procesů v Praze a Bratislavě nám odhalilo zákulisí tohoto nepřátelského postoje, který se vyskytl u některých zástupců církve. To nebylo náboženské přesvědčení, ale zneužívání náboženství ve prospěch reakce, které přivedlo obviněné před soud. Nelze trpět, aby někdo porušoval státní zákony a pak se ukryval za povinnosti náboženské, které nikdy nemohou být v rozporu se zákony. Spravedlivě byli potrestáni představitelé církvi, bez ohledu na svou hodnost. Kdo zradil církev a vlast, kdo se postavil proti věřícím a pracujícím, byl potrestán po zásluze [...] Věřící lid odsoudil počínání těchto několika představitelů církve a odpovídá na tuto zradu zvýšeným úsilím při budování socialistické vlasti. Proti nepatrné skupině zrádných příslušníků duchovního stavu vyvstává mohutné hnutí vlasteneckých kněží a věřícího lidu. ....*“²²⁶

V březnu 1951 dosáhla po delších přípravách státní moc v boji proti katolické církvi významného vítězství, nepochybně i pod dojmem předchozích politických procesů.

---

²²⁴ ÚSTR, Digitalizovaný archiv vysílání české redakce Rádia Vatikán, 13. března 1951;

²²⁵ Lidová demokracie, 22. prosince 1951, č. 309, s. 1

²²⁶ Archiv KDU-ČSL, fond 1/1-4 Konference ČSL, *Konference Čs. strany lidové*. Sborník projevů a dokumentů, Praha 1951, s. 43-44,

Jednak byl zvolen na post kapitulního vikáře pražské arcidiecéze její „spřízněný“ zástupce kanovník Stehlík.²²⁷ Arcibiskup Josef Beran i při stoupajícím komunistickém nátlaku odmítl rezignovat, a tak byl z domácí internace v arcibiskupském paláci na základě trestního řízení odsouzen mj. k pobytu mimo arcidiecézi.²²⁸

Dále vybraní biskupové a další církevní ordináři po dohodě s SÚC složili slib věrnosti lidově demokratickému zřízení, a de facto akceptovali nové církevní zákony a podpořili „budovatelské úsilí“ vlády.²²⁹ Vatikán však výstup z tohoto jednání odmítl a Rádio Vatikán se v 2. polovině března vyjadřovalo ostřeji k dění v Československu.²³⁰

V rámci jednání došlo také na požadavek odvolání Plojharovy suspense. Ten byl po dohodě akceptován a suspenze byla Stehlíkovým dekretem odvolána.²³¹ Tyto veřejně prezentované kroky zmíněných církevních představitelů překvapily mnoho věřících, včetně kněží.

Poslední měsíce života byl Alois Petr léčen na Slovensku v Tatranské Polianci²³² pod dozorem StB.²³³ Dne 14. prosince 1951 své nemoci však podlehl. Oficiální noviny, včetně hlavních komunistických, se k jeho osobě vyjadřovaly s výrazným patosem, což nebylo na nekomunistického politika obvyklé.²³⁴ P. Josef Plojhar se překvapivě při smutečním projevu přihlásil i k Petrově víře. Ve verzi projevu pro Lidovou demokracii Plojhar mj. prohlásil: „... *Jestliže věnoval celou svou práci, celý svůj život pracujícímu lidu, posvětil tuto práci svým křesťanským světovým názorem. [...] Za všechnu jeho práci*

---

²²⁷ Kanovník Stehlík byl zvolen kapitulním vikářem pražské arcidiecéze 8. března a o dva dny později instalován ve svatovítské katedrále. Rudé právo, 11. března 1951, č. 59, s. 7; Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 146

²²⁸ Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 145-6; Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008, s. 212

²²⁹ Jednalo se o biskupy Trochtu, Píchu, Lazíka a Čárského. Ostatní členové biskupského sboru nebyli pozváni. Dále slib složili apoštolský administrátor těšínský Onderka a již zmíněný nový pražský kapitulní vikář Stehlík. Aktu se účastnil i světitel biskup Eltschkner, který slib složil daleko dříve. Rudé právo, 13. března 1951, č. 60, s. 1; Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 147

²³⁰ Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 150

²³¹ Dekret k Plojharovi byl Stehlíkem odeslán ještě v březnu 1951. Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993, s. 147

²³² Jednalo se o státní léčebný ústav Jiřího Wolkera. In: Rudé právo, 15. prosince 1951, č. 295, s. 1

²³³ Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 71

²³⁴ Např. Rudé právo, 15. prosince 1951, č. 295, s. 1; Rudé právo, 20. prosince 1951, č. 299, s. 5; Rudé právo, 21. prosince 1951, č. 300, s. 5

projevujeme vděčnost a přejeme upřímně bratru předsedovi, aby mu Bůh štědře oplatil.
...²³⁵

Je ovšem dobré poznamenat, že tento Petrův duchovní základ byl uveřejněn právě jen ve verzi pro *Lidovou demokracii*. Zatímco Plojharův projev pro *Rudé právo* udělal z Petrova života „romanci na textilního dělníka, zamilovaného do ideálů VŘSR“.²³⁶

I přes tato účelová vyznání proběhly tradičně nejprve obřady světské-státní a teprve poté ty církevní.²³⁷ V den státního pohřbu a oficiálního rozloučení 20. prosince 1951 byl Alois Petr vystaven v Panteonu Národního muzea²³⁸ a teprve následujícího dne proběhla zádušní mše na Karlově náměstí v kostele sv. Ignáce²³⁹ a uložení na hřbitově na Malvazinkách.²⁴⁰

V rámci propagandy se Alois Petr stal vzorem spolupracujícího nestraníka i katolíka. Jeho pompézní, státem organizované poslední rozloučení ostře kontrastovalo s neveřejnou skutečností, že ještě před nedávnem zvažovalo nejvyšší vedení KSČ začlenění Aloise Petra do plánovaného veřejného politického procesu.²⁴¹ Brzký skon jej velmi pravděpodobně uchránil osudu podobnému, který v téže době komunistická moc připravila Šrámkovi, Hálovi či Dostálkovi.

2.3.2 ČSL podle Plojhara (1951-1956, resp. 1968), aneb ruku v ruce s komunisty

Volba nového předsedy vynesla do čela ČSL Petrova ambiciózního a prověřeného zástupce – P. Josefa Plojhara, který ovšem již v té době stranu se svými přívrženci plně

---

²³⁵ Lidová demokracie, 15. prosince 1951, č. 294, s. 1

²³⁶ Rudé právo, 21. prosince 1951, č. 300, s. 5

²³⁷ I přes tento duchovní i politický rozměr např. Rádio Vatikán úmrtí A. Petra i nástup P. Plojhara ve svém vysílání naprosto nekomentovalo. ÚSTR, Digitalizovaný archiv vysílání české redakce Rádía Vatikán, 14. prosince 1951 – 27. prosince 1951

²³⁸ Umístění Petrových ostatků na tomto místě bylo rozhodně významné, neboť zde byl na poslední cestě vystaven i Jan Masaryk, a také zesnulý prezident Edvard Beneš.

²³⁹ Zádušní mši v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí v Praze sloužil komunisty schválený kapitulní vikář pražské arcidiecéze A. Stehlík. Lidová demokracie, 22. prosince 1951, č. 300, s. 2

²⁴⁰ Archiv KDU-ČSL, fond 18/3 Osobnosti ČSL – Alois Petr, Oběžník ČSL č. 40 z 14. 12. 1951

²⁴¹ Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, s. 37; Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principál, Praha 2001, s. 71

ovládal. Jeho volba byla jednomyslná, jak bylo zvykem té doby. Místopředsedou strany a ministrem dopravy se stal poslanec Antonín Pospíšil.²⁴² Rétorika ČSL se ale pod Plojharovou taktovkou naprosto nezměnila, naopak se ještě více přimkla k vedoucí komunistické straně a jejím dobovým požadavkům. Ve svém inauguračním projevu P. Josef Plojhar mj. uvedl: „... *Teprve obrozená čs. strana lidová byla očištěna od všeho nezdravého a příživnického, co nebylo v souladu ani s jejím křesťanským názorem, a s naším společným úkolem budovat socialismus v naší vlasti. Jsme stranou křesťanskou a socialistickou. Křesťanství a socialismus při výstavbě šťastného života našeho lidu plní společenský úkol v plné jednotě přesvědčení a opravdovosti odhodlání.* [...] *Čs. strana lidová se nyní obrátí do řad našich stoupenců na vesnici a bude je přesvědčovat o nutnosti přechodu k vyšším formám zemědělského hospodaření.* ...“²⁴³

Kolektivizační snahy a tlak na soukromé zemědělce rostly neúměrně od nástupu komunistů, ale v této době dosahovaly vrcholu.²⁴⁴ Komunisty řízená Akce K (jako „Kulak“),²⁴⁵ zahájená v listopadu 1951, po vlně rozsáhlých soudních represí vůči soukromně podnikajícím zemědělcům,²⁴⁶ s cílem vystěhovat rodiny odsouzených sedláků, měla problém rázně dořešit.²⁴⁷

Místní buňky ČSL se tu a tam zvedly vůči kolektivizaci k odporu, či jeho náznaku, ale byly obratem zlikvidovány, mnohokrát na popud vedení vlastní strany.²⁴⁸ Nastavený postoj strany směřovaný k možným problémovým jedincům fungoval nadále velmi spolehlivě. Při jakémkoliv odchýlení se od oficiálního kursu následovala perezkuce

---

²⁴² Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007; s. 202

²⁴³ Lidová demokracie, 22. prosince 1951, č. 309, s. 1

²⁴⁴ Základem pro uplňování kolektivizace bylo schválení zákona o Jednotném zemědělském družstvu (dále je JZD) na jaře 1949.

²⁴⁵ Tato v pořadí druhá akce K není totožná s předchozí komunistickou akcí K z dubna 1950, tam K znamenalo Kláštery.

²⁴⁶ Hlavní vlna procesů s vesnickými boháči (tedy kulaky) probíhala v letech 1950-1952. Zejména v letech 1950-1951 tvořili odsouzení soukromí zemědělci takřka polovinu všech odsouzených osob. Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 151-152;

²⁴⁷ Akce K (Kulak) trvala formálně do počátku roku 1954 a bylo při ní vystěhováno cca 15 – 20 000 osob ze selských rodin. Byla dočasně pozastavena v roce 1952, ale v následujícím roce se opět rozjela na plné obrátky. http://www.totalita.cz/kolekt/kolekt_akce_k.php; <http://www.ustrer.cz/cs/akce-k-kulak>;

²⁴⁸ Plojharova ČSL po určitém váhání zaujala od poloviny roku 1952 poměrně ostrý a nečekaný veřejný postoj ke kolektivizaci. Ten byl postaven na základě aktivit jejího poslance Antonína Prokeše. Prokeš o své vlastní iniciativě zasáhl do místních kolektivizačních sporů a nechal několik soukromě hospodařících rolníků vyloučit z řad ČSL a někteří z nich se dokonce dostali jeho přičiněním i do vězení. Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. CDK. Brno 2008, s. 242-243

provinilce, následovalo bleskové vyloučení z ČSL a nedlouho poté obvykle setkání s StB a s tím spojené následky... Kádrovou komisi vedl již od poloviny roku 1951 Plojharův příznivce Josef Gemrot, který od roku 1952 působil i jako nový generální tajemník ČSL.²⁴⁹ Za jeho vedení se ve spárech StB ocitl ne jeden lidovecký funkcionář, než řídka i jeho osobním přičiněním.²⁵⁰

Sám Plojhar, když pochopil, že početní stav ČSL v podstatě nebude možné výrazněji zvýšit, začal stranu také prezentovat jako výběrovou.²⁵¹ Scházelo se zde několik faktorů, které společně nedávaly naději na jakoukoliv výraznější změnu neutěšeného stavu. Komunisté početnější členskou základnu ČSL nehodlali opět připustit a i mezi potenciálními sympatizanty panoval určitý strach z postihu za vstup do lidové strany. Na druhou stranu přetrvávající veřejné postoje jejich čelných představitelů vůči kritickým tématům vč. vztahu k církvi a kolektivizaci přirozeně a dostatečně odrazovaly většinu dřívějších členů od návratu do řad ČSL.

Rok 1953 přinesl hned v první čtvrtině řadu personálních změn na nejvyšších úrovních v řadě zemí tehdejšího bipolárního světa. V lednu 1953 vystřídal amerického prezidenta, demokrata Harryho Trumana, republikán a bývalý generál Dwight D. Eisenhower.²⁵² Na východní blok dopadla ruka osudu o poznání výrazněji, a to hned dvakrát. Nejprve v samotném SSSR a poté ještě v Československu. Stalinova a následná Gottwaldova smrt v březnu 1953²⁵³ přinesla odpůrcům komunistického režimu novou

---

²⁴⁹ Josef Gemrot (1903-1979), horník a lidovecký politik. V ČSL od r. 1921. Spolu s A. Petrem v křesťanských odborech. Po únoru se výrazně angažoval v „obrozené“ ČSL. Po odchodu Antonína Pospíšila na ministerstvo dopravy se v roce 1951 stal generálním tajemníkem a vedl i kádrovou komisi strany. Tvrdě trestal odchylky od Plojharova kursu. V roce 1968 byl odvolán z většiny funkcí. Poslancem FS do r. 1971. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007; s. 77-78

²⁵⁰ Na Gemrotovy „personální aktivity“ mj. výrazně doplatili např. i „obrození“ lidovečtí poslanci František Kadůrek a František Novák. Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 76-82; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007; s. 78, 120 a 180

²⁵¹ S tímto pojetím výběrové strany částečně laboroval i Alois Petr a Dr. Polanský už od konce roku 1948, ale ne tak často. Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Zápis ze schůze prezidia ČSL z 20. Zář 1948, s. 5

²⁵² Mezi nové naděje roku 1953 patřila i výměna na postu amerického prezidenta, která proběhla v lednu. Zvolený republikán a bývalý generál Dwight D. Eisenhower (1953-61) pro spoustu lidí zpočátku symbolizoval odklon od teorie zadržování komunismu a zvýšenou možnost vojenského vytlačení komunismu ze střední Evropy. „Ike“ se k tomu párkrát pozitivně ve svých projevech vyjádřil.

²⁵³ Josef Vissarionovič Stalin zemřel v Kremlu 5. března 1953 a Klement Gottwald zemřel 14. března téhož roku, krátce po návratu ze Stalinova pohřbu.

naději na možnou změnu situace. V SSSR probíhal neveřejný boj o moc. Na československé politické scéně, bohužel i přes určité rozpačité až kosmetické změny,²⁵⁴ se globálně nezměnilo nic. Masivní perzekuce politických odpůrců pokračovala i nadále a komunistické vedení nevidělo mnoho důvodů, proč hlavní nastavený kurs radikálně měnit.

Stejně tak nepřinesla ani lidovecká konference v polovině května 1953 žádné výrazné změny. Potvrdila dříve stanovený kurz P. Josefa Plojgara a jeho spolupracovníků v čele ČSL a vyjádřila se bezobsažně k událostem roku.²⁵⁵ Stav semknutosti k vedoucím komunistům a politické bezzubosti „obrozené“ ČSL lze ilustrovat tímto citátem z konference: „*Účastníci Konference Čsl. strany lidové si uložili jako závazný slib, že budou stát věrně po boku nepřednějších bojovníků za vybudování socialismu, za rozkvět naší milované vlasti a za upevnění světového míru. Své odhodlání přispívat podle nejlepších schopností nadšenou prací k mohutnému hospodářskému a kulturnímu rozmachu naší země vyjádřili delegáti i v pozdravném dopise prezidentu republiky Antonínu Zápotockému.*“²⁵⁶

Většiny občanů se tak daleko více než politická, dotkla změna ekonomická, všeobecně prezentovaná jako měnová reforma. Komunistické vedení ji připravovalo již od poloviny roku 1952, ale vyhlásilo ji až 30. května 1953 s platností od následujícího dne.²⁵⁷ Již od prvního dne (1. června) se setkala s velkým odporem. Její nečekaně široký ekonomický dopad, který postihl nejen „majetné nepřátele zřízení“, ale zejména dělníky a rolníky, o něž se komunisté ve své rétorice opírali, aktivizoval i dříve pasivní vrstvy společnosti. Stávky a demonstrace na některých místech přerostly v ostré střety se státní mocí, která neváhala vůči protestujícím použít nejen Bezpečnost, ale i Lidové milice

---

²⁵⁴ Dne 21. března 1953 se stal dosavadní předseda vlády Antonín Zápotocký prezidentem republiky, Viliam Široký předsedou vlády a Antonín Novotný předsedou ÚV KSČ. Rudé právo, 22. března 1953, č. 81, s. 1-2; Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956*. Barrister&Principal, Brno 2005, s. 65-67

²⁵⁵ Archiv KDU-ČSL, fond 1/1-4 Konference ČSL, *Konference Čs. strany lidové. Praha 16.-17. května 1953*, Sborník projevů a dokumentů, Praha 1953, s. 5-134

²⁵⁶ Archiv KDU-ČSL, fond 1/1-4 Konference ČSL, *Konference Čs. strany lidové. Praha 16.-17. května 1953*, Sborník projevů a dokumentů, Praha 1953, s. 131

²⁵⁷ Byl ji ještě pár hodin před spuštěním ústy svým nejvyšších představitelů, včetně prezidenta Zápotockého, popíralo. Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956*. Barrister&Principal, Brno 2005, s. 69

a armádu.²⁵⁸ Komunisté tak za velmi krátkou dobu přišli o nemalou část svých tradičních příznivců a trvalo 8-10 let, než se životní úroveň vrátila na tu před reformou.²⁵⁹

V tomto ovzduší, ovlivněném zprávami o událostech ve východním Německu²⁶⁰ a Maďarsku,²⁶¹ se českoslovenští komunisté na základě náznaků z Moskvy snažili vypracovat vlastní „nový kurs“. Návrh byl koncem srpna konzultován v Moskvě a po zapracování sovětských připomínek byl „nový kurs“ jako programové prohlášení vlády přednesen 15. září 1953 Viliamem Širokým v Národním shromáždění. Byl zaměřen hlavně na ekonomické změny a obsahově se nijak nelišil od zásad přijatých v sousedních zemích. Původně politicky laděná kritika linie KSČ, prosazovaná prezidentem Antonínem Zápotockým, byla značně omezena a dotýkala se pouze některých jevů a nikoliv podstaty.²⁶²

Komunistický aparát se zmítal v nejednoznačném postoji mnoha stranických funkcionářů všech úrovní k nově nastavenému kursu a leckde se mu i bránil. V pozadí této nejednotnosti stál i mocenský souboj prezidenta Zápotockého s prvním tajemníkem strany

---

²⁵⁸ „Ve dnech 1.-5. června stávkovali ve 129 závodech, Bezpečnost uvěznila 472 osob, ve čtyřech městech došlo k protivládním demonstracím. [...] Největší demonstrace se odehrála v Plzni. [...] Účastnilo se jí přes 20 tisíc občanů a musela být potlačena vojskem a Lidovými milicemi z Prahy.“ Kaplan, Karel: *Československo v letech 1953-1966*. SPN, Praha 1992, s. 5

²⁵⁹ Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956*. Barrister&Principal, Brno 2005, s. 69

²⁶⁰ Po Stalinově smrti hledali němečtí komunisté (sjednocení pod SED) za pomoci sovětského vedení cestu k zmírnění kritické situace v hospodářství. Protesty vzniklé po celém Německu v polovině června 1953 se na několika místech vymkly kontrole Ulbrichtova vedení. Bylo vyhlášeno stanné právo a proti protestujícím ve východním Berlíně vyjely 17. června sovětské jednotky s tanky. V důsledku následných krvavých událostí zde zahynulo několik desítek demonstrantů i sovětských vojáků. Mnoho tisíc lidí bylo zatčeno. Ulbrichtovi se sice podařilo udržet u moci i přes kritiku, ale na druhou stranu byli zdejší komunisté nuceni ustoupit v řadě oblastí, včetně soukromého podnikání. V rámci mezinárodní pomoci odpustila SSSR a Polsko nemalou část válečných reparací, které neúměrně zatěžovaly zemi. Ani tyto kroky mnoho lidí neuspokojily a mezi lety 1953-55 emigrovalo z NDR na 750 000 většinou kvalifikovaných lidí. Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Teichman, Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*. 1. vyd. Libri, Praha 2000, s. 411-416

²⁶¹ Na přelomu června a července 1953 proběhlo mocenské zemětřesení v Maďarsku, resp. ve vedení Maďarské dělnické strany (dále jen MDS). Premiéra M. Rákosiho po výrazné kritice nahradil Imre Nagy, který také vyhlásil „nový kurs“. Tento kurs se soustředil zejména na změny v hospodářské oblasti. Došlo ale i k postupnému propouštění politických vězňů a určitému uvolnění. Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Teichman, Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*. 1. vyd. Libri, Praha 2000, s. 355-358

²⁶² Kritika se týkala zejména násilné kolektivizace a ke kritice či změně nastaveného tvrdého kursu se rozhodně ještě příliš neměla. Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Teichman, Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*. 1. vyd. Libri, Praha 2000, s. 375

Novotným,²⁶³ který postupně posiloval svou pozici a jehož proti Zápotockému podporovala Moskva.

Ani tento stav ale výrazně neměnil základní stranickou linii, jejíž součástí byly i nadále politické procesy. StB stále dodávala nové a nové zatčené. Pouze jejich počet se začal díky tlaku zvenčí (z Moskvy) pozvolna snižovat,²⁶⁴ stejně jako počet vynesných a vykonaných trestů smrti.

Tento „decentní“ politický záchvěv sebekritiky bohužel takřka nepoznamenal Plojharovu ČSL a v jejích řadách neproběhly žádné zaznamenání hodné personální či dokonce ideově laděné změny. ČSL nadále odhodlaně sekundovala politice vedoucí komunistické strany a jsouc takto pevně ukotvena, nehodlala podnikat žádné větší mocenské přesuny či veřejné revize postojů. Paradoxem doby naopak zůstává, že zatímco komunistický prezident Zápotocký ve své kritice mluvit právě o chybách při nucené kolektivizaci, ČSL v této době přitvrzovala v tlaku na své členy pro vstup do JZD.²⁶⁵

Nejinak tomu bylo i v letech následujících... V lednu 1955 proběhla nová registrace členů, neboť počty členské základny i nadále decimovaly zásahy StB. Generální tajemník J. Gemrot na konferenci v roce 1957 sdělil, že strana od roku 1954 přišla o čtvrtinu členské základny a má cca jen 23 000 členů.²⁶⁶

Ani události, jako bylo povstání v Maďarsku, nenarušily zaběhnutý kurs ČSL. Předseda Josef Plojhar provedl jen další očistu strany²⁶⁷ a spolu s ostatními prověřenými a zaručeně „obrozenými“ lidovci držel pevně kormidlo ČSL ve svých rukou až do druhé poloviny šedesátých let.

Teprve po lednovém sjezdu ÚV KSČ v roce 1968 se někteří členové lidové strany odhodlali začít kritizovat také Plojharovo vedení i jeho předchozí autoritářské praktiky. V průběhu března 1968 na zasedání předsednictva ČSL zazněly hlasy po obrodě a

---

²⁶³ Antonín Novotný vstoupil do nejvyšší politiky po uvěznění Rudolfa Slánského. Předsedou a později prvním tajemníkem komunistické strany se stal po zavedení této funkce v září 1953.

²⁶⁴ V roce 1953 bylo v politických procesech odsouzeno 6626 osob, v roce 1954 to bylo 4496 a v roce 1955 „jen“ 3428 osob. Kaplan, Karel: *Československo v letech 1953-1966*. SPN, Praha 1992, s. 20

²⁶⁵ Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. CDK. Brno 2008, s. 243

²⁶⁶ Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 408

²⁶⁷ Postihla mj. i dlouholeté činovníky „obrozené“ strany např. E. Vojance, J. Melouna a řadu dalších. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 412-413

demokratizaci strany. K těmto hlasům se tentokrát přidala i do té doby jinak velmi „poslušná“ redakce *Lidové demokracie*. P. Josef Plojhar pod tlakem kritiky ze všech stran na následujícím zasedání 31. března ÚV ČSL z vedení strany odstoupil a na jeho post byl zvolen Antonín Pospíšil. Zároveň byl stanoven požadavek jeho odchodu z ministerského postu.²⁶⁸ P. Josef Plojhar 6. dubna 1968 spolu s vládou odstoupil, a tak skončila éra nejdéle sloužícího ministra zdravotnictví.²⁶⁹ Z důležitých funkcí mu zůstalo jen poslanecké křeslo.

Plojharův politický pád trval ale jen do příjezdu „bratrských“ interventů v srpnu 1968. Již v polovině následujícího roku se ozývaly hlasy, že jeho odvolání bylo „*do svědomí volajícím nevděkem a hrubým porušením zákona křesťanství*“.²⁷⁰ Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let opět veřejně rehabilitován, nicméně se již nestal znovu výkonným předsedou, ale byl jmenován jen čestným předsedou strany.²⁷¹

---

²⁶⁸ Rudé právo, 1. dubna 1968, č. 91, s. 2

²⁶⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1964ns/rejstrik/jmenny/p.htm>; Elner, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. DP na PedF UK, Praha 2007, s. 93-94; Rudé právo, 7. dubna 1968, č. 97, s. 1-2

²⁷⁰ Archiv KDU-ČSL, fond 18/4 Osobnosti ČSL – Josef Plojhar, Výstřižek – Jihočeská pravda, 23. července 1970

²⁷¹ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 199

3 Katolický exil a hledání společné cesty

Ostrý nástup komunistů v prvních dnech a týdnech po únoru 1948 nechal málokoho na pochybách, že se budou chtít co nejdříve vypořádat se svými poválečnými politickými rivaly. Nikdo však nemohl tušit, o jak intenzivní tažení půjde. Náznaky politické perzekuce poznali vybraní političtí představitelé opozice ještě před únorem,²⁷² a tak se rozhodli uchýlit opět do osvědčeného spásného exilu na Západě. Mnozí jej využívali již za 2. světové války. Lidé odcházeli většinou se značně optimistickou průvodní vizí, že se domů brzy vrátí, nejlépe pod ochranou amerických jednotek, protože současná praxe nastupujícího politického systému (tedy komunismu) pod sovětským diktátem se jim zdála dlouhodobě neudržitelná.

Jak naivní tento předpoklad byl, mohl ovšem v té době jen velmi málokdo vědět. Nehledě na to, že většina emigrantů byla brzy konfrontována s realitou uprchlických táborů,²⁷³ kde jejich prvotní entusiasmus obvykle bral postupně za své.

Přes tyto úvodní těžkosti mnozí aktivní lidé, kteří měli zájem navázat na naši politickou tradici i v zahraničí, začali ještě v uprchlických táborech organizovat první buňky československých politických stran, jejichž členy dříve byli.

---

²⁷² Asi nejvýraznějším případem bylo obvinění nejvyšších představitelů Demokratické strany. Ta byla vítězkou voleb na Slovensku z r. 1946 a komunisté je potřebovali stůj co stůj zdiskreditovat. Podařilo se to díky tomu, že někteří členové stranického sekretariátu měli kontakty na luďácký exil. To nahrálo slídícím komunistům, kteří donutili Jána Ursínyho k abdikaci ještě před koncem roku 1947. Teprve v dubnu 1948 byli někteří členové Demokratické strany, včetně Ursínyho ve dvou procesech odsouzeni k víceletým trestům. Zajímavostí je, že čeští komunisté hodlali do procesu začlenit také svého českého oponenta, Bohdana Chudobu. Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 311-312; Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993, s. 89-95

²⁷³ Uprchlické tábory v Německu a Rakousku se od srpna 1948 dostaly pod správu IRO (International Refugee Organization), která byla podřízena OSN. Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002, s. 99

3.1 ČSL v exilu

Nutno dodat, že zakládání politických stran v exilu se rozhodně neomezilo na rámeček vymezený politickým oktrojem Národní fronty a postupně se objevily pokusy o založení většiny českých a slovenských předválečných politických stran, jež v roce 1945 „vyšachoval“ Košický vládní program. Paradoxně na tento stav doplatila asi nejvíce exilová ČSL. Ta po válce ráda přijala do svých řad mnoho katolíků i nekatolíků, kteří za první republiky reprezentovali jiné politické subjekty a nemálo z nich se v exilu rozhodlo k nim i vrátit.

Uprchlí lidovci sice měli velký zájem na pokračování mateřské strany v zahraničí, ale nikdy zde neměli k dispozici výraznou osobnost či osobnosti s jednoznačně formulovanou vizí, která by většinově reprezentovala názory přítomných straníků. Jeden z předních čs. exilových politiků a bývalý ministr za národní socialisty – Hubert Ripka, vyjádřil svůj pohled na stav lidovecké emigrace později v dopise adresovaném určeném domácímu odboji takto: „...nemají tu vůbec osobnosti s vůdcovskou kvalitou a jsou rozhárání ideově, jedni táhnou k pravici, druzí ke středu. ...“²⁷⁴

3.1.1 Kdo lidovce povede?

První představitelé ČSL se začali „scházet“ v cizině již v posledních únorových dnech roku 1948. Nejvýše postavenou uprchlou osobou v předúnorové hierarchii lidové strany byl bývalý ministr zdravotnictví Adolf Procházka,²⁷⁵ který za dosti dramatických okolností opustil s částí své rodiny na lyžích Československo.²⁷⁶ Tento schopný, ale

²⁷⁴ Dopis Huberta Ripky 26. 3. 1949. In: Kaplan, Karel: *Poúnorový exil 1948-49*. Dialog, Liberec 2007, Příloha č. 11, s. 196

²⁷⁵ JUDr. Adolf Procházka (1900-1970), právník a lidovecký politik. Přednášel právo na univerzitě v Brně. V ČSL od třicátých let. Účastník domácího odboje. Od r. 1940 v exilu, kde se stal právním specialistou exilové vlády. Od r. 1945 poslancem a ministrem zdravotnictví za ČSL. R. 1948 odešel do exilu. Od r. 1949 v USA předním členem RSČ a Křesťansko-demokratické unie střední Evropy. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 205; Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011, s. 256-267

²⁷⁶ Procházka pod tlakem okolností odešel přes hranici sám. Zanechal na místě mladší dceru Helenu, která prchla o pár hodin později s matkou Helenou Koželuhovou. Bezpečnost zadržela s jinou skupinou jen jejich

nepríliš průbojný katolický politik, byl zejména na počátku svého působení v zahraničí velkou nadějí, ale později i velkým zklamáním nové lidovecké generace.²⁷⁷

Druhou nejvýše postavenou osobností strany v exilu se stal bývalý generální tajemník ČSL a „pravověrný Šrámkovec“ Adolf Klimek.²⁷⁸ Ten zpočátku také působil rozpačitě, ale posléze převzal iniciativu a slibnou pozici Procházkovu zviklal. Důsledně trval na kontinuitě Šrámkovy linie a sám se vydával za jejího jediného právoplatného zastupujícího pokračovatele.²⁷⁹ Ne vždy ke své škodě vnímal, že členská základna, kterou měli k dispozici, již dávno není tou prvorepublikovou.

Do zahraničí během mezi lety 1948-50 přibylo i 10 významných lidoveckých poslanců jako Bohdan Chudoba,²⁸⁰ Ivo Ducháček²⁸¹ a celá řada nižších činovníků i běžných členů lidové strany.²⁸² Zejména aktivní Bohdan Chudoba se po útěku do

---

starší dceru Martu. Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epoque, Praha 2004, s. 56-58

²⁷⁷ Společný útěk Procházkovy rodiny neproběhl hladce, a tak museli s manželkou několik měsíců v exilu ve strachu čekat na to, než se starší dceři Martě za pomoci přátel podařilo v září 1948 uniknout z republiky. Procházkův počáteční pracovní útlum v exilu lze vysvětlit právě i strachem o osud zadržené dcery Marty a obavami z jejího postihu kvůli jeho případným aktivitám v zahraničí. Komunisté měli ve zvyku postihovat rodinné příslušníky exulantů a zvláště těch aktivních z řad opozice. Jeho narušenému domácímu zázemí asi nepřispívala ani probíhající výrazná manželská krize, která vyvrcholila rozchodem v letech 1949-50 (z popudu manželky Heleny). Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epoque, Praha 2004, s. 61-62; Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. CDK, Brno 2011, s. 256-267

²⁷⁸ JUDr. Adolf Klimek (1895-1990), právník a lidovecký politik. Členem ČSL od dvacátých let, patřil ke Staškovu křídlu. Generálním tajemníkem původní Katolické akce. Za války vězněn za účast v odboji. Po roce 1945 poslancem za ČSL (stejně jako jeho bratr Julius) a generálním tajemníkem ČSL. V březnu 1948 vzdal poslanecký mandát a odešel do exilu. Od r. 1949 v USA předním členem RSC a v letech 1951-2 i generálním tajemníkem konkurenčního Národního výboru svobodného Československa. Od války doma i v exilu hájil čistě Šrámkovskou linii směřování ČSL. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 126-127

²⁷⁹ Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 330

²⁸⁰ Prof. PhDr. Bohdan Chudoba (1909-1982), historik a lidovecký politik. Za války spolupracoval s odbojem. Od r. 1945 redaktorem *Obzorů*. Od r. 1946 poslancem za ČSL. Jako velký kritik komunistů ještě v únoru 1948 emigroval a usadil se v USA. Kritik RSC a jeden ze zakladatelů Křesťansko-demokratického hnutí. Často přednášel na zahraničních univerzitách. Nakonec se přestěhoval do Španělska. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 105-6

²⁸¹ JUDr. Ivo Ducháček (1913-1988), novinář a lidovecký politik. Za války v exilu spolupracoval se Šrámkem (jako jeho referent). Od r. 1945 poslancem za ČSL a předsedou zahraničního výboru sněmovny. Šéfredaktor *Obzorů*. V březnu 1948 odešel do exilu. Od r. 1949 v USA spoluzakládal RSC, po půl roce odešel (jako Martin Čermák) pracovat jako hlasatel do československého vysílání Hlasu Ameriky. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 67

²⁸² Dalšími lidoveckými poslanci, kterým se podařilo z Československa prchnout, byli: Bohumír Bunža, Alois Rozehnal, Jindřich Nermuť, Štěpán Benda, Edmund Řehák, Eduard Fusek. Mezi uprchlé významné osobnosti, spojované s ČSL patřili např. Helena Koželuhová, Pavel Tigríd, Jaroslav Pecháček, Simeon S. Ghelfand, Josef Kalvoda, Bohumil Smutník atd. Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na*

Rakouska velice angažoval a postupně se profiloval k pravému, čistě antikomunistickému křídlu ve straně odmítajícímu spolupráci se socialistickými stranami.

Zmiňovaný neúspěšný pokus o útěk nejvyšších představitelů Msgre. Jana Šrámka a Františka Hály, který využila i komunistická propaganda,²⁸³ ještě více zkomplikoval situaci rozhádaných lidoveckých exulantů a jejich předáků. Následné pokusy osvobodit Šrámka z internace byly rovněž neúspěšné a on sám je v určité fázi internace odmítl s tím, že dal slib, že ze země již neodejde.²⁸⁴ Vzhledem k vysokému věku, zdravotnímu stavu a zejména neustálému dohledu StB, to bylo ale pochopitelné gesto. Podobně neslavně u Šrámka ale dopadly i pokusy získat instrukce k vedení odboje doma i v zahraničí. Jediným dílčím úspěchem těchto nadmíru riskantních akcí měl být pokyn k ilegální činnosti z úst druhého interovaného představitele ČSL – Msgre. Františka Hály.²⁸⁵

Takto „nuceně“ omlazený kádrový potenciál pro vedení ČSL v zahraničí ale neměl na růžích ustláno. Ani jeden z možných nových vůdců neměl mezi jasnou převahu, a tak tomu zůstalo po dlouhé roky. Aktivita jednotlivců sice byla velká, ale chybějící vedoucí postava, vzájemná rivalita a osobní nevraživost nepůsobily dobře na členskou základnu, kterou si osobovali právo zastupovat. Fakt, že po v prvním roce po únoru nebyl svolán sjezd a nebyla ani provedena řádná volba nového předsedy, vedl postupně k určitému dvojvládí a odvratu členské základny.

Lidovečtí předáci se ke své vlastní škodě ovšem nedokázali vždy jednoznačně vypořádat také s důležitými politickými tématy.²⁸⁶ Mezi ně patřil zejména vztah k Národní frontě a s ním spojený počet zastupujících exilových politických stran, kontinuita

---

území českých zemí a Československa v letech 1861-1998. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 350

²⁸³ Kromě běžných článků v komunistických novinách se popis Šrámkova a Hálova útěku objevil i v propagandistické publikaci *Spiknutí proti republice* z r. 1949. Svoboda, Alois – Tučková, Anna – Svobodová, Věra: *Spiknutí proti republice.* Melantrich, Praha 1949, s. 155-158

²⁸⁴ Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka.* Vyšehrad, Praha 2013, s. 348-349; Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem.* Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 90-91

²⁸⁵ Mimo jiné F. Hálu v Brně navštívil bývalý poslanec za ČSL Alois Janáček, který jej informoval o jejich aktivitách a vyžádal si stanovisko obou lidoveckých předáků. ABS, sv. V-2673 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Kostelka Miroslav a společníkům (dále jen Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol.), Podsvazek 2, Protokol z výslechu A. Janáčka ze dne 26. ledna 1949, list 8-9

²⁸⁶ Nebyli v tom zdaleka sami. Nevyjasněnost některých témat vedla k rozkolu více stran v exilu a byla jeho průvodním jevem v průběhu celých let padesátých.

Šrámkova pojetí realizace křesťansko-sociální politiky, poválečnému znárodňování, poválečné úloze prezidenta Eduarda Beneše i vyhnání Němců aj.²⁸⁷

V jednom z výsledků zatčených lidovců padl dotaz na situaci jejich emigrace, dostal vyšetřovatel přibližně tuto odpověď: „*KLIMKA* (Adolf Klimek, pozn. autora) žije v zahraničí v neutěšených poměrech. [...] v zahraničí se tvoří dvě skupiny z emigrantů ČSL. Jednu z těchto skupin, že vede *KLIMKA* a druhou *PROCHÁZKA*. Tyto skupiny nejsou ve svých názorech jednotné. *KLIMEK*, že chce mít budoucí stranu křesťansko-sociální a *PROCHÁZKA* Křesťansko-demokratickou.“²⁸⁸

Zajímavý postřeh na vnímání dění v exilu zaslal z Československa do zahraničí před zatčením redaktor Vladimír Sís. K exilovým zástupcům ČSL zde uvedl: „... podle ‚*Katolických listů*‘ je situace v naší zahraniční emigraci velmi ošklivá a nejhorší je v lidové, jelikož v Londýně je skupina *Dr. Procházky*, proti které vystupuje skupina kolem býv-gen. taj. lidové strany *Dr. Klimka*. Dále, že je lidovecká skupina kolem *Dr. Ivo Ducháčka*, který je v Americe a v Londýně má svého zástupce *Dr. Bunžu*. A konečně je tam *Dr. Bohdan Chudoba*, který vystupuje na svou pěst. [...] Toto vše, že vrhá na naši emigraci špatné světlo před očima ciziny, dělá to dojem, že jde o osobní prestižní zápasy a působí to v ČSR mezi našimi stoupenci a straníky depresi, a že je tedy třeba, aby se sami v zahraničí postarali o to, aby alespoň (v) lidové straně tam byl pořádek a jednota, [...] *Dr. Procházka* je málo průbojný a že v ČSR není o jeho činnosti vůbec slyšet.“²⁸⁹

Dne 8. ledna 1949 se sešli v Paříži zástupci československého politického exilu, aby předjednali vytvoření jednotné exilové organizace.²⁹⁰ K překvapení všech se za lidovou stranu přihlásily hned dvě delegace. Jedna vedená Procházkou a druhá vedená

---

²⁸⁷ Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 38-42

²⁸⁸ Informace částečně pocházely od samotného Klimka, který české lidovce v letech 1948-49 v dopise žádal o zaslání finančních prostředků. ABS, sv. V-392 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Stanislavu Suchánkovi a společníkům (dále jen Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol.), Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Protokol o výpovědi ze dne 5. února 1954, list 32-33, s. 1-2

²⁸⁹ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výslechu V. Sise z 6. ledna 1949, l. 4-5

²⁹⁰ Při této příležitosti vznikla Rada zahraniční reprezentace ČSL. Přípravy pro vytvoření RSC trvaly již od poloviny roku 1948. Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002, s. 109

Klimkem. Obě samozřejmě prohlašovaly, že jen ony mají mandát jednat za ČSL. Nakonec díky tomu, že Procházka ustoupil, tak byla krize dočasně zažehnána přizváním Klimka.²⁹¹

Dne 15. února 1949 proběhlo v Ludwigsburgu²⁹² pracovní setkání zastupců exilové ČSL umístěných v uprchlických táborech v Německu a Rakousku. Mezi významnými osobami, které se setkání účastnily lze jmenovat bývalé poslance ČSL Bohdana Chudobu, Bohumíra Bunžu,²⁹³ Aloise Rozehna, ²⁹⁴ dále také dorazili Simeon S. Ghelfand,²⁹⁵ Bohumil Smutník,²⁹⁶ Josef Kalvoda²⁹⁷ a další významné osoby lidoveckého exilu.

Setkání mělo z pohledu náplně probíraných témat vůči ČSL poměrně revoluční charakter. Vzhledem k tomu, že zde převládali zástupci strany, kteří tíhli spíše doprava, tradiční zastánci Šrámkovy střední cesty byli mladší generací přehlasováni. Došlo sice ke shodě v otázce nutnosti svolání sjezdu,²⁹⁸ ale dále se schůze vyvíjela spíše k změně směřování politického programu strany, z původního regionálního Šrámkova křesťansko-

---

²⁹¹ Suchánek, Drahomír: *Počátky exilové politiky Československé strany lidové. Adolf Procházka, Adolf Klimek a boj o Šrámkovo nástupnictví (1948-1953)*. In: Soudobé dějiny 4/2007, Praha 2007, s. 659; Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002, s. 109

²⁹² Ludwigsburg – německé město, cca 12 km severně od Stuttgartu (Bádensko-Württembersko). V době okolo roku 1948 zde byl také velmi rozsáhlý uprchlický tábor, kde bylo ubytováno velké množství uprchlíků ze zemí sovětského bloku.

²⁹³ JUDr. Bohumír Bunža (1908-1990), právník a lidovecký politik. V ČSL působil od třicátých let. Od roku 1945 byl poslancem za ČSL. V roce 1948 odešel do exilu. Od roku 1949 v USA se stal po Ivo Ducháčkovi dlouholetým členem RSČ. Od roku 1950 byl i ve vedení Křesťansko-demokratické unie střední Evropy. Delší dobu působil také v Římě. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 48

²⁹⁴ JUDr. Alois Rozehnal (1906-1982), právník, překladatel a lidovecký politik. Pohyboval se v univerzitním prostředí. Od roku 1945 byl poslancem za ČSL. V roce 1948 odešel do exilu do USA. Zde dále pokračoval ve vědecké práci. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 216

²⁹⁵ Simeon Simeonovič Ghelfand (1895-1963), redaktor a lidovecký politik. Před válkou byl redaktorem *Lidových listů*. Za války se podílel na odbojové činnosti, uprchl z vězení a skrýval se. Po válce redaktorem *Lidové demokracie*. Na podzim 1948 napodruhé emigroval. V exilu působil nejprve v ČSL a poté zakládal Křesťansko-demokratické hnutí (dále jen KDH) v Bruselu. Redigoval zde i časopis *Rozpravy*. Byl generálním tajemníkem KDH až do své smrti. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 78-79

²⁹⁶ Bohumil Smutník – lidovecký funkcionář a zastupitel z Brna. V roce 1948 odešel do exilu. *Naše Hlasy*, 29. října 1977, s. 8

²⁹⁷ Prof. Josef Kalvoda (1923-1999), historik, politolog a lidovecký politik. 1945-8 byl krajským předsedou lidovecké mládeže. Pro své postoje zatčen StB, ale podařilo se mu uprchnout za hranice do Německa. Pobýval poté v Norsku a nakonec odešel do USA. Podílel se na založení KDH a později hnutí i vedl. Vstoupil i do americké politiky. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 121-122

²⁹⁸ Byl potvrzen mandát A. Procházky, B. Bunži a Š. Bendy pro vytváření centrálních exilových struktur a doporučeno svolání sjezdu. In: *Procházka, Adolf Klimek a boj o Šrámkovo nástupnictví (1948-1953)*. In: Soudobé dějiny 4/2007, Praha 2007, s. 656

sociálního se vydat směrem k evropským křesťansko-demokratickým stranám i idejím.²⁹⁹ Mezi mnoha návrhy zazněl i významný požadavek vzniku nové, pravicově zaměřené a Národní frontou nezdiskreditované katolické strany.

Generálním tajemníkem byl zvolen redaktor a poslanec Simeon S. Ghelfand a předsedou Bohumil Smutník. Vyslaní zástupci vedení ČSL, zejména Bohumír Bunža ale výsledky sjezdu odmítli, stejně jako hlavní exilové špičky ČSL.³⁰⁰

3.1.2 Zástupci ČSL a Rada svobodného Československa

Právě v prvním roce po únorovém převratu, kdy se československý exil dával postupně v zahraničí politicky dohromady a snažil své aktivity kádrově zastřešit a ideologicky sladit, nepatřili rozhádaní lidovci jako celek k významným a názorově přínosným politickým partnerům.

Společná jednání mezi zástupci exilových politických stran, resp. nejsilnějších exilových uskupení probíhala nejprve v Evropě, ale nakonec vyvrcholila na počátku roku 1949 ve Washingtonu,³⁰¹ kde byla za účasti mnoha zástupců politické emigrace ustavena Rada svobodného Československa (dále jen RSČ).³⁰²

RSČ neměla ambici představovat či suplovat exilovou vládu,³⁰³ ale měla zastřešovat co nejširší spektrum československé společnosti, od zástupců většiny v exilu

---

²⁹⁹ Cholínský, Jan: *Vojáci Kristovi, aréna volá! Sursum corda!* In: Paměť a dějiny č. 2/2010, s. 99

³⁰⁰ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007; s. 79; Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 350-1; <http://csds.cz/cs/g6/354-DS>

³⁰¹ Mezi hlavní centra, kam političtí exulanti v Evropě tradičně směřovali, patřila jednoznačně Paříž a také Londýn. Jejich lesk začal po nějaké době blednout a nemálo emigrantů odešlo do Spojených států, které nabízely i více možností uplatnění.

³⁰² Financování RSČ probíhalo mj. jiné přes Výbor pro svobodnou Evropu (National Committee for a Free Europe), která byla jen prostředníkem. Peníze šly přes ni ze CIA. Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 53

³⁰³ Myšlenka vzniku exilové vlády byla exilovými představiteli opuštěna vcelku brzy, protože dostávali poměrně často zpětnou vazbu z diplomatických kruhů, že na její vznik by byl potřeba mandát úplně jiného rozsahu, o kterém nyní v daných podmínkách nebylo řeči. V jednom ze svých memorand to oficiálně odmítli i představitelé RSČ. Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 7, 20, 26, 29 atd.

vzniklých politických stran (včetně předválečných), přes zájmová sdružení i jednotlivé osobnosti.

V rámci jednání o vzniku Rady měla ČSL přítomných několik svých zástupců. Šlo se zejména o Adolfa Procházku a překvapivě zařazeného Adolfa Klimka, jemuž se za pomoci zákulisních jednání obratně podařilo získat pozvání i přes protesty části samotných lidovců, zejména Bohdana Chudoby.³⁰⁴ Klimek byl nekompromisní vůči jakýmkoliv myšlenkám odlišným od Šrámkova kursu a nemalou část lidoveckého exilu si tím proti sobě popudil, ale velmi mu při zakládání RSČ pomohla podpora národních socialistů.

Do třiceti členného výboru byli 20. února 1949 zvoleni kromě dalších politických osobností i také lidovci Procházka, Klimek a Ducháček.³⁰⁵ Chudobova snaha o členství ve výboru RSČ vyzněla naprázdno, protože byl přijat A. Klimek, nepochybně jako významnější a méně nekompromisní kandidát, který měl i větší podporu z dalších stran. Procházka se stal navíc členem 12-ti členného prezidia a předsedou „ad hoc“ výboru. Obecné členství Rady mělo mít 120 a později až 180 osob.³⁰⁶ Řadovými členy se stali i další lidovci, někteří ale byli i jako zástupci jiných subjektů či jako osobnosti – např. Eduard Fusek³⁰⁷ či Helena Koželuhová.³⁰⁸ Oficiální prohlášení RSČ bylo prezentováno 25. února 1949.³⁰⁹

Hlavní náplní RSČ bylo zaujímání stanovisek k událostem v ČSR a východním bloku, komunikace s představiteli Západu a minoritně i podpora příchozích uprchlíků.³¹⁰

---

³⁰⁴ Kaplan, Karel: *Poúnorový exil 1948-49*. Dialog, Liberec 2007, s. 135

³⁰⁵ Ivo Ducháček ale ještě v říjnu 1949 členství ve výboru RSČ znechuceně opustil a plně se věnoval práci v rozhlasu (české vysílání Hlasu Ameriky). Na jeho místo ve výboru nastoupil další lidovecký exposlanec - Bohumír Bunža. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 48, resp. 67

³⁰⁶ Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 51

³⁰⁷ Eduard Fusek se později stal i členem výboru za živnostníky. Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 86; Fusek, Eduard Jan: *Doma a v exilu. Fragmentsy vzpomínek*. Akropolis, Praha 2009, s. 280

³⁰⁸ Manželka Adolfa Procházky – Helena, přešla po nějaké době v exilu k národním demokratům; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 76-77, resp. s. 142

³⁰⁹ Toto datum mělo pro exilové politiky velmi symbolický význam, neboť mělo být protiváhou komunistického 1. výročí „vítězného“ února. Tímto gestem se chtěli národu prezentovat jako jednotný subjekt, který v zahraničí přes všechna protivenství usiluje o návrat demokracie v Československu.

³¹⁰ Uprchlíkům směřujícím do USA daleko více pomáhal *Americký fond pro československé uprchlíky*, vedený jedním z předních členů RSČ, dr. Jánem Papánkem. Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 249

Již koncem roku 1949 se k činnosti předáků ČSL v RSC vyjádřil v dopise Josefu Kalvodovi Bohdan Chudoba: „*Co se týče strany, tak se vlastně v zahraničí již celá rozpadla, Procházka je naprosto nečinný, Klimek s Bunžou slouží socialistům*“.³¹¹

Oba lidovečtí Adolfové zde vedle sebe delší dobu „koexistovali“, neboť ani jeden z nich nezískal tak vlivnou podporu na překonání vlivu toho druhého. To trvalo až do výrazného rozkolu v RSC v lednu 1951. Tehdy po velkých neshodách, spojených mj. se změnou délky funkčního období předsedy, odešla z RSC skupina vedená „dotčeným“ dosavadním předsedou a bývalým národně socialistickým ministrem Petrem Zenklem.³¹² Dne 25. ledna 1951 odpadlíci založili Národní výbor svobodného Československa. Jedním z nich byl i Adolf Klimek, zatímco Adolf Procházka i Bohumír Bunža zůstali věrní původní RSC.³¹³

Vzhledem k velkému negativnímu ohlasu pocházejícímu od běžných exulantů, probíhala v podstatě krátce po rozdělení mezi těmito znesvářenými organizacemi jednání o opětovném sjednocení. Jednotící proces ale trval dlouho, a tak byla pozice RSC mezi exulanty stále slabší a slabší, nemluvě o finanční podpoře americké administrativy. Na nepřímé naléhání Američanů se do poloviny roku 1952 RSC opět dala po mnoha jednáních (z vnějšího pohledu) dohromady.

Od června 1952 byli Adolf Procházka, který se na jednáních významně podílel, dokonce zvoleným viceprezidentem rady. Procházka byl zároveň jedním z důležitých členů Křesťansko-demokratické unie střední Evropy.³¹⁴ Z jeho iniciativy vzešel v polovině

---

³¹¹ Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002, s. 121

³¹² Petr Zenkl (1884-1975) – učitel, magistrátní úředník, pražský primátor a zejména přední národně socialistický politik. Po odchodu Karla Baxy se stal primátorem Prahy a byl jím do počátku 2. světové války. Takřka po celou dobu války byl vězněn v koncentračním táboře v Buchenwaldu. Po 2. světové válce se stal opět primátorem. Byl také zvolen předsedou ČSNS a stal se jejím poslancem v PNS. Po volbách v roce 1946 opustil primátorské křeslo a stal se ministrem vlády (za ČSNS). Do února 1948 byl i prvním místopředsedou vlády. Po únorovém převratu musel uprchnout do zahraničí (do USA), kde se dále výrazně politicky angažoval. V exilu byl mj. i dlouholetým předsedou RSC. Podrobněji např. Čečrdlová, Jaroslava: *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 2011; Nekola, Martin: *Petr Zenkl: Politik a člověk*. Mladá fronta, Praha 2014

³¹³ Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia, Praha 2009, s. 82 a 84

³¹⁴ Od roku 1953 byl dokonce jejím předsedou. Snížek, Tomáš: *Pohled československého exilového tisku na události v ČSR v letech 1948-1953*. BP na FF MU. Brno 2007, s. 29

padesátých let pokus o změnu názvu z ČSL na Křesťansko demokratickou stranu. Ta ale prý nebyla přijata s velkým pochopením.³¹⁵

Názorové i osobní rozepře v RSČ mezi exilovými představiteli pokračovaly i v průběhu celých padesátých let. Nejednou o nich se škodolibou radostí psal i československý komunistický tisk.³¹⁶ Američané i řadoví exulanti tento stav velmi nelibě nesli a shodovali se v názoru, že hádky o virtuální funkce jsou víceméně reálnou pracovní náplní členů výboru RSČ...

3.1.3 Křesťansko-demokratické hnutí

Od počátku nebylo mezi lidoveckými exulanty jasno v principiální otázce kontinuity ČSL, protože pravicověji orientovaná část členské základny, včetně některých významných osobností,³¹⁷ preferovala vznik nového, nezdiskreditovaného politického subjektu, reprezentujícího křesťansko-demokratické zásady a hodnoty více než kritizovaný partajní systém Národní fronty.

Rozepře vzniklé mezi tradičními zástupci exilové ČSL a pravicověji orientovaným křídlem reprezentovaným poslanci již v průběhu roku 1948, částečně pronikly na světlo světa v únoru 1949 v Ludwigsburgu a dovedly postupně menší část bývalých lidovců a katolických uprchlíků k založení úplně nové politické strany.

Tento nový subjekt vznikl krátce po setkání v Ludwigsburgu a získal název Křesťansko-demokratické hnutí (dále jen KDH). Místo vzniku KDH nebylo v Německu, ale překvapivě v belgickém Bruselu. Zde také od roku 1950 vycházel časopis *Rozpravy*,³¹⁸ vedený publicistou Simenonem S. Ghelfandem, který byl i určitým stranickým zpravodajem KDH.

---

³¹⁵ Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 351

³¹⁶ Např. článek *Zrádci národa se rvou mezi sebou*. Rudé právo, 11. prosince 1953, č. 344, s. 2

³¹⁷ Zejména Bohdanem Chudobou a Simeonem S. Ghelfandem.

³¹⁸ *Rozpravy* vycházely v Bruselu v letech 1950-1957. KDH vydávalo ještě v New Yorku v letech 1954-1958 list *Křesťanská demokracie*. Bednařík, Petr – Jiráček, Jan – Köpplová Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Grada, Praha 2011, s. 275

Jeho čelnými představiteli byli zvoleni lidovecký rebel Bohdan Chudoba (předseda strany) a další zajímavá osobnost ČSL – Simeon S. Ghelfand (generální tajemník). Josef Kalvoda byl jedním z pěti místopředsedů.³¹⁹ Hnutí zpočátku jednalo s exilovou ČSL a tiše do svých řad lákalo i ideově nepřilíš vzdáleného Adolfa Procházku, ale ten byl závislý na příjmech z RSC, takže se ke KDH nakonec nepřipojil. Po neúspěchu těchto jednání vystoupilo KDH jako samostatný politický subjekt,³²⁰ k čemuž došlo v září roku 1953.³²¹

Strana byla daleko více orientována antikomunisticky a snažila se vejít do kontaktu se západními křesťansko-demokratickými politickými subjekty. Podporovala vazbu strany a katolické církve, stejně jako pevné křesťanské zásady.

Pohrdavý postoj představitelů KDH k rozpadu RSC v lednu 1951, vzniku Národnímu výboru svobodného Československa a jejich vnitřním zápasům a rozkolům pregnančně vyjádřil generální tajemník Ghelfand v článku ve stranickém časopise *Rozpravy*.³²²

V průběhu let vystřídala KDH ve svém čele několik osobností. Po odchodu Bohdana Chudoby v lednu 1954, vedl stranu nejprve krátce Ladislav Lobkowicz³²³ a poté, od konce roku 1954 její místopředseda a bývalý představitel mladé lidovecké generace Josef Kalvoda. Mezi úspěchy KDH byla prezentace jeho *Memoranda* v říjnu 1954 na senátním zasedání Kongresu Spojených států.³²⁴

KDH vedla jednání také s národními demokraty v exilu a i se Sdružením českých demokratických federalistů a také s některými agrárníky a živnostníky. Na základě těchto jednání poté vznikl politický blok Ústředí demokratického exilu, který měl být určitou protivahou RSC bez účasti socialistických stran.³²⁵

---

³¹⁹ Nově vzniklá strana měla standardní hierarchii vedení, jako mívala ČSL – Předseda strany (+ místopředsedové) a generální tajemník.

³²⁰ Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 351

³²¹ Cholínský, Jan: *Vojáci Kristovi, aréna volá! Sursum corda!* In: Paměť a dějiny č. 2/2010, s. 100

³²² Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009, s. 80

³²³ Ladislav Lobkowicz, byl předsedou KDH ještě v Bruselu, zatímco Josef Kalvoda se mezitím přesunul již do Spojených států, odkud později KDH i vedl.

³²⁴ Cholínský, Jan: *Vojáci Kristovi, aréna volá! Sursum corda!* In: Paměť a dějiny č. 2/2010, s. 101

³²⁵ Předsedou Ústředí demokratického exilu byl národní demokrat Rudolf Kopecký a jeho generálním tajemníkem Simeon S. Ghelfand. Cholínský, Jan: *Vojáci Kristovi, aréna volá! Sursum corda!* In: Paměť a

Je více než pravděpodobné, že se informace o vzniku KDH i Ústředí demokratického exilu dostaly také prostřednictvím západních rozhlasových stanic i do Československa. StB o něm díky síti vyslaných agentů určitě hodně věděla, stejně jako dostávala čerstvé zprávy o činnosti RSC.³²⁶

StB monitorovala ještě další exilovou křesťansky zaměřenou organizaci, která se konstitovala zejména z bývalých členů ČSL a působila od druhé poloviny padesátých let na území Spolkové republiky Německo – **Hnutí křesťanských demokratů**.³²⁷ Hnutí mělo být sdruženo okolo dvouměsíčníku *Demokracie v exilu*, který vycházel od roku 1955 a byl redigován bývalým lidovcem a redaktorem Jaroslavem Kusým.³²⁸ Programově bylo Hnutí křesťanských demokratů blíže ČSL v exilu než KDH.³²⁹

3.2 Rozhlasové vysílání pro Československo

Neshody lidoveckých předáků měly za výsledek ještě jeden efekt, který byl paradoxně asi nejhodnotnější částí exilové činnosti. Jednalo se fakticky o to, že někteří jednotlivci znechucení politikařením vedení RSC i ČSL dali přednost reálné práci v českém vysílání některé ze západních rozhlasových stanic, které vysílaly i na území Československa. Jednalo se zejména o Hlas Ameriky,³³⁰ Rádio Vatikán,³³¹ Rádio Svobodná Evropa³³² a další.³³³

---

dějiny č. 2/2010, s. 101; Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000, s. 351

³²⁶ Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002, s. 121-122

³²⁷ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 11-12

³²⁸ Jaroslav Kusý – významný člen předúnorové ČSL a dlouholetý redaktor jejího plzeňského časopisu *Český západ* (později přejmenovaný na *Stráž českého západu*). Po komunistickém převratu a zákazu časopisu po únoru 1948 ještě nějakou dobu vydával s přáteli ilegální časopis *Hlas umlčených*, ale byli prozrazeni. V roce 1949 se mu za pomoci klatovských lidovců podařilo uprchnout za hranice do Německa, kde dále působil v exilovém hnutí, v jeho křesťanské odnoži. Zde pokračoval ve své redaktorské činnosti a přes čtyřicet let vydával v Mnichově časopis *Demokracie v exilu*. <http://www.pametnaroda.cz/story/prucha-richard-1921-1643>

³²⁹ <http://www.ustrcr.cz/cs/demokracie-v-exilu>

³³⁰ Hlas Ameriky (angl. Voice of America, VOA) vysílal v češtině nepřetržitě mezi lety 1942-2004. Podrobněji např. Možná, Tereza: *Rušení zahraničního rozhlasového vysílání pro Československo v období totalitního režimu*. BP na FF MU, Brno 2014, s. 13-14

³³¹ Rádio Vatikán (it. Radio Vaticana) zahájilo vysílání roku 1931. V češtině rádio vysílalo na žádost kardinála Berana už od roku 1947 a vysílá dodnes. Nejprve byly relace několikrát týdně, od roku 1949 byla

Mezi nejvýznamnější zástupce ČSL, kteří takto těšili a podporovali komunistickou mocí trýzněný národ, patřili zejména:

- Ivo Ducháček (Hlas Ameriky, od r. 1949),
- Pavel Tigrid (RFE),³³⁴
- Helena Koželuhová (RFE),³³⁵
- Jaroslav Pecháček (RFE),³³⁶
- A další...³³⁷

Mezi katolíky bylo velmi oblíbené Rádio Vatikán, které kromě nezávislých zpráv informovalo věřící o věcech církevních a přinášelo pro mnohé i duchovní povzbuzení. Jeho české vysílání vedli zejména v Římě usazení jezuité. Mezi nejznámějšího přispěvatele, jehož hlas se nesl éterem přes 50 let, patřil velmi oblíbený Tomáš kardinál Špidlík.³³⁸

---

vysílána pravidelná relace již 1x denně (15 minut česky a 15 minut slovensky). Od roku 1949 vysílaly zvlášť redakce česká a slovenská. <http://www.ustrcr.cz/cs/archiv-vysilani-ceske-redakce-radia-vatikan>

³³² Rádio Svobodná Evropa (angl. Radio Free Europe, RFE) vysílalo v češtině od 1. května roku 1951, přímo z Mnichova. Podrobněji např. Možná, Tereza: *Rušení zahraničního rozhlasového vysílání pro Československo v období totalitního režimu*. BP na FF MU, s. 11-13

³³³ Např. BBC, Deutsche Welle.

³³⁴ Pavel Tigrid (1917-1997), redaktor a publicista. Původním jménem Pavel Schönfeld. Za války odešel do exilu do Londýna, pracoval zde i pro BBC. Po 2. světové válce působil v lidoveckých periodících a vyjadřoval se výrazně proti nastupujícím komunistům. Psal pro *Obzory* a *Lidovou demokracii*. Později byl i šéfredaktorem časopisu *Vývoj*. Po únoru zůstal v zahraničí. Od roku 1949 pracoval pro Rádio Svobodná Evropa a dokonce její československé vysílání určitou dobu i vedl. Odešel do USA a od r. 1956 vedl revue *Svědectví*. Po r. 1989 se vrátil do vlasti a pohyboval se v okolí prezidenta Havla, nicméně v letech 1994-6 byl za lidovou stranu byl dokonce ministrem (kultury). Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 275-276

³³⁵ K Heleně Koželuhové a jejímu působení v Rádiu Svobodná Evropa se vyjádřil jeden z později zatčených domácích posluchačů, lidovec Jan Dostálek: „*Velice často poslouchal Svobodnou Evropu ale mrzí jej, že tam neslyší nikdy Koželuhovou, tuto chválí, že za ní stálo mnoho lidu hlavně mladých a nyní neví, co s ní jest, že nedává relace a tím rady.*“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zpráva neznámého data, září 1954, list 198, s. 2

³³⁶ JUDr. Jaroslav Pecháček (1911-1997), redaktor a lidovecký politik. Od 30-tých let působil v ČSL, zejména u lidoveckých akademiků a lidovecké mládeže. Za války se účastnil odboje a byl vězněn. V letech 1945-8 byl osobním tajemníkem J. Šrámka a po únoru 1948 krátce i A. Petra. Poté ale odešel nečekaně do exilu a jeho děti však zůstaly v Československu, v péči zbytku rodiny. V letech 1951-65 pracoval jako redaktor Svobodné Evropy a poté do r. 1977 jako ředitel její československé sekce v Mnichově. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 190

³³⁷ Mezi nejznámější osobnosti zahraničního vysílání Rádia Svobodná Evropa bezesporu patřil publicista Ferdinand Peroutka, ten ale politickou orientací rozhodně nepatřil mezi zástupce ČSL.

³³⁸ Kardinál Tomáš Špidlík (1919-2010) – jezuita a kněz. Za 2. světové války složil řeholní sliby a po válce byl poslán do Holandska na studium teologie. Do ČSR se po únoru 1948 nevrátil a zůstal v Holandsku, kde se v roce 1949 stal knězem. Poté pokračoval ve studiích v Itálii a začal spolupracovat s Rádiem Vatikán v Římě. Tato spolupráce přetrvávala desetiletí a pokračovala ještě dlouho po roce 1989. V Římě také vykonával funkci spirituála české papežské koleje Nepomucenum. V roce 2003 byl jmenován kardinálem.

Rozhlasové vysílání bylo od roku 1952 po vybudování prvních rušiček s větším či menším úspěchem rušeno.³³⁹ Postih za naslouchání „štvavého nepřátelského vysílání“ nebyl jako za války sice trest smrti, ale jednalo se vždy o přitěžující okolnost, která často zvyšovala délku trestu.

---

³³⁹ Rušení západních rozhlasových stanic, zejména Rádía Svobodná Evropa od roku 1952. Po krátké přestávce v druhé polovině šedesátých let pokračovalo rušení až do roku 1989. Bárta, Milan: *Přestaňte okamžitě rušit modré*. In: Paměť a dějiny č. 3/2012, s. 45

4 Procesní mašinerie se rozjíždí

Nástup komunistů a s ním spojené spuštění masivní procesní mašinerie obludných rozměrů nenechal nikoho na pochybách, jakými mechanismy bude vládnoucí garnitura udržovat svou moc.

Poúnorový stav vnímání politických procesů československou společností nelze nazvat jako úplné překvapení z neznámého fenoménu, vzešlé odnikud. Již v předchozích poválečných letech veřejnost prožila nemalé množství retribučních procesů,³⁴⁰ včetně veřejných poprav,³⁴¹ vlny ostouzejících prověrek národní spolehlivosti a posléze i prvních politických procesů s významnými politiky slovenské Demokratické strany (Ursínym, Bugárem, Kempným a dalšími).³⁴² Výrazná, komunisty vedená kampaň proti těmto čelným představitelům opozice byla zahájena sice ještě v roce 1947,³⁴³ ale soudní vyvrcholení přišlo až nedlouho po únoru 1948.³⁴⁴

Rozsáhlá likvidace reálných, domnělých či potenciálních politických protivníků za pomoci StB, zahájena v již v první polovině roku 1948 přešla takřka do systematické podoby. Několikaletá vlna permanentní represe nekompromisně zasáhla nejen příslušníky

---

³⁴⁰ Retribuční procesy se konaly na základě vydaných poválečných prezidentských dekretů. Zejména tzv. Velkého retribučního dekretu č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech a Malého retribučního dekretu č. 17/1945 Sb. o Národním soudu z 19. června 1945. Kurečková, Tereza: *Retribuční procesy v letech 1945 – 1948 na území ČSR se zaměřením na region Plzeňska*. DP na PF Západočeské univerzity. Plzeň 2013, s. 22-26

³⁴¹ Karl Hermann Frank byl popraven 22. května 1946 na nádvoří Pankrácké věznice před cca 5 000 diváky. Poprava P. Jozefa Tisa se konala takřka o rok později 18. dubna 1947 na nádvoří Bratislavské věznice. Na rozdíl od Franka nebyla vláda v otázce popravy Tisa jednotná a svou roli hrál i fakt, že se jednalo o katolického kněze, což bylo zvláště na Slovensku hodně citlivé téma. Vláda na základě hlasování nedoporučila udělit milost. Beneš se rozhodl, že bude v této věci respektovat názor vlády.

³⁴² Zejména perzekuce osoby JUDr. Miloše Bugára, spolupracovníka JUDr. Martina Mičury, byla pro starší členy ČSL citlivá otázka, protože v průběhu třicátých let patřil k vedení ČSL na Slovensku a i po válce se ji pokoušel, byť neúspěšně, znovu obnovit. Poté vstoupil do Demokratické strany a dostal se brzy i do jejího vedení. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 46

³⁴³ Na základě této kampaně, která kritizovala představitele za komunikaci s uprchlými luďáckými špičkami (zejména Ďurčanským), odstoupil z vedení Demokratické strany Ján Ursíny. Nicméně důkazy shromážděné StB proti němu nebyly před únorem 1948 na řádné obvinění a proto k němu došlo až po převratu, kdy důkazní materiál takové hodnoty dostačoval.

³⁴⁴ Soudní procesy s Jánem Ursínym, Milošem Bugárem, Jánem Kempným a dalšími proběhly koncem dubna a v polovině května 1948. Někteří odsouzení byli propuštěni při amnestii v červnu 1948, jiní, jako např. Ursíny, zůstali ve vězení až do roku 1953. Vaňous, Jaroslav: *Demokratická strana ve stranickém systému ČSR v letech 1945–1948*. BP na FSV UK. Praha 2007, s. 36-37; Lidová demokracie, č. 102, 30. dubna 1948, s. 1; Lidová demokracie, č. 114, 16. května 1948, s. 2

opozičních politických stran, ale postupně i některé „příliš nezávislé“ církve (zejména římskokatolickou), živnostníky a soukromé zemědělce. Nakonec na naléhání z Moskvy „spravedlnost“ udeřila do řad StB i komunistické strany samotné.

Standardní postih u příslušníků politických stran měl obvykle dvě fáze:

1. Zbavení úřadu či zaměstnání a stranické příslušnosti prostřednictvím příslušného AV,
2. Zadržení příslušníky StB, dlouhotrvající maraton výslechů a konfrontací, připravené doznání a odsouzení.

Mnohdy se situace vymkla běžnému postupu a zatčení přišlo tak rychle, že se veřejné vyloučení ze společnosti konalo až ex post. U soukromých osob, církevních představitelů či zemědělců to byla prostě jen fáze dvě. V každém případě oba mechanismy fungovaly ke spokojenosti vládnoucí garnitury a nebylo na nich co měnit. StB se opájela vlastní mocí a pracovala k naprosté spokojenosti zadavatelů teroru.

Presumpce nevinny, nezávislost a nestrannost soudců, nezávislá obhajoba v zájmu obžalovaného a další běžné právní pojmy v demokratické společnosti, se na mnoho desítek let staly čistě učebnicovými pojmy.

Nicméně i přes tento stav, byl prezident Gottwald v druhé polovině roku 1948 při návštěvě v SSSR pokárán za přílišnou mírnost vůči domácí opozici. Krátce nato byla v říjnu 1948 přijata řada nových zákonů upravujících boj proti nepřítelům státu a v listopadu 1948 vyhlásilo komunistické vedení zostření třídního boje.³⁴⁵

Za účelem dosažení vyšší efektivity v boji s třídním i vnitřním nepřítelem byli v říjnu 1949 do Československa vysláni poradci. Jednalo se o sovětské „experty“, kteří měli domácím soudruhům ukázat, jak co nejefektivněji zatočit s opozicí, ale zejména to, jak správně naložit s nepřítelem uvnitř strany vlastní...³⁴⁶

---

³⁴⁵ Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 27-28

³⁴⁶ Prvními sovětskými poradci, kteří sem na oficiální žádost Bezpečnosti v tajnosti dorazili, byli Lichačov a Makarov. Ti se mj. podíleli na přípravě procesu s Miladou Horákovou. Nicméně byli odvoláni a na jejich místa dorazili další, kteří zde vytvořili pracovní skupinu. Byli to postupně (od r. 1950) Bojarský, Bezčasov a od r. 1954 Medveděv. Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 34; Kaplan, Karel: *Sovětské poradci v Československu 1948-1956*. Sešit 14. ÚSD AV ČR, Praha 1993, s. 25-33

Nastala doba „monstrprocesů“. Teprve po roce 1953 přestali mít komunističtí předáci zájem na veřejných politických procesech³⁴⁷ a spokojili se s jejich nemedializovanou podobou či předpřipraveným publikem.

Jako konec hlavní vlny politických procesů uvádí většina historiků rok 1954. Jak si v následujících kapitolách ukážeme, tak v tažení proti KDS se toto datum posunulo minimálně o rok dále.

4.1.1 Zvůle posvěcená legislativou³⁴⁸

Již 25. března 1948 byla zahájena tzv. druhá retribuční vlna retribučních procesů. Komunisty byla dočasně do konce roku 1948 obnovena zákonem (č. 33/1948 Sb.) účinnost tzv. Velkého retribučního dekretu a dalších nařízení. K usnadnění její realizace došlo i k renesanci lidového soudnictví.³⁴⁹

V květnu 1948 byla přijata nová ústava.³⁵⁰ Ve svých člancích sice garantovala svobodu jednotlivce i další běžná pravidla, nicméně z pohledu aplikace moci to byl jen prázdný dokument, jímž se státní moc takřka neřídila. Po únoru 1948 byla pozvolna spuštěna mašinérie politických procesů. První obžalovaní byli ještě souzeni dle původního zákona 50 z roku 1923 (50/1923 Sb.) na ochranu republiky. Ten ale pro svou „mírnost“

---

³⁴⁷ Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 44

³⁴⁸ Mechanismy práce československé justice v letech 1948-1953 a s nimi související dokumenty a organizační záležitosti, jsou podrobně popsány v sešitech vydaných Úřadem dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. V této kapitole uvádím proto jen základní fakta. Podrobněji např. Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl I. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 8, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2003; Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl II. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 9, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2003; Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl III. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 10, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2004 a jiné.

³⁴⁹ Kurečková, Tereza: *Retribuční procesy v letech 1945 – 1948 na území ČSR se zaměřením na region Plzeňska*. DP na PF Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň 2013, s. 57

³⁵⁰ Někdy bývá nazývána Ústavou 9. května. Abdikace prezidenta Beneše byla spojena právě s jeho nesouhlasem s nově přijímanou ústavou. Novou ústavu musel díky tomu podepsat až nový prezident Gottwald o měsíc později.

komunistům příliš nevyhovoval. Bylo třeba tedy vydat nové zákony, šité na míru potřebám nové doby... Ty měly být co nejdříve vypracovány v rámci tzv. právníkové dvouletky.³⁵¹

Základními právními pilíři nové socialistické „spravedlnosti“ pro legalizaci represivních opatření se staly zákon č. 231 z října roku 1948 (231/1948 Sb.) na ochranu lidově demokratické republiky a další represivní zákon č. 247 (247/1948 Sb.) o táborech nucené práce.³⁵²

Dále byl paralelně v říjnu 1948 přijat i zákon č. 232 (232/1948 Sb.) o Státním soudu. Ten zřizoval Státní soudy, které měly řešit právě politicky motivované trestné činy. Tyto soudy fungovaly až do konce roku 1952,³⁵³ kdy byly novým nařízením nahrazeny krajskými soudy.³⁵⁴ Soudní aktivita byla také rozšířena zřízením tzv. soudců z lidu, a to zákonem č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví. Naopak byly zrušeny Ústavní soud, a také Nejvyšší správní soud.

Kromě soudní moci bylo nutné posílit i pravomoci StB. Stalo se tak zákonem č. 286 z prosince roku 1948 o národní bezpečnosti (286/1948 Sb.).³⁵⁵ Další posílení pravomocí StB přineslo zrušení institutu vyšetřujícího soudce z června 1949, na základě instrukcí ministerstva spravedlnosti.³⁵⁶

Pro kontrolu nad církvemi vznikly v roce 1949 dva hlavní zákony – č. 217/1949 Sb. o zřízení Státního úřadu pro věci církevní a č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

Proti zemědělcům byl přijat zákon č. 69/1949 o jednotném zemědělském družstvu.

Ani zmíněné nové zákony úplně nedostačovaly tempu probíhajících procesů, a tak byl posléze přijat ještě trestní zákon č. 86 o činech politické povahy z roku 1950 (86/1950

---

³⁵¹ Škerle, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech* DP na PF MU, Brno 2010, s. 15

³⁵² Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 12

³⁵³ Ukončení činnosti Státních soudů a prokuratury bylo k 31. prosinci 1952. Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 30

³⁵⁴ Škerle, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech*. DP na PF MU, Brno 2010, s. 47-48

³⁵⁵ Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 13

³⁵⁶ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 11; Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 28

Sb.).³⁵⁷ Ten sice původní zákon č. 231/1948 Sb. nahradil a zrušil jeho platnost, fakticky ale jeho hlavní text včlenil do své první hlavy. Dalším důležitým momentem bylo zpřísnění postihu některých politicky motivovaných trestných činů.

Potřeba politických procesů a jejich snazšího zpracování vedla k vyčlenění nové organizační jednotky z Noskova ministerstva vnitra – vzniklo nové Ministerstvo národní bezpečnosti, které pracovalo až do roku 1953.³⁵⁸ Teprve s určitým útlumem požadavků na rozsah procesní mašinérie došlo s nástupem Rudolfa Baráka k opětovnému sloučení obou ministerstev zpět pod hlavičku ministerstva vnitra. Krátce poté nastala i výrazná změna v organizaci do té doby všemocné StB.³⁵⁹

Nové poúnorové zákony se obecně od prvorepublikových lišily výrazně vyššími trestními sazbami, zejména za činy politické povahy.³⁶⁰

Nepochybně nejpřesnější statistikou podepřené údaje o počtech politických procesů, které proběhly na základě zmíněné legislativy, uvádí ve svých pracích historik Karel Kaplan.³⁶¹

4.2 Cíl - rozvrátit ČSL splněn

Během roku 1948 opustilo z rozhodnutí AV nebo dobrovolně ČSL minimálně 350 tisíc řádných členů na všech úrovních organizace. Komunisté si z tohoto řízeného

---

³⁵⁷ Fakticky se jednalo o nové zákony č. 86/1950 Sb., 87/1950 Sb., 88/1950 Sb., 89/1950 Sb.

³⁵⁸ Ministerstvo národní bezpečnosti existovalo mezi lety 1950-1953. Ve vedení se vystřídali po sobě tito komunisté: Ladislav Kopřiva, Karol Bacílek. Ministerstvo národní bezpečnosti zaniklo k 11. září 1953 a jeho agenda se vrátila pod ministerstvo vnitra. To tehdy vedl Rudolf Barák. Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. DP na PF MU, Brno 2009, s. 31

³⁵⁹ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 13

³⁶⁰ Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 38-39

³⁶¹ Karel Kaplan k těmto zákonům uvádí zajímavé statistické údaje: „... Českoslovenští soudci odsoudili podle zákona 50/1923 Sb. celkem 5187 osob, podle zákona 231/1948 celkem 26 079 osob a podle zákona 86/1950 ještě 106 049, které justice po roce 1990 rehabilitovala. Z celkového počtu 257 864 rehabilitovaných [...] V letech 1970-1972 justice odsoudila za činy politické povahy 47 887 osob, zatímco v letech 1948-1954 téměř dvakrát tolik tj. asi 95 600 osob. Mezi těmito dvěma vlnami (v letech 1955-1969) vynesly soudy rozsudky nad 54 749 obžalovanými, na něž se vztahovala rehabilitace podle zákona z roku 1990“. Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 39-40

exodu museli zpočátku „mnout ruce radostí“, protože díky aktivitě AV všech úrovní rozložili za necelý jeden rok personálně i materiálně všechny ostatní povolené politické strany a tudíž i možnou případnou politickou opozici. Navíc ze zbývajících akceptovaných členů vytvořili v následujících letech většinou nesamostatné, ustrašené a poslušné skupiny „souhlasících schůzových přítleskávačů“.

Na konci roku 1948 již díky rozsáhlým čistkám nebyly zapotřebí původní úvahy o zrušení opozičních stran. Mocenský monopol KSČ, který tyto čistky fakticky vytvořily, do určité míry komunisty ukolébal, a tak nejvyšší stranické vedení nakonec „blahosklonně“ ponechalo z pohledu zvenčí „pluralitní systém“ vlády více politických stran.

Zvláště tzv. „obrozená“ ČSL, která měla za sebou již druhé kolo čistek a sama ještě chystala třetí,³⁶² šla ostatním stranám příkladem.

4.2.1 Co s „vyakčnenými“ lidovci?

Paradoxem nastalé situace bylo, že zmíněné rozsáhlé čistky uvedly do pohybu veliké množství lidí, kteří najednou neměli žádné zaměření, jen nálepku „vyakčnené“ či nesouhlasící osoby. Tento fakt musel, po opadnutí euforie z likvidace opozice, komunistické vedení výrazně vyděsit, protože nad těmito statisíci zdánlivě bezprizorních lidí do určité míry ztratilo kontrolu. Dokud byli organizováni a soustředěni, mohla je StB monitorovat prostřednictvím své rozsáhlé sítě konfidentů, ale nyní, když šlo v podstatě o nezávislé a neorganizované jednotlivce, šlo to daleko hůře. Nehledě na to, že se jednalo většinou o kategorii lidí, o jejichž loajalitu vůči stávajícímu režimu se dalo s úspěchem pochybovat. Tito lidé se po „vyakčnění“ či odchodu z ČSL často stáhli do svých rodin, nebo jen mezi nejbližší přátele, kam bylo velmi nesnadné proniknout.

StB se i přes rostoucí personální kapacity většinou mohla soustředit jen na dohled nad významnějšími bývalými (či současnými) představiteli strany a kontrolovat jejich pohyb, kontakty, korespondenci i společenské aktivity, včetně návštěv kostelů.

---

³⁶² Druhé kolo čistek proběhlo v létě 1948 krátce po Kroměřížském sjezdu a nepochybně také hostýnské pouti. Třetí kolo bylo připravováno s již zmíněnou výměnou členských průkazek.

Bývalí lidovci obvykle spadali do více kategorií, které StB sledovala – nejen jako bývalí členové či představitelé opozice a reakce, ale také většinou jako věřící katolíci, tedy osoby nesdílející ateistický marxisticko-leninský pohled na svět, mnohdy také jako intelektuálové, soukromí zemědělci či živnostníci apod.

Uměle vytvořená paranoia hledání nepřátel státu postupně narůstala mezi běžnými občany a byla živnou půdou pro udavačství, které se opět po krátké poválečné odmlce vynořilo³⁶³ a za dobu komunistické éry se změnilo takřka v „národní sport“. Podávání udání bylo opět motivováno nejnižšími pudy jako závist, osobní nepřátelství, strach a v neposlední řadě i touha po obohacení se či získání nějakých výhod a zásluh o budování lidově demokratické vlasti. Tato udání byla často významným pomocníkem pro dozorovou činnost StB.

Perzekuce zasahovala všechny vrstvy společnosti. Po Orlu, ČSL a katolické církvi přišel na řadu další protivník socialistických plánů na „lepší zítřky“, soukromně hospodařící československý venkov. Kolektivizační snahy a tlak na soukromé zemědělce rostly neúměrně od nástupu komunistů. V první polovině padesátých let násilná kolektivizace kulminovala, poté pokračovala dál, sice s menší intenzitou, ale minimálně do počátku let šedesátých. Absence jakéhokoliv světského zastání přimkla i váhajícím katolíky zpět více k Bohu.

Státní moc využívala tento snadný zdroj lidského materiálu a bývalé lidovce se železnou pravidelností zařazovala jako obviněné do procesní mašinérie. Bývalí členové ČSL byli souzeni v procesech s Orlem, různými protistátními odbojovými skupinami, také v církevních procesech a v neposlední řadě i v procesech s Křesťansko-demokratickou stranou či hnutím.

---

³⁶³ Dokonce i nacisté byli za doby okupace překvapeni, kolik přišlo v českých zemích udání. Komunistická StB tento způsob získávání informací povýšila na seriózní informační zdroj.

4.2.2 „Obrození“ lidovci a StB, aneb „pod svícem není tma“

StB měla v ČSL řadu svých lidí a průběžně informovala komunistické vedení o vývoji dění a názorech ve straně.

Ani ti lidovci, kteří čistky AV „přežili“, neměli zdaleka vyhráno. Květnatě proklamovaná poslušnost nových politických satelitů komunistické strany nebyla důvodem pro omezení perzekuce v jejích, jakkoli ozdravených řadách.

Přesvědčila se o tom „na vlastní kůži“ řada vyšších i méně významných představitelů „obrozené“ ČSL, jako např. šéf právního oddělení pražského sekretariátu Bedřich Hostička,³⁶⁴ generální tajemník Eduard Hála,³⁶⁵ jeho tajemník Karel Josefus,³⁶⁶ lidovečtí poslanci Jan Plesl,³⁶⁷ Václav Batěk,³⁶⁸ František Novák,³⁶⁹ František Kaďůrek³⁷⁰ a další činovníci strany, kteří byli ještě na konci čtyřicátých či v průběhu padesátých let zbaveni mandátu, řádného členství, byli zatčeni a poté odsouzeni.³⁷¹

---

³⁶⁴ Hostička byl zatčen v roce 1949 a odsouzen v procesu s Miladou Horákovou v roce 1950. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 93-94

³⁶⁵ Eduard Hála byl zatčen v roce 1954 a v roce 1955 odsouzen jako vedoucí regionální skupiny KDS. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 81

³⁶⁶ Karel Josefus byl odsouzen v procesu paradoxně i přes to, že byl tajným agentem StB v ČSL. ABS, sv. V-710 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Josefus Karel (dále jen Skupinový spis Josefus Karel), Operativní podsvazek 2, Úsekový protokol ze dne 16. prosince 1952, s. 2

³⁶⁷ Jan Plesl – byl odsouzen jako jeden z prvních „obrozených“ lidoveckých poslanců. Byl souzen v rámci akce Modrý štít. Dobrovolně se vzdal při vyšetřování svého mandátu. Zatčen byl koncem roku 1948 a odsouzen v následujícím roce v rámci akce „Modrý štít“, Zemřel na následky věznění na Mírově v roce 1953. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 197

³⁶⁸ Václav Batěk – nastoupil na poslanecký post za ČSL koncem roku 1947 jako náhrada za Rostislava Sochorce, který se vzdal mandátu. Poté pokračoval v „obrozené“ ČSL. V březnu 1953 byl zatčen a posléze odsouzen na 12 let. Ve vězení byl přinucen podepsat spolupráci s StB a v roce 1955 byl díky tomu amnestován. StB s ním později spolupráci pro nulovou výpovědní hodnotu přerušila. V roce 1968 emigroval. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 31

³⁶⁹ František Novák – poslanec „obrozené“ ČSL. V roce 1954 byl nejprve vyloučen z ČSL, následně zatčen StB a odsouzen ve spojitosti s KDS. V roce 1960 byl amnestován. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 180

³⁷⁰ František Kaďůrek – poslanec „obrozené“ ČSL. V roce 1955 byl nejprve vyloučen z ČSL, následně zatčen StB a odsouzen ve spojitosti s KDS. V roce 1960 byl amnestován. Podrobněji In: Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 120

³⁷¹ Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. CDK. Brno 2008, s. 236-255

5 Křesťansko-demokratická strana - konstrukce StB nebo lidovecký sen?

Jednou z nejpodstatnějších otázek, trápících většinu badatelů, zabývajících se problematikou KDS je dilema, zda se jednalo o spontánní hnutí vzniklé v řadách nespokojených lidovců a katolíků, nebo zda se jednalo o čistě účelový konstrukt StB, která si takto mnohdy vypomáhala při likvidaci možných politických odpůrců, zejména z řad bývalých příslušníků ČSL, proti nimž neměla jiná obvinění.

Abychom pochopili rozměr tohoto badatelského dilematu, je nutné znát i pohnutky pro vznik takové organizace z obou stran, jak z občanské, tak státní.

5.1.1 Důvody pro vznik KDS ze strany lidovců

Důvodů pro vznik nového politického subjektu ze strany lidovců bylo jistě více. Členové ČSL (bývalí i „obrození“) byli již krátce po únoru 1948 nuceni přijímat nezvyklé chování vedení nové „obrozené“ ČSL. Právě jejich chování nejspíše zavedlo podnět k takovým úvahám, které by i za Šrámkova vedení byly považovány za „kacířské“.

Mezi hlavní důvody patřily:

- Prorežimní politika Aloise Petra a později především P. Josefa Plojhara spojená s faktickým odklonem od většiny principů dosavadní Šrámkovy politiky ČSL, aplikovaných v celém období fungování strany (1919-1948) ve většině vyvolávala nebyvalé zklamání.
- Obrovské a mnohdy bezdůvodné čistky pořádané AV, včetně toho stranického, které spolu s dobrovolnými odchody zdecimovaly více než 90% její členské základny. K tomu se přidával odtažitý postoj „obrozené“ ČSL k perzekuci bývalých i současných členů a nezájem o ně.

- Vrcholem všeho byl odklon vedení ČSL od tradičního spojení strany – katolické církve. Nejen prostřednictvím podpory tzv. Katolické akce, ale především pasivitou strany při pronásledování církve.
- Posledním hřebíčkem do rakve „obrozené“ ČSL byla zrada její další původní opory, katolického venkova, sužovaného postupující kolektivizací.

Původně mnoho lidovců uvažovalo, že bude ještě možné stranu dílčími personálními a ideovými změnami vrátit k původnímu předúnorovému stavu. Tyto zmíněné dlouhodobě dominující negativní faktory dovedly ale některé bývalé lidovce k jednoznačnému závěru, že současná „obrozená“ ČSL je fakticky morálně neobroditelná.

Proto bude nutné uvažovat do budoucna o její náhradě novým politickým subjektem, reprezentovaným kvalitními a prověřenými osobami, které neměly nic společného se stávajícím režimem a na jejichž morální kredit i schopnosti se bylo možné spolehnout. Vysoká míra zkompromitování některých vedoucích členů ČSL v očích bývalé členské základny byla také důležitým faktorem pro tuto radikálnější variantu. Společně sdílená vidina brzkého pádu režimu navíc v mnohých tuto myšlenku nepřímou podporovala na základě principu, že se nechtěli namočit vstupem či spoluprací s „obrozenou“ ČSL.

Inspirace pro řešení této myšlenky ležela v sousedních zemích, kde politické scéně vévodily křesťansko-demokratické strany, zejména v západní části Německa, Rakouska, a také v Itálii.

Menší část lidoveckých exulantů se také nadále nechtěla vázat na zprofanovanou „obrozenou“ ČSL, členku Národní fronty a preferovala jednoznačně vytvoření nového politického subjektu.

Společnou myšlenkou, která vznikla paralelně na obou stranách „železné opony“ pak bylo její zapojení do evropských křesťansko-demokratických struktur (jako člen Křesťanské unie).³⁷²

---

³⁷² Např. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 4. října 1954, list 51, s. 15

5.1.2 Důvody pro vznik KDS ze strany StB

StB věděla o dlouhodobé nespokojenosti bývalých lidovců s praktikami „obrozené“ ČSL i politikou státu vůči církvi a hledala motiv, jak proti vybraným tvrdě zakročit a ostatní zastrašit. Monitorovala jejich vzájemné vazby, které ji znepokojovaly, i snahy si mezi sebou v dobách zlých pomoci. Zároveň vnímala i stranickou vlačnost nemalého počtu „obrozených“ lidovců, jejichž politická aktivita se s postupujícím přimykáním ČSL ke komunistům dostávala k bodu mrazu.

Nové vedení ČSL vycházelo v podstatě státní moci vstříc – jednak se stále více obklopovalo i novými „spolehlivými a prověřenými“ kádry a distancovalo se zcela od „neobrozených“ členů. Dále umožňovalo bez náznaku odporu plnit i řady „obrozené“ ČSL, jak se jí záměrem, naopak občas tomu byli i členové vedení strany nápomocni.

Vedení StB za situace, kdy se prohlubovala propast mezi státem, katolickou církví a původní členskou základnou ČSL, potřebovala nalézt univerzální konstrukt pro politický proces, do kterého by bylo možné zařadit takřka jakéhokoliv lidovce a katolíka – a v KDS ho nepochybně našla.

V rámci procesů s Miladou Horákovou i v dalších paralelních procesech se objevil koncept organizace odporu vůči režimu prostřednictvím tvoření krajských či okresních buněk té či oné strany. Tento princip v podstatě umožňoval hierarchicky postihnout bývalé či současné struktury jakéhokoliv strany. V případě KDS byl tento princip také hojně využíván.

Krom toho v naprosté většině případů je KDS stranou aktuálního dění, její činnost se měla odehrávat v budoucnu, ovšem jen za předpokladu splnění nezbytné podmínky pádu tehdejšího režimu, či umožnění svobodných voleb pod mandátem OSN.

Na odsouzení zde nebyla potřeba činnost se zbraní v ruce, v podstatě stačilo nevinné setkání a rozhovor o současné politické situaci v ČSL či v ČSR. Úvahy jednotlivých členů v rámci mechanismu „coby, kdyby“, konfrontované s každodenní realitou, hojně podporované vysíláním ze zahraničí, které hlásalo, že lidsky, ekonomicky i

politicky neúnosné mechanismy, které režim či Východní blok využívají, musejí brzy vést zcela zákonitě k jeho krachu.

StB postřehla v rámci výsledků prvních skupin lidovců (i později) jednoznačnou snahu o renesanci lidové strany ve dvou směrech, které se vyskytovaly paralelně:

1. Jeden směr hovořil o změně chování stávající ČSL, o provedení nezbytných úprav v jejím politickém programu i ideologických úpravách ve vztahu ke katolické církvi. Vyskytly se zde i úvahy o možném přejmenování strany.

2. Druhý směr hovořil rovnou o založení nového politického subjektu s novým programem i názvem. Tento subjekt, který by byl alternativou pro bývalé členy ČSL či katolíky, kteří s jakoukoli kontinuitou „obrozené“ ČSL nechtěli mít nic společného.

V mnoha skupinách KDS, včetně popisovaných, se oba tyto směry vyskytly a zejména „usilovnou přesvědčovací prací“ vyšetřovatelů se dostaly do kolejí jednotného konceptu založení a přípravy KDS.

Vyšetřovatelům nezáleželo na názvu subjektu, ten měli jasný – KDS, a pokud měli obvinění jiný, tak je na něj vyšetřované nasměrovali. Někteří z odsouzených při rehabilitacích poukazovali na fakt, že se s tímto pojmem setkali až z úst vyšetřovatelů, což tomuto konceptu jednoznačně odpovídá. Krom toho ze zahraničí přicházely prostřednictvím rozhlasu informace o zakládání křesťansko-demokratických subjektů našimi emigranty, takže obvinění lidovci o tomto fenoménu povědomí měli.

5.2 Název KDS/KDH

Vznik názvu tohoto politického subjektu je otázkou, která trápí badatele stejně jako otázka prvotního impulzu pro jeho vznik. Z pohledu procesů ale není tato otázka zdaleka tak důležitá.

V pramenech i mezi badateli se vyskytuje vícero teorií vzniku názvu KDS, které bychom si měli přiblížit. Jednou z prvních teorií, o které píše např. Karel Kaplan či Kateřina Joklová je ta, kdy se o změně názvu ČSL uvažoval sám Alois Petr, který osobně

prý dosti trpěl úpadkem ČSL po roce 1948 a uvažoval i o změně názvu strany na „*Křesťansko demokratickou stranu*“. Dokonce se o této úvaze měl zmínit před Bedřichem Hostičkou.³⁷³

Je jistě zajímavým fenoménem, že mnoho protistátních skupin KDS se dle protokolů dostávalo k jednotnému názvu strany postupným vývojem, který obvykle vrcholil v průběhu vyšetřování. Například u jedné z prvních skupin, vedené Vladimírem Síssem,³⁷⁴ se objevuje pojem „*Křesťanská demokracie*“³⁷⁵ a teprve později KDS.³⁷⁶

Síssova skupina KDS má více než roční předstih oproti ostatním tradičním skupinám spojeným s KDS, u nichž se mi zatím podařilo najít první použití tohoto názvu až okolo dubna roku 1950.

U Bedřicha Hostičky, Václava Wágnera³⁷⁷ a dalších osob, souzených ve spojitosti s kauzou Milady Horákové, se vyskytuje z možných verzí názvu takřka jen KDS. Je ironií osudu, že tento pojem při veřejných produkcích z procesu nikdy éterem nezazněl. Nemluvě o tom, že existovaly protistátní skupiny, odsouzené např. již v roce 1949, jejichž členové se na základě vynucených svědeckých výpovědí k jiným případům po letech „rozmluvili“ a nečekaně vypovídali o své letité znalosti KDS.³⁷⁸

---

³⁷³ Srov. Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: „*Bílá místa*“ v dějinách Československé strany lidové. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 179; Kaplan, Karel: *Druhý proces. Milada Horáková a spol. – rehabilitační řízení: 1968-1990*. Karolinum, Praha 2008, s. 316

³⁷⁴ Vladimír Sís byl původně národně demokratickým novinářem, který po roce 1945 vstoupil do ČSL. Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK, Brno 2008, s. 364

³⁷⁵ Název subjektu nebyl přesně ujasněn a Sís zpočátku uváděl i další názvy jako „Česká demokracie“, nebo také „Demokratická strana“. ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výsledku V. Síse ze dne 6. ledna 1949, list 8

³⁷⁶ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výsledku M. Hojerové ze dne 7. ledna 1949, list 9

³⁷⁷ Václav Wágner (nar. 1893), bývalý přednosta památkového úřadu v Praze, byl v roce 1950 odsouzen státním soudem na 16 let odnětí svobody, také v souvislosti s Hostičkou a KDS. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Podsvazek 2, Protokol o výpovědi ze dne 20. května 1954, list 32, s. 1

³⁷⁸ Např. architekt Jaroslav Cuhra, Vojtěch Janděčka a další. Ve svých prvních vyšetřovacích spisech o KDS nehovořili, ale po letech jako svědci při vyšetřování jiných skupin tu a tam museli vypovídat o svých aktivitách spojených s vytvářením KDS.

Jedna z nejprozičtějších variant názvu byla inspirace ze zahraničí, jak o tom vypovídal např. písecký lidovec Bohumil Sup.³⁷⁹

Dalším příkladem geneze názvu potenciální strany mezi později souzenými skupinami KDS nám může být např. i vedoucí Schafferova skupina. U ní by se z obvinění, která navazovala na předcházející snahy Bedřicha Hostičky, dalo usuzovat, že bude název jednoznačný a hlavně jednotný. Schafferova skupina ale měla měnit název skupiny dokonce několikrát... Nejprve se v září 1951 uvažovalo o „*Lidové republikánské straně*“ či „*Lidově republikánském hnutí*“, na jaře 1952 se název změnil na „*Křesťansko demokratické hnutí*“.³⁸⁰ Tento návrh byl nepochybně finální, protože jej nesly i vytvořené dokumenty.³⁸¹ Je zajímavé, že i přes tento stav se ve větší části protokolů objevuje KDS a i vyšetřování tuto osvědčenou verzi vyšetřovatelů časem bez většího odporu přijímají.

Historik Jaroslav Cuhra ve své práci ke KDS cituje jednoho z významných odsouzených v této souvislosti – Václava Vaško, který považoval název KDS čistě za dílo StB.³⁸²

Je překvapivé, že i přes snahu StB o unifikaci pojmu, tak i protokoly v rámci procesů s KDS v roce 1961 také zmiňují také pojmy dva – „*Křesťansko-demokratické hnutí*“ a KDS.³⁸³

Výsledek tohoto pojmového klání lze vnímat jako vítězství hrubé síly nad fakty. Zatímco obvinění během vyšetřování těžce vzpomínali, jaké názvy pro jejich fiktivní politické subjekty byly navrhovány, StB se držela zavedeného konceptu KDS až do konce a věrně tímto názvem vybavila i většinu zpracovaných žalob.

---

³⁷⁹ Ve zprávě se k názvu KDS uvádí, že: „*Shodují se v názoru, že po zvratu nebudou moci před lid předstoupiti jako strana lidová, která nepoživá jako taková velké přízně, a rozhodují se podle vzoru stran ze západu dátí straně nový název a to strana „křesťansko-demokratická“.*“ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., spis Schaffer Vilém a spol., Zpráva o činnosti KDS v okrese Písek z 18. července 1952, list 78, s. 6

³⁸⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 29-32, s. 3-6

³⁸¹ Změnu tehdy prý vymyslel člen skupiny František Hofman. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 27. září 1954, list 36, s. 7

³⁸² Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 25

³⁸³ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, např. s. 32

5.3 První procesy s KDS v letech 1948-1955

Za základ protistátní činnosti lidovců považovala StB prohlášení vzniklé v průběhu posledního zasedání Ústředního výkonného výboru ČSL, tehdy ještě vedeného Msgre. Šrámkem. StB kvůli tomuto zasedání vyslýchala desítky lidovců, neboť se potřebovala dozvědět velmi důležitou informaci, zda byl tehdejším vedením oficiálně dán pokyn, že členové strany mají přejít do ilegality, nebo ne. V naprosté většině případů získala tutéž odpověď, tedy že Šrámek jen činnost stranu zastavil do případného „zvratu“ v ČSR.³⁸⁴

StB plánovitě sledovala činnost bývalých i „obrozených“ lidovců již od února 1948. Jejich poúnorové aktivity vyhodnotila StB v jednom z vyšetřovacích spisů, z června 1949, kde se mj. praví: *„V době od únorových událostí do podzimu 1948, docházely z různých důvěrných pramenů zprávy, že v řadách stoupců lidové strany se tvoří ilegální skupiny, vedené starými spolehlivými funkcionáři této strany, kteří v širokých masách šíří myšlenku, že nynější lidově demokratické státní zřízení se zhroutlí a že dojde k politickému zvratu buď důsledkem hospodářské krise pod tlakem západních mocností, neb válečného konfliktu mezi východem a západem, který vyhraje západ. Dále že organizují hnutí proti zapojení se do obrozené národní fronty a veřejného života, organizují pomoc osobám postiženým únorovými událostmi, organizují ilegální útoky významných funkcionářů strany a veřejného života do zahraničí za účelem navázání spojení s cizími činiteli, aby ve spolupráci s nimi připravovali násilný zvrát státního zřízení v ČSR, shromažďují zbraně a připravují se na převzetí moci ve státě.“*³⁸⁵

Z tohoto citátu je patrné, že StB měla o aktivitách lidovců díky agenturní síti určitou představu, ale její závěr byl daleko závažnější, než reálný stav lidoveckého odporu, zejména toho ozbrojeného a výrazně podpořil komunistickou paranoiu o stále hrozícím nebezpečí, což se odrazilo právě v intenzitě hledání domnělého nepřítele i intenzitě politicky zaměřených procesů.

---

³⁸⁴ Např. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Andrlík Jan a společníkům (dále jen Skupinový spis Andrlík Jan a spol.), Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 10. července 1954, list 189, s. 1

³⁸⁵ AMV, sv. V-2673 Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol., Podsvazek Chudoba Bohdan a spol., Trestní oznámení z 10. června 1949, list 16

5.3.1 Počátky kampaně

Určit, který z procesů s KDS byl skutečně první, je velmi nesnadné a rozhodně to není cílem této práce a ani této podkapitoly. Cílem této části je přiblížit několik paralelních skupin, které vznikly po únoru více méně spontánně pod dojmem nastalých politických změn, jako ad-hoc odpověď těch, kteří tento stav chování společnosti osobně a lidsky brali jako nepřijatelný. Tyto první pokusy teprve později byly základem mozaiky, která na nich vznikla (leckdy za nemalé pomoci StB) a jejíž jednotlivé části vrostly v průběhu let do jediného celistvého kmene s podtitulkem KDS.

Orelské procesy a akce „Vajnory“

Koncem roku 1948 a zejména počátkem roku 1949 provedla StB velkou řadu zatčení mezi Orly, bývalými i „obrozenými“ lidovci. Tyto osoby byly v následujících měsících (i letech) vyšetřovány a rozřazeny mezi jednotlivé protistátní skupiny.

V první polovině roku 1949 byly souzené velké skupiny významnějších členů Orla v rámci tzv. orelských procesů.³⁸⁶ Ty byly reakcí státní moci na Hostýnskou pouť roku 1948. V jejich rámci proběhly i dva procesy na přelomu června a července 1949, jejichž někteří obžalovaní byli později spojováni s KDS. Jednalo se o členy hlavní skupiny Bohuslav Koukal a spol.³⁸⁷ a především skupiny Vojtěch Jandečka a spol.³⁸⁸ Všichni obžalovaní odešli od soudu s velmi vysokými tresty, většinou na hranici 20 let i výše.

---

³⁸⁶ V rámci zatýkácké akce „Orel“ bylo v prosinci 1948 zatčeno mnoho příslušníků antikomunistického křídla ČSL a vedoucích představitelů tělovýchovné katolické organizace Orel. Karel Kaplan uvádí, že Zatčeno bylo téměř 150 lidí a rozčleněno do 9 procesů. Jan Kafka uvádí, že orelských procesů 11 se 74 odsouzenými. Jedná se ale nepochybně o celkový počet, jdoucí i za rok 1949. Srov. Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 64; Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 186

³⁸⁷ Jednalo se konkrétně o osoby Koukala, Pištěláka. Ti byli počátkem šedesátých let také spojováni agenty StB s vytvářením KDS. Oba hlavní odsouzení (Koukal a Pištělák) byli členy Ústředí náčelnické rady Orla. Jejich ilegální schůzky však byly jen přípravou na plánovaný orelský slet v roce 1949. Proces proběhl 24. června 1949. Srov. Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 19; Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 83

Kromě zmíněných příslušníků Orla pozorně sledovala dlouhodobě StB především aktivity bývalých významnějších „vyakčněných“ činitelů ČSL. Postupně se jí hromadily agenturní zprávy, které odkrývaly mozaiku jejich činnosti. Jedna z nich s honosným nadpisem „*Ústřední vedení lidovecké illegality v ČSR*“ z listopadu 1948 např. uvádí: „*Lidovecké podzemí na celém území republiky ústředně řídí ing. Alois Janáček, býv. poslanec lid. strany za kraj Jihlava. Bývalý poslanec lid. strany Štambacher věnoval podzemí již asi 100.000 Kč. [...] Dalším těsným spolupracovníkem Ing. Janáčka je bývalý posl. lid. strany Fránek z Rájce/n. Svit. [...] Toto ústředí lidovecké podzemí má spojení se zahraničím přes Vídeň osobní spojkou.*“³⁸⁹

Takové zprávy samozřejmě nemohly zůstat dlouho bez odezvy a počátkem ledna 1949 zahájila StB rozsáhlou zatýkací akci s názvem „Vajnory“. Tato akce byla zaměřena především k „potření bující lidovecké ilegality“, spojené zejména se sledovanými aktivitami jejich významných předúnorových členů.³⁹⁰ Byla pozatýkána velká skupina bývalých lidoveckých poslanců, jednalo se o Aloise Janáčka, Cyrila Charváta, Josefa Tomáška, Antonín Fránka,³⁹¹ Františka Štambachra, Bedřicha Kostelky,³⁹² P. Aloise Nováka, a také „obrozeného“ poslance Jana Plesla.³⁹³ Jejich zatčení proběhlo současně s dalšími desítkami podezřelých.

---

³⁸⁸ Jednalo se zejména o Vojtěcha Jandečku a Františka Boublíka, kteří byli již v průběhu padesátých let vícekrát spojováni s vyšetřováním KDS a byli v této souvislosti později i několikrát vyslechnuti. Jejich proces proběhl 1. července 1949 a oba byli odsouzeni na 20 let. Jandečka byl propuštěn až v květnu 1960. On také figuruje mezi adepty na pozdější zatčení ve spojitosti s KDS. Srov. Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 14; Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 83

³⁸⁹ Tuto a další podobné „žhavé“ agenturní zprávy dodal agent označovaný krycím jménem *Jan Sova*, což se nápadně shoduje se jménem tehdejšího „obrozeného“ lidoveckého poslance NS Jana Sovy. Zda je to záměr či náhoda, nevíme. ABS, sv. V-2673 Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol., Janáček Alois a spol. – operativní materiál, Agenturní zpráva ze dne 9. listopadu 1948, list 132, s. 1

³⁹⁰ Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 47

³⁹¹ Antonín Fránek byl v době zatýkání ostatních jen hlídán a zatčen díky špatnému zdravotnímu stavu později, protože v době plánovaného zatčení byl v nemocnici na akutní operaci. Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 47-48

³⁹² Současně s Bedřichem Kostelkou byl zatčen i jeho syn Miroslav, který se také na této činnosti aktivně podílel a byl za ni také na dlouhá léta odsouzen.

³⁹³ Kvůli urychlenému zatčení Jana Plesla, který v té době stále ještě byl platným poslancem sněmovny, úřadovna StB, jejíž členové provedli zatčení bez schválení nadřízených, dokonce dostala důtku. StB musela psát předsedovi sněmovny, aby Plesla zbavil imunity. Pokud by do 14 dnů nedostali odpověď, musel by být propuštěn. Plesl se nakonec sám vzdal mandátu. ABS, sv. V-2673 Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol., Svazek Plesl, Zpráva ze dne 10. ledna 1949, list 6, s. 1-2

Toto zatýkání postihlo hned několik lidoveckých organizací současně.³⁹⁴

Ve dnech 25.-28. října 1949 bylo v Brně zahájeno soudní líčení s hlavní skupinou vedenou poslancem Aloisem Janáčkem,³⁹⁵ které skončilo až 2. listopadu 1949 udělením drakonických trestů většině ze 17-ti obžalovaných. Kromě jiných obvinění měli obžalovaní poslanci připravovat program lidové strany v případě pádu režimu, mj. i s Jaroslavem Cuhrou a snažit se získat povolení Hály se Šrámkem k provádění protistátní činnosti.³⁹⁶

Tyto rozsáhlé zatýkací akce i nelitostné rozsudky měly vést k zastrašení lidoveckých předáků v jejich snaze o organizovaný odpor. Janáček sám byl odsouzen nejprve na doživotí a teprve v průběhu padesátých let byl tento trest snížen na 25 let. Ostatní odsouzení také dostali obdobně vysoké tresty.³⁹⁷

Další významné osobnosti ČSL, mezi nimiž byl i bývalý poslanec ČSL Antonín Fránek byly souzeny v lednu roku 1950 statním soudem v Brně. Fránek byl odsouzen jako údajná hlava organizace „Modrý štít“ na 25 let vězení.³⁹⁸

Pokusy o odvolání členů skupin k Nejvyššímu soudu v Praze neměl v dané době šanci na úspěch, a tak byly jen některým odsouzeným ještě zostřeny tresty.³⁹⁹

Většina členů skupiny byla propuštěna na amnestii roku 1960, někteří ovšem jen na poměrně krátkou dobu.

---

³⁹⁴ Dle historika Karla Konečného byly touto zatýkací akcí postiženy především ilegální lidovecké skupiny „Výbor“, složený zejména ze jmenovaných bývalých poslanců, dále i skupina „Modrý štít“ v němž ovšem participovali i někteří členové „Výboru“, a také i Kostelkova skupina. Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 47-48

³⁹⁵ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 83

³⁹⁶ Již v polovině roku 1948 byl zatčen bývalý poslanec ČSL Josef Herl, který se také účastnil úvodních schůzek vedených Janáčkem, ale pozdější zatčení ostatních poslanců z „Výboru“ nebylo na základě jeho výpovědi. Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 44

³⁹⁷ Podobně dopadli i poslanci Plesl a Charvát, kteří byli odsouzeni také na doživotí. Kostelka a Tomášek dostali trest 25 let a P. Novák a Štambachr po 20 letech. Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 47

³⁹⁸ ABS, sv. V-2673 Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol., Svazek Fránek Antonín, Rozsudek ze dne 9. ledna 1950, list 8, s. 1-2

³⁹⁹ Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 48

Sís Vladimír a spol.

Jeden z prvních politických procesů s bývalými lidovci,⁴⁰⁰ kteří dle obžaloby uvažovali odsouzení o založení úplně nové křesťansky orientované politické strany je skupina Sís Vladimír a spol. Její členové uvažovali nad možným názvem fiktivní strany „Křesťanská demokracie“, a vnímali tento subjekt jako logickou nástupkyni ČSL v momentu pádu režimu.

Vedoucím představitelem skupiny i strany měl být bývalý člen ČSL a redaktor *Lidové demokracie* Vladimír Sís,⁴⁰¹ který měl funkci vykonávat až do návratu Adolfa Procházky z exilu. Sís v rámci těchto úvah měl o svých úmyslech informovat řadu bývalých i „obrozených“ poslanců ČSL, včetně Aloise Janáčka.⁴⁰² V protokolu členky skupiny Hojerové⁴⁰³ tato uvádí: „Bylo proto uvažováno, aby byla vytvořena nová lidová strana, která by byla založena na katolickém programu a byla vedena v duchu Šrámkově. Tato nová strana neměla mítí název strana lidová, neboť tato byla svojí dosavadní politikou, starou i poúnorovou, hodně kompromitována. Tato nová strana měla nésti název křesťansko demokratická.“⁴⁰⁴

Jeden člen skupiny uprchl do zahraničí, ostatní byli pozatýkáni v rámci akce „Modrý klín“ mezi druhou polovinou roku 1948 a počátkem roku 1949.⁴⁰⁵ Soud proběhl u

---

⁴⁰⁰ Jeden z dokumentů obsažených ve svazku Bohumila Supa uvádí, že Sísova skupina byla také součástí zatýkáací akce „Vajnory“, zaměřené proti členům ČSL. ABS, sv. V-1313 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Bohumilu Supovi a společníkům (dále jen Skupinový spis Bohumil Sup a spol.), Podsvazek č. 1, list 270-273, s. 1-4

⁴⁰¹ Vladimír Sís – publicista a šéfredaktor *Lidové demokracie*. Za první republiky byl parlamentním zpravodajem. Po válce se stal členem ČSL a byl jím až do února 1948. Byl vyloučen ze Svazu novinářů, ale zůstal pracovat v tiskovém odboru ČSL. ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Operativní podsvazek, Nedatovaná zpráva o Vladimíru Sísovi, list 33-34, s. 1-2

⁴⁰² Kromě Janáčka se jednalo o bývalé poslance za ČSL Josefa Nováka a Norberta Pexu. ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výsledku V. Síse ze dne 6. ledna 1949, list 49, s. 8

⁴⁰³ Matylda Hojerová je uváděna jako jedna z osob, které se podílely na Šrámkově a Hálově neúspěšném pokusu o útěk v roce 1948. ABS, sv. V-1313 Skupinový spis Bohumil Sup a spol., Podsvazek č. 1, list 271, s. 2

⁴⁰⁴ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Protokol z výsledku M. Hojerové ze dne 7. ledna 1949, list 9

⁴⁰⁵ Uprchl v podstatě jeden ze dvou hlavních vůdců skupiny – bývalý místopředseda ČSL v Praze-Východ Vilém Janda. Zatčení členů skupiny: M. Hojerová 14. srpna 1948, V. Sís až 3. ledna 1949. J. Duba 5. ledna 1949, Vavřínek Janda (bratr Viléma) 3. ledna 1949, L. Lapáček 6. ledna 1949 (31. března zatčen 1950 znovu), J. Titěra 3. ledna 1949, Fr. Prchal 8. ledna 1949, Vl. Merrel 10. ledna 1949, A. Lešnerová 11. ledna

Státního soudu v Praze ve dnech 16.-17. června 1949.⁴⁰⁶ Vladimír Sís byl odsouzen na 25 let a v průběhu věznění v roce 1958 v Leopoldově, díky špatné zdravotní pomoci, zemřel.⁴⁰⁷ Ostatní odsouzení dostali sice nižší tresty, ale stále poměrně hodně vysoké.⁴⁰⁸ Odvolání podali ale jak odsouzení, tak i nespokojený státní prokurátor, který u některých obžalovaných očekával vyšší tresty. Nové líčení proběhlo v říjnu 1950 a soud potvrdil většinu dříve udělených trestů, pouze u jedné osoby trest více než dvojnásobně zvýšil.⁴⁰⁹

Jaroslav Cuhra a další

V rámci rozsáhlého zatýkání politických oponentů se do cely StB dostal i významný pražský zástupce předúnorové ČSL, architekt Jaroslav Cuhra.⁴¹⁰ Byl zatčen jako jeden z prvních již 20. listopadu 1948, ale byl velmi dlouho vyšetřován a StB s ním pohybovala mezi skupinami. Nakonec byl státním soudem v Praze odsouzen až

1949, J. Hatlák 3. ledna 1949. J. Kubrycht 3. ledna 1949, ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Zápisy o zatčení

⁴⁰⁶ ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Rozsudek, samostatný list

⁴⁰⁷ Zora Dvořáková uvádí, že Sís byl odsouzen na 26 let. Materiály z „Akce 48“ naopak uvádějí, že Sís nebyl vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu ani odsouzen. Toto tvrzení paradoxně vyvracejí i materiály z jeho složky, které potvrzují Sísovo věznění v Leopoldově. Srov. Dvořáková, Zora: *Z letopisů třetího odboje*. Hříbal, Praha 1992, s. 82; ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Operativní podsvazek, Zpráva ze dne 16. září 1954, list 26-27, s. 1-2; ABS, f. Vyšetřovací spisy, Kartotéka „Akce 48“ (dále jen „Akce 48“), Vyhodnocení archivního svazku V-5426 MV ze dne 22. listopadu 1965, s. 1-2

⁴⁰⁸ Odsouzení členů skupiny: J. Duba odsouzen na 20 let, M. Hojerová odsouzena na 10 let, L. Lapáček odsouzen na 2 roky, J. Titěra odsouzen na 3 roky, Fr. Prchal odsouzen na 7 let, Vl. Merrel odsouzen na 6 let, A. Lešnerová odsouzena 6 měsíců. ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Rozsudek státního soudu v Praze ze 17. června 1949, l. 7-9

⁴⁰⁹ Toto jednání před Nejvyšším soudem v Praze odmítlo argumenty obžalovaných a v případě J. Titěry dokonce došlo k navýšení trestu ze 3 na 7 let a zpřísnění finančních sankcí. ABS, sv. V-5426 Vyšetřovací spis Sís Vladimír a spol., Rozsudek státního soudu v Praze ze dne 3. října 1950, l. 1-2

⁴¹⁰ Ing. arch. Jaroslav Cuhra (1904-1974) – po 2. světové válce jako prezidiální šéf ministerstva techniky, zároveň poslanec v ZNV za ČSL (v letech 1945-1948). Byl vězněn mezi lety 1948-1960 a později ještě mezi lety 1961-1966 za protistátní činnost spojenou s KDS. Patří mezi nejdéle vězněné politické vězně. Podrobněji In: Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, celá práce; Cuhra, Jaroslav: *Svědění paměti*. Poznání, Olomouc 2009; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 50-51

13. července 1950⁴¹¹ ke 12 letům odnětí svobody za to, že: „*chtěl vytvořiti novou stranu s programem křesťansko-sociálním*“.⁴¹²

Většina pozdějších materiálů StB jej označuje za jednoho z nejvýznamnějších zakladatelů a propagátorů KDS. On sám byl v průběhu první poloviny padesátých let vícekrát povoláván k výpovědím, nejen v souvislosti s Aloisem Janáčkem,⁴¹³ ale zejména u pražských skupin KDS, např. Suchánek a spol.,⁴¹⁴ Schaffer a spol. apod. Propuštěn byl roku 1960 za květnové amnestie na krátkou dobu do dalšího zatčení následujícího roku.

5.3.2 Proces Horáková a spol. – Bedřich Hostička, zakladatel KDS?

Proces s Miladou Horákovou patří mezi naše nejnámější a také nejvíce zpracované „monstrprocesy“. Pro téma KDS je z obviněných nejdůležitější pouze osoba tajemníka právního odboru ČSL Bedřicha Hostičky. Jeho zatčení 22. srpna 1949 byl jedním z významných zásahů komunistické bezpečnosti do řad již spojenecké „obrozené“ ČSL.⁴¹⁵

Hostička mnohokrát na žádost Aloise Petra i sám po únoru 1948 orodoval jménem strany za zatčené členy ČSL. Např. když zatkli příslušníci StB bývalého ústeckého krajského tajemníka ČSL Antonína Kozla, tak Hostička na telefonickou žádost Kozlovy ženy intervenoval za zatčeného na StB.⁴¹⁶ Je určitou ironií osudu, že i Kozlovo svědectví později před veřejností usvědčovalo Hostičku v protistátní činnosti ve zmíněném „monstrprocesu“.⁴¹⁷

---

⁴¹¹ Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, Praha 1997, s. 23

⁴¹² ABS, sv. V-2681 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování Jaroslavu Cuhrovi a společníkům, Vyšetřovací svazek Cuhra Jaroslav, Rozsudek ze dne 29. ledna 1970, list 14, s. 2

⁴¹³ Cuhra se několikrát v roce 1948 s Janáčkem sešel a debatovali spolu o nastalé situaci. V rámci vyšetřování se z toho stala ilegální schůzka s protistátním obsahem.

⁴¹⁴ Se Suchánkem byl Cuhra dlouholetým přítelem, takže jejich setkání při konfrontaci muselo být velmi rozporuplné setkání plné emocí.

⁴¹⁵ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Horáková Milada a společníkům (dále jen Skupinový spis Horáková Milada a spol.), Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o zatčení ze dne 22. srpna 1949, s. 1

⁴¹⁶ Archiv KDU-ČSL, fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948, Přepis telefonátu ze dne 20. března 1948, samostatný list

⁴¹⁷ Zde je nutno ovšem poznamenat, že Kozel se v té době nacházel ve velmi špatném psychickém stavu a absolvoval mnoho vysilujících výsledků za použití fyzického násilí i psychického teroru.

Hostičkův spis byl připojen k procesu s Miladou Horákovou teprve později a Hostička v něm zastupoval lidoveckou větev protistátní organizace.⁴¹⁸ V průběhu vyšetřování se uvažovalo, že Hostička bude vedoucím celé skupiny.⁴¹⁹ Skutečnost, že se tak nakonec nestalo, mu velmi pravděpodobně zachránila život. I tak byl odsouzen na vysokých 28 let odnětí svobody, z nichž si včetně vyšetřovací vazby odseděl takřka 14 let až do svého podmíněného propuštění v roce 1963.⁴²⁰

Ve vyšetřovacích spisech sepsaných v průběhu výslechů s Bedřichem Hostičkou se teprve 20. března 1950⁴²¹ mj. objevila otázka, již měl položit arcibiskupu Beranovi na podzim roku 1948: „... *tázal jsem se přímo arcibiskupa Berana, jak by se díval na vytvoření ileg. křesťansko-demokratického hnutí u nás. Uvedl jsem, že nynější strany lidová není stranou křesťanskou a její vedoucí činitelé jsou bez jakéhokoliv charakterového založení [...]* Beran se však k mému stanovisku a k mé myšlence postavil záporně ...“.⁴²² V tomto velmi dlouhém protokolu se také objevilo pokračování, kdy konečně padl i název KDS: „... *V té době jsem se zabýval reformou a založením ileg. strany křesťansko-demokratické a jak jsem již v předu uvedl, snažil jsem si ověřiti názory vedoucích církevních kruhů, jak jsem již v předu uvedl. Poněvadž jsem u arcibiskupa Berana a arcibiskupa Píchy (jen biskupa, pozn. autora) nenašel žádné porozumění pro tuto moji myšlenku, začal jsem se touto myšlenkou zabývat opět sám. Dle papežských encyklik, jako na př. ‚Rerum Novarum‘ a ‚Quadragesimoano‘ (Quadragesimo anno, pozn. autora),⁴²³ jsem čerpal látku k různým politickým a sociálním otázkám, které mi nebyly známy a které jsem pokládal v našem státě na nevhodné pro mentalitu našich lidí, poněvadž jsem se domníval, že my jako národ křesťansky založený musíme míti naši politiku podloženou nábožensky. Vypracoval jsem základní program, ve kterém jsem rozebral jednotlivé*

⁴¹⁸ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 94

⁴¹⁹ Např. Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 207

⁴²⁰ Bedřich Hostička (1914-1996) po této otřesné životní zkušenosti v roce 1968 i s rodinou emigroval do Švýcarska, kde žil až do své smrti v roce 1996. I zde byl sledován StB. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 94

⁴²¹ V tomto významném spisu se nečekaně s Hostičkovým známým uprchlým poslancem P. Markem objevuje i jméno ing. Jana Dostálka, s nímž se Marek často stýkal. ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950, s. 5

⁴²² ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950, s. 3

⁴²³ Obě tyto encykliky byly základem sociálního učení církve a politické angažovanosti pro katolíky již ve třicátých letech a ještě v letech padesátých stále měly svůj význam.

sociální otázky, ... [...] Tento program jsem měl vypracovaný asi na 5-7 stránkách psaných na stroji. [...] Měl jsem v úmyslu, že v případě založení ileg. strany křesťansko-demokratické použiji tohoto programu jako prvotního základního řešení, na jehož podkladě by se řešily, nebo v případě by byl podkladem příštího programu shora uvedené strany. Věděl jsem, že uskutečnění takového programu je možné jen v případě změny politických poměrů u nás..."⁴²⁴ V květnu 1949 měl tento program ukázat i hradeckému biskupu Píchovi, který se však k dokumentu ani nevyjádřil.⁴²⁵ Dále měl program KDS věnovat dalším dříve výše postaveným lidovcům,⁴²⁶ kteří měli v roli důvěrníků založit stranické buňky a rozšiřovat myšlenku KDS mezi členy ČSL.⁴²⁷

V následujícím protokolu z 28. dubna 1950 vyšetřovatelé za více než měsíc další přípravy „dopilovali scénář“ a Hostička jim podepsal mj. tato slova: „... uvažoval jsem o tom, že nestačí k boji proti režimu pouhá podpora osob stíhaných pro protistátní činnost a začal jsem se zabývat vytvořením ilegální křesťansko-demokratické strany [...] Tato ilegální strana měla být organizační základnou pro boj proti dnešnímu režimu [...] a současně měla být politickou základnou v případě provedení zvratu v ČSR, kdy měla nahradit nynější stranu lidovou.“⁴²⁸ „Přiznání“ se rozšířilo o předání programu dalším osobám, mj. i opatu Anastázu Opaskovi, který měl získat povolení z Vatikánu.⁴²⁹

Jak jsem již uvedl, tak při hlavním líčení jeho veřejně prezentovaná obžaloba neobsahovala ani zmínku o politickém subjektu s názvem KDS. Vyskytla se v ní jen stručná zmínka jen o jakési neurčité organizační základně bez kontextu, výběru jejích

---

⁴²⁴ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950, s. 21-22

⁴²⁵ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950, s. 25

⁴²⁶ Hostička uvedl, kromě Václava Wágnera, např. Antonína Kozla a i posl. Nováka, později uvedl ještě Arleta a býv. poslance ZNV za ČSL Kolína.

⁴²⁷ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950, s. 26, resp.

⁴²⁸ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 28. března 1950, s. 2-3

⁴²⁹ ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 28. března 1950, s. 7-10

důvěrníků a „programu“, který měli schválit domácí i vatikánští představitelé katolické církve...⁴³⁰

Věřohodnosti těchto zápisů o výpovědích významně ubírá nejen místy až neuvěřitelný obsah, ale i stylizace prostřednictvím používaného komunistického žargonu, který by zkušený nekomunistický právník jako Hostička určitě nepoužíval.⁴³¹ Nečekaná je také celková délka těchto zápisů.⁴³² Na čtenáře to působí spíše jako postupně laděný scénář, který musel vyšetřovaný pouze podepsat a naučit se jej pro veřejné hlavní líčení.

V roce 1968 se vyjádřil Bedřich Hostička k okolnostem, za nichž byly jeho protokoly pro hlavní proces podepsány: *„Zavázali mně mokrý hadr kolem očí a začali mlátit. Jeden den, druhý den. Mezitím byly ve dne v noci výslechy. Ano, v té době jsem podepsal všechno, co napsali. Měl jsem v té době pět a půlletého syna a když jsem byl převezen do Ruzyně, každý výslech začínal slovy: ‚Vaše dítě je dítětem oběšenec.‘“*⁴³³

Na tento proces navazovaly další, kdy byli souzeni údajní spolupracovníci těchto „zločinců“. Jedním z oněch návazných procesů byl např. proces se skupinou Václav Tichý a spol. Byla to poměrně rozsáhlá skupina 25 obviněných. V této skupině KDS zastupoval již zmíněný bývalý⁴³⁴ krajský tajemník ČSL Antonín Kozel,⁴³⁵ který byl ve vazbě již od října 1949. Po schválení obžaloby stanula celá skupina před Státním soudem v Ústí nad Labem. Vzhledem k počtu obviněných trvalo hlavní líčení od 18.-22. července 1950. Sám

---

⁴³⁰ Např. Rudé právo, 6. června 1950, č. 133, s. 4; *Proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice*. Levné knihy, Praha 2008 (reprint z roku 1950), s. 159-161

⁴³¹ Tento neduh byl společným jmenovatelem většiny politických procesů v Československu v letech 1948-1965.

⁴³² Zatímco březnový zápis o výpovědi Bedřicha Hostičky měl 41 stran, „učesanější“ verze z konce dubna 1950 měla 34 stran. ABS, sv. V-6301 Skupinový spis Horáková Milada a spol., Osobní spis Hostička Bedřich, Zápis o výpovědi obviněného ze dne 20. března 1950 a ze dne 28. dubna 1950

⁴³³ Kratochvíl, Antonín: *Žaluji I. Česká expedice*, Praha 1990, s. 184-185

⁴³⁴ Důvod, proč byl Antonín Kozel odvolán z postu krajského tajemníka ČSL, byla překvapivě protipodmínka KSČ, že pokud bude Kozel odvolán, bude znovuotevřen krajský sekretariát v Ústí nad Labem. ABS, sv. V-927 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Záleský Ladislav a spol. (dále jen Skupinový spis Záleský Ladislav a spol.), Podsvazek Antonín Kozel, Protokol o výpovědi ze dne 16. října 1953, s. 3

⁴³⁵ Antonín Kozel – dlouholetý člen a krajský tajemník ČSL v Ústí nad Labem. Tuto funkci vykonával 19 let, až do roku 1948, kdy byl „vyakčněn“. ABS, sv. V-927 Skupinový spis Záleský Ladislav a spol., Podsvazek Antonín Kozel, Životopis ze dne 10. prosince 1953, s. 1-2, resp. Záznam, s. 1

Kozel dostal nejvyšší trest ze skupiny a byl odsouzen na 25 let odnětí svobody.⁴³⁶ Vzhledem k tomu, že měl v žalobě mj. aktivní napomáhání agentovi CIC a vyzrazování státního tajemství, tak výše trestu nebyla překvapením. Naopak překvapením bylo jeho úspěšné odvolání k Nejvyššímu soudu v Praze. Ten mu v hlavním líčení dne 20. března 1951 snížil trest na 18 let, nepochybně proto, že nenapadl rozsudek, ale výrok o trestu. Ostatní odvolání, až na jedno, byla soudem zamítnuta⁴³⁷ a většina obviněných byla propuštěna až na amnestii 9. května 1960.⁴³⁸

I v pozdějších procesech v letech 1954-5, které proběhly zejména v severních Čechách, před krajským soudem v Ústí nad Labem, byla skloňována jména Hostičky i Kozla v žalobách s KDS velmi často.

5.3.3 Zpráva o boji státní moci s KDS (roky 1949-1950)

StB vypracovala rozsáhlou zprávu o dosavadním boji státní moci a KDS. Již v jejím počátku se uvádí že, únorové zasedání představitelů ČSL v roce 1948, vedené naposledy Šrámkem a Klimkem dalo lidovcům jednoznačný pokyn: „... *přejít do ilegality a bojovat proti politice NF a KSČ.*“⁴³⁹ Řada lidoveckých špiček a přímých účastníků toto tvrzení ovšem během výslechů vyloučila jako nesprávnou interpretaci, upravenou příslušníky StB.

Zpráva dále uvádí, že: „*V průběhu let 1949-1950 byly zneškodněny orgány Stb protistátní skupiny většího významu, u nichž byla zjištěna činnost KDS. Jsou to:*

Kraj Brno: akce VAJNORY

---

⁴³⁶ Všech 23 obviněných bylo odsouzeno na 325 let a dva byli obžaloby zproštěni. ABS, sv. V-2525 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Tichý Václav a společníkům (dále jen Skupinový spis Tichý Václav a spol.), Úřední záznam ze dne 22. července 1950, s. 1

⁴³⁷ ABS, sv. V-2525 Skupinový spis Tichý Václav a spol., Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. března 1951, s. 2

⁴³⁸ Např. Antonín Kozel a další členové skupiny, u nichž délka trestu přesahovala 10 let. ABS, sv. V-2525 Skupinový spis Tichý Václav a spol., Usnesení krajského soudu v Praze ze dne 22. října 1965, s. 1

⁴³⁹ Vznik této je možné zařadit vzhledem k datacím v textu a obsahu nejdříve do první poloviny roku 1953. ABS, sv. V-2300 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Kostohryz Josef a společníkům (dále jen Skupinový spis Kostohryz Josef a spol.). Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 1

Kraj Gottwaldov, Brno, Praha, Olomouc, Ostrava, Jihlava – akce HRAD – lidovecká mládež.

Kraj Ústí n. L., Praha – akce ZÁPAD III.

*Kraj Liberec – akce KOLÍN a spol.*⁴⁴⁰

Kraj Praha, Ostrava, Liberec, Ústí n. L. akce HORÁKOVÁ a spol. Hlavní osoba Dr. B. HOSTIČKA.

*Při realizaci těchto případů nebyly hledány vzájemné souvislosti po linii zakládání KDS. V těchto případech vystupovali ústřední a krajsí funkcionáři a též i poslanci.*⁴⁴¹

Následující měsíce po ukončení návazných procesů po odsouzení Horákové pokračovalo tažení státní moci proti lidovcům a katolíkům s menší intenzitou. Bylo to dáno do určité míry prioritnějším bojem uvnitř KSČ, při hledání nepřítele ve vlastních řadách.

5.3.4 Procesy s tzv. Zelenou internacionálou a další procesy

Katoličtí intelektuálové Zahradníček, Fučík, Deml, Renč a další byli během roku 1949 státní mocí lákáni, aby poskytli veřejnou podporu komunisty organizované tzv. Katolické akci. Všichni však odmítli⁴⁴² a režim jim za toto odvážné gesto a další „protikomunistické prohřešky“ po několika letech velmi nekompromisně vystavil velmi „drahou účtenku“.

Zpráva StB k těmto procesům uvádí: „Na počátku roku 1951 byla zjištěna činnost KDS v širším měřítku v případě souzeném v procesu ZELENÁ INTERNACIONÁLA v roce

---

⁴⁴⁰ Jaroslav Kolín byl před únorem 1948 poslancem za ČSL v ZNV. V rámci tohoto libereckého procesu byla poprvé komunistickou justicí souzena i spisovatelka Antonie (Nina) Svobodová. Proces s jeho skupinou je podrobně popsán Kateřinou Joklovou. Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 172-181

⁴⁴¹ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol., Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 1-2

⁴⁴² Vaško, Václav: *Dřím na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 130

1952. Činnost se projevila v 5 krajích. V tomto případě bylo souzeno 20 osob, které se jevily jako vedoucí a t. č. se nachází ve vyšetřovací vazbě KS Stb Praha.“⁴⁴³

V letech 1952-1953 proběhla i za přítomnosti tehdejších médií skupina procesů s tzv. **Zelenou internacionálou**. Nejznámější procesy byly pražský proces se skupinou Kepka Josef a spol. (23.-26. dubna 1952, 8 obviněných, 1 trest smrti,⁴⁴⁴ 6 doživotí). O více než dva měsíce později jej následoval brněnský proces se skupinou Prokůpek Václav a spol. (2.-4. července 1952, 15 obviněných) s „klerofašistickou odnoží tak zvané ‚zelené internacionály‘“.⁴⁴⁵

Pro téma KDS je sice důležitá zejména Prokůpkova skupina, souzená v Brně, v obou procesech však byli zařazeni významní katoličtí intelektuálové,⁴⁴⁶ kteří byli mj. viněni z organizování KDS a přípravy jejího programu.⁴⁴⁷

Na tyto dva hlavní navazovaly ještě další procesy i s jejich pomahači.⁴⁴⁸ Naprostá většina členů těchto skupin nebyla však viněna z organizace KDS.

Na Prokůpkovu skupinu krom toho navazovala ještě menší skupina Josefa Myslivce.⁴⁴⁹ Zvláště mimo Prokůpkovu a Myslivcovu skupinu byl k osmi letům odsouzen ještě šéfredaktor Václav Šnajdr.⁴⁵⁰ Další malou protistátní skupinou, která svým obviněními navazovala na tyto procesy, byla skupina Vlasák a spol. Byla souzena v Praze

---

⁴⁴³ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol.. Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 2

⁴⁴⁴ Josef Kepka byl popraven 11. října 1952. Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 29

⁴⁴⁵ Rudé právo, 5. července 1952, č. 173, s. 2

⁴⁴⁶ V Kepkově skupině se jednalo o spisovatele a básníka Josefa Kostohryze a překladatele, básníka a dramatika dr. Václava Renče. Kostohryz byl odsouzen na doživotí a Renč na 25 let. V brněnské skupině se jednalo o spisovatele Václava Prokůpka, Stanislava Berounského, redaktora Ladislava Jehličky, literárního ředitele Bedřicha Fučíka, básníka Miroslava Skácela, historika a Pekařova žáka Zdeňka Kalistu, spisovatele Josefa Knapa, ředitele nakladatelství Vyšehrad Ladislava Kuncíře, prozaika a básníka Františka Křelínu a básníka Jana Zahradníčka. Nad mnohými se vznášelo i nesmyslné obvinění z klerofašismu. Soud těmto jmenovaným vyměřil tresty mezi 10-22 lety. Podrobněji viz Zora Dvořáková Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 20-23

⁴⁴⁷ Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 136-203

⁴⁴⁸ Např. Tlustý Václav a spol. (25.-27. června 1952, 9 obviněných) nebo Václav Dostoupil a Ferdinand Veverka (sk. Argo-lido, 2. září 1952, 2 odsouzení), některé proběhly i v roce 1953, Šviga a spol. Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 24-27

⁴⁴⁹ Dalšími osobami měli být František Jirásek a Myslivcova manželka, ale proti té bylo trestní stíhání nakonec zastaveno. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-584 MV ze dne 30. ledna 1966, s. 1-2

⁴⁵⁰ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-584 MV ze dne 30. ledna 1966, s. 1-2

v listopadu 1953.⁴⁵¹ Někteří obvinění z těchto zmíněných skupin byli obviněni ve spojitosti s KDS.

Kromě této velké skupiny procesů bych rád zmínil i několika dalších procesů s osobami či skupinami KDS, které proběhly přibližně ve stejné době. Výčet není kompletní, jedná se o příklady postihu lidovců a katolíků té doby.

Dne 8. srpna 1952 proběhl u Státního soudu v Praze proces s Karlem Josefusem,⁴⁵² bývalým poúnorovým hospodářským ředitelem (náměstkem generálního tajemníka)⁴⁵³ ČSL, a také osobním tajemníkem Aloise Petra.⁴⁵⁴ Mezi jeho hlavní obvinění kromě finančních machinací, jichž se měl účastnit i ministr Petr, byla i účast na organizování KDS.⁴⁵⁵ Josefus byl v neveřejném řízení odsouzen ke 14-ti letům odnětí svobody. Je zajímavé, že v příkazu k zatčení je zmíněn i fakt, že byl agentem StB od února 1948 a sám Josefus to v jednom z dopisů z vězení přiznává.⁴⁵⁶

Josefus, který byl zatčen koncem července 1951, vznesená obvinění o KDS zpočátku velmi tvrdošíjně odmítal a trval jen na zpronevěrách. „Zkušeni“ vyšetřovatelé

---

⁴⁵¹ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1307 MV ze dne 10. srpna 1966, s. 1-2

⁴⁵² Karel Josefus byl nepochybně dobrodruh ve službách ČSL. Již v druhé polovině 30-tých let byl tajně nasazen (spolu s Františkem Lilichem) vedením ČSL do Zelenkovy frakce, tzv. Národní strany lidové, kterou měli rozvracet zevnitř. Tato činnost se jim dařila a frakce nedosáhla výraznějších volebních úspěchů. Po roce 1945 se opět vrátil do ČSL. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Operativní podsvazek 2, Úsekový protokol ze dne 16. prosince 1952, s. 2

⁴⁵³ Nejprve Eduarda Hály a později i Antonína Pospíšila.

⁴⁵⁴ Karel Josefus tyto vysoké funkce v ČSL vykonával do konce května 1950, kdy byl odvolán. Jak sám před soudem uvedl, nestalo se tak pro podvody, ale na nátlak ze strany Dr. Johna. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Administrativní podsvazek, Osobní spis Josefus Karel, Protokol o hlavním líčení z 8. srpna 1952, s. 7

⁴⁵⁵ K buňce KDS měl být dle žaloby přiveden svým přítelem Ladislavem Kuncířem z nakladatelství Vyšehrad a dalším lidovcem Karlem Štěpánkem. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Osobní spis Josefus Karel, Žaloba, s. 2

⁴⁵⁶ „... od února 1948 je naším agentem. Jako hospodářský ředitel podával zprávy povšechného významu. Koncem roku 1950, po převzetí JOSEFUSE do stavu agentů našeho referátu, byly mu dávány konkrétní úkoly k odhalení protistátních živlů. Úkoly, přestože o protistátní činnosti věděl, nesplnil a měl často nesmyslné až drzé výmluvy. Přes všechny snahy přinutit ho ke spolupráci, nebylo docíleno žádoucího výsledku, neboť jde o zásadního třídního nepřítele.“ ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Osobní spis Josefus Karel, Návrh k zatčení ze dne 23. července 1951, s. 1; Srov. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Operativní podsvazek 2, Dopis ze dne 7. února 1953, s. 1

StB jej ale „usilovnou péčí“ také poměrně brzy zlomili...⁴⁵⁷ Přesto nakonec u soudu informace o KDS popřel.⁴⁵⁸

Je smutnou skutečností, že Josefus podepsal spolupráci i ve vězení, aby si pomohl ke zkrácení trestu a údajně donášel na své spoluvězně.⁴⁵⁹

V prosinci 1952 byla u státního soudu v Praze souzena pětičlenná skupina KDS Ladislava Antoše.⁴⁶⁰ Skupina navázala na obvinění vzniklá z informací získaných z výslechů zatčeného lidovce Karla Štěpánka.⁴⁶¹

Devítičlenná skupina KDS pod údajným vedením Karla Štěpánka byla pozatýkána v roce 1952 a souzena až 14. října 1953 pražským krajským soudem a posléze počátkem února 1954 Nejvyšším soudem v Praze.⁴⁶² Tresty, které obvinění dostali, se pohybovali mezi 1-6 roky odnětí svobody.

Mimo rámec těchto skupin proběhl soud v Plzni s Msgre. Josefem Limpouchem, významným plzeňským lidovcem.⁴⁶³ Ten byl zatčen 20. listopadu 1951 ale souzen až 2. června 1953. Prokurátorkou byla nelítostná mladá ambiciózní komunistka a zapálená „bojovnice“ s protistátními živly Ludmila Brožová-Polednová.⁴⁶⁴ Limpouch byl odsouzen

---

⁴⁵⁷ V úvodu výslechu dne 17. srpna 1951 už byl tak „zpracován“, že podepsal protokol, kde o své osobě uvádí: „Abych mohl řádně vypovídat o své trestné činnosti, musím předem podotknout, že jsem vyučen jako obchodní příručí a honba za ziskem se vedla celým mojí životem. Dále přiznávám, že jsem bezcharakterní člověk, což mně dopomáhálo k tomu, abych šel za svým cílem bezohledně i za cenu zrazování vlastního národa. Toto se projevovalo i v mém politickém životě.“ ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Administrativní podsvazek 2, Úsekový zápis o výpovědi ze 17. srpna 1951, s. 1

⁴⁵⁸ ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Operativní podsvazek 2, Úsekový protokol ze dne 16. prosince 1952, s. 6

⁴⁵⁹ StB mu ale sama již příliš nedůvěřovala a na její straně časem padly návrhy na přerušování spolupráce. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Administrativní podsvazek 2, Úřední záznam zde dne 28. září 1953, s. 1

⁴⁶⁰ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-526 MV ze dne 22. dubna 1966, s. 1-2

⁴⁶¹ Karel Štěpánek – původně agrárník, po válce členem ČSL a tajemníkem jejího sekretariátu v Brně a posléze v Praze. V letech 1949-1951 členem KSČ (až do vyškrtnutí). ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-394 MV a 710 MV ze dne 5. července 1966, s. 2-3

⁴⁶² ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-394 MV a 710 MV ze dne 5. července 1966, s. 1-3

⁴⁶³ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1233 a archivního osobního svazku 7396 ze dne 20. července 1966, s. 1-2

⁴⁶⁴ Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 138-140

na 10 let a odpykal si takřka celý trest. Byl propuštěn s podlomeným zdravím až na amnestii v roce 1960. Podrobnosti o tomto procesu byly vydány v jeho životopisné monografii pracovníky plzeňského archivu.⁴⁶⁵

5.3.5 Bilanční zpráva o boji s KDS (roky 1951-1953)

Již citovaná zpráva StB se vyjadřuje velmi podrobně i o následujících letech boje státní moci s KDS a mapuje rozsáhlou přípravu bezpečnostních orgánů na další zatýkání, které probíhalo v různých krajích Čech i Moravy od konce roku 1951 až do počátku roku 1953.

K tomuto období se ve zprávě uvádí: *„Ku konci r. 1951 bylo překročeno v kraji Plzeň k realizaci skupiny nazvané LIPLOVA VILA, jejíž činnost se plně jeví jako KDS. Bylo zatčeno 14 osob, které se dosud nachází ve vyšetřovací vazbě. V Plzni. Jde vesměs o okresní funkcionáře ČSL. Jeden poslanec s trestnou činností je dosud na svobodě.*

V polovině r. 1952 bylo zatčeno 9 osob pro činnost v kraji Praha a České Budějovice a tito se nachází dosud ve vyšetřovací vazbě v Praze. Na svobodě jsou 4 osoby, které budou zatčeny.

V listopadu r. 1952 bylo zatčeno v kraji České Budějovice 7 vedoucích organizátorů KDS a mimo to z jiného případu byli stáhnuti 2 vyšetřovanci, též členové KDS. Vcelku jest ve vazbě České Budějovice 9 osob a zjištěna trestná činnost u dalších 52 osob.

V kraji Liberec byla zatčena 5tičlenná protistátní skupina v polovině r. 1952 a v témže roce odsouzena s naším schválením.

Jako další skupiny KDS byly zatčeny 3 osoby v polovině r. 1952 a dosud jsou ve vyšetřovací vazbě.

---

⁴⁶⁵ Řeháček, Karel – Suková, Anežka: *Muž pevný a čestný... Josef Limpouch (1895-1965)*. Plzeň 2011, s. 35-46

V kraji Ústí nad Labem byl na počátku února 1953 zatčen aktivní krajský tajemník ČSL KNOTEK, který mimo jiné rozsáhle vypovídá o KDS. Další 2 vyšetřovanci vypovídají rovněž o KDS, tedy celkem 3 osoby.

Mimo to jsou rozpracovány 3 osoby na svobodě.

V kraji Ostrava bylo zatčeno 21 osob pro činnost v KDS, ku konci r. 1952, které se dosud nachází ve vyšetřovací vazbě. Na další 4 osoby byly vypracovány návrhy na zatčení; nejsou dosud schváleny. Jest zjištěna trestná činnost u 2 osob, t. j. aktivní poslanec ČSL a aktivní krajský tajemník ČSL. Celkem 27 osob.

Ve stavu rozpracování jsou: kraj Karlovy Vary – 1 osoba, kraj Jihlava – 2 osoby, kraj Gottwaldov – 5 osob, kraj Olomouc – 3 osoby, kraj Pardubice – 1 osoba.

Odsouzený býv. poslanec ČSL ŠTAMBACHER z Brna vypovídá, že v září 1948 jej informoval dr. Vladimír KUČERA, že hodlá navázati na spolupráci po linii KDS s kanovníkem CVINČEKEM v Nitře na Slovensku. Toto bylo dohodnuto na předcházející ilegální schůzce v Kroměříži na Moravě. Bližší bude zjištěno hlavně výsledkem zatčených osob v Ostravě.⁴⁶⁶

Z uvedeného citátu nelze mnohdy přesně určit, o kterou skupinu KDS se jednalo, protože StB často měnila počet členů skupiny a mezi nimi pohybovala, takže výsledný počet souzených osob neodpovídal počtu původně zatčených. K počtu odsouzených a zatčených zpráva uvádí toto: „Od poloviny r. 1952 do této doby bylo odsouzeno v kraji Praha – 20 osob, v kraji Liberec – 5 osob. Ve stavu vyšetřování ve vazbě jest Praha - 9 osob, Plzeň – 14 osob, České Budějovice – 9 osob, Liberec – 3 osoby, Ústní nad Labem – 3 osoby, Ostrava 21 osob. Celkem 59 osob. [...]

Za účelem ověřování trestné činnosti a případné její rozšíření navrhuje vzít do vyšetřovací vazby na KS Stb Praha odsouzené Dr. PISTĚLÁKA, Dr. JANDEČKU a Dr. ŠVANDU. Poslední z jmenovaných býv. osobní taj. min. PLOJHARA dle výpovědi HOSTIČKY byl organizátorem KDS v pražském měřítku a v případě zatčení Dr. HOSTIČKY měl být jeho nástupcem v KDS. Po provedení těchto výsledků jest možné

---

⁴⁶⁶ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol.. Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 2-4

přistoupiti k zatčení osob, aktivních poslanců ČSL a jiných prominentů. Nejistí-li se jejich výsledkem trestná činnost u výše postavených osobností, navrhuje provést přípravu k veřejnému procesu s těmito hlavními obviněnými:

Poslanec ČSL JUDr. BATĚK za gottwaldovský kraj /dosud na svobodě; návrh na zatčení byl podán 8. 12. 1952 a nebyl dosud schválen/.

Poslanec ČSL za kraj Ostrava František NOVÁK z Oder /bude vypracován návrh na jeho zatčení/,

Frant. ALEŠ, býv. krajský zdravotní referent za ČSL v Ostravě.

Karel ŠTĚPÁNEK, býv. zemědělský tajemník ÚV ČSL z Prahy.

KOŘÍNEK, kraj. taj. ČSL v Ostravě.

Bohumil SUP, býv. člen OV ČSL v Písku, býv. obchodník.

Jan MAREK, býv. člen ÚV ČSL z Písku,

Josef HOFMAN, farář, býv. kraj. funkcionář soc. dem. z Bozkova, okr. Trutnov,

Dr. Josef MYSLIVEC, býv. okresní soudce v Praze,

Antonín OUŘEDNÍK, býv. ředitel školy, člen KSČ. ⁴⁶⁷

Tato zpráva doplněná seznamy zatčených či plánovaných osob nám ukazuje, kterým směrem se vydal boj KDS na přelomu let 1952-1953. Např. „obrození“ poslanci ze ČSL František Novák a Václav Batěk byli později odsouzeni v souvislosti s KDS, obchodník a písecký tajemník ČSL Bohumil Sup se nakonec stal vedoucí osobou velmi rozsáhlé protistátní aktivní jihočeské skupiny KDS, nesoucí jeho jméno, na níž v následujících dvou letech StB navázala velký počet dalších skupin KDS atd.

Ani radikální personální obměna v komunistickém vedení doma i v zahraničí v roce 1953 země neupravily výrazně nastavený kurs, a tak počet zatčených lidovců ve spojitosti s KDS v období 1953-1954 více než klesal, tak naopak stoupal. Stále častější zprávy o

---

⁴⁶⁷ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol.. Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 4-7

jejich přiznané „protistátní“ činnosti z mnoha krajů Čech i Moravy putovaly dálkopisem i poštou pravidelně do pražské centrály StB. Množily se vzájemné požadavky jednotlivých krajských správ MV, které chtěly podrobné informace od zatčených v jiných krajích v souvislosti s jimi zatčenými lidovci, ale i sociálními demokraty. Vzhledem ke zpožděním, které takováto komunikace ve vyšetřování způsobovala, zasáhla do vyšetřování skupin KDS koncem května 1954 „vyšší moc“ v osobě náměstka MV plk. Prchala bylo centralizováno vyšetřování KDS a „pravicových“ sociálních demokratů do Prahy pod Správu vyšetřování. Na základě tohoto rozhodnutí nařídil zástupce náčelníka MV Správy vyšetřování pplk. Sedláček regionálním odborům StB každodenní podávání zpráv dálkopisem o výsledcích vyšetřování takových skupin.⁴⁶⁸ Toto rozhodnutí se netýkalo jen vedoucí skupiny, ale všech paralelně vyšetřovaných skupin KDS na celém území Čech a Moravy.

Na konci šedesátých let X. správa Federálního ministerstva vnitra (dále jen FMV) vypracovala další rozsáhlou zprávu věnovanou aktivitám KDS. Její pohled se do určité míry lišil od původní zmiňované zprávy z první poloviny padesátých let. K počátkům boje s KDS uvádí, že: *„Ilegální KDS vznikla v roce 1948 po rozpuštění bývalého (vedení, pozn. autora) reakční lidové strany v řadách pravicově orientovaných vedoucích funkcionářů této strany. Byla založena z těchto osob:*

Vedení v Čechách: JANDEČKA Vojtěch, CUHRA Jaroslav.

Vedení na Moravě: ŠTAMBACHER, TOMÁŠEK, poslanci bývalé lid. strany.

Vedení na Moravě mělo spojení s lidoveckou emigrací v zahraničí, orientovanou na Mezinárodní křesťansko demokratické hnutí. Jejich cílem byl zvrát státního zřízení v ČSSR, provedení tzv. 'svobodných voleb'. K nejsilnější aktivizaci došlo v letech 1950-53. Období likvidace hlavních ilegálních skupin KDS v jednotlivých krajích bylo skončeno v roce 1954.

Hlavní skupina byla v Praze a v jejím čele stál

---

⁴⁶⁸ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Schaffner Vilém, Radiotelegram ze dne 28. května 1954, list 48, s. 1

*JUDr. VAŠKO Václav, býv. národohospodář LS.*⁴⁶⁹

*SCHAFER, (Vilém Schaffer, pozn. autora) býv. místopředseda ZNV v Praze.*⁴⁷⁰

Je velmi zajímavé, že tato zpráva naprosto vynechává počáteční úlohu Bedřicha Hostičky a naopak vyzvedá již od začátku osoby jako Janděčka, Cuhra, Štambachr, Tomášek a Vaško,⁴⁷¹ kteří přímo za vytváření KDS počátkem padesátých let většinou odsouzeni nebyli. Zda je to dáno odstupem času, nebo vědomím, že mnoho z původně obviněných žádnou činnost ve spojitosti s KDS fakticky nevykonávalo, nevíme.

---

⁴⁶⁹ Velmi pravděpodobně zkratka LS znamená Lidová strana (tedy ČSL)

⁴⁷⁰ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 1

⁴⁷¹ Václav Vaško byl zatčen v únoru 1953 odsouzen až o rok později v březnu 1954 v rámci skupiny Josefa Hoška a spol. na 13 let, byl vyšetřován ve spojitosti s Tomislavem Kolakovičem. Vaško, Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999, s. 152-204

6 Hledá se nové hlavní vedení KDS

Komunistická moc dlouhodobě uvažovala o velkém procesu s vedoucími představiteli ČSL. Tyto úvahy se neomezovaly jen na lidovou stranu, komunisté se tímto způsobem vyrovnávali také s jinými stranami Národní fronty.⁴⁷² Hledání však bylo vzhledem k reálně využitelnému „lidskému potenciálu“ daleko složitější.

Procesy s některými bývalými poslanci ČSL, které proběhly např. v rámci zmíněných akcí „*Modrý štít*“, nebo „*Vajnory*“, nebyly i přes svůj rozsah (co do počtu obviněných a odsouzených) a výše trestů v dané době ničím příliš neobvyklým.

Kontinuálně probíhající procesy s neexistujícím politickým subjektem KDS představovaly v tomto hledání ideální možnost, jak se s tímto požadavkem vypořádat.

Navazující procesy proti KDS koneckonců postihly také některé zbývající bývalé poslance ČSL, včetně těch „obrozených“. Nicméně stále bylo potřeba nalézt jednu či více výrazných reprezentativních a dostatečně známých osobností z bývalé či „obrozené“ ČSL, které by dodaly usilovně běžícímu tažení proti KDS váhu a důstojné zakončení korunované exemplárním potrestáním odhalených viníků. Tím by se zároveň konečně naplnilo přání státní moci po velkém procesu s lidoveckými předáky.

Potřeba významného politického procesu s bývalými lidovci je jednoznačně vyjádřena v závěru již citované zprávy StB ke KDS. Uvádí se v ní, že: „*Veřejným procesem s KDS chceme dokázat, že velká část lidoveckých funkcionářů ani po r. 1948 nezměnila své protilidové reakční smýšlení a přešla na stranu západních imperialistů za pomoci církevních činitelů doma a Vatikánu v zahraničí. Chceme tímto odvrátit od reakční protistátní činnosti prosté bývalé i nynější členstvo ČSL, které do značné míry těmto protistátním zločincům důvěřuje a jejich vlivu podléhá.*“⁴⁷³

---

⁴⁷² Paralelně s honem na lidovce probíhaly i procesy s některými důležitými sociálními demokraty i v letech 1954-1955. Např. velký proces s tzv. pravicovými sociálními demokraty z 3. listopadu 1954. Jeho konání zmínilo i Rudé právo. Rudé právo, 4. listopad 1954, č. 305, s. 2; Rudé právo, 5. listopad 1954, č. 306, s. 2

⁴⁷³ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol.. Podsvazek č. 9 KDS, Operativní podsvazek č. 1, Datum neuvedeno, s. 8

6.1.1 Kde hledat vhodné kandidáty?

Abychom pochopili možnosti výběru, měli bychom zrekapitulovat vhodné významnější osobnosti ČSL pro plánovaný „monstrproces“, které přicházely v úvahu v letech 1950-1954. než byly ti správní konečně vedoucí KDS „odhalení“.

Tyto osobnosti je možné rozdělit do tří skupin, dle jejich „dostupnosti“:⁴⁷⁴

- **Politicky ideální pro proces, ale „nedostupní“**

– jednalo se zejména o bývalé nejvyšší členy ČSL, kteří ovšem v dané době pobývali v exilu, nebo nejvýraznější předúnorové odpůrce komunistů:

- Adolf Procházka, Adolf Klimek
- Bohdan Chudoba či Ivo Ducháček, ale spíše z titulu jejich předchozího odhodlaného vystupování proti komunistům⁴⁷⁵

- **„Dostupní“ předáci předúnorové ČSL**

– většinou předúnoroví, nebo předváleční významní členové ČSL

- Bývalí pováleční ministři za ČSL:
  - Msgre. Jan Šrámek (tč. v internaci)
  - Msgre. František Hála (tč. v internaci)
  - Ing. Jan Kopecký (tč. pod dohledem StB)
- Významní představitelé ČSL z vedení ÚNS, ZNV či bývalí ministři z období první republiky, např.:
  - Bývalý ministr Ing. Jan Dostálek (tč. pod dohledem StB)
  - Vyšší představitelé ZNV – Vilém Schaffer (tč. pod dohledem StB)
- Poslanci ČSL za ÚNS či ZNV („vyakčnění“ poslanci v rámci čistek v roce 1948)

---

⁴⁷⁴ Potenciální kandidáti jsou řazeni od nejvýznamnějších k méně významným.

⁴⁷⁵ Další bývalí poslanci za ČSL – JUDr. Bohumír Bunža a Štěpán V. Benda byli v nepřítomnosti odsouzeni v listopadu 1948 k trestu smrti v souvislosti s procesem s Miroslavem Chočem, údajným vrahem majora Schrama. Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993, s. 389

- Alois Janáček, Cyril Charvát, Josef Tomášek, Antonín Fránek, František Štambachr, P. Alois Novák, Jaroslav Cuhra a další. Většina z nich již toho času pobývala v nápravných zařízeních, jen výjimečně ještě nebyli odsouzeni či jinak perzekuováni.⁴⁷⁶
- Krajští tajemníci strany, vyšší funkcionáři lidovecké centrály, hlavní představitelé stranického tisku a organizací navázaných na ČSL (např. Charity či nakladatelství Vyšehrad)
  - Nemálo z nich bylo do poloviny padesátých let zatčeno a odsouzeno (např. Antonín Kozel, Václav Čadík, František Boublík, Vojtěch Jandečka, Václav Vaško)
- **„Dostupní“ předáci „obrozené“ ČSL**
  - Předseda a místopředseda ČSL – Alois Petr a P. Josef Plojhar
  - Generální tajemníci strany – Eduard Hála, Antonín Pospíšil, Josef Gemrot
  - Poslanci za ÚNS či ZNV (Václav Chytil, Václav Batěk, František Novák, František Kad'ůrek, Emil Vojanec a další...)
  - Krajští tajemníci strany a vyšší funkcionáři centrály či tisku⁴⁷⁷

6.1.2 Politicky ideální pro proces, ale „nedostupní“

Adolfa Procházkou zachránil od případné perzekuce útěk do zahraničí a dál o něm komunistické vedení v tomto ohledu příliš výrazně neuvažovalo. Nehledě na to, že v první fázi jeho exilového pobytu měla státní moc k dispozici v Československu jeho starší dceru, které se nepodařilo napoprvé s rodiči uprchnout. StB tak mohla přes její postih pohodlně omezovat Procházkovy zahraniční aktivity. Tato reálná hrozba byla nepochybně jedním z faktorů Procházkova opatrného „rozjezdu“ v rámci exilového politického dění. Po několika dlouhých měsících se ale podařilo Procházkovým přátelům dostat dceru ze země,

⁴⁷⁶ Bývalé poslance ÚNS za ČSL - Rostislava Sochorce a Stanislava Broje nemá smysl započítávat, protože tito dva významní odpůrci komunistů již byli v té době mrtví. Oba zahynuli díky komunistické zvlášť poměrně brzy po únoru 1948. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 239-240, resp. 42-43

⁴⁷⁷ Např. Ladislav Kuncíř, jeden z představitelů nakladatelství Vyšehrad, souzený s katolickými intelektuály v roce 1952 v procesech s tzv. Zelenou internacionálou.

a tak hrozba vydírání režimem pominula. Krom toho si státní moc byla do jisté míry, díky kontrole některých exilových Procházkových aktivit, vědoma jeho slábnoucí podpory mezi exulanty.

Bývalému generálnímu tajemníkovi ČSL **Adolfu Klimkovi** se také podařilo v roce 1948 překročit státní hranice a dostat se mezi představitele lidoveckého politického exilu. Díky tomu dopadl daleko lépe, než jeho první „obrozený“ poúnorový nástupce ve funkci – Eduard Hála.

Tito dva nejvyšší exiloví představitelé ČSL spolu s desítkou uprchlých lidoveckých poslanců nepředstavovali pro komunistické vedení, vzhledem ke své dlouhodobé názorové roztržiténosti, žádnou výraznou hrozbu. Možné úvahy na straně vedení KSČ či StB o jejich únosu zpět do země za účelem politického procesu se mi prozatím nepodařilo v pramenech ověřit a nepovažuji je za příliš pravděpodobné.⁴⁷⁸

S odstupem času lze říci, že československým exilovým představitelům hrozilo od komunistické bezpečnosti a jejich zahraničních agentů vyšší riziko spíše v momentě, pokud dlouhodobě pracovali pro západní rozhlasové stanice vysílající do Československa, protože to na rozdíl od nevýrazných aktivit RSC představovalo pro komunisty daleko větší a zejména každodenní hrozbu. Ještě větší riziko jim hrozilo jen v případě, pokud by pracovali pro zahraniční zpravodajské služby.⁴⁷⁹

6.1.3 „Dostupní“ předáci předúnorové ČSL

---

⁴⁷⁸ Jedním z takových případů byl únos bývalého známého partyzánského velitele, kontroverzního Josefa Vávry-Staříka v říjnu 1949. Ten po únoru 1948 uprchl do Německa a zde se poměrně značně angažoval. Po únosu z Vídně byl po dlouhém vyšetřování a věznění postaven před soud. Na základě vykonstruovaných obvinění byl v srpnu 1953 popraven. Další známou osobou byl vedoucí představitel předúnorové sociální demokracie Bohumil Laušman, který uprchl v roce 1949 do zahraničí. V roce 1953 byl z Rakouska, kde se usadil, unesen agenty Barákovy komunistické rozvědky zpět do Československa. Zde byl později po veřejné prezentaci „dobrovolného“ návratu nečekaně postaven před soud a odsouzen na 17 let. Zemřel za nevyjasněných okolností v Ruzyněské věznici v květnu 1963. Zde je nutné poznamenat, že únosy z Rakouska nebyly tak náročnou záležitostí, protože část země byla do roku 1955 v sovětské okupační zóně a na jejím území se vyskytovali v hojně míře agenti NKVD, kteří byli i postrachem pro mnohé uprchlíky. Podrobněji např. Tomek, Prokop: *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Vyšehrad, Praha 2009, s. 42, resp. 45-53

⁴⁷⁹ Tomek, Prokop: *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Vyšehrad, Praha 2009, s. 47-48

Největším úspěchem pro státní moc představovalo zatčení Msgre. **Jana Šrámka** a **Františka Hály** při nezdařeném pokusu o útěk. Jejich zadržení sice nabízelo státní moci velkou šanci uspořádat „monstrproces“, ale jak je všeobecně známo, nikdy k němu nedošlo.

Někteří badatelé uvádějí, že komunisté uvažovali o jejich začlenění do stávajících procesů s lidovci ještě v letech 1949-1950 – likvidace skupiny s názvem „*Modrý štít*“,⁴⁸⁰ ale nakonec od toho upustili. Zdravotní stav obou zadržovaných politiků rovněž nebyl v prvních dvou letech internace nejlepší a neexistovala zde záruka, že by se oba po předpokládané „důkladné přípravě“ mohli procesu dožít. Brzký Hálův odchod v roce 1952 i Šrámkův kolísající zdravotní stav tyto obavy jen potvrzovaly.⁴⁸¹

Další z uváděných teorií je, že za vším stála intervence Klementa Gottwalda, který měl rozhodnout v jejich prospěch a ponechat oba kněze dožít v internaci.⁴⁸²

Oběma předchozím teoriím konkuruje ještě třetí, která přináší další možný pohled, a to ten, že ač nový ministr národní bezpečnosti Václav Kopřiva v roce 1950 zamýšlel se Šrámkem a Hálou velký „monstrproces“, ten však nebyl údajně z finančních důvodů schválen.⁴⁸³

Zda za finálním zrušením tohoto ambiciózního plánu nakonec stály finanční důvody, zdravotní stav hlavních aktérů nebo internace osoby z nejvyššího vedení KSČ, nevíme. Nepochybně byla situace ovlivněna souhrou všech zmíněných faktorů.

Zbývající lidovecký předúnorový ministr ing. Jan Kopecký se po únorové demisi stáhl z veřejného života. Odmítl nabídku Aloise Petra na spolupráci s novým režimem a AV ČSL jej zbavil poslaneckého postu. Komunisté zpočátku uvažovali o začlenění jeho osoby do některého z rozjetých politických procesů, ale nečekaný zásah ministra Noska jej

---

⁴⁸⁰ Karel Kaplan uvádí, že v rámci akce „*Modrý štít*“ měli být oba politici žalováni, ale na rozkaz ministerstva spravedlnosti byli oba z procesu vypuštěni. Kaplan, Karel: *Největší politický proces: „M. Horáková a spol.“*. Doplněk, Brno 1995, s. 86

⁴⁸¹ František Hála zemřel v internaci již v roce 1952, Jan Šrámek až roku 1956.

⁴⁸² Např. Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013, s. 343

⁴⁸³ Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995, s. 84-5

zachránil.⁴⁸⁴ Represe se nakonec v případě Kopeckého omezily na velkou redukci finančních příjmů jeho rodiny. Na nějakou výraznější zavedenou formu postihu k jeho velkému štěstí nedošlo.⁴⁸⁵

Posledním dostupným žijícím významným ministerským kandidátem na proces za předúnorovou ČSL zůstával bývalý dlouholetý lidovecký poslanec a předválečný ministr veřejných prací ing. Jan Dostálek.⁴⁸⁶ Ten se však již poválečného politického dění na nejvyšší úrovni v podstatě neúčastnil. Komunisté ale rozhodně nezapomněli na jeho častá plamenná vystoupení proti nim, a to jak před válkou, tak i po ní.

První „na ráně“ komunistické justiční zvůle se tak ocitli „nejdostupnější vyakčnění“ lidovečtí poslanci, členové ZNV a poté běžní lidovci na nižších a středních stupních organizační struktury ČSL. Nemálo z těch, kteří stranu opustili dobrovolně nebo s „dopomocí“ AV, bylo zatčeno v rámci nepřeborného množství vykonstruovaných protistátních skupin, jimiž „bdělá“ StB ve své protokolární fantazii doslova hýřila.

6.1.4 „Dostupní“ předáci „obrozené“ ČSL

Touha státní moci po reprezentativním kandidátovi pro politický proces s ČSL se samozřejmě nevyhnula ani „obrozené“ ČSL. Nejkřiklavějším příkladem se stal již zmiňovaný šéf jejího právního odboru **Bedřich Hostička**, souzený v nejznámějším československém „monstrprocesu“ s Miladou Horákovou a spol.⁴⁸⁷

Zajímavým kandidátem byl také bývalý generální tajemník **Eduard Hála**, který byl do procesů s KDS „zakomponován“, nikoli však v roli vedoucího celostátní skupiny, ale

---

⁴⁸⁴ Slavíková, Věra: *Ing. Jan Kopecký - poslanec a ministr techniky*. In: Orlické hory a Podorlicko 8/1996, s. 122-123

⁴⁸⁵ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 132

⁴⁸⁶ Podrobněji jsou životní osudy tohoto ministra popsány v rigorózní práci autora. Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek*. Rigorózní práce na PedF UK, Praha 2006, celá práce; Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica* 2/2012, Praha 2012, s. 137-9

⁴⁸⁷ Hostička měl jako šéf právní kanceláře ČSL plnou Petrovu důvěru a dokonce od něj měl plnou moc jednat za „obrozenou“ ČSL v rámci intervencí za zatčené členy strany. Tuto plnou moc hojně využil ve prospěch mnohých zatčených i jejich rodin. V červenci 1949 ji musel vrátit a krátce na to byl zatčen. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 30. června 1954, list 18, s. 2

jen jako hlavní postava jihočeské krajské skupiny, která byla na tuto vedoucí skupinu jen personálně a ideologicky navázána (podrobněji viz kapitola Protistátní skupina Hála Eduard a spol.).

Podobně významným kandidátem se mohl jevit i další lidovecký předák a poslanec **Václav Chytil**,⁴⁸⁸ který po určitou dobu za „obrozenou ČSL“ po únoru vykonával funkci místopředsedy ÚNS. V červenci 1950 byl odsouzen ke 12-ti letům za protistátní činnost.⁴⁸⁹ Jeho brzké zatčení a odsouzení ale vylučovalo možnost začlenění do těchto procesů.

Pod „drobnohled“ StB se dostal na určitou dobu dokonce předseda „obrozené“ strany **Alois Petr**. I přesto, že s určitou mírou naivity poměrně věrně držel dohodnutou linii s komunisty, neměl nepochybně takovou důvěru vedení KSČ jako jeho zástupce a nástupce P. Josef Plojhar. Je pravda, že mu politicky u vládnoucích komunistů uškodil mj. i odchod syna do zahraničí a obrana některých lidovců, postižených poúnorovými perzekucemi aj.⁴⁹⁰

Zatčení jeho bývalého osobního tajemníka Karla Josefuse podkrylo ovšem také pozadí některých poválečných i poúnorových finančních transakcí v ČSL, jichž se měl Petr také aktivně účastnit. Vzhledem k tomu, že byl Karel Josefus (stejně jako Dionýsius Polanský a Rostislav Petera) agentem StB, měli komunisté o aktivitách Aloise Petra poměrně veliký přehled. Do poúnorových finančních operací, které byly mj. spojené i s jeho pomocí některým postiženým lidovcům, viděl právě nejvíce Josefus a byl zde spolu s dříve zatčeným Bedřichem Hostičkou klíčovou postavou.⁴⁹¹ Nehledě na to, že o spolupráci

---

⁴⁸⁸ JUDr. Václav Chytil (1907-1980), právník a politik. Pracoval jako profesor na Masarykově univerzitě v Brně. V ČSL působil od roku 1945. V letech 1946-1948 poslancem za lidovce v ÚNS. Po únoru pokračoval v „obrozené“ ČSL. Část roku 1948 byl za Aloise Petra, který se stal ministrem dopravy dokonce místopředsedou ÚNS. Poté na post rezignoval a přešel do bankovní rady Státní banky Československé. V roce 1949 byl zatčen a v následujícím roce odsouzen. Propuštěn byl až v roce 1958. Kolem roku 1968 byl rehabilitován a vrátil se zase do ČSL, tentokrát jako poslanec ČNR a později i SN FS. V roce 1970 se vzdal opět mandátu a odešel do důchodu. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 106

⁴⁸⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 21. května 1954, list 50, s. 3

⁴⁹⁰ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 194; Tomeš, Josef a kol.: *Tváře našich parlamentů 1861-2011*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2012, s. 361

⁴⁹¹ Hostička se o těchto machinacích zmiňuje v rámci svých vyšetřovacích protokolů. Např. Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 207

Polanského a Petery s bezpečnostními orgány státní moci Alois Petr věděl a před Josefusem to i několikrát jmenovitě zmínil.⁴⁹²

Hlášení a zejména výpovědi, vzniklá průběhu vyšetřování Josefuse, ale i dalších osob, již nestačila těžce nemocnému ministru Petrovi uškodit.⁴⁹³

Petrova agresivně postupující diagnóza zabránila začlenění do procesní mašinérie a předčasná smrt mu navíc, zcela neplánovaně, přidala ústy jeho pozůstalých spolupracovníků punc pouornového jasnoživce, který obětavým zásahem zachránil ČSL před logickým zánikem.

Osoba ministra **Plojgara** či jeho nejbližších nohsledů, tedy Polanského,⁴⁹⁴ Pospíšila a Gemrota víceméně nepřipadala v úvahu, protože i přes určité výhrady režimu byli právě oni těmi tahouny stranické loajality vůči komunistům a jejich odstranění by komunistům přineslo víc problémů než zisku.⁴⁹⁵ Nehledě na to, že blížící se polovina padesátých let tyto plány postupně odsouvala do pozadí. StB sice na každého získala dílčí důkazní materiály v průběhu mnoha vyšetřování bývalých a zejména „obrozených“ lidovců, ale přínos jejich loajality pro vysokou politiku KSČ zjevně zvítězil nad možností jejich soudní perzekuce.

Poslanci „obrozené“ ČSL, postižení později za Plojgarova vedení ČSL nepředstavovali příliš horké kandidáty pro vedení celostátních skupin, nicméně někteří se stali alespoň členy místních protistátních buněk KDS.⁴⁹⁶

---

⁴⁹² Např. ABS, sv. V-710 Skupinový spis Josefus Karel, Operativní podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 1. srpna 1951, list 4-24, s. 1-21

⁴⁹³ Podobně dopadly i výsledky z vyšetřování Ladislava Jehličky, který také znal Petra a stranické pozadí „obrozené“ ČSL. Jehlička byl sice zatčen v květnu 1951, ale žádost o informace o Petrovi byla podána v rámci plánu vyšetřování až počátkem roku 1953, tedy více než rok po Petrově smrti. ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol., Operativní podsvazek č. 1, Zpráva k výsledku KDS ze dne 20. ledna 1953, list 17, s. 1

⁴⁹⁴ U Polanského hrozilo paradoxně největší nebezpečí v rámci přípravy procesu se Slánským, ale i po něm, protože měl hodně dobré vztahy s některými odsouzenými či vyšetřovanými komunisty. StB se v tomto ohledu o něj zajímala, zejména o jeho kontakty s Josefem Frankem, tehdejším zástupcem generálního tajemníka KSČ. ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol., Operativní podsvazek č. 1, Zpráva k výsledku KDS ze dne 20. ledna 1953, list 17, s. 1

⁴⁹⁵ Ze zprávy k výsledku KDS je zřejmé, že některé části, kde při výsleších měly padnout dotazy na Plojgara, Pospíšila a Polanského, byly přeškrtnuty a naopak je k nim poznámka, že pokud tyto informace k nim budou, musí být uváděny bez konkrétních jmen těchto tří lidoveckých představitelů. ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol., Operativní podsvazek č. 1, Zpráva k výsledku KDS ze dne 20. ledna 1953, list 17-20, s. 1-4

⁴⁹⁶ Jednalo se např. o poslance „obrozené“ ČSL Františka Nováka, Václava Baťka či nebo Františka Kadřurka, ale i další představitele její vyšší hierarchie..

7 Vedení KDS konečně odhaleno! Dlouholetý boj je u konce?

Mladý a ambiciózní komunistický funkcionář Rudolf Barák, nově jmenovaný ministrem vnitra,⁴⁹⁷ zahájil krátce po svém nástupu, kromě již zmíněné reorganizace bezpečnostních složek, tažení proti hojně rozšířeným „protirežimním“ letákům, pocházejícím jak ze zahraniční,⁴⁹⁸ tak i domácí provenience a samozřejmě zejména proti jejich autorům i šířitelům.⁴⁹⁹ Kolem roku 1953 se jednalo o jednu z nejrozšířenějších forem odporu proti vládnoucí garnituře.

Současně s letáky, také v průběhu prvních tří let Barákova funkčního období (1953-1956), probíhala nepochybně nejintenzivnější fáze „honu“ státní moci na členy ilegální organizace KDS.

Od druhé poloviny roku 1953 a zejména v průběhu roku 1954 nechala StB uvěznit mnoho bývalých či „obrozených“ lidovců, katolíků i příslušníků jiných stran, kteří byli později odsouzeni v souvislosti s KDS.

Dlouhodobá sledování, kombinovaná s informacemi, pocházejícími z rozbujelé sítě udavačů, ale i nekonečné řady výslechů nových a nových zatčených, začaly pomalu přinášet své plody v „rozkrývání a likvidaci“ sítě skupin KDS směřující k jejímu vedení.

Kromě již zmíněné vedoucí skupiny, je pro naše téma nicméně důležitých i dalších 8 vybraných „protistátních“ skupin KDS, které měly být v rámci vynucených přiznání

---

⁴⁹⁷ Rudolf Barák vykonával tuto funkci v letech 1953-1961. V této době proběhla většina procesů s KDS. Je ironií osudu, že Barák byl v roce 1962 sám zatčen a odsouzen i s většinou své rodiny. Barák byl nakonec odsouzen na vysokých 15 let a do vysoké politiky se i přes pokusy o rehabilitaci nikdy nevrátil. Podrobněji In: Tomek, Prokop: *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Vyšehrad, Praha 2009, s. 109-144

⁴⁹⁸ Zahraniční letáky byly na území Československa dopravovány balóny a byly tematicky směřovány k různým aktuálním významným událostem, jako byla např. měnová reforma, volby aj.

⁴⁹⁹ Mezi lety 1953-4 zachytily orgány ministerstva vnitra přes milion letáků o 240-ti variantách obsahu. Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001, s. 162

napojeny svými aktivitami na skupinu vedoucí. Tyto „protistátní“ skupiny byly rozprostřeny po území celých Čech (viz obr. č. 1):⁵⁰⁰

Jednalo se o tyto identifikované skupiny:

- Kubišta Ladislav a spol. (Karlovarský kraj)
- Vaněk Karel a spol. (Ústecký kraj)
- Andrlík Jan a spol., Smaha Václav a spol. (Plzeňský kraj)
- Suchánek Stanislav a spol., Stříteský a spol. (Kraj Praha)
- Dvořák Josef a spol. (Královéhradecký kraj)
- Hála Eduard a spol. (Českobudějovický kraj)

Obr. č. 1 Schematické zobrazení protistátních skupin, které dle StB spolupracovaly s vedoucí skupinou KDS (Schaffer a spol.)

⁵⁰⁰ Na Moravě byly v té době zatčeny také skupiny KDS, ale v rámci vznesených obvinění nebyly napojeny na vedoucí skupinu Schaffer a spol.

Většina členů těchto „protistátních“ skupin byla zatčena mezi listopadem 1953 a listopadem 1954 a odsouzena mezi červnem 1954 a dubnem 1955. Jejich výsledky byly zároveň podkladem pro konání dalších politických procesů, včetně skupin KDS, jež byly na tyto údajně dále napojeny.⁵⁰¹

Díky takto získaným poznatkům se začaly vynořovat z hromady výpovědí před zraky dychtivých zástupců státní moci dvě významné osoby předúnorové ČSL, které více méně splňovaly většinu kritérií pro úspěšný velký proces. Jednalo se o Viléma Schaffera a ing. Jana Dostálka.

Oba tuto roli splňovali jiným způsobem. Zatímco Schaffer byl v rámci vyšetřování vnímán více jako organizátor a faktický vedoucí fiktivního politického subjektu KDS, Dostálek měl být jeho uvažovanou vůdčí a reprezentativní osobností v momentě, kdy se plán na vznik KDS stane skutkem.

7.1.1 Vilém Schaffer – významný místopředseda

StB již delší dobu sledovala významného předúnorového představitele ČSL – Viléma Schaffera, zástupce nové poválečné generace politiků, kteří mezi lidovce vstoupili v roce 1945.⁵⁰²

---

⁵⁰¹ Např. o napojení skupin KDS v Ústeckém kraji velmi podrobně píše Ivana Rapavá. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 10-42

⁵⁰² Vilém Schaffer (1899-1986), bankovní úředník a významný člen ČSL. V letech 1919-1935 působil v bankovníctví, zejména v Brněnské a později Moravské bance. Zde se také seznámil se svou budoucí ženou Miladou, rozenou Sýkorovou. V roce 1935 se přesunul z bankovníctví do pojišťovnictví a stanul, prý díky intervenci ředitele Müllera, ve správní radě Národní pojišťovny v Praze. Posléze byl jmenován jejím ředitelem a v tuto funkci vykonával v podstatě až do března 1948. Během jeho vedení se v roce 1947 změnila Národní pojišťovna v národní podnik – První Československou pojišťovnu. V průběhu 2. světové války byl mj. Schaffer členem Národního souručenství. Aktivně se zapojil do květnového povstání a stal se místopředsedou České národní rady (po dohodě s Janem Šrámkem zástupcem za ČSL). Vzhledem k tomu, že byl zároveň praktikujícím katolíkem, tak měl do určité míry k politice ČSL dosti blízko. Srov. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 24. listopadu 1954, s. 1-4; ABS, sv. V-1069 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Ladislavu Kubišovi a společníkům (dále jen Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.), Osobní spis Schaffer Vilém,

Schafferova hvězda zazářila velmi brzy po 2. světové válce. Byl to člověk se skvělou pověstí, jako účastník odboje, za nějž se měl i dostat do koncentračního tábora.⁵⁰³ Ještě jako ředitel Národní pojišťovny rozšířil spolu se svou ženou řady ČSL v roce 1945. Krátce po vstupu do strany získal funkci místopředsedy ZNV.

Schaffer patřil vždy spíše k liberálnímu křídlu strany. V roce 1946 byl na sjezdu ČSL zvolen členem výkonného výboru strany. Krátce na to na sebe upoutal pozornost, když jako jediný člen ústředního výkonného výboru ČSL hlasoval proti vyloučení Heleny Koželuhové dne 8. června 1946.⁵⁰⁴

V únoru a březnu 1948 byl ze všech svých dosavadních funkcí výbory AF „vyakčněn“. Po nuceném odchodu ze zaměstnání 5. března 1948 pracoval od dubna 1948 jako pomocný a posléze instalatérský dělník u firmy Suchý a později u Zemědělského stavebního závodu v Praze. Přesto se dál zajímal aktivně o dění v ČSL a v politice, což se mu později stalo osudným.

V průběhu roku 1948 byl Schaffer zatčen StB a vězněn dva měsíce bez soudu.⁵⁰⁵ Tehdy byl vyslýchán na základě obvinění, že předával poslanci za ČSL Bohumíru Bunžovi „špionážní zprávy“ týkající se SNB.⁵⁰⁶

Bedřich Hostička v jednom z protokolů uvedl, že krátce po Schafferově prvním zatčení byl tehdejší předsedou „obrozené“ ČSL Aloisem Petrem požádán o intervenci v jeho případě. Hostička se o to skutečně pokusil a jednal s jedním z velitelů tehdejší pražské StB Staňkem. Nepochybně ve své snaze uspěl nebo alespoň přispěl k jeho propuštění.⁵⁰⁷

Protokol o výpovědi ze dne 26. ledna 1954, s. 1-2; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 228

⁵⁰³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. dubna 1975, list 204, s. 5

⁵⁰⁴ Pro Koželuhovou nehlasoval ani její manžel Adolf Procházka, ten ale měl opustit zasedání. Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999, s. 39

⁵⁰⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 31. března 1954, s. 1

⁵⁰⁶ JUDr. Bohumír Bunža v té době měl zmíněné zprávy dále předávat do zahraničí. Bližší okolnosti a důvody, za nichž byl Schaffer propuštěn, ale jsou autorovi neznámy. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva ze dne 17. února 1954, list 16, s. 1

⁵⁰⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 26. dubna 1954, list 1-2, s. 1-2

V době jeho zatčení Schafferově ženě nabízeli někteří členové ČSL finanční pomoc, byl mezi nimi např. i Bedřich Hostička a P. Marek.⁵⁰⁸

StB se s touto lokální „politickou“ prohrou nehodlala smířit a nadále Schaffera sledovala, a to nejen prostřednictvím agentů, ale i telefonních odposlechů.⁵⁰⁹

Agenturní zprávy o Schafferovi se pomalu objevovaly v průběhu první poloviny padesátých let, ale až v průběhu roku 1953 získaly konečně konkrétnější rysy protistátní činnosti s návazností na již zatčené či sledované osoby a StB začala plánovat jeho zatčení.

7.1.2 Ministerský úlovek – ing. Jan Dostálek

Další osobou, která nakonec uvízla v pomyslné „síti“ StB, byl bývalý dlouholetý předválečný místopředseda ČSL, ministr veřejných prací, poslanec za ČSL a známý neúprosný kritik komunistů Jan Dostálek.⁵¹⁰ Dlouholeté hledání „nominální“ hlavy KDS tak slavilo nakonec nečekaný úspěch u osoby, u níž by to v roce 1948 nikdo nečekal.

---

⁵⁰⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi ze dne 29. dubna 1954, list 347, s. 2

⁵⁰⁹ Prameny uvádějí přepisy některých Schafferových telefonických hovorů mezi zářím 1950 a únorem 1954, tedy ještě nějakou dobu po jeho lednovém zatčení. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Příloha č. 5, Přepisy telefonních hovorů, celá složka

⁵¹⁰ Ing. Jan Dostálek se narodil se v březnu 1883 v severovýchodních Čechách, v malé vesnici Šedivec (nyní okr. Ústí nad Orlicí). Pocházel z české katolické rodiny, byl v tomto duchu i vychován a držel se těchto hodnot po celý život. Během studií se přesunul do Prahy a krátce po maturitě nastoupil v červnu 1904 na jeden rok jako pomocný kreslič na pražském magistrátu. V jeho službách nakonec strávil 35 let a postupně se vypracoval až na pozici stavebního ředitele (v r. 1939). Mezitím se roku 1908 oženil s Antonií Schneiderovou a měl s ní postupně tři děti. Období do první světové války pro Dostálka bylo náročné a bouřlivé. Tehdy se utvářely jeho konzervativní politické postoje, třibily a zejména uhlazovaly jeho nekompromisní názory. V roce 1906 vstoupil do politiky na sjezdu nově vytvořené Strany katolického lidu v Čechách. Do roku 1914 se stihl podílet na jejím štěpení a postupně i na vzniku dvou nových katolických politických subjektů - Katolicko-národní strany konservativní a poté Konservativní strany lidové. Byl zároveň i aktivním členem vlivných katolických spolků a družstev. Za svou činnost pro katolickou církev obdržel v roce 1908 od papeže Pia X. řád „Pro Ecclesia et Pontifice“. Krátce po skončení první světové války se ing. Jan Dostálek snažil opět zapojit do českého katolického politického hnutí a stal se jedním ze zakládajících členů nově vzniklé Československé strany lidové. Byl od počátku aktivním členem její české zemské organizace a ve vzniklém výkonném výboru plnil funkci pokladníka. Již v roce 1919 byl zvolen za ČSL do pražského zastupitelstva a později se stal předsedou stranického klubu. Dostálek přispíval do celé řady katolických periodik (např. o *Naše Listy*, *Týden*, *Mír*, *Lid*, *Pražský obzor*, *Štít*, *Lidové listy*, *Orličan* aj.). Velmi často vystupoval na stranických schůzích a plamenně řečnil se značným ohlasem. Jeho rostoucí popularita i význam v české zemské organizaci ČSL mu na sklonku roku 1925 vynesly nominaci ve volbách do poslanecké sněmovny. Byl zvolen poslancem a krátce nato se stal i místopředsedou sněmovny. Ve svých veřejných prohlášeních často kritizoval komunisty i komunismus jako takový. Zvláště vypjatou

V letech 1953-1954 byl Dostálek již do určité míry pozapomenutou postavou. Jeho neúspěšný pokus o návrat do vysoké politiky v letech 1945-1946 nevyšel právě díky soustředěným aktivitám komunistů. Ti Dostálkovi jeho slibně vyhlížející návrat znepríjemnili do té míry, že byl na vlastní žádost vyřazen z lidovecké kandidátní listiny pro parlamentní volby v roce 1946.⁵¹¹

V druhé polovině 40-tých let se proto stáhl zpět z Prahy do Kostelce nad Orlicí, kde měl svou vilu a bydlel zde s ženou Antonií. Snažil se odpoutat od vysoké politiky a věnoval většinu času psaní, své rodině a zvyšujícímu se počtu vnoučat. Tu a tam sice ještě vystoupil na nějaké místní veřejné schůzi ČSL, ale nejednalo se rozhodně o pravidelnou záležitost.

Na rozdíl od Dostálkova ústupu z velké scény naší politiky nehodlali komunisté jeho osobu nechat odejít a užít si klidné stáří. StB jej sledovala již od roku 1947.⁵¹² V letech 1947-50 informovali agenti StB o častějších Dostálkových stycích s bývalými agrárníky a o pounorových úvahách o založení jakési „agrární lidové strany“. Ing. Jan Dostálek i jeho zeť lidovec Rudolf Jukl⁵¹³ měli v této organizaci zastávat významnější funkce.⁵¹⁴

Široké spektrum různorodých zpráv nabízejí hlášení z roku 1949. V záznamu z 11. listopadu 1949 se např. uvádí: „*Jmenovaný* [Ing. Jan Dostálek – pozn. autora] *je zapojen*

---

roztržku s nimi absolvoval během zasedání sněmovny při schvalování tzv. kongruového zákona, které jako místopředseda sněmovny řídil (1926). Po dalších volbách do poslanecké sněmovny v roce 1929 obhájil svůj mandát a stal se zároveň ministrem veřejných prací. V této době byl také zvolen místopředsedou české zemské organizace ČSL. V letech 1934-5 se stal ministrem průmyslu, obchodu a živností. Po roce 1935 se vrátil zpět na Ministerstvo veřejných prací, kde působil až do osudného září 1938. Spolu s ministry Šrámkem a Ježkem nesouhlasil s godesberskými požadavky a 22. září 1938 spolu s vládou odstoupil. Zůstal nadále poslancem a krátce vstoupil spolu s ostatními poslanci ČSL do Strany národní jednoty. V březnu 1939 rezignoval ing. Jan Dostálek i na poslanecký mandát. Odstěhoval se do ústraní do své vily v Kostelci nad Orlicí, kde se věnoval svým zálibám a rodině. Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica* 2/2012, Praha 2012, s. 137

⁵¹¹ Podrobněji In: Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek. Rigorózní práce na PedF UK, Praha 2006*

⁵¹² Např. Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica* 2/2012, Praha 2012, s. 138

⁵¹³ Dostálek o Juklovi při výslechu 6. července 1954 uvedl: „*Toho času je ve výkonu trestu ÚNZ Ročov u Loun, kde si odpykává trest ve výši 7 roků uložený mu bý. Státním soudem v Praze pro protistátní činnost v souvislosti s církevní hierarchií, konkrétně opatem Jarolímkem.*“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o výpovědi - s obviněným Janem Dostálkem ze dne 6. července 1954, list 321, s. 3

⁵¹⁴ Agenturní zprávy StB uváděly v této souvislosti Dostálkovy kontakty s dr. Josefem Černým, kterého znal ještě z dob zakládání Strany národní jednoty. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Dostálek Jan – výpisy, list 85-7

do ilegální skupiny Orla na Hradecku,⁵¹⁵ má spojení s Prahou. Zařizuje přímo u zemědělců podporu zavřených a postižených osob.⁵¹⁶

V obsáhlém hlášení „náhodný informátor“⁵¹⁷ z Kostelce 18. listopadu 1949 referuje: „Bývalý ministr Dostálek zde nebydlí trvale a jest často v Praze. V místě do společnosti nechodí a je ponejvíce viděn při návštěvě kostela. [...] Přesto, že není tak stár, vypadá, že by byl mnohem starší, chodí dosti ztěžka a mimo s farářem Kuchtou není známo, že by se s někým stýkal. Před několika měsíci byl nucen zákrokem bytové komise uvolnit část svého nadměrného bytu⁵¹⁸ a proto najmul prvé poschodí bývalému továrníkovi Otakarovi Rojkovi.“⁵¹⁹

Zpráva StB z prosince 1949 k Dostálkovi uvádí: „Jako činovník lidové strany udržoval a dosud udržuje důvěrné styky s duchovenstvem. Pro svůj nepřátelský postoj proti lidově demokratickému zřízení byl zbaven čestného občanství města Kostelce n/Orlicí. V této věci provádíme dále šetření a v nejkratší době podáme konečnou zpracovanou zprávu.“⁵²⁰ Zvýšený zájem o jeho osobu dokazuje i další citát z předchozí zprávy: „Jan Dostálek je osoba, která svým dřívějším postavením nesrostla s městským prostředím, do společnosti nechodí a i jinak málokdo může o něm říci nějaké podrobnosti. [...] Jeho zdejší bydliště umožňuje u něho návštěvy lidí, aniž by o tom kdo věděl. Je jisto, že je silně reakčně zaměřen, je však velmi zatěžko mu prokázat nějakou činnost. Jeho syn dojíždějící z Prahy má tu možnost informovat jej o různých věcech dějících se tam a mohl by být klidně spojkou mezi Prahou a místní reakcí. [...] Sleduji stále jeho činnost a další poznatky oznámím.“⁵²¹

---

⁵¹⁵ Tato informace byla vzhledem k Dostálkovi zajímavá, protože sám nikdy, zřejmě díky zdravotnímu stavu, nebyl členem katolického Orla.

⁵¹⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Dostálek Jan – výpisy, list 86

⁵¹⁷ Jsou zde uvedeni i někteří další informátoři: „L. Šípek, Václav Chaloupka, J. Zuch, všichni bytem v Kostelci n. O.“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Opis agenturní zprávy z 18. listopadu 1949, list 100

⁵¹⁸ Kromě rodiny bývalého kosteleckého továrníka Rojka přibyli časem do vily další, pro režim spolehlivější nájemníci, z nichž někteří pravděpodobně podávali zprávy o pohybu a návštěvách ing. Jana Dostálka. Archiv autora, Vzpomínky MUDr. Zdislavy Kasalové-Juklové – záznam rozhovoru

⁵¹⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Opis agenturní zprávy z 18. listopadu 1949, list 99

⁵²⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Zpráva KV StB o Janu Dostálkovi z 21. 12. 1949, list 90

⁵²¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Opis agenturní zprávy z 18. listopadu 1949, list 100

Z let 1951-2 nemáme o činnosti ing. Jana Dostálka takřka žádné souvislejší zprávy, vyjma informací o několika „poměrně nevinných“ setkáních s přáteli a bývalými lidovci, které se ovšem pro StB staly jedním z důvodů jeho pozdějšího zatčení a obvinění...

7.2 Zatýkání Schafferovy skupiny

Zatýkání Schafferovy skupiny neprobíhalo podle jasného konceptu. StB na počátku zatýkání prvních členů zjevně neměla žádnou konkrétní představu o zařazení jednotlivých osob. Celá skupina, jejíž členové byli zatčeni mezi lednem a zářím 1954, byla účelově poskládána z různých podskupin obviněných, kteří v momentě zatčení figurovali v jiných protistátních skupinách:

Tab. č. 1 Přehled zatčení všech původních členů skupiny Schaffer a spol.

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Hofman František	1913	6. 1. 1954	Ano
Schaffer Vilém	1899	23. 1. 1954	Ano
Dvořáková Ludmila	1914	23. 1. 1954	Ne/(Ano)
Dostálek Jan	1883	2. 7. 1954	Ano
Sakrejda Hugo	1908	2. 7. 1954	Ano
Pups František	1898	2. 7. 1954	Ne/(Ano)
Karas František	1902	21. 7. 1954	Ano
Pups Josef	1908	30. 7. 1954	Ne/(Ano)
Dvořák Josef	1901	4. 8. 1954	Ano
Schafferová Milada	1904	29. 9. 1954	Ano

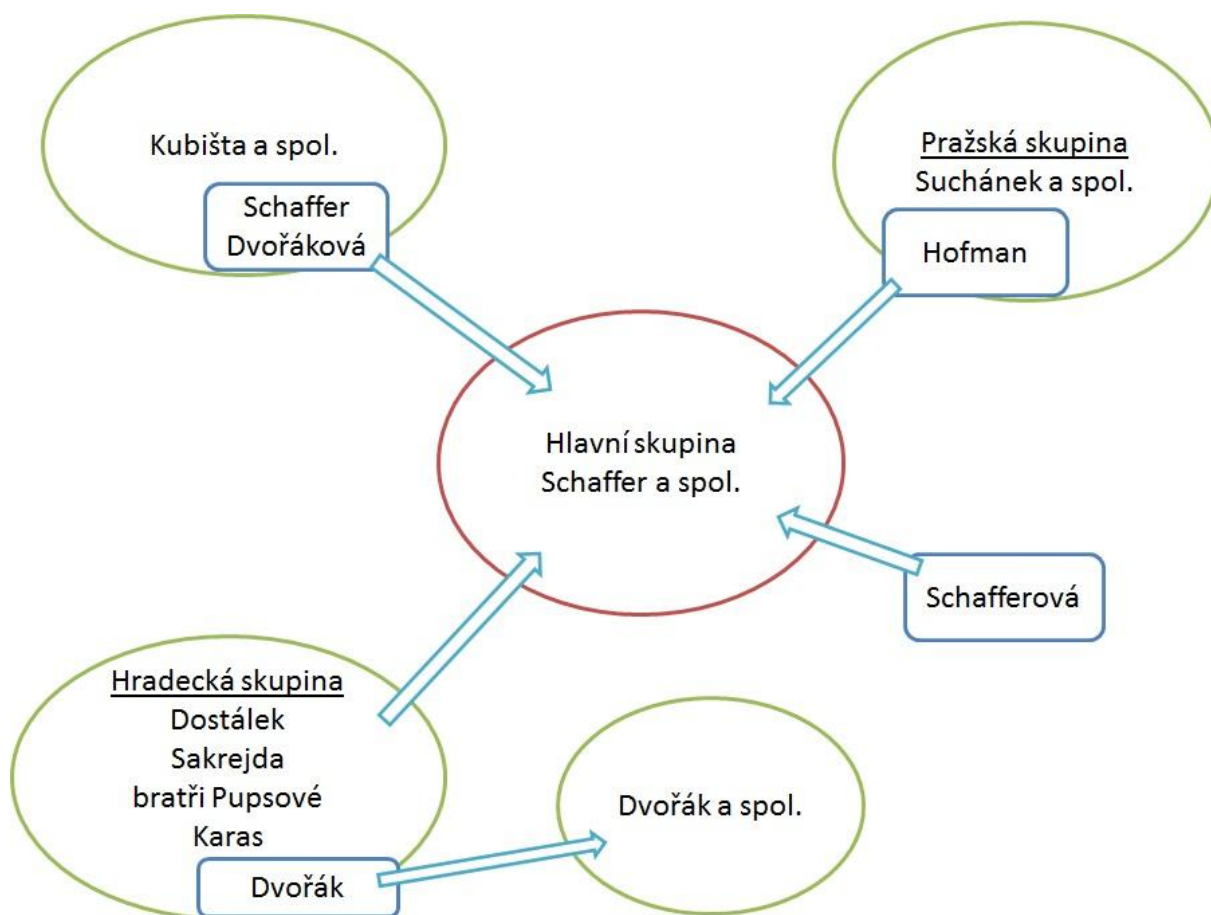
František Hofman, byl původně zatčen v rámci protistátní skupiny Suchánek Stanislav a spol. a až do června 1954 byl v jejím rámci vyšetřován.

Vilém Schaffer a Ludmila Dvořáková byli zatčeni v rámci protistátní skupiny Kubišta Ladislav a spol. a teprve na přelomu března a dubna 1954 z ní byli vyjmuti.

Jan Dostálek, Hugo Sakrejda, František a Josef Pupsovi, František Karas a Josef Dvořák byli původně zatčeni společně v červenci a počátkem srpna 1954 jako samostatná protistátní skupina KDS pod Dostálkovým vedením. Dvořák byl později z hlavní skupiny vyjmut a postaven do čela jiné protistátní skupiny KDS na Hradecku. Zbytek Dostálkovy tzv. hradecké skupiny se pak „vtělil“ do hlavní Schafferovy skupiny.

Milada Schafferová byla zatčena po delším váhání jako poslední a byla připojena k již hotové skupině pod vedením jejího muže.⁵²²

Nepochybně nejlépe vztahy těchto skupin a jejich „personální podíl“ na vzniku Schafferovy vedoucí skupiny KDS vysvětlí jednoduché schéma (viz obr. 2 níže):

⁵²² V rámci skupiny se mihlo ještě jméno bývalého plzeňského krajského tajemníka ČSL Františka Lilicha, ale i ten měl být ze skupiny vyjmut a nakonec byl odsouzen v rámci jihočeské skupiny KDS Hála Eduard a spol. (podrobněji viz kap. Hála Eduard a spol.)

Obr. č. 2 Schematické zobrazení vzniku vedoucí protistátní skupiny KDS Schaffer a spol.

Konstrukce skupiny tímto způsobem nebyla v první polovině padesátých let ničím neobvyklým. Účelové přesouvání obviněných z jedné do druhé skupiny bylo v rámci procesů také běžným mechanismem.

Tímto způsobem „stmelená“ Schafferova vedoucí skupina byla také účelovým konstruktem vyšetřovatelů. Její význam měl být v očích veřejnosti i KSČ zvýrazněn jednak významností hlavních usvědčených osob, a samozřejmě také závažností jejich provinění.

7.2.1 Zatčení Františka Hofmana

Prvním fakticky zatčeným členem skupiny byl **František Hofman**,⁵²³ bývalý Dostálkův spolupracovník z ČSL i ministerstva veřejných prací. Jeho zatčení bylo plánovaným krokem v rámci likvidace pražské Suchánkovy skupiny KDS, do níž jej v té době StB ještě řadila. V té době Schafferova skupina ještě vůbec neexistovala.

Vánoční svátky roku 1953 strávil František Hofman ještě s rodiči, za kterými přijel do Kostelce nad Orlicí. Při té příležitosti navštívil své zdejší přátele a během setkání je informoval o probíhajícím zatýkání pražských lidovců.⁵²⁴ Zároveň jim sdělil, že sám očekává brzké zatčení a přislíbil mlčenlivost.⁵²⁵

Krátce po jeho návratu do Prahy, byl 6. ledna 1954, přímo na pracovišti v Libečově u Berouna, František Hofman zatčen. V návrhu na jeho zatčení se mj. uvádí, že byl zatčen

---

⁵²³ František Hofman, nar. 1913, ženatý, 2 děti. V letech 1945-48 členem ČSL v Praze ve funkci okresního jednatele v Praze 16 a předsedou Orla v Praze 16. Úředník, v letech 1945-1949 pracoval na ministerstvu techniky. Vězněn StB na Pankráci bez soudu od 10. října 1949 do 23. prosince 1950. Pro nedostatek důkazů byl nakonec po více než 14 měsících propuštěn z vyšetřovací vazby. Poté pracoval jako dělník. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Životopis ze dne 20. února 1954, list 50, s. 1

⁵²⁴ Takto informoval Jana Dostálka a Františka Pupse o zatčení obou bratrů Blümelových a Stanislava Suchánka. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi obviněného Františka Hofmana ze dne 23. dubna 1954, list 238

⁵²⁵ Tu se skutečně snažil dodržet, neboť ještě po více než měsíci se ve zprávě KS MV Praha z 23. února 1954 uvádí: „*O spojení Hofmana s ing. Dostálkem vypovídal již Blümel. Hofman však toto popírá, takže o Hradecku nemáme bližších poznatků.*“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva MV Praha ze dne 23. února 1954, list 89

na základě informací od zatčeného P. Aloise Nováka, Václava Blümela⁵²⁶ a Maxmiliana Guttmana. Je nepochybně zajímavé, že Guttmanova výpověď pochází již z doby prvního Hofmanova zatčení v letech 1949-1950,⁵²⁷ kdy byl Guttman v pankrácké vazební věznicí jeho spoluvězněm. Hofman se mu na cele neprozřetelně svěřil a Guttman to následně sdělil vyšetřovatelům. Tehdy měl Guttman uvést, že Hofman řekl: „*Po zbavení mandátu lidoveckých poslanců, které vedl poslanec za lidovou stranu JANÁČEK. S touto skupinou měl Hofman spojení prostřednictvím pátera Nováka. Uvedená skupina se sešla několikrát v bytě Hofmana a poslední schůzka se konala za jeho nepřítomnosti. Po skončení této poslední schůzky všichni mimo jednoho odešli a ten počkal příchodu Hofmana a informoval ho o jejich jednání...*”⁵²⁸

Otázkou zůstává, proč StB tohoto svědectví využila až po 4-5 letech, když tehdy k jeho obvinění nestačilo...

7.2.2 Zatčení Viléma Schaffera a Ludmily Dvořákové

Dne 23. ledna 1954 byli v Praze zatčeni **Vilém Schaffer**⁵²⁹ a jeho příbuzná **Ludmila Dvořáková**.⁵³⁰ Oba zatkli, na žádost KS-MV z Karlových Varů, místní příslušníci KS-MV z Prahy a ještě v průběhu dne je převezli do karlovarské věznice k

---

⁵²⁶ Václav Blümel byl velmi důležitou osobou tzv. pražské Suchánkovy skupiny a právě jeho podepsané protokoly z vyšetřování přivedly do cel StB mnoho lidí. Podrobněji viz kap. Suchánek Stanislav a spol.

⁵²⁷ František Hofman byl zatčen 10. října 1949 spolu s Vladimírem Nesnídalem na žádost StB z Karlových Varů, kam byli po domovní prohlídce eskortováni. Hofman měl být vyslýchán ve spojitosti se dvěma schůzkami bývalých lidoveckých poslanců, které proběhly v jeho bytě v září 1948. Schůzky se měly účastnit kromě Hofmana i další významné osobnosti ČSL, jako Suchánek, Beránek, Cuhra, poslanci Janáček, Charvát, Fránek, Tomášek, Plesl, Novák a další. V této souvislosti byla 17. října vyslýchána i Hofmanova manželka Olga. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 1, Zpráva ze dne 8. října 1949, list 1, s. 1, resp. Dožádání ze dne 17. října 1949, list 2, s. 1

⁵²⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Návrh na zatčení ze dne 19. prosince 1953, list 1, s. 1

⁵²⁹ Několik dokumentů uvádí, že Vilém Schaffer byl zatčen v rámci akce FOLA. Bohužel bližší informace k akci chybí. Tato akce není zmíněna ani v návrhu na jeho zatčení, kde se u většiny zatčených vyskytuje. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Např. Žádost o výslech ze dne 15. března 1954, list 14, s. 1

⁵³⁰ Ludmila Dvořáková, roz. Mazánková. Nar. 1914, rozvedená, bezdětná. Bývalá majitelka parfumerie v Karlových Varech. Vzdálená příbuzná Viléma Schaffera a také katolička. Bez politické příslušnosti. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi ze dne 21. dubna 1954, list 21-23, s. 1-3

výslechům. Schaffer i Dvořáková byli zatčeni na základě výpovědi nedávno zatčeného Ladislava Kubišty.⁵³¹ Ten v jedné z výpovědí mj. uvedl, že: „... *Ludmila DVOŘÁKOVÁ vyjednala s SCHAFFEREM illeg. schůzky, které se uskutečnily. Na těchto schůzkách jsme projednávali program KDS. ...*“⁵³²

Z telefonních odposlechů z bytu Schafferových lze částečně dovodit, co se toho osudného dne stalo. Vilém Schaffer byl zřejmě zatčen na pracovišti či jinde mimo domov. Téhož dne byla rovněž za přítomnosti jeho manželky provedena první z domovních prohlídek v jejich bytě.⁵³³ Příslušníci StB, konající domovní prohlídku však pomlčeli o Schafferově zatčení jeho vystrašené nic netušící ženě. Teprve ve večerních hodinách, když se Vilém Schaffer nevrátil z práce, jeho manželka pochopila, že byl zatčen. Milada Schafferová však žila nadějí, že jeho zatčení je opět nesmyslné: „*poněvadž (manžel, pozn. autora) má čistý svědomí*“.⁵³⁴ Zkušenost z jeho posledního zatčení jí dávala určitou naději na jeho brzký návrat, ale doba byla již jiná.⁵³⁵ V následujících dnech, spolu s matkou Ludmily Dvořákové Bedřiškou Mazánkovou, hodně komunikovaly a snažily se zjistit osud svých nejbližších. Přes Bedřišku Mazánkovou se Milada Schafferová až na přelomu měsíce dozvěděla, že Ludmila Dvořáková je vězněna v Karlových Varech.⁵³⁶ O svém manželovi však zatím nevěděla zhora nic... Teprve 2. února 1954 obdržela úřední oznámení o manželově uvěznění v Karlových Varech.⁵³⁷

---

⁵³¹ Ladislav Kubišta byl zatčen 4. prosince 1953 také na základě rozhodnutí KS-MV z Karlových Var. Podrobněji viz kapitola Kubišta Ladislav a spol.

⁵³² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Návrh na zatčení ze dne 23. ledna 1954, list 1, s. 1

⁵³³ Protokolované domovní prohlídky v bytě Schafferových byly v souvislosti se zatčením V. Schaffera tři. Jedna v den jeho zatčení 23. ledna 1954, druhá až po jeho převezení zpět do Prahy 26. května 1954, kdy byly nalezeny uschované materiály a poslední 1. června 1954. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokoly o domovní prohlídce, listy 4-7

⁵³⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Příloha č. 5, Přepisy telefonních hovorů, Hovory ze dne 23. ledna 1954

⁵³⁵ Zatímco při Schafferově prvním zatčení měla ještě vcelku reálnou naději na intervenci ze strany členů vedení „obrozené“ ČSL, nyní tomu bylo jinak a naděje tohoto typu „vyššího“ zásahu již fakticky neexistovala.

⁵³⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Příloha č. 5, Přepisy telefonních hovorů, Hovory ze dne 2. února 1954

⁵³⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Příloha č. 5, Přepisy telefonních hovorů, Hovory ze dne 3. února 1954

Ve vyšetřovací vazbě v Karlových Varech strávili Schaffer i Dvořáková takřka tři měsíce, než byli 1. dubna 1954 oba opět převezeni k dalšímu vyšetřování do Prahy.

7.2.3 Akce „Orlice“ – zatýkání tzv. hradecké skupiny

První známá agenturní zpráva pojednávající o existenci tzv. hradecké skupiny KDS se objevuje již 4. listopadu 1953. Agent StB, který ji získal, při rozhovoru s lidovcem Tomášem Vlasákem⁵³⁸ uvedl: „Dostálek, býv. poslanec z Hradce Králové, který měl vésti protistátní skupinu v tamnějším kraji.“⁵³⁹ Vlasák v pozdějších výsleších v lednu 1954 zmínil i úvahy o personálním zastřešení vedení „pozvratové“ ČSL, směřující mj. k Janu Dostálkovi, kterého navrhl František Hofman jako možného kandidáta na tuto vedoucí funkci. I přes zamítavé stanovisko většiny členů skupiny to byla pro StB další důležitá informace směřující k Dostálkovi.⁵⁴⁰ Následné události v podobě zatýkání dalších lidovců na sebe nenechaly dlouho čekat.⁵⁴¹

Lednové zatčení Františka Hofmana bylo pro jeho přátele dalším varováním.⁵⁴² Všichni sice věřili, že nikdo z jejich zatčených přátel či kolegů nepromluví, ale vzhledem k výslechovým metodám StB, o nichž kolovaly hrozivé pověsti, se nedalo nic zaručit.⁵⁴³

---

⁵³⁸ Tomáš Vlasák byl o několik týdnů později zatčen v první vlně zatýkání Suchánkovy skupiny. Podrobněji viz kap. Suchánek Stanislav a spol.

⁵³⁹ Agent „Petr“ byl nasazený na Vlasáka ještě před jeho zatčením koncem listopadu 1953. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Agenturní zpráva ze 4. listopadu 1953, list 46

⁵⁴⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o výpovědi ze dne 28. ledna 1954, list 19-20, s. 2-3

⁵⁴¹ Na většinu Dostálkových přátel byli ještě před zatčením nasazeni agenti-informátoři. U samotného Jana Dostálka jejich existenci před zatčením předpokládáme, ale prameny pocházející z ABS jejich zprávy u Dostálka neobsahují. U JUDr. Sakrejdy to byli agenti „Petr“ a „Dostál“, kteří minimálně od druhé poloviny roku 1953 podávali o jeho činnosti zprávy na obvodním velitelství v Dobrušce. ABS, sv. sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Agenturní zprávy, např. list 138, 142 a další

⁵⁴² Jan Dostálek, stejně jako František Pups, vybídl ostatní ke skartaci vytvořených či vlastněných „protistátních“ materiálů, ale ne všichni to skutečně udělali. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zpráva neznámého data, září 1954, list 201, s. 3

⁵⁴³ Jan Dostálek ještě v pražské cele věřil, že jej Hofman svými výpověďmi poškodil teprve poté, když mu něco namíchali do jídla. Naopak byl přesvědčen, že mluvil jeden člen Suchánkovy skupiny, František Duška. Ten shodou okolností skutečně v roce 1953 podepsal spolupráci, ale dle zpráv ze spisu to nebyl on,

V květnu 1954 začalo plánování zatýkání tzv. hradecké skupiny KDS. Dne 4. května 1954 III. správa MV informovala KS MV v Hradci Králové ve věci KDS a vydala rozhodnutí o dalším postupu: „*Na základě prostudování vyšetřovacích materiálů zatčených dr. Suchánka, dr. Piesena a Hofmana, kteří se nachází ve vazbě KS MV Praha a na základě materiálu zatčeného Vaňka z KS MV Ústí n/L. doporučujeme, abyste k osobám Dostálka, dr. Sakrejdy a dr. Pupsy* [MUDr. Františka Pupsy – pozn. autora] *vyhodnotili veškeré poznatky z těchto materiálů a z vašich materiálů na KS MV. Po poradě se soudruhem krajským náčelníkem a vašimi vyšetřujícími orgány navrhněte likvidaci* (tj. zatčení – pozn. autora) *osob, o kterých vypovídá Suchánek, Piesen a Hofman společně s Vaňkem.*“⁵⁴⁴ Výpověď zatčeného lidovce Karla Vaňka významně doplňovala mozaiku StB o Dostálově „protistátní“ činnosti⁵⁴⁵ na Hradecku a spojovala jej s Vilémem Schafferem.⁵⁴⁶

Na základě výpovědí Suchánka a Hofmana hodlala StB před plánovaným zatčením nejprve proniknout prostřednictvím „získaného“ spolupracovníka do Dostálově blízkosti za účelem získání co nejpřesvědčivějších informací. V rámci důvodové zprávy se v návrhu na další opatření uvádí: „*Bod 2. Bude soustřeďován materiál, a to souběžně jak na JUDr. Sakrejdu, tak i na MUDr. Pupsy s cílem, že vhodnější bude zaverbován. Do 25. 6. zajistí Voldřich. Bod 3. Bude provedena verbovka jednoho z typů dle bodu 2 a to nejpozději do 1. 7. 1954.*“⁵⁴⁷ Získání spolupracovníků mezi Dostálovými přáteli se zjevně

---

kdo dodal informace StB o Dostálově a ostatních. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zpráva neznámého data, září 1954, list 198, s. 2

⁵⁴⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Zpráva pro KS MV, list 12

⁵⁴⁵ Dne 31. května 1954 byl u KS MV Hradec Králové založen spisový svazek „Dostálek“, který obsahoval veškeré informace o jeho dosavadní politické i „protistátní“ činnosti. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Zpráva o založení spisu, list 89

⁵⁴⁶ „*Na jedné ze schůzek v roce 1952 mně [Vaňkovi – pozn. autora] dal Schaffer najevo, že v kraji Hradec Králové existuje též krajské vedení KDS a že tato protistátní organizace je stejného složení jako naše organizace ústecká. Informoval mě, že jejím vedoucím je Dostálek. [...] Jak mě informoval Schaffer byly na ústředí v Praze kladeny požadavky, aby se Dostálek stal po provedení zvratu předsedou KDS v Československé republice.*“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Výpis z protokolu Karla Vaňka ze dne 7. dubna 1954, list 75

⁵⁴⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Důvodová zpráva, list 10

nepodařilo, neboť celá skupina „podezřelých protistátních živlů“ byla zatčena v rámci akce „Orlice“ v průběhu července 1954.⁵⁴⁸

Tab. č. 2 Přehled zatčení všech členů skupiny tzv. hradecké skupiny

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Dostálek Jan	1883	2. 7. 1954	Ano
Sakrejda Hugo	1908	2. 7. 1954	Ano
Pups František	1898	2. 7. 1954	Ne (/Ano)
Karas František	1902	21. 7. 1954	Ano
Pups Josef	1908	30. 7. 1954	Ne (/Ano)
Dvořák Josef	1901	4. 8. 1954	Ano

Jako první z této skupiny byli zatčeni 2. července 1954 v brzkých ranních hodinách ing. Jan Dostálek, JUDr. Hugo Sakrejda⁵⁴⁹ a MUDr. František Pups⁵⁵⁰.

Návrh na zatčení **Jana Dostálka** podala KS MV v Hradci Králové již 29. června 1954. V návrhu se uvádí, že důvodem pro jeho zatčení se stalo prostudování protokolárních výpovědí zatčených Františka Hofmana, Stanislava Suchánka a Viléma

⁵⁴⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, Telegram III. správě MV, list 225

⁵⁴⁹ JUDr. Hugo Sakrejda, nar. 1908, ženatý, 1 dítě. Bývalý soudce z povolání. Jeho strýcem byl JUDr. Mořic Hruban, významný dlouholetý prvorepublikový senátor a první zástupce ČSL ve vládě – oba lidovci byli přáteli ing. Jana Dostálka. Do ČSL vstoupil v roce 1935. Za války byl krátce členem Národního souručenství, ale působil i jako dopisovatel *Lidových listů*. Po válce byl určitou dobu šéfredaktorem lidoveckého deníku *Hlas*, ale nepohodl se s vedením listu a byl propuštěn. Poté přestal platit i členské příspěvky v ČSL. Po únoru 1948 se přestěhoval do Nového města nad Metují. Soudcem se stal v roce 1951 asi na 2 měsíce, než se „dobrovolně“ přesunul v rámci propagované podpory, jako mnoho úředníků té doby, do výroby a pracoval jako dělník na více místech. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 7. července 1954, list 21-24, s. 1-4 a dále Protokol o výpovědi ze dne 9. července 1954, list 25-27, s. 1-3

⁵⁵⁰ MUDr. František Pups, nar. 1898, ženatý, 2 děti. Nebyl politicky organizován. Původně pracoval jako praktický lékař v Kostelci nad Orlicí. Za války byl aktivním členem odboje. Po válce nastoupil jako odborný oční lékař v Praze. Od roku 1951 do zatčení působil jako lékař v OÚNZ v Rychnově nad Kněžnou a dlouhou dobu byl i osobním lékařem rodiny Dostálkovy a Sakrejdovy. Mezi jeho pacienty na oční klinice patřil i jeho další pozdější spoluobviněný – František Karas. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 7. července 1954, list 15-17, s. 1-3

Schaffera, zatčených KS MV Praha. KS MV v Hradci Králové navrhla, aby ing. Jan Dostálek byl zatčen, byla u něho vykonána domovní prohlídka a započalo se s vyšetřováním „v zájmu objasnění ilegální činnosti k jeho osobě“.⁵⁵¹ Rozkaz k Dostálkovu zatčení byl vydán 1. července 1954.⁵⁵²

Zatýkáci komando StB vtrhlo 2. července 1954 před sedmou hodinou ranní do Dostálkovy vily v Kostelci nad Orlicí.⁵⁵³ Dostálkovi příbuzní uvedli, že toho dne příslušníci StB nenechali Dostálka ani se obléci a musel stát po celou dobu domovní i osobní prohlídky, která ihned po jeho zajištění následovala.⁵⁵⁴ Zpráva KS MV o jeho zatčení mj. uvádí: „Dostálek klidně a ochotně odpovídal na dotazy orgánů a stále jen tvrdil, že je nevinen apod. Opakoval, že byl tak opatrný, že se s nikým ani nestýkal, že když šel do kostela, dával pozor na to, aby se s nikým nezastavil, aby prý se do ničeho nedostal.“⁵⁵⁵ Poté byl odveden do auta a převezen do Státní věznice v Hradci Králové. To bylo naposled, kdy jej členové rodiny viděli živého...

Po příjezdu do hradecké vazební věznice byl ing. Jan Dostálek (stejně jako všichni vězni) zaevidován, vyfotografován, bylo mu přiděleno vězeňské číslo a byl odveden do cely.⁵⁵⁶

Teprve oznámení z 8. července 1954 zasláné KS MV z Hradce Králové objasnilo Dostálkově choti i rodině pravý osud ing. Jana Dostálka: „Oznamuji vám, že váš manžel ing. Jan Dostálek se nachází ve vyšetřovací vazbě KS-MV Hradec Králové. Návštěvy a balíčky po dobu vyšetřování nejsou povoleny. Písemný styk je povolen 1x za měsíc.“⁵⁵⁷

---

⁵⁵¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Návrh na zatčení, list 1, s. 1

⁵⁵² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Rozkaz k zatčení, list 2, s. 1

⁵⁵³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Dostálek Jan – zatčení a domovní prohlídka, list 209

⁵⁵⁴ Uvádí to ve svých vzpomínkách Marie Tilschová. Na rozdíl od zprávy KS MV o zatčení, podle níž se prý převlékl a během prohlídky seděl. Archiv autora, Vzpomínky Marie Tilschové-Dostálkové a jejího manžela Jiřího Tilsche, rukopis

⁵⁵⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Dostálek Jan – zatčení a domovní prohlídka, list 210

⁵⁵⁶ Podrobněji o zatčení Jana Dostálka např. Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica 2/2012*, Praha 2012, s. 137-149; Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek*. Rigorózní práce na PedF UK, Praha 2006

⁵⁵⁷ Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Dopis z KS-MV Hradec Králové

Kvůli Dostálkovi se začala zajímat StB i o jeho oddanou hospodyně a rodinnou důvěrnici Janu Novákovou, řečenou Žanyňka, která v té době s rodinou bydlela v domě a byla i u Dostálkova zatčení.⁵⁵⁸ Oficiální protokol o jejím zatčení a výslechu ze strany StB se mi zatím nepodařilo v archivech bohužel nalézt, nicméně o okolnostech její nenadálé smrti stále v rodině panují pochybnosti.⁵⁵⁹

Velmi podobný průběh jako u Dostálka mělo i zatčení **Františka Pupsa**. Zatýkáci komando StB dorazilo k jeho domu v Kostelci nad Orlicí v časných ranních hodinách a po legitimování zahájilo domovní prohlídku. Zpráva o zatčení k němu uvádí: „...*S počátku, při domovní prohlídce se uvedený Pups choval ledově a možno říci povýšeně avšak později se umoudřil a při prohlídce nebylo kladeno žádných překážek.*“⁵⁶⁰ Také František Pups byl zatčen na základě informací z vyšetřování Hofmana, Schaffera a Suchánka.⁵⁶¹ Po skončení domovní i osobní prohlídky, jež trvaly až do pozdního odpoledne, byl František Pups odvezen do hradecké věznice KS MV a po zaevidování odveden do cely.

K zatčení **Hugo Sakrejdy** se bohužel nedochovala jako jediná z celé akce Orlice zpráva ze zatčení, ale lze oprávněně předpokládat, že jeho průběh byl velmi podobný, jako u obou předchozích zatčených.⁵⁶² Návrh na jeho zatčení byl podán i schválen tentýž den, zdroj informací o jeho protistátní činnosti byl totožný, jen zatčení proběhlo v jeho bydlišti

---

⁵⁵⁸ Určitou dobu (cca 14-21 dní) po Dostálkově zatčení byla příslušníky StB, dle výpovědi očitých svědků, odvezena i Jana Nováková. Tato žena měla při zatýkání uschovat Dostálkovy paměti, které za pomoci své dcery Zdislavy v posledních letech napsal a o něž prý měla StB velký zájem. Po svém zmizení byla koncem srpna Jana Nováková nalezena mrtvá v nedalekém, velmi mělkém potoce. Jako oficiální příčina její smrti byla rodině Dostálkově oznámena sebevražda. Zdislava Juklová-Dostálková (dcera Jana Dostálka) ji musela na policii identifikovat. Archiv autora, Vzpomínky MUDr. Zdislavy Kasalové-Juklové – záznam rozhovoru

⁵⁵⁹ Jednalo se o hluboce věřící katoličku, u níž sebevražda z principu hrubého porušení pátého přikázání „Nezabiješ“ nepřípadala takřka v úvahu. Archiv autora, Vzpomínky MUDr. Zdislavy Kasalové-Juklové – záznam rozhovoru

⁵⁶⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva o zatčení ze dne 2. července 1954, list 36-37, s. 1-2

⁵⁶¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Návrh na zatčení ze dne 29. června 1954, list 1, s. 1

⁵⁶² Jedinou informací po skončení zatýkání byla informace, že akce Orlice proběhla, všechny plánované osoby byly zatčeny a nebyl nalezen žádný kompromitující materiál. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10 Orlice, Zpráva ze dne 2. července 1954, list 225, s. 1

v Novém Městě nad Metují. Sakrejda byl také po osobní a domovní prohlídce odvezen přímo do hradecké věznice KS MV.⁵⁶³

Dne 15. července 1954 byla předvolána k podání svědectví Sakrejdova manželka Zdeňka. Ta byla přítomna u některých rodinných akcí, které StB pojala se zpožděním jako „ilegální“ schůzky, např. oslava Dostálkových sedmdesátých narozenin v roce 1953.⁵⁶⁴ Naštěstí ji StB neobvinila,⁵⁶⁵ jako to udělala u Ludmily Dvořákové či Milady Schafferové, jejichž „provinění“ nebylo o mnoho větší.

Předposledním zatčeným ze skupiny Orlice se stal PhDr. František Karas,⁵⁶⁶ zadržený příslušníky StB 20. července 1954 ve svém bytě v Praze-Modřanech v pozdních večerních hodinách, na základě příkazu KS MV v Hradci Králové. Během důkladné domovní prohlídky se bohužel podařilo nalézt příslušníkům StB některé uschované „protistátní“ dokumenty KDH, které Karas upravoval a především nestačil zničit.⁵⁶⁷ O jejich držení Karasem StB zjevně věděla, protože na začátku zatčení jej prohlídku konající orgánové" žádali, aby dobrovolně vydal protistátní materiál.⁵⁶⁸

Po domovní i osobní a prohlídce byl rovnou odvezen k ostatním členům skupiny do věznice KS MV v Hradci Králové, kam dorazili v ranních hodinách 21. července. Karas byl začten na základě výpovědi Huga Sakrejdy a Františka Pupse. Ve svém návrhu na

---

⁵⁶³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Návrh na zatčení ze dne 29. června 1954, list 1, s. 1

⁵⁶⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 15. července 1954, list 15-20, s. 1-6

⁵⁶⁵ V této zprávě StB se uvádí, že Zdeňka Sakrejdová byla ponechána na svobodě díky tomu, že je matkou devítiletého dítěte a že uvedla, že je v jiném stavu. Tato shovívavost státních orgánů nebyla častým jevem. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10 Orlice, List Sakrejda Hugo JUDr., list 220, s. 1

⁵⁶⁶ PhDr. František Karas, nar. 1902, ženatý, 4 děti. Lingvista, ministerský úředník. Před válkou působil na ministerstvu školství a později i ministerstvu lidové osvěty. Do února 1948 vykonával funkci vrchního odborového rady ministerstva informací. Rok pracoval jako archivář a „pro svůj nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení“ byl v dubnu 1950 zatčen a převezen do tábora nucených prací (dále jen TNP). Zde se mu výrazně zhoršil zdravotní stav a musel být operován. Počátkem roku 1951 byl propuštěn do (invalidního) důchodu. Po roce 1945 vstoupil i do ČSL. Zde předsedal místní organizaci v Praze Modřanech a byl i členem okresního výboru ČSL za Prahu-jih a ONV za tutéž oblast. V roce 1949 uprchl jeho nejstarší syn Josef do zahraničí, čímž zbývajícím členům rodiny výrazně zkomplikoval situaci. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Protokol o výpovědi ze dne 9. srpna 1954, list 30-35, s. 1-6

⁵⁶⁷ Ke vši smůle toho dne měl ještě František Karas u sebe v kapse jeden protistátní leták, na který mu při osobní prohlídce také přišli...

⁵⁶⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva o zatčení ze dne 21. července 1954, list 38, s. 1

zatčení měl mj. uvedeno, že: „byl členem protistátní skupiny Křesťansko demokratického hnutí...“⁵⁶⁹

StB se do Karasova domu pro zbylé protistátní dokumenty ještě vrátila při další domovní prohlídce dne 23. července 1954 a našla je ukryté na půdě.⁵⁷⁰

Dne 30. července 1954⁵⁷¹ byl StB zatčen jako poslední podezřelý JUDr. **Josef Pups**.⁵⁷² V návrhu na jeho zatčení se překvapivě objevují názvy obou hnutí vedle sebe: „zúčastnil se ilegální schůzky představitelů hradecké skupiny Křesťansko-demokratického hnutí a pražské skupiny Křesťansko-demokratické strany.“⁵⁷³

Byl zatčen v místě bydliště ve Strakonících, komandem z Českých Budějovic na základě vyžádání KS MV z Hradce Králové. Příslušníci StB Josefa Pupsa zatkli v odpoledních hodinách přímo v jeho kanceláři a odvezli do jeho bytu, kde provedli domovní prohlídku.⁵⁷⁴ Po jejím skončení byl Josef Pups dopraven přímo do věznice KS MV v Hradci Králové.

Zde je nutno poznamenat, že pár dní poté byl 4. srpna 1954 zatčen ještě **Josef Dvořák** v Novém Městě nad Metují,⁵⁷⁵ na základě výpovědi vězňů Hugo Sakrejdy a Františka Pupsa. Dvořák byl původně také brán jako člen Dostálkovy tzv. hradecké

---

⁵⁶⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Návrh na zatčení ze dne 20. července 1954, list 1, s. 1-2

⁵⁷⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Protokol o výpovědi ze dne 11. srpna 1954, list 40, s. 5

⁵⁷¹ Tento časový údaj zatčení Josefa Pupsa je již správný (byť některé dokumenty uvádějí i datum 31. července 1954). Ve svých předchozích pracích uvádím, že to bylo již dne 6. června 1954, což je bohužel špatně. Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica 2/2012*, Praha 2012, s. 137-149, resp. 140; Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek*. Rigorózní práce na PedF UK, Praha 2006

⁵⁷² JUDr. Josef Pups, nar. 1908, ženatý, 1 dítě. Právník, bratr MUDr. Františka Pupsa. Bez politické příslušnosti. Do zatčení byl vedoucím podnikového sekretariátu n. p. Vlnařské závody a fezární ve Strakonících. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o výpovědi ze dne 13. srpna 1954, list 12-15, s. 1-4

⁵⁷³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Návrh na zatčení ze dne 26. července 1954, list 1, s. 1

⁵⁷⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva o zatčení ze dne 31. července 1954, list 41-42, s. 1-2

⁵⁷⁵ ABS, sv. V-413 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Dvořák Josef a společníkům (dále jen Skupinový spis Dvořák Josef a spol.), Osobní spis Dvořák Josef, Rozkaz k zatčení ze dne 4. srpna 1954, list 1, s. 1

skupiny, protože se účastnil dle výpovědi aktivně jako host společných setkání i tvorby protistátních dokumentů.⁵⁷⁶

7.2.4 Zatčení Milady Schafferové

Poslední zatčenou a obviněnou osobou v rámci skupiny se stala **Milada Schafferová**.⁵⁷⁷ Příslušníci StB ji zatkli krátce po poledni 29. září 1954⁵⁷⁸ přímo na pracovišti a odtud ji rovnou odvezli do ruzyňské věznice KS MV v Praze. Teprve poté u ní doma provedli za přítomnosti tety Vilemíny Němečkové další domovní prohlídku.⁵⁷⁹

Schafferová byla zatčena na základě výpovědi svého manžela, Ludmily Dvořákové a Karla Vaňka, kteří do protokolů uvedli, že byla zasvěcena do protistátní činnosti svého chotě.⁵⁸⁰ Obvinění Schafferové zejména prostřednictvím vynucené výpovědi jejího manžela a následné zatčení patří mezi nejsmutnější kapitoly v rámci této skupiny.⁵⁸¹

Největší dopad tohoto aktu byl na jediné dítě manželů Schafferových – šestiletého syna Jana, který po nečekané ztrátě otce přišel po půlroce, bez rozloučení i o matku. Aby dítě nebylo předáno do státní péče, vzala si jej ještě téhož dne k sobě zmíněná příbuzná Vilemína Němečková do opatrování.⁵⁸²

---

⁵⁷⁶ V průběhu vyšetřování StB změnila názor a zařadila jej jako vedoucího jiné, napojené regionální protistátní skupiny KDS, fakticky z jeho blízkých vytvořila novou hradeckou skupinu KDS. Podrobněji viz kap. Dvořák Josef a spol.

⁵⁷⁷ Milada Schafferová, roz. Sýkorová, nar. 1904, vdaná, 1 dítě. Bankovní úřednice a řadová členka ČSL od roku 1945 do roku 1948. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schafferová Milada, Protokol o výpovědi ze dne 8. října 1954, list 12-13, s. 1-2

⁵⁷⁸ Zpráva o zatčení uvádí datum 30. září, zatímco ostatní dokumenty k zatčení uvádějí shodně 29. září 1954. Dřívější datum je pravděpodobnější, neboť se na něj vážou i další události, např. převzetí syna Jana Vilemínou Němečkovou, které nemohlo proběhnout před zatčení Schafferové.

⁵⁷⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva o zatčení ze dne 30. září 1954, list 66, s. 1

⁵⁸⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Milada Schafferová, Návrh k zatčení ze dne 25. září 1954, list 1-2, s. 1-2

⁵⁸¹ Obdobný mechanismus byl StB praktikován často. V rámci námi popisovaných procesů se vyskytl např. i ve skupině KDS z Ústí nad Labem – Vaněk a spol. – Jiří Laube - Marie Laubová. V Suchánkové skupině se tento mechanismus vyskytl také, ale ve spisu Piesenova strýce Františka Nováka je uvedeno, že JUDr. Marie Piesenová byla v té době vedena jako obviněná, ale byla nakonec propuštěna na svobodu.

⁵⁸² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Prohlášení ze dne 29. září 1954, list 67, s. 1

7.3 Vzniklé protistátní dokumenty

Mezi nejčastější obvinění provázející činnost většiny důležitějších skupin KDS typicky patřilo vytváření politických programů, instrukcí, směrnic, prohlášení, protistátních letáků, a také jejich distribuce, nebo pouhé seznámení se s nimi.

Každý významnější lidovec měl u sebe doma i podklady pro jejich možné vytvoření – organizační řád a politický program ČSL. Většinou jak ty předválečné, tak ty poválečné. Tyto základní dokumenty bývaly často doplněny papežskými encyklikami jako *Quadragesimo anno*, *Rerum novarum* a dalšími publikacemi, na něž se často odkazovaly.⁵⁸³

Nehledě na to, že obvinění byli velmi často lidé, kteří se již dříve aktivně podíleli na jejich tvorbě a považovali to za standardní záležitost, která patří k práci běžného politického činitele. Dokazují to i výsledky domovních prohlídek, během nichž byly tyto běžně stranické dokumenty u mnoha členů ČSL nalézány. Leckdy docházelo nečekaně i na jejich zabavování, neb byly shledány nebezpečnými a stávaly se i předměty doličnými.⁵⁸⁴ Nepochybně nejčastěji zabavovaným lidoveckým dokumentem po roce 1948 byl Organizační řád ČSL z roku 1946.⁵⁸⁵

Nově vytvářené instrukce, stanovy a programové body z „předúnorových“ většinou vycházely, resp. nahrazovaly či vypouštěly již nehodící se články. O nich pak členové každé skupiny mezi sebou na „ilegálních“ schůzkách obvykle diskutovali v intencích zvažovaného vzniku nového politického subjektu. Tu a tam to bylo doplněno úvahami o možných kandidátech na funkce v rámci organizační struktury.

Nejinak tomu bylo i u Suchánkovy či Schafferovy skupiny a mnoha dalších. Členové Schafferovy skupiny po informaci od Františka Hofmana, že Stanislav Suchánek

---

⁵⁸³ Mezi tyto publikace patřil i *Křesťanský solidarismus* od Antonína Pimper, který stále ještě oslovoval řadu lidoveckých politiků. Pimper, Antonín: *Křesťanský solidarismus*. ČAT Universum, Praha 1946

⁵⁸⁴ Na druhou stranu se díky tomu mnohé tyto dokumenty dochovaly v dobrém stavu a badatelům ze svého obsahu jasně ukazují, jak paranoidní vyšetřovatelé StB při jejich posuzování byli.

⁵⁸⁵ Lze jej mj. nalézt i mezi předměty doličnými např. u Suchánkovy skupiny.

byl zatčen, vypracované dokumenty většinou zničili.⁵⁸⁶ Tedy až na Františka Karase, u něhož většinu upravovaných dokumentů skupiny i jeho vlastních, StB našla.⁵⁸⁷ Hugo Sakrejda, své dokumenty jen zakopal, ale naštěstí je zničila krátce po jeho zatčení manželka Zdeňka.⁵⁸⁸

7.3.1 Program KDS

Jeden z prvních programů KDS dával dohromady ještě Bedřich Hostička, který s ním, kromě Václava Wágnera a Antonína Kozla měl dle výpovědí seznámit i Viléma Schaffera. Hostička vyšetřovatelům sdělil, že jím vypracovaný program byl: „*počátečním ideovým programem 'Křesťansko demokratické strany' a byl svým obsahem nástinem činnosti KDS po zvratu lidově demokratického zřízení.*“⁵⁸⁹

Schaffer ale nejprve ve výsleších trval na tom, že program vypracoval jen on sám.⁵⁹⁰ Teprve na základě delšího naléhání vyšetřovatelů a předkládání výpovědí ustoupil a podepsal tuto verzi: „... *Původní 'program' ilegální KDS, který vypracoval odsouzený Bedřich HOSTIČKA a odeslal prostřednictvím bývalého opata řeholního kláštera v Praze – Břevnově Jana OPASKA do Vatikánu mě HOSTIČKA, s kterým jsem byl do jeho zatčení v polovině roku 1949 ve spojení při budování ilegální KDS, skutečně dal začátkem roku 1949 přečíst. S obsahem 'programu' vypracovaného HOSTIČKOU jsem však nesouhlasil, protože neobsahoval žádné konkrétní úkoly pro činnost ilegální KDS. Proto jsem*

---

⁵⁸⁶ František Pups všechny své dokumenty na základě Hofmanova varování zničil. Dle protokolu měl i on informovat ostatní, že by tak měli učinit. Tato informace se ale nepochybně nedostala k Františku Karasovi. Při svém výsledku Pups mj. vyšetřovatelům naznačil, že Sakrejda má své „protistátní“ dokumenty možná někde zakopané. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 4. října 1954, list 53, s. 17

⁵⁸⁷ V žádném nalezeném protistátním dokumentu, který byl součástí svazku V-612 MV není uvedena KDS, ale vždy jen KDH.

⁵⁸⁸ StB při domovní prohlídce nalezla v septiku již jen jejich poškozené zbytky. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 15. července 1954, list 19, s. 5

⁵⁸⁹ Schaffer při setkání s Hostičkou uvedl, že jeho program je spíš nějaké prohlášení a že nesouhlasí s jeho obsahem. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 26. dubna 1954, list 6, s. 6

⁵⁹⁰ Oba přátelé se snažili před vyšetřovateli krýt vícekrát.

vypracoval 'program' nový, který byl základem činnosti ilegální KDS, ..."⁵⁹¹ Zde je nutné akcentovat snahu většiny vyšetřovaných nezatáhnout do tohoto další osoby. Teprve později z výsledků vyplynulo, že Schaffer dodal do již vytvořeného programu jen některé části.

V rámci tohoto mechanismu také Schaffer zpočátku uváděl, že i přesto, že byly na různých „ilegálních“ schůzkách projednávány zásady a myšlenky nového programu, nebyl nikdy vypracován písemně.⁵⁹² Jediné písemné dokumenty měly pocházet od tzv. hradecké skupiny, např. svolání, o němž věděl, že jej má StB k dispozici. Teprve později přiznal i možnost existence písemné varianty programu a svou participaci na něm. Program jako takový dávala dohromady spíše Suchánkova skupina, zejména Jiří Piesen. Ten jej také ukryl a díky zničení Františkem Novákem se zachovaly jen charakteristiky jeho obsahu.

Program měl vznikat v období mezi rokem 1948 a jarem roku 1949. Zachovaly se z něj jen přibližné charakteristiky, které je možné nalézt zejména v protokolech Piesena a Suchánka. Piesen měl při jeho tvorbě vycházet mj. i z Masarykovy *Světové revoluce*. K jeho obsahu např. uvádí: „*Tento ideový program byl shrnut do třech částí.*

V první části hospodářské, se v programu mluvilo o tom, že při jeho realizování je nutno vycházet ze zásad prvního znárodnění z roku 1945. Bylo to myšleno tak, že měl být znárodněn jen těžký a klíčový průmysl a na druhé straně jsme razili zásadu soukromé kapitalistického podnikání v rozsahu dekretu z roku 1945.

V politické části pro podchycení členstva, měla být prosazována zásada t. z. rodinné mzdy, t. j. že měly být mzdy pro pracujícího jednoho člena rodiny tak vysoké, aby uživil svoji mzdou celou rodinu.

A v poslední části náboženské bylo v programu hovořeno o zavedení náboženské výchovy do škol.”⁵⁹³

---

⁵⁹¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 4. května 1954, s. 3

⁵⁹² Absurdita celého konstruktů je zde nasnadě – je velmi těžké si představit, že by zásadní dokument pro vznik nové politické strany byl uložen pouze v mysli hlavního představitele, který by jeho jednotlivé body probíral se svými bývalými stranickými kolegy a na základě těchto rozhovorů upravoval svou představu... ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 5. 5. 1954, s. 3

⁵⁹³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 4. února 1954, list 12-13, s. 2-3

Oba autoři, právníci, vycházeli ze zkušeností svého oboru a Piesen k programu ještě po chvíli dodal: *"V programu byla doložka o tom, že tam, kde stát vystupuje ve sféře soukromého práva, má být postaven na roveň prostému občanu. Jinak tato doložka rozebrána měla význam ten, že eventuelní spory mezi státem a občany o soukromé právo, by bylo řešeno před soudy a nikoliv správními úřady Celkový, námi vypracovaný ideový program lidové strany, lišil se ve všech bodech s programem, který byl vydán po roce 1948 vládními činiteli..."* Dle Piesenova tvrzení měl program cca 10 listů.⁵⁹⁴

Program rozebíraný hradeckou skupinou měl být postaven na základě „předúnorového“ programu ČSL. Úvahy nad ním byly obsahem schůzek a v protokolech jsou psány paralelně se směrnicemi. Nicméně v průběhu času se program a směrnice slily v jedno. František Pups k tomu uvedl: *„Tyto 'směrnice' jsme chtěli po uskutečnění zvratu lidově demokratického zřízení uveřejnit jako 'program' 'křesťansko demokratické strany' a současně měly být 'programem' 'budoucí' vlády.“*⁵⁹⁵

Mezi další programy vzniklé v souvislosti s úvahami o KDS je dobré uvést i další politický program, který vytvořen v rámci skupin spojovaných s tzv. Zelenou internacionálou, zejména se skupinou Kostohryz a spol.⁵⁹⁶

7.3.2 Dodatky k programu

Některé body k programu měl probírat Vilém Schaffer i s ústeckou skupinou Karla Vaňka, která oba body vypracovala. Společně se měli podílet na vypracování některých bodů, jež měly být součástí programu. Jedná se o dva body – Školství a osvěta,⁵⁹⁷ a také rozsáhlejší Zemědělství.⁵⁹⁸ Ten první se zabýval zejména depolitizací školství, návratem křesťanské výchovy, a také odstraněním uniformity tehdejšího jednotného školství. Bod k

---

⁵⁹⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 4. února 1954, list 13, s. 3

⁵⁹⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 8. října 1954, list 57, s. 4

⁵⁹⁶ ABS, sv. V-2300 Skupinový spis Kostohryz Josef a spol., Operativní podsvazek č. 1, Závěrečná zpráva ze dne 8. října 1951, list 34-39, s. 1-6

⁵⁹⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Školství a osvěta, list 163-164, s. 1-2

⁵⁹⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Zemědělství, list 167-171, s. 1-5

zemědělství se soustředil zejména na návrat soukromě hospodařícího rolníka a vrácení zemědělského majetku.

7.3.3 Organizační řád⁵⁹⁹

Organizační řád pro budoucí stranu byl vypracován Jiřím Piesenem za přispění Stanislava Suchánka. Piesen vypověděl: „*Krom toho jsem vypracoval organizační řád, k němuž jsem měl vypracovaný náčrt již z roku 1947. Tento organizační řád jsem dohotovil v roce 1949 a v roce 1952 jsem ho společně se starými papíry odvezl do Jiren ke tchýni na zátop.*“⁶⁰⁰

I přes toto původní autorovo tvrzení, že měl být organizační řád zničen, byl Piesen donucen v průběhu dalšího vyšetřování přiznat, že jej jen uložil u své příbuzné, kde jej také StB později při nařízené domovní prohlídce našla.⁶⁰¹

Organizační řád je rozsáhlý dokument o délce 36-ti stran, který obsahuje 4 oddíly a 166 paragrafů. Podchycuje základní organizační mechanismy fungování nové strany – v podstatě se jedná nejen samotný organizační řád, ale i volební a jednací řád. Dokument vychází jednoznačně z organizačního řádu ČSL z roku 1946.⁶⁰²

V prvním bodu charakterizuje potenciálního člena strany a je z něj poznat, že základ byl vytvořen již před rokem 1948. Uvádí zde: „*Členy X mohou být občansky spolehlivé čl. státní příslušníci, slovenské národnosti, starší, starší 16 let, kteří usilují o to, uvést křesťanský světový názor v život ve formě lidové k socialismu spějící demokracie.*“⁶⁰³ Dokument s názvem *Organizační řád*, který se nachází ve spisech Suchánkovy skupiny, je ale opis. Uvádí to malá poznámka na konci dokumentu, a dokazuje to také umístěná

⁵⁹⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Doličný materiál, Organizační řád, list 1-36

⁶⁰⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 4. února 1954, list 15, s. 5

⁶⁰¹ Organizační řád byl uschován u Piesenovy tchýně Emilie Veverkové mezi notami. Zde jej také StB při následné domovní prohlídce, která proběhla hned po přiznání tohoto faktu. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 22. dubna 1954, list 146-147, s. 1-2; resp. Žádost o provedení domovní prohlídky ze dne 22. dubna 1954, list 140, s. 1

⁶⁰² Tento Organizační řád se také nachází v rámci doličného materiálu ve spinovém spise Suchánkovy skupiny. *Organizační řád Československé strany lidové*. ČAT, Praha 1946

⁶⁰³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Doličný materiál, Organizační řád, list 1

účelová vysvětlivka za hlavními paragrafy s tímto textem: „*Označení X strany znamená Československou stranu lidovou nebo Křesťansko demokratickou stranu, která měla započítí svou činnost po předpokládaném zvratu.*”⁶⁰⁴

Jedná se o jediný kompletně dochovaný protistátní dokument vytvořený Suchánkovou skupinou a s vysvětlivkou od StB.

7.3.4 Provolání⁶⁰⁵

Dvoustránkové provolání s nadpisem „*Občané, Češi a Slováci*”⁶⁰⁶ pochází z dílny hradecké skupiny (Obrazová příloha, obr. 9-10),⁶⁰⁷ nalezené v bytě Františka Karase.⁶⁰⁸ V protokolovaných výsledcích Františka Pupsa je jazykem vyšetřovatelů popsáno takto: „*'provolání', které je v podstatě protistátním letákem, jsme hrubým způsobem hanobili lidově demokratické zřízení a Komunistickou stranu Československa.*”⁶⁰⁹

Provolání v podstatě uvádí Křesťansko-demokratické hnutí a tvrdě kritizuje stávající komunistický režim. Hovoří o nové republice, kde mají dominovat pozitivní demokratické hodnoty. Předpovídá nutnost celkové obnovy státu a jeho vyvedení ze současného socialistického hospodářského experimentu. Ve 12 bodech uvádí základní principy, na nichž by takto deklarovaná společnost měla stát. Většina zde uváděných hodnot není zas tak revolučním požadavkem, vč. návratu soukromého vlastnictví, byť bez zmínky o revokaci znárodnovacích dekretů. Mluví se zde zejména o principech a právech nové společnosti. Pravděpodobně nejzávažnější a pro komunisty nejpovážlivější je bod

---

⁶⁰⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Doličný materiál, Organizační řád, list 36

⁶⁰⁵ Mezi dokumenty se nachází kromě provolání také proklamace, ale jedná se o obsahově identický dokument. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Provolání, list 8-9

⁶⁰⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Provolání, list 4-5

⁶⁰⁷ Provolání vypracovali zejména František Pups a Jan Dostálek. Ostatní členové skupiny jej na setkání měli jen připomínkovat a poté schválit. Např. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 31, s. 5

⁶⁰⁸ Bráno z pohledu obsahu jmenovaných dokumentů, byla úloha Františka Karase čistě okrajová. Karas byl požádán pouze o finální jazykovou úpravu všech dodaných textů (provolání a směrnice). ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Protokol o výpovědi ze dne 6. září 1954, list 44, s. 1

⁶⁰⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 31, s. 5

č. 11, kde se uvádí: „*Trváme na tom, aby [...] 11. byli spravedlivě potrestáni funkcionáři komunistické strany, členové akčních výborů, členové SNB, STB, udavači, dále všichni, kdož jako vězeňští dozorcí, vyšetřující prokurátoři, soudci z povolání i z lidu porušili zásady lidskosti, jakož i všichni, kteří slovem nebo tiskem hlásali zásady marx-leninismu.*“ O tom, jak tento bod „nadzvedl“ i vyšetřující, vypovídá ironická otázka vyšetřovatele, směřovaná na jeho tvůrce Huga Sakrejdy, který se v této souvislosti zeptal, zda: „*byla vypracována v zásadách Masarykovského humanismu...*“⁶¹⁰

Celý dokument je sice prodchnut kritikou stávajícího režimu, od nešvarů vládnoucí garnitury, přes úpadek mravních hodnot národa, po chřadnoucí hospodářství, ale 11. bod je jednoznačným se vymezením vůči všemu, co nastalo po roce 1948.

Provolání končí odkazem na směrnice č. 1-3, které členové skupiny hodlali také uveřejnit. Podepsána je Národní Rada Křesťansko-demokratického hnutí Čechů a Slováků.⁶¹¹ Zmíněnou Národní radu měla tvořit většina členů Schafferovy, ale i část Suchánkovy skupiny.⁶¹²

Provolání i další dokumenty jsou uzavírány oblíbeným heslem křesťanských politiků „*Pro Boha a Vlast!*“.

Mezi nalezenými dokumenty se nachází i druhá, mírně upravená varianta téhož svolání s tím, že je podepsáno nikoli Národní radou, ale Ústředním výborem Křesťansko-demokratického hnutí Čechů a Slováků.⁶¹³ Členy obou orgánů měli být Sakrejda, Dostálek, Dvořák, František Pups, Schaffer, Suchánek a Karas.⁶¹⁴

---

⁶¹⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 44, s. 4

⁶¹¹ Agent z Dostálkovy cely k Národní radě vypověděl: „*Národní radou se jejich protistátní organizace jmenovala proto, že nebyli a nechtěli vystupovati jako jediná strana, nýbrž jako lidovci, agrárníci a národní demokraté. To měla sjednávat Praha. Označení Národní rada pro stranu lidovou by byl nesmysl a neodpovídala by poměrům po první světové válce a v zahraničí.*“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 20. srpna 1954, list 209, s. 1

⁶¹² Kromě Františka Pupse se na vytvoření „Svolání“ podíleli Hugo Sakrejda a Jan Dostálek. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 8. října 1954, list 58, s. 5

⁶¹³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Svolání, list 77-78, s. 1-2

⁶¹⁴ Krom toho ještě měl existovat užší výbor KDĽ, který měl vést Dostálek a jeho členy měli být Fr, Pups, Hofman, Suchánek Schaffer a Sakrejda. Výbor měl být později doplněn do počtu 9 členů. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 48-49, s. 8-9

7.3.5 Směrnice

Dalšími a ještě důležitějšími protistátními dokumenty, pocházejícími rovněž z dílny tzv. hradecké skupiny, byly směrnice č. 1-3. I tyto byly nalezeny příslušníky StB v bytě Františka Karase.⁶¹⁵

Každá směrnice (původně vyhláška), představuje krátký 1-2 stránkový dokument, místy s přílohami, který pokrývá určitou oblast veřejného života, kde je nutno změnit nastavené mechanismy. Na všech je podepsána opět Národní Rada Křesťansko-demokratického hnutí Čechů a Slováků. Stejně jako Provolání jsou i tyto směrnice psány v čistě antikomunistickém duchu, jen u směrnic je rétorika možná ještě ostřejší. Směrnice měly být využity k zajištění právního pořádku pro celé území ČSR.

Významným rysem navržených směrnic je fakt, že i přes veškerou kritiku nových poměrů nehodlají nastavit totožný systém jako před rokem 1939, zejména v oblasti hospodářské a vlastnické, ale více se zaměřují na ten po roce 1945.

Na jejich vzniku se kromě trojice František Pups, Hugo Sakrejda a Jan Dostálek podíleli i další členové skupiny: hospodářskou část směrnic vypracovával Josef Pups, Josef Dvořák měl uspořádat oblast peněžnictví a pojišťovnictví a Hugo Sakrejda soudnictví a právní věci.⁶¹⁶

Směrnice a jejich přílohy byly vypracovány mezi roky 1951-1953.⁶¹⁷ Během jejich projednávání byly v Praze přes Františka Hofmana dodány ke shlednutí i Stanislavu Sucháňkovi.⁶¹⁸

---

⁶¹⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 24. července 1954, list 20-21, s. 3-4

⁶¹⁶ Jan Dostálek neměl žádnou vyhrazenou oblast, jen prý diktoval návrhy či podněty a František Pups to zapisoval... Později se ale František Pups přeci jen přiznal k autorství nemalé části směrnic, nikoli jen bodu ke zdravotnictví. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 32, s. 6

⁶¹⁷ Tento údaj je z výsledků nepochybně hlavního autora Františka Pupse. František Karas uvádí vytvoření směrnic mezi lety 1951-1952. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 4. října 1954, list 43, s. 6

⁶¹⁸ Provolání a směrnice byly vyhotoveny ve čtyřech exemplářích. Jednu měl František Pups, druhou Hugo Sakrejda, třetí František Karas a čtvrtá kopie byla poskytnuta Františku Hofmanovi.

Směrnice č. 1⁶¹⁹ se ve třinácti bodech věnuje zejména otázkám politických zastupitelstev. Odmítá cokoliv komunistického, včetně veřejné symboliky (znaky, obrazy, sochy apod.), hlásá návrat stavu všech úrovní zastupitelstev před rok 1948, co se týče personálních agend, tak preferuje návrat původně zvolených zástupců, kteří byli zvoleni v roce 1946. Tedy mimo komunistů, nebo osob, které „se zapletly“ s komunistickým režimem. Dále směrnice vyžaduje nezbytné propuštění všech politických vězňů (nekomunistů) z nápravných zařízení všech typů, kteří byli po roce 1948 odsouzeni i návrat všech nuceně vystěhovaných.⁶²⁰ Také vyžaduje okamžité zajištění funkcionářů KSČ, zejména členové SNB a StB. SNB má být přejmenován na Čs. policii a mají být do svých postů vráceni „vyhození“ lidé po roce 1948. Legislativa má navazovat dočasně na tu stávající, nicméně má odpovídat výkladu dle ústavy z roku 1920. Tato směrnice měla být vypracována především Sakrejdu a Dvořákem v roce 1952.⁶²¹

Směrnice č. 2⁶²² se v sedmi bodech věnuje především hospodářským otázkám a provedeným znárodňovacím a kolektivizačním aktům. Ve značné míře je ruší, případně s úpravou ponechává v rámci nějakého dočasného mezistavu do úplného vyřešení. Jsou zde upravovány základní mechanismy fungování v oblasti zemědělství, lesnictví, bankovního sektoru, pojišťovnictví, podniků. Tato směrnice měla být vypracována především Františkem Pupsem.⁶²³

Speciální kapitola ukládá zřízení delimitačních (restitučních) komisí s cílem připravit návrat majetku původním vlastníkům.⁶²⁴ Poslední kapitola vyžaduje odstranění vázaného hospodářství.

Příloha ke Směrnici č. 2⁶²⁵ představuje rozpracovaný návod, jak provádět restituice. Předpokládá vznik restituční listiny, která bude základem budoucích restitucí.

---

⁶¹⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Směrnice č. 1, list 11-12, s. 1-2

⁶²⁰ Komunisty těmito zákony odsouzené ve vězení ponechává.

⁶²¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 45, s. 5

⁶²² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Směrnice č. 2, list 13-14, s. 1-2

⁶²³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 45, s. 5

⁶²⁴ V otázce názoru na vracení podniků původním majitelům se skupiny lišily. Zatímco v Suchánkově skupině zazněl názor, že by bylo vhodné vracet státem znárodněné podniky do velikosti 50-ti zaměstnanců, tak u hradecké skupiny to bylo až 500 zaměstnanců bývalým majitelům. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 27. září 1954, list 36, s. 7

Dále řeší ve vyšším detailu oblasti související s převodem zestátněného majetku. Tato příloha je v podstatě nejméně politický dokument a měl ji v podstatě vypracovat sám Josef Pups.⁶²⁶

Směrnice č. 3⁶²⁷ se v šesti bodech zabývá návratem občanských práv a svobod v zemi. Zabývá se zejména těmito oblastmi – soudnictvím (odpolitizování, rovnost před zákonem), sdružováním (zájmová sdružení), sociálním zákonodárstvím, právem na vzdělávání a svobodnou volbu povolání, zdravotnictvím (vč. soukromého), svobodnými povoláními (návrat živnostníků). Tato směrnice měla být vypracována Sakrejdu, Dostálkem, Dvořákem a Františkem Pupsem.⁶²⁸

Speciálním přídatkem je krátká vyhláška č. 3, která upravuje některé stávající body Směrnice č. 3.

V roce 1952 byly směrnice představeny v Praze Stanislavu Suchánkovi a ten do nich měl přidat jeden odstavec o penzijním pojištění.⁶²⁹

Směrnice představují zajímavou a poměrně ucelenou skupinu dokumentů, které i přes pochopitelnou formu „čirého antikomunismu" mají logickou strukturu a snaží se jednoznačně vyrovnat s mnoha oblastmi, které jejich autoři považovali ve svých úvahách za nejpotřebnější v momentu změny režimu.

7.3.6 Nová politika

Mezi další nalezené dokumenty hradecké skupiny patří i návrh stranického periodika KDH, které mělo být po změně systému vydáváno. Počítalo se s názvem

---

⁶²⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Příloha ke Směrnici č. 2, list 15, s. 1

⁶²⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 8. října 1954, list 57, s. 4

⁶²⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Směrnice č. 3, list 17-19, s. 1-3

⁶²⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 46, s. 6

⁶²⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 47, s. 7

periodika *Nová politika*.⁶³⁰ Není jasné, zda se mělo jednat o časopis či noviny, protože v protokolech jsou uváděny obě varianty, byť časopis o něco častěji. *Nová politika* měla být vydávána jednou z vybraných pražských tiskáren. Jejího vedení se měl dle informací z protokolů ujmout lidovecký emigrant a publicista Pavel Tigrid.⁶³¹

Skupina vytvořila dva rámcové návrhy podoby prvních tří čísel.⁶³² První číslo *Nové politiky* mělo obsahovat kromě úvodníku i fotografii amerického prezidenta Eisenhowera, článek s názvem „*Do řad bojovníků za demokracii*“,⁶³³ a také Provolání a směrnicí č. 1.⁶³⁴ Druhé⁶³⁵ a třetí⁶³⁶ číslo již mělo obsahovat všechny tři směrnice, včetně příloh a také Karasovu báseň. Současně s tím mělo každé číslo obsahovat informace o tom, co nabízí nové hnutí KDH a přihlášku do strany.

Zajímavým momentem, který se nachází právě v představení KDH je formulace, vymezující se vůči stávajícím systémům. Uvádí se zde, že KDH: „... *Zavrhuje liberalismus, dravý kapitalismus, surový a nelidský materialismus, marxismus, komunismus, socialismus a ostatní nauky i teroristické metody, které ničí poctivého člověka.*“⁶³⁷ Tato formulace kontrastuje s organizačním řádem vzniklým v Suchánkově skupině, který se o socialismu vyjadřuje mírněji, ale může to být dáno odlišnostmi názorů jednotlivých skupin, nebo datem vzniku organizačního řádu. Schafferova skupina byla vůči komunismu o

---

⁶³⁰ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Podsvazek, Protokol o výpovědi ze dne 19. srpna 1954, list 10, s. 2

⁶³¹ Původně členové skupiny uvažovali, že by jím měl být Doležal, který dříve vykonával funkci ředitele tisku ČSL, ale vzhledem k jeho vysokému věku se shodli na Pavlu Tigridovi. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Podsvazek, Protokol o výpovědi ze dne 19. srpna 1954, list 10, s. 2

⁶³² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, *Nová politika*, list 37-48,

⁶³³ Článek je také součástí protistátních dokumentů. Jeho autorem byl pravděpodobně sám František Karas. Autor v něm vybízí k procitnutí s komunistického zlého snu, převzetí otěží vlády a láká různé společenské vrstvy ke spolupráci nad budoucností naší země v rámci KDH. Je to taková méně agresivní předvolební agitace pro budoucí stranu. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Článek, list 62-64

⁶³⁴ Uvažovalo se také o vytištění fotky Jana Dostálka jako předsedy KDH: Ten fotografii pro tento účel dokonce i dodal. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, *Nová politika*, list 33

⁶³⁵ Zajímavé bylo, že v návrhu druhého čísla *Nové politiky* se našlo i místo pro umístění básně S názvem „*Září 1950*“, Jejím autorem byl nepochybně František Karas a měla vzniknout v táboře nucených prací v Lešanech. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Báseň, list 67

⁶³⁶ Třetí číslo mělo zase obsahovat Karasův článek „*Prosba věrných*“. StB jej zároveň považovala za protistátní leták, ale jedná se o strojopis i rukopis článku, který vyzývá všechny věřící formou modlitby za naši zem. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Leták, list 70-74

⁶³⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Článek a přihláška do KDH, list 84 a 87

poznání vyhraněnější. Dokument je také k dispozici ve dvou mírně odlišných verzích, ale nelze z nich bohužel určit, která je ta novější.

7.3.7 Ostatní dokumenty

Ke směrnici č. 2, zejména k oblasti technického řešení restitucí vznikly ještě další čtyři doplňující dokumenty – jednalo se o třístránkový dokument Pokyny pro restituci,⁶³⁸ který ve 25-ti paragrafech upřesňoval provedení restituce.

Dále se jednalo o související návrhy restitučních formulářů s názvem Protokol o majetkové delimitaci,⁶³⁹ Oceňovací směrnici⁶⁴⁰ a Delimitační listinu.⁶⁴¹ Všechny tyto dokumenty pocházely patrně z „pera“ alespoň jednoho z bratrů Puposových a Františka Karase.

U Karase se také našla řada letáků pro Sokoly,⁶⁴² dvě vydání ilegálního občasníku Svobodné noviny,⁶⁴³ či čtyři výtisky občasníku s názvem KVB ze srpna a září 1948⁶⁴⁴ a další protistátní letáky, které částečně pocházely přímo z dílny Františka Karase a částečně byl pouze jejich držitelem.

---

⁶³⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Pokyny pro restituci, list 51-54

⁶³⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Pokyny pro restituci, list 55-57

⁶⁴⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Oceňovací směrnice, list 58, s. 1-2

⁶⁴¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Delimitační listina, list 59, s. 1-2

⁶⁴² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Letáky, listy 126, 129-132

⁶⁴³ Nalezena byla čísla 5 a 6, která dle nadpisu jsou ze srpna 1948. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, Svobodné noviny č. 5 a 6, list 139-140 resp. 143, s. 1-4 resp. s. 1-2

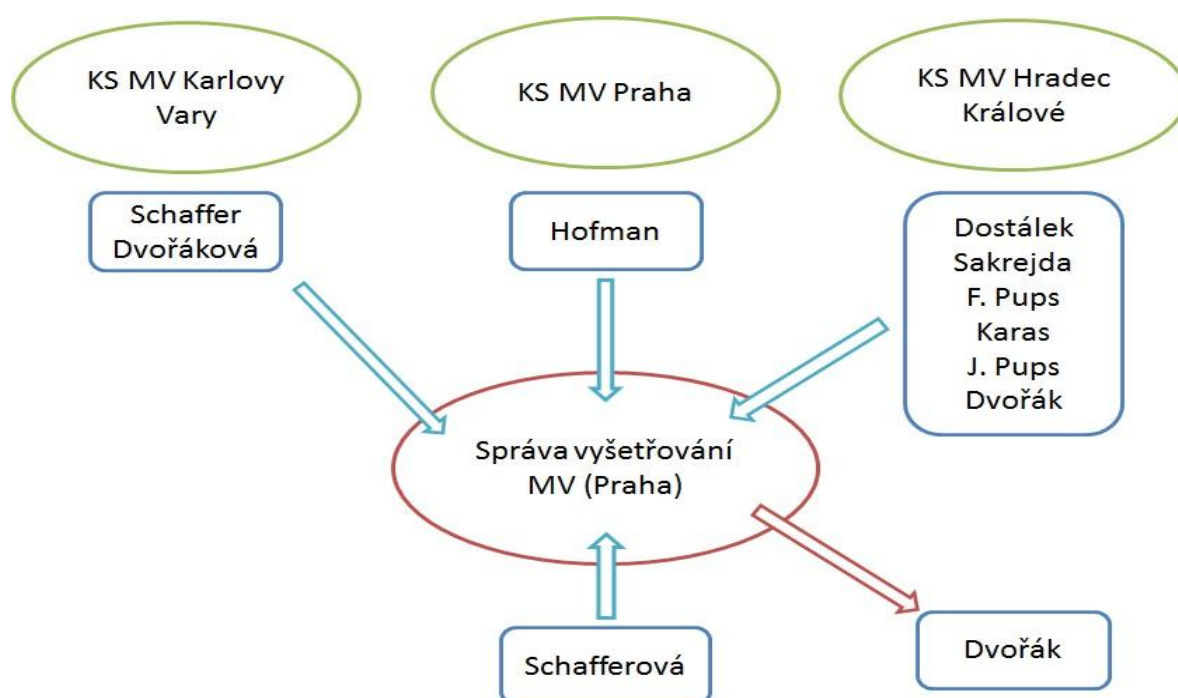
⁶⁴⁴ Bohužel smysl zkratky není v občasníku vysvětlen, ale jsou zde přetištěny 3 dopisy arcibiskupa Berana, které byly jeho nepublikovanou odpovědí na komunistickou kampaň, vedenou proti němu v médiích v době po suspendování lidoveckého předáka P. Josefa Plojhara. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Dokumenty, KVB č. 7, 8, 9, list 146, 149, 152, s. 1-2

7.4 Výsledky skupiny Schaffer a spol.

Zatýkání celé Schafferovy skupiny je rozloženo mezi lednem a zářím 1954, tak výsledky obviněných trvaly až do poloviny listopadu 1954. Nejhorší martyrium zažívali samozřejmě tři nejdéle zatčení členové skupiny – František Hofman, resp. Vilém Schaffer a Ludmila Dvořáková. Jejich vyšetřování probíhalo v pod pražskou, resp. karlovarskou KS MV.

Tzv. hradecká skupina, která byla pozatýkána většinou v průběhu července 1954 a první vlna vyšetřování je čekala v hradecké věznici KS MV. Výsledky jejích členů trvaly o poznání kratší dobu, ale byly dosti intenzivní.

Všichni zatčení byli postupně po nových zjištěních přesouváni do Prahy pod Správu vyšetřování k dalším výsledkům. Poslední členka skupiny Milada Schafferová byla zatčena již přímo na žádost Správy vyšetřování.

Obr. 3 Schématické zobrazení postupu vyšetřování Schafferovy skupiny od vyšetřování jednotlivců u lokálních KS ke společnému na Správě vyšetřování.

Vyšetřovací metody s cílem vynucení přiznání není třeba příliš představovat. Jejich základní princip ve své práci *Zpráva o organizovaném násilí* zmínil Vilém Hejl: „*Kdo se přiznal, přijal stanovisko vyšetřovatelů a začal pak nutit spoluobviněné, aby je sdíleli. Konfrontace pak nahrazovaly důkazy. Ostatně podle přijaté teorie Andreje Višinského přiznání bylo vrcholným důkazem.*“⁶⁴⁵

7.4.1 Vyšetřování Františka Hofmana

Úvodní vyšetřovací kolo zatčeného **Františka Hofmana** probíhalo hodně podobně jako u ostatních zatčených. Hofman hodně zapíral či si „nepamatoval“ a vyšetřovatele mu předkládali hodně protokolů a pořádali konfrontace.⁶⁴⁶ Postupně nátlaku podléhal, ale měl „výhodu“, že na části dotazovaných schůzek nemohl fyzicky být díky nejlepšímu tehdejšímu alibi - byl přes 14 měsíců ve vyšetřovací vazbě StB.

Po únorových výsleších následovala více než dva měsíce trvající pauza a další protokolované výslechy v poslední dekádě dubna a v květnu 1954 jsou již vedeny v takřka nekonfliktním duchu...⁶⁴⁷ Tuto pauzu zjevně vyšetřovatelé využili k usilovnému „přesvědčování“ Hofmana o jeho vině a jejich pravdě. V úvodním dubnovém protokolu na otázku vyšetřovatele, zda hodlá ještě popírat svou trestnou činnost, Hofman kajícíně uváděl: „*Ano, je pravdou, že jsem svojí trestnou činnost v protistátní skupině, tak jak byla vyšetřena a také z které jsem byl usvědčován popíral a snažil se určité okolnosti zamlčet. [...] Nyní jsem si uvědomil, že musím vypovědět dle pravdy veškeré okolnosti činnosti naší skupiny a proto chci na kladené otázky řádně a dle úplné pravdy vypovídat.*“⁶⁴⁸

Únorové ale i dubnové výslechy byly vedeny hlavně směrem k činnosti pražské Suchánkovy skupiny, včetně identifikace další skupiny podezřelých, navázaných

---

⁶⁴⁵ Hejl, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*. Univerzum, Praha 1990, s. 154

⁶⁴⁶ Např. s Václavem Blümelem 16. února 1954. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Protokol o výpovědi ze dne 16. února 1954, list 58-60, s. 2-4

⁶⁴⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Protokol o výpovědi ze dne 28. dubna 1954, list 61-63, s. 1-3

⁶⁴⁸ Tento výslech se nesl ve znamení účasti Jaroslava Cuhry na aktivitách skupiny do jeho zatčení a také spojitosti Hofmana s Dostálkem. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Protokol o výpovědi ze dne 23. dubna 1954, list 21-27, s. 1-7

prostřednictvím Hofmana na tuto skupinu.⁶⁴⁹ Nicméně již od konce dubna se v protokolech objevovalo daleko častěji Dostálkovo jméno i některých členů jeho skupiny.⁶⁵⁰

Květnové i červnové výsledky ještě rozšířily spektrum dotazů k vytvořeným protitátním dokumentům sdíleným oběma skupinami. Počátkem června byl Hofman vyslýchán již jednoznačně tematicky o své úloze kontaktní osoby mezi pražskou a hradeckou skupinou. V rámci výsledku padala nejen stále více jména členů tzv. hradecké skupiny, ale také i Viléma Schaffera.⁶⁵¹ To byl také Hofmanův poslední výslech, který byl veden KS MV Praha, všechny ostatní se již konaly pod hlavičkou Správy vyšetřování.

7.4.2 Vyšetřování Schaffera a Dvořákové v Karlových Varech

Vilém Schaffer i Ludmila Dvořáková byli zpočátku vyslýcháni zejména v souvislosti s karlovarskou skupinou Ladislava Kubišty.

Od konce ledna 1954, kdy byl **Vilém Schaffer** zatčen, až do konce března 1954, jsou jeho tehdejší výsledky soustředěny v osobním spisu, který zůstal přímou součástí spisu V-1069, popisujícího činnost Kubištovy skupiny KDS.⁶⁵² Osobní spis Ludmily Dvořákové z nějakého neznámého důvodu v rámci této skupiny nefiguruje.

Zpráva z vyšetřování Schaffera, rozšířená o poznatky již dříve zatčeného Františka Hofmana hovoří o jejich kontaktech se Stanislavem Suchánkem a s Janem Dostálkem spojeného s hradeckou skupinou, od níž měli také převzít k připomínkám provolání (viz kap. Provolání).⁶⁵³

---

⁶⁴⁹ Jednalo se o dvojici Houska a Stříteský. Hofman je měl seznámit se Suchánkem a společně měli pracovat na dílčích částech programu, zejména nad tématy odborových organizací. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Protokol o výpovědi ze dne 30. dubna 1954, list 64-67, s. 1-4

⁶⁵⁰ Jednalo se zejména o bratry Pupsovy a Huga Sakrejdu. Např. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Protokol o výpovědi ze dne 26. dubna 1954, list 28-30, s. 1-3

⁶⁵¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Protokol o výpovědi ze dne 6. června 1954, list 68-70, s. 1-3

⁶⁵² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Protokoly o výpovědích mezi lednem a březnem 1954

⁶⁵³ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Zpráva o vyšetřování ze dne 10. února 1954, list 21-22, s. 1-2

Během následujících únorových výslechů zmínil Schaffer i aktivity bývalého krajského tajemníka ČSL v Plzni – Františka Lilicha, který dle konstruktů vyšetřovatelů byl po určitou dobu členem jeho skupiny, ale později z ní byl vyškrtnut a přesunut ke skupině Eduarda Hály (viz kap. Hála a spol.).⁶⁵⁴

Rozsah Schafferových kontaktů mezi významnějšími lidovci způsobil, že velmi často přicházely z ostatních krajů požadavky místních poboček StB na informace k jeho osobě či k ověření u jeho osoby. Např. krátce po zatčení přišla 13. února 1954 z Prahy zpráva vytažená z výslechů Antonína Kozla,⁶⁵⁵ která uvádí: „...*HOSTIČKA* (Kozlovi, pozn. autora) *svěřil, že jistý TONDA a VILÉM pracují v protistátní org. KDS a z toho bezpečně KOZEL poznal, že se jedná o býv. redaktora TOŠNERA a býv. místopředsedu zemského národního výboru SCHAFFERA.*“⁶⁵⁶

Obdobně přišel požadavek na informace od Schaffera z Klatov. Tímto způsobem zdejší StB „identifikovala“ jeho napojení na dvě další „protistátní“ skupiny, tentokrát z Klatovska. Jednalo se o skupinu Jana Andrlíka a dále skupinu Václava Smahy (viz kap. Andrlík a spol, resp. Smaha a spol.).⁶⁵⁷

Další zpráva o jeho výsleších hovoří již o jeho vztahu k Hostičkovi a Kozlovi a zejména potvrzuje, že o jejich aktivitách spojených se založením KDS věděl a navrhuje vést vyšetřování v tomto směru a i doplnění výpovědí Hostičkou a Kozlem.⁶⁵⁸

Koncem března Schaffer přiznal pokus o kontaktování ze zahraničí, prostřednictvím jisté mladé dámy, na nějakého postřeleného agenta, poslaného Schafferovi od známé osoby z exilu. Bohužel nemáme dostatek informací ani z jedné strany, ale mohlo se jednat pravděpodobně o provokaci ze strany StB, která Schaffera dlouhodobě sledovala.

---

⁶⁵⁴ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 12. února 1954, list 23, s. 1

⁶⁵⁵ Bohužel není známo, kdy byla tato informace s Antonínem Kozlem pořízena. Dokument to neuvádí. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva ze dne 13. února 1954, list 17, s. 1

⁶⁵⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva ze dne 13. února 1954, list 17, s. 1

⁶⁵⁷ Okresní oddělení MV, přes KS MV Plzeň žádalo KS MV Karlovy Vary o zjištění styku mezi jmenovanými vedoucími skupin a Schafferem. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zpráva ze dne 17. února 1954, list 16, s. 1

⁶⁵⁸ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Zpráva o vyšetřování ze dne 12. března 1954, list 21-22, s. 1-2

Schaffer na tento kontakt v dané době nereagoval. Vzhledem k tomu, že pak se k této epizodě vyšetřovatelé v pozdějším vyšetřování již takřka nevraceli, tak se pravděpodobnost verze „řízené pasti“ logicky zvyšuje.⁶⁵⁹

Z více než dvouměsíčního pobytu **Ludmily Dvořákové** ve vězení v Karlových Varech je k dispozici jen jediný protokolovaný výslech od jejího zatčení, a to z 30. ledna 1954. Její úlohu StB jednoznačně od počátku profilovala jako Schafferovu spojku s karlovarskou skupinou Kubišty, která mu ve svém bytě umožnila setkání a věděla, o čem se jedná. Dvořáková, která je měla na Schafferovu žádost seznámit, se bránila, že netušila, o čem se mezi nimi jedná, ale postupně pod tlakem vyšetřovatelů ustupovala.⁶⁶⁰

Koncem března 1954 Viléma Schaffera i s Ludmilou Dvořákovou dokonce převázeli ke konfrontaci na Ministerstvo vnitra na Správu vyšetřování.⁶⁶¹ Původní předpoklad karlovarské KS MV, že to bude jen k dočasnému „vytěžení“ a že se oba zase vrátí do Karlových Varů, se nenaplnila, a tak oba pokračovali dalšími výslechy v Praze v ruzyňské věznici s novými vyšetřovateli.⁶⁶² Všechny jejich další výslechy datované dubnem 1954 jsou již nadepsány hlavičkou Ministerstvo vnitra – Správa vyšetřování.

7.4.3 Nezbytná kontinuita aneb „znovuobjevená“ vazba Hostička-Schaffer

Aby byla zachována původní linie KDS, tak jak byla „odhalena“ v letech 1948 až 1950, bylo nezbytně nutné, aby nástupce ve vedení KDS pokračoval po Hostičkovi či jiném jím určeném nástupci. Osoba Viléma Schaffera byla v tomto směru ideální, protože

---

⁶⁵⁹ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o vyšetřování ze dne 30. března 1954, list 42, s. 1

⁶⁶⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi ze dne 30. ledna 1954, list 21-28, s. 1-8

⁶⁶¹ Jednalo se o pomoc v rámci vyšetřování jakési akce Chirurg. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Dálnopis ze dne 30. března 1954, list 38, s. 1

⁶⁶² O přesunu Dvořákové do ruzyňské věznice bylo rozhodnuto 23. dubna 1954. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 29. června 1954, list 12, s. 1

že Schaffer se s Hostičkou velmi dobře znal, neboť oba před událostmi z února 1948 působili jako zástupci ČSL na ZNV v Praze.

Je nesporně zajímavým faktem, že během vyšetřování ilegálních aktivit souvisejících s KDS u Bedřicha Hostičky a Antonína Kozla, zjištěných po jejich zatčení v roce 1949, si jinak poměrně „sdílný“ Kozel na zjevný a skutečně klíčový fakt změny hlavní osoby vedení KDS naprosto nevzpomněl. Navíc je překvapivé, že takovou otázku od vyšetřovatelů nedostal v roce 1950 ani jeden z nich. Ze zpřístupněných protokolů by tak vyplývala nepravděpodobná verze, že žádného z vyšetřovatelů StB u této i mnoha dalších lidoveckých protistátních skupin otázka prostě nenapadla, že by vedení KDS mohlo přejít do rukou nějakou jinou osobu, nejpravděpodobněji dalšího významnějšího člena ČSL.

Tato zarážející skutečnost jednoznačně evokuje otázka, proč v dané době byla StB až příliš jista, že kompletně zlikvidovala hlavní představitele vedení KDS? Na první pohled by se mohlo zdát, že by to bylo možné pouze v případě, pokud by sama to první a v podstatě i to druhé vedení nominovala sama...

V následujících 2-3 letech byly před státními soudy odsouzeny různé skupiny KDS, či jinak rozvržené skupiny, jejichž i jen jednotliví členové měli mezi obviněními i KDS, ale nikdy nepadla zmínka o nově ustaveném vedení KDS po zatčeném Hostičkovi a jeho personálním obsazení.

Teprve výpovědi dalších obviněných, získané, více než 3 roky později po odsouzení Bedřicha Hostičky (tedy až v letech 1953 a dále) tento stav změnilo a poukázaly na možné existující „nástupnictví“ Viléma Schaffera ve vedení KDS za vězněného Bedřicha Hostičku.⁶⁶³

V momentě, kdy Schaffer přiznal v první polovině března 1954, že četl Hostičkův program a věděl o jeho aktivitách spojených s KDS, bylo rozhodnuto. StB si vyžádala

---

⁶⁶³ Obvinění z účasti na KDS v letech 1952-53, např. v rámci procesů s tzv. Zelenou internacionálou tuto následnost nezmiňují. Uvádí pouze „otce zakladatele“ - Bedřicha Hostičku. Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002, s. 208-212

poznatky ze spisů Kozla a Hostičky. Později za tímto účelem nechala oba lidovce vyzvednout z vězení, aby k věci učinili dodatečnou výpověď.⁶⁶⁴

Mezitím ale Schaffer sám potvrdil návaznost na Hostičkovu práci a do protokolu mj. uvedl: „*Souhlasil jsem s postupem, který navrhl HOSTIČKA, t. j. vybudování první důvěrnické sítě, která bude stále rozšiřována, aby mohlo být působeno na občany v širokém měřítku. Tak jsme chtěli proniknout do všech míst v republice. [...] Spolupracovníky jsem začal získávat a řídit až po zatčení HOSTIČKY když jsem po jeho odsouzení zjistil, že neprozradil naší spolupráci. Pokládal jsem za nutné pokračovat v organizování ilegální činnosti tak jak HOSTIČKA započal. Tak jsem převzal na sebe řídicí úlohu v případě učitele VAŇKA z Ústí n/L, který nástupcem zatčeného KOZLA. Řídil jsem i založení ilegální organizace na Karlovarsku pomocí JUDr. KUBIŠTY se kterým jsem za tím účelem měl první schůzku v jarních měsících 1950. Snažil jsem se vyvarovat chyb, kterých se dopustil HOSTIČKA.*“⁶⁶⁵

Bedřich Hostička byl povolán v této souvislosti k výslechu mezi dubnem a červencem 1954. Zpočátku se snažil svou výpovědí bývalého kolegu a přítele chránit. Teprve až na základě předložené Schafferovy výpovědi z března 1954 zjistil, že se jej vyšetřovatelům podařilo zlomit. Bylo jasné, že mu již více nemůže pomoci a teprve pak začal v duchu Schafferovy výpovědi sám vypovídat.⁶⁶⁶ Hostička mj. také uvedl: „*měl jsem v úmyslu uprchnout do zahraničí, což se mělo uskutečnit v září 1949. Před svým útekem jsem měl v úmyslu pověřit SCHAFFERA řízením protistátní činnosti v rámci ilegální KDS. K tomuto jednání mezi mnou a SCHAFFEREM však nedošlo, neboť jsem byl v srpnu 1949 zatčen.*“⁶⁶⁷

Žádný z Hostičkových výslechů však přímo neuvádí, že by Schaffera přímo pověřil pokračováním v jeho aktivitách spojených s KDS. Všechny vyznívají v tom duchu, že to

---

⁶⁶⁴ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Zpráva ze dne 12. března 1954, list 29, s. 1

⁶⁶⁵ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol.. Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 26. března 1954, list 31-32, s. 2-3

⁶⁶⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 26. dubna 1954, list 2-3, s. 2-3

⁶⁶⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 26. dubna 1954, list 9, s. 9

již nestačil a že Schaffer se tak rozhodl buď sám po jeho zatčení, nebo byl patrně donucen popsanou verzi podepsat přímo vyšetřovatelům.

Kozlova jednoznačná výpověď k otázce návaznosti aktivit spojených s KDS Bedřicha Hostičky a Viléma Schaffera se objevuje až v protokolech z konce května 1954. Kozel o tomto spojení dvou významných lidovců mluvil sice již při výsledku koncem srpna 1953, ale teprve až o cca 9 měsíců později se k tomuto svědectví vyšetřovatelé vrátili a snažili se jej upřesnit. Kozel na dotaz vyšetřovatele uvedl: *„Jak jsem již vypověděl ve svém dřívějším protokole, dozvěděl jsem se od Dr. HOSTIČKY na jedné z ilegálních schůzek v Praze v roce 1949, že HOSTIČKA spolupracuje v protistátní organizaci KDS s jistým Vilémem SCHAFFEREM, bývalým místopředsedou Zemského národního výboru v Praze [...] a jistým Antonínem TOŠNEREM, redaktorem z Benešova u Prahy. K oběma jmenovaným mi tehdy HOSTIČKA řekl, že se s nimi radí o dalším postupu jakou činnost v KDS vyvíjet. Z rozhovoru s Dr. HOSTIČKOU jsem poznal, že SCHAFFER má ještě důležitější funkci v protistátní organizaci KDS než samotný HOSTIČKA. Toto jsem také usuzoval z toho, když mi HOSTIČKA řekl, že SCHAFFER po námi očekávaném zvratu státního zřízení v ČSR bude jmenován generálním tajemníkem ČSL.“*⁶⁶⁸

Dále k Schafferovi Kozel uvedl: *„...asi v polovině září 1949 po zatčení Dr. HOSTIČKY a po bezúčelném hledání Dr. ŠVANDY⁶⁶⁹ vyhledal jsem SCHAFFERA v jeho bytě v Praze, abych na něm vyzvěděl jednak jak on jest do protistátní organizace KDS zapojen a co máme v důsledku zatčení Dr. HOSTIČKY dále podnikat. Při této mé návštěvě mi SCHAFFER řekl, že doufá, že k dalším zatčením snad již nedojde. Ovšem pokud jde o jeho činnost KDS vyhybavým způsobem mě (Schaffer, pozn. autora) přiznal, že s HOSTIČKOU spolupracoval, ale nic konkrétního neřekl.“*⁶⁷⁰ Bohužel v otázce dalších zatčení se Schaffer velice mýlil.

---

⁶⁶⁸ ABS, sv. V-927 Skupinový spis Záleský Ladislav a spol., Podsvazek Antonín Kozel, Protokol o výpovědi ze dne 28. května 1954, list 49, s. 1

⁶⁶⁹ Dr. Bohumil Švanda byl osobním tajemníkem P. Josefa Plojhara, podobně jako Jaroslav Pecháček u Aloise Petra. K velkému zklamání svých nadřízených Pecháček brzy uprchl na Západ a Švanda byl zatčen a odsouzen na 16 let za protistátní činnost.

⁶⁷⁰ ABS, sv. V-927 Skupinový spis Záleský Ladislav a spol., Podsvazek Antonín Kozel, Protokol o výpovědi ze dne 28. května 1954, list 50, s. 2

Bedřich Hostička se měl před přítelem Václavem Wágnerem v souvislosti s KDS vyjádřit také k možnému zapojení Jana Dostálka: „jmenovali rovněž řadu lidí, kteří pro *illegální práci v KDS nepřicházeli v úvahu, protože nejsou pro ilegální práci dosti spolehliví a pamatují se, že jedním z takových jmenoval ing. Dostálka z Kostelce nad Orlicí, bývalého ministra veřejných prací, který se jim zdál již star.*“⁶⁷¹ StB zjevně tento jeho názor nesdílela.

7.4.4 Vyšetřování tzv. hradecké skupiny

Z vyšetřovacích svazků vyplývá, že ke každému obviněnému ze skupiny byl přidělen minimálně jeden agent-spoluvězeň. Tito agenti měli doplňovat „obraz protistátní činnosti“ na základě nevynucených sdělení vyšetřovaných po stresujících výsledcích. Také měli přesvědčit své „kolegy na cele“ o marnosti jejich zapírání a nezbytnosti jejich spolupráce.

Dcera **Jana Dostálka** ve svých vzpomínkách uvedla, že byl její otec po celou dobu vyšetřování držen v samovazbě.⁶⁷² Ten díky svému nedobrému zdravotnímu stavu, danému věkem a „péčí“ vyšetřovatelů, strávil minimálně určitou část vyšetřovací vazby na nemocniční cele, kde se dostával pravidelně do styku s nastrčenými agenty. Agenturní zpráva č. 1 nasazeného agenta „Josefa“ z 6. července 1954 o Dostálkově chování po výsledku uvádí: „*O své trestné činnosti nemluví. Jedině hodlá připustiti styk s Hofmanem, synem místního kostelníka.*“⁶⁷³

Vyšetřovatelé směřovali Dostálka k přiznání, že to byl on, kdo navrhl vznik skupiny KDS na Hradecku (tzv. hradecké skupiny) a že spolu s Františkem Pupsem a

---

⁶⁷¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 20. května 1954, list 33, s. 2

⁶⁷² Archiv autora, Vzpomínky Marie Tilschové-Dostálkové a jejího manžela Jiřího Tilsche, rukopis

⁶⁷³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva z 6. 7. 1954, list 204

Hugo Sakrejdu ji cca v letech 1950/1 měli založit.⁶⁷⁴ Dalšími členy skupiny měli později být František Hofman, František Karas a Josef Dvořák. Se skupinou měli spolupracovat ještě bratr Františka Pups Josef a v Praze Stanislav Suchánek.⁶⁷⁵ S postupem času se přidávala jeho účast na tvorbě protistátních dokumentů, zejména „Provolání“ a „Směrnice“, a také jeho kontakty s pražskou skupinou, resp. se Stanislavem Suchánkem.

Následující „Josefova“ agenturní zpráva z 19. července o Dostálkově postoji k výsledkům uvádí: *„Ing. Jan Dostálek postupně si uvědomuje svoji činnost. [...] Lituje toho, že do věci zatáhl další lidi, jako je Sakrejda a Pups, tím, že je o všem informoval. Uznává, že nemá smysl zapírat, protože všechny okolnosti musí být stejně známy. [...] Jeho zdravotní stav je stále vzbuzující obavy.“*⁶⁷⁶ Z této zprávy nepřímo vyplývá, že ing. Jan Dostálek absolvoval také neprotokolované výsledky, během nichž byl postupně seznamován s již podepsanými protokoly svých dříve zatčených kolegů a svou rolí v nich.

V průběhu vyšetřování byl počátkem srpna přidělen Dostálkovi a Karasovi nový, „zkušenější“ pražský vyšetřovatel ppor. K. Sekanina,⁶⁷⁷ který u obou zatčených 4. srpna vystřídal por. Kuťáka a pak vedl celý Dostálkův spis až do uzavření vyšetřování koncem listopadu téhož roku.⁶⁷⁸

V agenturní zprávě č. 4 z 10. srpna 1954 agent „Josef“ o chování nemocného ing. Jana Dostálka při výsleších uvádí: *„... Ing. Jan Dostálek jest s výměnou referenta spokojen hlavně proto, že ten mu předčítá z protokolů obviněných vždy jejich odpovědi a on se k nim pouze vyjadřuje, je-li to správné a ví-li o tom něco. Z toho vidí, že nejlépe se držel dr. Pups, protože se nemluví o schůzkách u něho konaných a o jeho činnosti nejméně. Zlobí*

---

⁶⁷⁴ Zde se výpovědi Sakrejdy a Františka Pups liší. Každý uvádí jiný rok. U Sakrejdy je také původně rok 1950, ale tento údaj byl vyšetřovatelem pravděpodobně v rámci sjednocení přepsán na 1951. V pozdějších výsleších Sakrejda tuto informaci totiž upřesnil na květen či červen 1951. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 7. září 1954, list 28-29, s. 1-2, resp. Protokol o výpovědi ze dne 27. září 1954, list 33, s. 4

⁶⁷⁵ František Pups jim tuto verzi později do protokolu také potvrdil. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 8. září 1954, list 25-26, s. 1-2

⁶⁷⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva z 19. července 1954, list 206

⁶⁷⁷ Ppor. Sekanina vedl vyšetřování ing. Jana Dostálka i po převozu z Hradce do Prahy. Během srpna 1954 byl Sekanina, zřejmě za své „zásluhy“ při vyšetřování Schaffera, Dostálka a Karase, povýšen na poručíka StB.

⁶⁷⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 7. září 1954, list 59, s. 1

se na Hofmana, že pověděl všechno i to, na co by si on ani nevzpomněl. [...] Doba výslechu je na něho poněkud dlouhá.“⁶⁷⁹

V rámci výslechu 11. srpna 1954 Dostálek v rozrušení uvedl, že nejdůležitějším členem a nejmenovaným vedoucím skupiny KDS byl Hugo Sakrejda,⁶⁸⁰ ačkoliv měl dle agenta-spoluvězně na mysli Hofmana.⁶⁸¹ Ani jedna výpověď se ovšem vyšetřovatelům příliš nehodila, a tak ji posléze v Praze musel Dostálek revidovat ve svůj neprospěch.⁶⁸²

V páté zprávě z 16. srpna 1954 agent „Josef“ o Dostálkově stavu mj. uvádí: „Před třemi dny v noci Dostálek omdlel a padl na zem, když byl již předtím jednou upadl. Včera rovněž upadl a dnes se zdá, že mu dělá chození potíže.“⁶⁸³

V poslední známé agenturní zprávě z Hradce Králové doplnil agent ještě zajímavou informaci, že skupina uvažovala o personálním obsazení nové strany i s ohledem na exilové členy ČSL. Doslova uvádí: „Předsedou strany měl býti ministr Procházka, nyní za hranicemi a do té doby to měl býti jeden Slovák, který byl zatčen pro protistátní činnost ve spojení s Jezuity.“⁶⁸⁴ Ani tato verze budoucího předsednictví se mezi vyšetřovateli „neujala“ a v žalobě na vedoucích místech KDS dominovala jména Schaffera a Dostálka. Krátce na to byl Dostálek převezen do Prahy.

Výslechy **Hugo Sakrejdy** v Hradci začaly velmi brzy po jeho zatčení. Po dvoudenním sepisování jeho životopisu⁶⁸⁵ se stočil výslech na jeho přátele a byl směřován na společnou oslavu Dostálkových sedmdesátých narozenin, kterou Sakrejda

---

⁶⁷⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 10. srpna 1954, list 207, s. 1

⁶⁸⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o výpovědi ze dne 11. srpna 1954, list 22, s. 1

⁶⁸¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 20. srpna 1954, list 209, s. 1

⁶⁸² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o výpovědi ze dne 5. října 1954, list 39, s. 7

⁶⁸³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 16. srpna 1954, list 208, s. 1

⁶⁸⁴ Kdo byl ten „Slovák“ se mi bohužel nepodařilo zjistit. Je možné, že se mohlo jednat i o Václava Vaško, ale to je jen má domněnka. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva ze dne 20. srpna 1954, list 209, s. 1

⁶⁸⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokoly o vyšetřování ze dne 7. a 9. července 1954, listy 21-27

jako rodinný přítel doma pořádal. Zpočátku se dokonce snažil zapírat účast jednotlivých osob.

Realita Sakrejdova vyšetřování byla, stejně jako u ostatních vyšetřovaných, velmi vzdálena od formální uhlazenosti podepsaných vyšetřovacích protokolů. Jako příklad lze uvést Sakrejdovo vyjádření při rehabilitačním řízení u Krajského soudu v Praze v roce 1969: *„Výpovědi v administrativním řízení neodpovídají pravdě, podpisoval je jedině proto, že mu referent vyhrožoval, že dá zavřít manželku a dceru, že dá do ústavu. Když byl vyšetřován v Hradci Králové byl držen v temnici. [...] Báł se fyzického násilí, protože znal zážitky Františka Hofmana a měl možnost podrobně se vyptat vězňů, kteří čekali v Rychnově nad Kněžnou na jednání Státního soudu v Hradci Králové, na způsob jakým byli vyšetřováni.“*⁶⁸⁶

Od 19. července 1954, krátce po výsleších Sakrejdovy ženy, se v jeho výpovědích, bez „protokolované iniciativy“ vyšetřovatele, náhle objevují první informace ke KDH. Jakoby „mezi řečí“ Sakrejda začal náhle doznávat svou hlavní protistátní činnost.⁶⁸⁷ Koncem července se v „jeho rétorice“ pojem KDH z neznámých důvodů vytratil a změnil trvale na KDS.⁶⁸⁸

První protokolovaný výslech **Františka Pupse** proběhl ani ne týden po jeho zatčení. Vyšetřovatelé se přes jeho životopis a kontakty pomalu propracovávali k jeho „protistátní“ činnosti.

Zkušenosti Františka Pupse z průběhu vyšetřování také hovoří jasně: *„Zprvu odporoval a nakonec podlehl nátlaku a to jednak proto, že mu vyšetřující vyhrožoval, že zavře manželku, a jednak proto, že jeden čas pozoroval takové duševní příznaky, že měl podezření, že jsou mu dávány nějaké drogy. [...] Jeho rozhodování při vyšetřování ovlivnil*

---

⁶⁸⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 18. dubna 1969, list 188, s. 5

⁶⁸⁷ Otázkou zůstává, zda to bylo dáno zmíněným nátlakem, či to byla dohoda mezi ním a vyšetřovatelem, že bude vypovídat, pokud nechá rodinu na pokoji, nevíme. V každém případě víme, že toho dne absolvoval tři zaprotokolované výslechy. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokoly o výpovědi ze dne 19. července 1954, listy 170-189

⁶⁸⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi ze dne 28. července 1954, list 193, s. 1

*i agent-spoluvězeň, který se představil jako Liška a který ho přesvědčoval, že bude nejlepší, když se dozná ke všemu, co po něm chtějí. Ten mu potom diktoval vlastnoruční doznání a byl velmi dobře o věci informován.*⁶⁸⁹

Počínajíc 19. červencem začal Pups, shodou okolností tentýž den jako Sakrejda, vypovídat. Ve výpovědích toho dne zmiňuje jak KDH, tak i práci na směrnicích.⁶⁹⁰

Pups v tomto výsledku zmínil zajímavou myšlenku následnosti názvu strany: „... Hofman navrhoval, aby byl přijat pro naši příští stranu název ‚křesťansko demokratická strana‘ /KDS/, zatím co my jsme navrhovali název ‚křesťansko demokratické hnutí‘ /KDH/“.⁶⁹¹ Vyšetřovatelé s povděkem přijali osvědčený název KDS a u toho zůstalo po zbytek vyšetřování až do hlavního líčení.

Také František Pups byl 30. srpna 1954 převezen do Prahy, aby byl dále vyšetřován Správou vyšetřování.

V protokolu **Františka Karase** z hradecké věznice, původně používaný běžný jazyk, vystřídal jazyk vyšetřovatelů již v prvních 14 dnech. Vyšetřovatelé měli již k dispozici výpovědi dříve zatčených členů skupiny, tak byl jejich nátlak na Karase o to silnější. Vzhledem k tomu, že se u něj našlo velké množství „protistátních“ dokumentů, nebyl Karas v dobré pozici. Většina výsledků se točila okolo nalezených dokumentů, okolností jejich vzniku, společných schůzek skupiny a podílu Karase na úpravách či vzniku dokumentů. Základ jeho obvinění vznikl již v průběhu hradecké vazby.⁶⁹²

---

⁶⁸⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 18. dubna 1969, list 188-189, s. 5-6

⁶⁹⁰ Toho dne absolvoval František Pups dva protokolované výsledky. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokoly o výpovědi ze dne 19. července 1954, listy 300-304

⁶⁹¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o výpovědi ze dne 28. července 1954, list 19, s. 2

⁶⁹² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Protokoly o výpovědi ze dne 9. a 11. srpna 1954, list 30-43

Vyšetřování **Josefa Pupsa** v Hradci bylo náročné a jediný protokol, který podepsal, byl jeho sepsaný životopis.⁶⁹³ Jako právník znal své šance a stejně jako právníci v ostatních skupinách, nebyl ani on pro vyšetřovatele snadným „oříškem“. V rámci měsíčního vyšetřování v hradecké věznici se vyšetřovatelům nepodařilo předložit ani dílčí přiznání jeho „protistátní“ činnosti před jeho transferem s ostatními členy skupiny do Prahy.⁶⁹⁴

Posledním zatčeným i vyšetřovaným v rámci akce „Orlice“ byl **Josef Dvořák**. Vyšetřovatelé se díky podrobným předchozím výpovědím ostatních členů skupiny zaměřovali více na jeho kontakty v kraji, než na jeho činnost ve spojitosti s vedoucí skupinou. StB měla poměrně jasnou představu, co měl Dvořák v rámci Dostálkovy skupiny dělat a jak se podílel na vypracování protistátních dokumentů. Teprve na začátku září se vyšetřovatelé začali zajímat i o jeho vlastní přiznání v souvislosti s účastí v tzv. hradecké skupině.⁶⁹⁵

Dne 30. srpna 1954 v odpoledních hodinách byli všichni zatčení členové skupiny, kromě Josefa Dvořáka, přesunuti do Prahy k dalším výslechům již pod Správu vyšetřování. Ten byl jako jediný převezen za ostatními až 25. září 1954.

7.4.5 Dohromady pod Správou vyšetřování

Počátkem dubna 1954 byli Schaffer i Dvořáková umístěni do ruzyňské věznice v Praze a předáni k dalšímu vyšetřování přímo pod Správu vyšetřování. Zjištěný rozsah protistátní činnosti u Viléma Schaffera překročil rámec lokální Kubištiny karlovarské skupiny KDS a nasměroval je jednoznačně do čela skupiny celostátní. Teprve pod

---

⁶⁹³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o výpovědi ze dne 13. srpna 1954, list 12-15, s. 1-4

⁶⁹⁴ JUDr. Josef Pups byl také převezen 30. srpna 1954 do Prahy a dále vyšetřován vyšetřovateli Správy vyšetřování. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Příkaz k eskortě ze dne 30. srpna 1954, list 305, s. 1

⁶⁹⁵ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Protokol o výpovědi ze dne 3. září 1954, list 27, s. 1-3

Správou vyšetřování se obraz protistátní činnosti skupiny „doladil“ a postupně se stabilizoval i počet jejích identifikovaných členů, kteří měli spolu stanout v jednom procesu.

Vyšetřovaným byli většinou přiděleni noví vyšetřovatelé, pokud už je nevyslychali dříve. Byli to čtyři hlavní: Pacanda, Turek, Sekanina a Uher.⁶⁹⁶

Již první pražský protokolovaný výslech **Viléma Schaffera** dne 8. dubna 1954 byl jasně směřován na KDS, když první otázka vyšetřovatele již počítala s jeho úlohou vedoucího KDS v Československu. Byl to však pouze úvodní výslech, který Schaffer uzavřel tvrzením, že dotyčnou činnost vykonával pouze sám.⁶⁹⁷

StB tomuto obětavému prohlášení zjevně příliš nevěřila a mezi dubnem a červnem 1954 shromažďovala z dostupných zdrojů maximální množství informací o jeho činnosti. Kvůli Schafferovým aktivitám byli v mnoha krajích a nápravných zařízeních vyslycháni, kromě již výše jmenovaných i další dříve zatčení lidovci, jako např. Karel Vaněk, Václav Smaha, František Lilich, Jan Andrlík, Karel Žižka a mnoho dalších. Dokonce 1. července musela svědčit i Věra Sýkorová, nic netušící mladší sestra Schafferovy manželky.⁶⁹⁸

Počátkem května byl Schafferovi vyměněn současný vyšetřovatel por. Uher a novým se stal již zmíněný ppor. Sekanina. Ten se od prvního výslechu zaměřil na Schafferovy kontakty s lidoveckými předáky, zejména se zajímal postupně o setkání s Vaňkem, Hofmanem, Suchánkem a Piesenem, Kubištou a dalšími. Celý květen i červen vypovídal jak o KDS, tak o své pomoci zatčeným lidovcům.

Dne 1. července se v protokolu objevila zajímavá informace, že se jej pokusil bývalý krajský tajemník ČSL František Lilich získat pro KDS, či jinou nástupkyni ČSL podobně jako předtím Hostička. Vyšetřovatelé nevěděli, jak s touto informací naložit,

---

⁶⁹⁶ Pouze Miladě Schafferové byl přidělen jiný vyšetřovatel - npor. StB, jehož podpis je bohužel nečitelný a v rehabilitačních spisech se jeho jméno také nevyskytuje.

⁶⁹⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 8. dubna 1954, list 151-152, s. 1-2

⁶⁹⁸ Vilém Schaffer jejím jménem rozesílal finanční pomoc rodinám postižených lidovců. Věra Sýkorová o tom nepochybně naprosto nevěděla. Tento způsob pomoci Schaffer využil průkazně minimálně jednou, ale dá se předpokládat, že to bylo daleko častěji. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Věrou Sýkorovou ze dne 1. července 1954, list 143-144, s. 1-2

protože jim poměrně nabourávala logiku jinak již utříděné konstrukce Schafferovy protistátní činnosti s KDS. Při bližším dotazování se naopak soustředili na další osoby z Plzeňska, a při té příležitosti narazili na jeho klatovské kontakty s Andrlíkem, Blackým, Martanem a dalšími.⁶⁹⁹ Teprve v následujícím protokolu se Lilichovo zadání změnilo na spolupráci nad programem a konstrukce původního vedoucího se zdála být zachráněna.⁷⁰⁰ StB si však chtěla věc srovnat úplně a na další výslech o týden později dodala Lilicha osobně. Konfrontace obou obviněných proběhla a potvrdila jejich spolupráci, ale i zájem Lilicha zapojit Schaffera do KDS. Lilich zároveň měl předat Schafferovi k nahlédnutí jakési jím vypracované směrnice ve formě provolání⁷⁰¹ a jednat s ním o vytvoření ilegálního ústředního výboru KDS.⁷⁰² Další Schafferovy výslechy se soustředily na otázku spolupráce s jihočeskými lidovci, zejména Andrlíkem, Smahou a jejich skupinami, i v souvislosti s Lilichem a jeho aktivitami.⁷⁰³

Mezi srpnem a říjnem měl Schaffer více než dvouměsíční pauzu mezi výslechy.⁷⁰⁴ Otázkou je, zda to bylo způsobeno nutností jeho osobního vyšetřovatele přesunout se do Hradce za Janem Dostálkem a Františkem Karasem, které také dostal na starosti, nebo za tím byly jiné důvody. Nové kolo výslechů v říjnu 1954 se soustředilo nejdříve na osobu Hostičky a poté na Hofmana a dokumenty vypracované hradeckou skupinou, zejména směrnice. Tehdy Schaffer dostal zase otázku na svou účast ve vedení KDS a odpověděl poměrně netypickým způsobem: „*Nikdy jsem nebyl členem vedení ilegální organizace KDS, přesto, že jsem sám řídil provádění protistátní činnosti skupin KDS na ústecku, karlovarsku, plzeňsku a zčásti též pražské skupiny KDS, protože mě o tom nikdo*

---

⁶⁹⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 1. července 1954, list 195-201, s. 1-7

⁷⁰⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 6. července 1954, list 202-211, s. 1-10

⁷⁰¹ Jedná se o naprosto jiné směrnice, resp. provolání, než ty, které vypracovala tzv. hradecká skupina.

⁷⁰² V provolání neměli živnostníci a obchodníci vstupovat do družstev a komunálních podniků. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 13. července 1954, list 212-218, s. 1-7

⁷⁰³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 15. července 1954, list 219-223, s. 1-5

⁷⁰⁴ Poslední srpnový protokolovaný výslech se konal 10. srpna a pak další je až 18. října 1954. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 18. října 1954, list 219-223, s. 1-5

neinformoval."⁷⁰⁵ Na základě tohoto sdělení byl Schaffer konfrontován s Františkem Hofmanem. Při té příležitosti přiznal, že na Hofmanovu žádost pro hradeckou skupinu vypracoval a předal návrh uspořádání peněžnictví a pojišťovnictví.

Koncem října absolvoval Schaffer ještě jeden výslech s cílem zmapovat protistátní činnost jeho manželky. Výpověď, kterou byl nucen toho dne podepsat, myslím, jednoznačně zpečetila její osud a rozhodla o tom, na jakém základě bude Milada Schafferová odsouzena.⁷⁰⁶ Poslední výslech, konaný ve státní svátek 28. října 1954 jen upřesnil spolupráci s ústeckým lidovcem Vaňkem ohledně dvou tematických oblastí, které společně k programu vypracovali.⁷⁰⁷ Přibližně za 4 týdny bylo oficiálně uzavřeno vyšetřování Schaffera.⁷⁰⁸

První výslech **Ludmily Dvořákové** v Praze s přiděleným vyšetřovatelem Pacandou proběhl až 22. dubna 1954.⁷⁰⁹ Během něj podepsala Dvořáková mj. toto sebeobviňující tvrzení, kterému se dříve velmi bránila: „*O přání Dr. KUBIŠTY jsem informovala SCHAFFERA v Praze a na jaře jsem jim umožnila ilegální schůzku u mě v bytě. Od té doby mě SCHAFFER používal jako spojku v jejich nepřátelské činnosti. [...] Od KUBIŠTY a HOŠKOVÉ jsem vyřizovala různé zprávy SCHAFFEROVI.*“⁷¹⁰ Následovalo období dvou měsíců poměrně častých výslechů. Většina výslechů se nesla ve znamení otázek, týkajících se protistátní činnosti trojúhelníku – manželé Schafferovi – Kubišta – Hošková. Dvořáková se nyní bránila hlavně obvinění, že věděla o existenci a aktivitách KDS.⁷¹¹ Po předložení Kubištových i Schafferových výpovědí musela pod nátlakem kapitulovat i v tomto.

---

⁷⁰⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 21. října 1954, list 230-236, s. 1-7

⁷⁰⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 27. října 1954, list 237-240, s. 1-4

⁷⁰⁷ Jednalo se o oblasti školství a osvěty, a také o zemědělství. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi s Vilémem Schafferem ze dne 28. října 1954, list 241-243, s. 1-3

⁷⁰⁸ Ještě předtím musel absolvovat krátký výslech, kde upravil svůj životopis. O dva dny, 26. listopadu 1954 později podepsal protokol o skončení vyšetřování.

⁷⁰⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi s Ludmilou Dvořákovou ze dne 22. dubna 1954, list 29-32, s. 1-4

⁷¹⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi s Ludmilou Dvořákovou ze dne 22. dubna 1954, list 30, s. 2

⁷¹¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi s Ludmilou Dvořákovou ze dne 5. května 1954, list 39-42, s. 1-4

Nepochybně nejnáročnější období jejího života bylo zakončeno 28. května 1954 závěrečným výsledkem.⁷¹²

V červenci sice ještě absolvovala nečekaně krátký výslech s vyšetřovatelem Sekaninou, který se dotazoval na osoby z ČSL na dodaných fotografiích a její kontakty s nimi, ale zde nedosáhla StB žádného úspěchu.⁷¹³

Další osobou Schafferovy skupiny byl **František Hofman**. Ten byl z rozkazu Správy vyšetřování převezen 21. června 1954 také do ruzyňské věznice. Fakticky byl tímto krokem vyjmut ze Suchánkovy skupiny a pravomoci KS MV Praha.⁷¹⁴

Úvodní zaprotokolovaný výslech Hofmana proběhl až na začátku srpna 1954. Toto kolo výslechů bylo poměrně intenzivní a trvalo až do konce října 1954. Hofman se snažil občasnými nesouhlasy mírnit rétoriku a ambici nových vyšetřovatelů, ale již marně.

Vyšetřovatelé se jej snažili postupnými kroky vmanipulovat zejména do role spojky mezi hradeckou a pražskou skupinou. K oběma destinacím měl blízko – v Praze pracoval a v Kostelci se narodil a jezdil tam za rodiči a přáteli. Hofman se zpočátku bránil, ale přibývajícímí dny musel zákonitě podlehnout.

Protokol o skončení Hofmanova vyšetřování byl podepsán až 26. listopadu 1954.

Dne 30. srpna 1954 byl KS MV v Hradci Králové dán příkaz Krajskému eskortnímu středisku v Hradci Králové k převozu Jana Dostálka, Huga Sakrejdy, Františka Pupse, Josefa Pupse a nepochybně i Františka Karase, kteří byli ve vazbě v Hradci, do věznice č. 1 Praha-Ruzyně k dalšímu vyšetřování.⁷¹⁵

---

⁷¹² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o výpovědi s Ludmilou Dvořákovou ze dne 28. května 1954, list 56-60, s. 1-5

⁷¹³ StB zejména zajímala osoba bývalého krajského tajemníka ČSL v Pardubicích Vojtěcha Řezníčka, jehož však Dvořáková naštěstí zjevně vůbec neznala. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi s Ludmilou Dvořákovou ze dne 14. června 1954, list 335, s. 1

⁷¹⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 12. srpna 1954, list 8, s. 1

⁷¹⁵ U prvních čtyř zatčených je ve spisu k dispozici příkaz k eskortě k 30. srpnu 1954. U Františka Karase sice ne, ale jeho první výslech v Praze je datován k 6. září 1954 pod Správou vyšetřování, takže se lze

V příkazu k eskortě byl každý zatčený charakterizován jako „nebezpečný zločinec“, což bylo zvláště „pikantní“ u důchodce Jana Dostálka. V Praze přešli do „kompetence“ Správy vyšetřování MV, které byli „předáni“ téhož dne.⁷¹⁶ Někteří dokonce v doprovodu svého „věrného“ vyšetřovatele, např. právě Jan Dostálek. Na celu byl většině obviněných nasazen další konfident.

Jan Dostálek byl převezen do Prahy v nepříliš dobrém zdravotním stavu. „Dostálkův agent“ „Zachař“ ve své zprávě uvedl: „*O sobě (Dostálek – pozn. autora) říká, že byl vyslýchán v Hradci od července a tím, že byl nemocen, byl předán sem a zde jest zřejmě urychleně vyslýchán, aby mohl být co nejdříve postaven před soud, jelikož jeho dni života jsou na krátko, prý tak, aby nepřišla strana komunistická a dnešní systém o monstrproces. Říká, že někdy je mu to jedno, [...] jestli dostane 5 anebo 20 roků, ale že by už rád měl jednou pokoj. [...] Jeho zeť jest odsouzen k 7mi rokům trestu v Ročově, prý mu také referent říkal zde, že bude záležet jeho propuštění na podmínku na tom, jak on zde bude mluvit a se chovat. [...] Jinak jest zaujat proti st. bezp. hrozně, říká, že jsme zde pouhá čísla a ne lidi a celý náš osud závisí na libovůli p. referenta, chcete-li dopis, ponožky, hřeben [...] vše dostanete jen když to p. referent povolí.*“⁷¹⁷ Ze „Zachařových“ zpráv vyplývá, že druhou polovinu září strávil Dostálek na nemocniční cele, kde se zotavoval, prý před procesem.⁷¹⁸

Konfrontace byly často používaným mechanismem v rámci vyšetřování. Většina vyšetřování se bez nich neobešla. Svědectví z jedné z nich nám dokresluje způsob získávání přiznání vyšetřovateli StB. V tomto případě došlo k vynucené konfrontaci Hugo Sakrejdy s Janem Dostálkem. Vyšetřovatel po Dostálkově zapírání přerušil výslech a nechal do místnosti přivést „připraveného“ JUDr. Hugo Sakrejdu k přímé konfrontaci s Dostálkem. „*Před konfrontací s ing. Dostálkem učil ho [Sakrejdu – pozn. autora] referent*

---

s velkou pravděpodobností domnívat, že byl převezen také 30. srpna s ostatními. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Příkazy k eskortě

⁷¹⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 3, Příkaz k eskortě 30. srpna 1954, list 157

⁷¹⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva – přelom srpna-září 1954, list 197-8

⁷¹⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zpráva – 30. září 1954, list 200

slovo od slova, říkal mu co bude vypovídat ing. Dostálek a on musel své výpovědi několikrát opakovat. Konfrontace pak proběhla přesně tak, jak byla naučena, také ing. Dostálek uváděl doslovně to, jak ho předem vyšetřující referent učil.⁷¹⁹ V rámci této konfrontace se Sakrejdou byl Dostálek donucen odsouhlasit toto jeho prohlášení: „Dostálek zastával v protistátní organizaci zvané KDS vedoucí místo a byl to právě on, který mne, MUDr. PUPSE a Josefa DVOŘÁKA pro provádění nepřátelské činnosti v rámci této organizace získal.“ K tomuto sebezničujícímu přiznání přibylo vzápětí ještě organizování „protistátních ilegálních“ schůzek, vytvoření protistátních materiálů (směrnic i svolání) na jeho popud a zapojení Františka Hofmana do aktivit skupiny.⁷²⁰

Další říjnové a listopadové výslechy upřesňovaly již jen podíl jednotlivých členů skupiny na vytváření protistátních dokumentů, a také propojení na Suchánkovu skupinu a Schaffera.

Zajímavá je poznámka o tom, že ing. Jan Dostálek musel ve vazbě vykonávat jakousi práci: „Škoda, že zde již asi dlouho nebudu, neboť po soudě budu přeložen aspoň k lehčí práci.“⁷²¹ Ke svému dalšímu osudu, vzhledem ke zdravotním obtížím i „přiznaným zločinům“ rezignovaně napsal rodině: „S advokátem si nedělejte starosti. Ostatní ponechávám osudu. Vzpomínejte na mě.“⁷²²

Ještě po oficiálním vyšetřování byl Dostálek vyslechnut znovu kvůli Dvořákově skupině, resp. zejména kvůli svému dlouholetému příteli Františku Neuwirthovi, lidovci a šéfredaktoru hradeckého *Štítu*.⁷²³

---

⁷¹⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 18. dubna 1969, list 188, s. 5

⁷²⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o výpovědi ze dne 5. října 1954, list 38-39, s. 6-7

⁷²¹ Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Dopis ing. Jana Dostálka z vězení – 3. listopadu 1954

⁷²² Jediné, co žádal, byl svetr. Jinak se zase snažil starat o způsoby splácení domu a další rodinné záležitosti. Další věci o své osobě vzhledem k cenzuře nemohl uvést. Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Dopis ing. Jana Dostálka z vězení – 3. listopadu 1954

⁷²³ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Neuwirth František, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1954, list 16-20, s. 1-5

Pražské výslechy **Hugo Sakrejdy**, začaly v druhé polovině září 1954, opakovaly a upřesňovaly již přiznané části jeho „protistátní“ činnosti. Znovu se probíral vznik skupiny, svolání i směrnic, účast na jednotlivých schůzkách a také kontakty na Prahu.

Specifickou kapitolou pražských výslechů bylo kromě již zmíněných aktivit rozdělování funkcí, které měli členové skupiny po vítězných volbách či po převratu zastávat. Jejich podrobný popis se nachází také v Sakrejdově protokolu z konce září 1954.⁷²⁴ Toto obsazování funkcí v domnělé vládě působí značně bizarně, nicméně pro StB zjevně tvořilo důležitý prvek konstrukce v jejich koncepci procesů s KDS.

Hugo Sakrejda přiznal ke konci vyšetřování kromě již zmíněné protistátní činnosti během výslechů dokonce i „finanční machinace“, tedy prodej zlatých předmětů, který v té době byl regulován.⁷²⁵ I po skončení vyšetřování byl Sakrejda ještě alespoň jednou vyslýchán.⁷²⁶

Výslechy **Františka Pupse** v Praze se obsahem velmi podobaly výslechům Huga Sakrejdy. I zde již měla StB hlavní přiznání z hradecké vazby a jen je rekapitulovala a upřesňovala. V podstatě v průběhu září a října 1954 byla zopakována všechna dosavadní Pupsova přiznání, zejména ve spojení s vytvořením směrnic a svolání, jichž byl bezpochyby hlavním autorem a zapojením Karase, coby jejich korektora.

Jeho pražské vyšetřování již takřka pozbývalo protokolové neshody s dotazy vyšetřovatele, obvinění ze lži a podobné projevy, které se ještě v průběhu předchozích vyšetřování v Hradci vyskytovaly.

---

⁷²⁴ Zde se liší v postu pro Dostálka, protože v některých protokolech se uvádí, že měl být kromě předsedy KDS i premiérem. U Sakrejdy je uvedeno, že Dostálek měl být kandidátem na prezidenta. Sakrejda sám měl být ministrem vnitra a Schaffer předsedou českého ZNV. I ostatní měli získat vysoké posty na ministerstvech, či alespoň své původní posty. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, list 49-50, s. 9-10

⁷²⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o výpovědi ze dne 1. října 1954, list 52-53, s. 1-2

⁷²⁶ StB se podrobně zajímala i o Sakrejdovy kontakty a vztahy na posledním pracovišti. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi ze dne 2. prosince 1954, list 196-200, s. 1-6

První pražský výslech absolvoval další z vyšetřovaných, **František Karas** v prvním zářijovém týdnu roku 1954. Vyšetřovatel Sekanina jej směřoval k zopakování již přiznaných skutečností. Jednalo se zejména o jeho zapojení do tzv. hradecké skupiny, provedené úpravy vytvořených dokumentů, a také jeho podíl na vzniku podoby časopisu „*Nová politika*“. Do ukončení vyšetřování absolvoval ještě tři protokolované výslechy, ale u nich se vyšetřovatel soustředil nikoli tak na skupinu, jako na jím vytvořené protistátní letáky.

Karas měl také alespoň dva výslechy po listopadovém skončení vyšetřování, které proběhly počátkem prosince 1954.⁷²⁷

Výslechový maraton, který čekal v Praze na **Josefa Pups** byl odlišný od ostatních členů skupiny. Josef Pups totiž zatím žádnou protistátní činnosti do protokolu v Hradci nepodepsal.

Od konce srpna až do poloviny října 1954 nemáme v rámci celého spisu k dispozici ani jeden protokolovaný výslech či konfrontaci, jichž by se účastnil. Je velmi pravděpodobné, že byl stejně jako ostatní brzy po převozu vícekrát vyslýchán, ale vše naznačuje tomu, že nepodepsal ani jeden usvědčující protokol.

Teprve 16. října 1954 se podařilo vyšetřovateli Turkovi u Josefa Pups dosáhnout dílčího úspěchu, když povolal Jana Dostálka ke konfrontaci.⁷²⁸ Josef Pups zpočátku zapíral, že by ho výrazněji znal, ale Dostálek naučenou výpovědí zmařil jeho naděje. Ještě před ukončením konfrontace rezignoval a učinil základní požadované doznání,⁷²⁹ že: „...byl členem *illegální protistátní organizace a že prováděl nepřátelskou činnost.*“⁷³⁰

---

⁷²⁷ StB se při jednom výslechu zajímala již jen o Karasovy cesty na Balkán za první republiky za našimi krajany a při dalším o osobu zapsanou v jeho zabaveném diáři, kterou si však nepamatoval. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi ze dne 7. prosince 1954, list 206-211, s. 1-6, resp. Protokol o výpovědi ze dne 8. prosince 1954, list 217-219, s. 1-3

⁷²⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o výpovědi ze dne 16. října 1954, list 19-20, s. 2-3

⁷²⁹ Nepochybně si byl vědom výslechové praxe, kdy byla i neúspěšná konfrontace brána jako důkaz viny a pod tlakem vyšetřovatele začal přiznávat požadované aktivity.

⁷³⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o výpovědi ze dne 16. října 1954, list 20, s. 3

O pět dní později absolvoval svůj poslední protokolovaný výslech, který byl již veden čistě v režii vyšetřovatelů. Zde doznal i svou účast na přípravě restituční přílohy jedné ze směrnic. Název jejich organizace nicméně po celou dobu uváděl jako KDH.⁷³¹

Poslední dodaný člen tzv. hradecké skupiny **Josef Dvořák** byl také nějakou dobu od konce září 1954 vyšetřován v Praze vyšetřovatelem Pacandou ze Správy vyšetřování s vedoucí skupinou KDS.

Mezi jeho výslechy patřila např. konfrontace s Františkem Hofmanem z 25. října 1954 v Praze.⁷³²

Jeho pražské vyšetřování skončilo 6. listopadu 1954, kdy byl zase „vrácen“ pod KS MV v Hradci Králové. Pohyby i záměry StB s Josefem Dvořákem nejlépe vystihuje zápis ze 4. prosince 1954: „*JOSEF DVOŘÁK byl vyslýchán Správou vyšetřování MV v Praze-Ruzyni, kam byl odeskortován po měsíční vazbě v Hradci Králové a vyšetřován v akci KDS. Dne 6. 11. 1954 byl přieskortován zpět do Hradce Králové, poněvadž se jeví, jako hlavní osoba v ilegální činnosti býv. ČSL na zdejších kraji. Vzhledem k těmto okolnostem bude DVOŘÁK postaven k soudu se skupinou osob, kterým končí vazební lhůta 14. 1. 1955 a je nutno dále DVOŘÁKA v této věci vyšetřovat.*“⁷³³

Výslechy poslední členky skupiny, **Milady Schafferové**, která byla jako jediná zatčená přímo na pokyn Správy vyšetřování, začaly 8. října 1954 a trvaly přibližně měsíc, tedy do prvního listopadového týdne téhož roku.

Schafferová nebyla na výsleších na Správě vyšetřování poprvé. Od zatčení manžela tam musela třikrát vypovídat, tehdy naštěstí jen ještě jako svědek.⁷³⁴ StB se koncem dubna snažila vynutit z ní přiznání protistátní činnosti. Milada Schafferová zapírala velmi

---

⁷³¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o výpovědi ze dne 21. října 1954, list 23-29, s. 1-7

⁷³² ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Protokol o konfrontaci ze dne 25. října 1954, list 35, s. 1-2

⁷³³ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 4. prosince 1954, list 13, s. 1

⁷³⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokoly o výpovědi s Miladou Schafferovou ze dne 29., 30. dubna a 1. června 1954, listy 346-357

statečně a přiznala jen minimální pomoc švagrovi Šťastnému, který uprchl z výkonu trestu a podporu rodin některých režimem postižených lidovců, víc ale nic. Dne 1. června 1954 musela na Správu vyšetřování znovu, tentokrát poskytnout vysvětlení k ukrytým dokumentům, které o pár dní dříve u ní doma našla StB při domovní prohlídce.⁷³⁵

Schafferová byla po zatčení ve velmi obtížné situaci, kdy si byla vědoma toho, že jakékoliv obvinění ji na měsíce či roky vzdálí od výchovy syna, na druhou stranu si byla vědoma toho, že i jakákoli lež může dopadnout podobně...

Její výslechy směřovaly na manželovu protistátní činnost, a také na zjišťování, do jaké míry se sama účastnila na daných „ilegálních“ schůzkách v jejich bytě. Schafferová se snažila zapírat, ale vyšetřovatel měl k ruce protokolované a podepsané výpovědi Schaffera a často jí je předkládal. Naštěstí však nedošlo k žádné protokolované konfrontaci obou manželů.

Postupně se měnil i základ jejího obvinění, protože vyšetřovatelé ji podezírali z toho, že nejenže byla manželem s KDS seznámena, ale i do její činnosti zapojena. Schafferová se statečně bránila i při posledním protokolovaném výslechu dne 4. listopadu 1954.⁷³⁶ Schafferová přiznala, že zničila část nenalezených dokumentů, ale jeden ještě uschovala a ten byl nalezen ve sklepě při jedné z dalších domovních prohlídek v jejich domě.⁷³⁷

Poté již následovalo jen formální ukončení vyšetřování před koncem listopadu 1954 a dlouhé čekání na proces.

---

⁷³⁵ Jednalo se především o několikastránkovou přednášku „Krise socialismu“, jejíž opis v té době mezi lidovci hodně koloval. StB nějaké exempláře u nich doma při zatčení manžela našla, ale tuhle kopii ne. Schafferová si ji bohužel chtěla i poté ještě přečíst, takže ji nezničila, ale jen špatně uschovala. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Protokol o výpovědi s Miladou Schafferovou ze dne 1. června 1954, list 356-357, s. 1-2

⁷³⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schafferová Milada, Protokol o výpovědi ze dne 4. listopadu 1954, list 33-36, s. 1-4

⁷³⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schafferová Milada, Protokol o výpovědi ze dne 4. listopadu 1954, list 35, s. 3

7.4.6 Ukončení vyšetřování – čas na učení

V průběhu podzimu 1954 se vyšetřování chýlilo ke konci. Vyšetřovatelé již žádali o poslední prodloužení vazby a ke konci října avizovali konec vyšetřování. Ten se nakonec díky zmíněnému kolu posledních konfrontací ještě mírně odložil, ale ke konci listopadu již byl výslechový maraton u konce.

Dne 25. listopadu 1954 podepsali protokol o skončení vyšetřování tyto osoby – František Pups a Hugo Sakrejda,⁷³⁸ dále Ludmila Dvořáková,⁷³⁹ František Karas,⁷⁴⁰ Josef Pups,⁷⁴¹

O den později 26. listopadu 1954 vyšetřovatelé uzavřeli vyšetřování a spisy hlavních osob skupiny – Jana Dostálka,⁷⁴² Františka Hofmana,⁷⁴³ Viléma Schaffera⁷⁴⁴ a ještě i jeho manželky Milady.⁷⁴⁵

Stejně jako u jiných procesů zatčení doufali, že po vynuceném podepsání mnohde absurdních obvinění vykonstruovaných vyšetřovateli, budou moci vše vylíčit po pravdě u soudu. Nikdy k tomu však cíleně nedostali příležitost.

První verze žaloby na všechny obviněné byla předložena 29. listopadu 1954 (viz Obrazová příloha – obr. č. 4-9).⁷⁴⁶ Finální verze žaloby byla schválena až 21. února

---

⁷³⁸ Protokoly uvádí datum 25. listopadu, ale na obálce jejich osobních spisů je datum o den pozdější. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups František, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 25. listopadu 1954, list 59, s. 1, resp. Osobní spis Sakrejda Hugo, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 25. listopadu 1954, list 55, s. 1

⁷³⁹ Protokol uvádí datum 25. listopadu, ale na obálce jejího osobního spisu je datum o den pozdější. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dvořáková Ludmila, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 25. listopadu 1954, list 61, s. 1

⁷⁴⁰ Protokol uvádí datum 25. listopadu, ale na obálce jejího osobního spisu je datum o den pozdější. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 25. listopadu 1954, list 68, s. 1

⁷⁴¹ Protokol uvádí datum 25. listopadu, ale na obálce jejího osobního spisu je datum o den pozdější. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Pups Josef, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 25. listopadu 1954, list 30, s. 1

⁷⁴² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Dostálek Jan, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 26. listopadu 1954, list 59, s. 1

⁷⁴³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 26. listopadu 1954, list 117, s. 1

⁷⁴⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 26. listopadu 1954, s. 1

⁷⁴⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schafferová Milada, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 26. listopadu 1954, list, 37, s. 1

1955.⁷⁴⁷ Soudní proces měl být zahájen 29. března 1955. To měla být pro obviněné dostatečná doba, aby se „přesvědčivě a přesně naučili“, jak mají vystupovat v jeho průběhu.

Od konce listopadu 1954 tedy vyčkávali obvinění na chystaný politický proces. Dostálkův zhoršující se zdravotní stav byl zřejmě způsoben nejen vězněním, ale především stresem způsobeným „aktivitou“ vyšetřovatelů či referentů, kteří „pilovali“ vykonstruované výpovědi a nenechávali vyšetřované v klidu.

---

⁷⁴⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, list 93, s. 1

⁷⁴⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, list 115, s. 16

7.5 Hlavní proces – 29. března - 1. dubna 1955

Termín hlavního líčení se Schafferovou skupinou byl stanoven na 29. března až 1. dubna 1955. Délka řízení odpovídala počtu obviněných. Vzhledem k významu skupiny měl plánovaný politický proces s „vedoucími účastníky podzemní organizace zvané ‚KDS‘ a jejich pomahači“ proběhnout rovnou u Nejvyššího soudu v Praze.⁷⁴⁸

7.5.1 Nečekaná komplikace

Dne 11. února 1955 absolvoval ing. Jan Dostálek zdravotní prohlídku, z níž se dokonce zachoval zápis. Mj. se v něm uvádí: „V posledních dnech od 21. ledna 1955 měl lehce zvýšenou teplotu. [...] Stav-závěr: Kachexia senilis /stařecká sešlost/, Tbc pulmonum fibroplastica 1. dx. bas. /tuberkulosa plic/, Arteriosclerosis universalis, praecipue cerebri /celkové kornatění tepen, hlavně mozkových/, Hypertrophia prostata /zbytnění prostaty/. [...] Vzhledem k vyličenému stavu doporučuji uspišiti celé řízení poněvadž vzhledem k stáří a zmíněné stařecké sešlosti nelze předvídati zvrát zmíněných nemocí k horšímu.“⁷⁴⁹

Dostálek již takřka měsíc trpěl zvýšenými teplotami a jeho stav se dále zhoršoval, byl nakonec dne 16. února 1955 byl převezen z Ruzyně do vězeňské nemocnice, která byla součástí věznice č. 2 MV v Táborské ulici v Praze-Pankráci. Zde ing. Jan Dostálek dne 21. března 1955⁷⁵⁰ v 9.30 ráno ve věku nedožitých 72 let zemřel.⁷⁵¹ Bezprostřední příčinou smrti byl podle úmrtního i léčebného a ohledacího listu akutní zánět pohrudnice.

⁷⁴⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, list 93, s. 1

⁷⁴⁹ Je velmi pravděpodobné, že se jedná o Jana Dostálka, ale jeho jméno zde uvedeno není. Vězeňské číslo odpovídá jeho číslu ve vyšetřovací vazbě v Praze – 594/N6 (v Hradci měl 403). ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 5, Zdravotní stav 594/N6, list 201-2

⁷⁵⁰ Určitou zajímavostí je datum Dostálkovy smrti, neboť menší část dokumentů, které jsou součástí fondu V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., uvádí datum jeho úmrtí až na 27. března 1955. Je však velmi pravděpodobné, že se jedná o omyl, neboť kremace měla dle úmrtního listu proběhnout v Praze-Motole dne 25. března 1955. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 10, např. Důvodová zpráva, list 7, nebo Návrh na přesun svazku, list 243; Jiné prameny zase uvádějí datum smrti už 20. března 1955. Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Usnesení Zvláštního senátu krajského soudu v Praze – 4. července 1969, nebo Žádost o přešetření smrti ing. Jana Dostálka 1969 (tamtéž)

⁷⁵¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Léčebný a ohledací list, list 891a, s. 1

Kremace proběhla tajně v Praze-Motole 25. března 1955⁷⁵² bez účasti rodinných příslušníků. Pohřbu na Vyšehradě se směli zúčastnit pouze nejbližší členové rodiny a celá záležitost musela být držena v tajnosti. Obřad musel proběhnout před otevřením hřbitova v brzkých ranních hodinách. Urnu sem přinesl pověřený člen StB.⁷⁵³

Dostálkova předčasná smrt jej nejen uchránila před plánovaným procesem a odsouzením, ale i celou jeho rodinu před dalšími nepříjemnostmi, které by ji čekaly po vynesení rozsudku.⁷⁵⁴ Procesní mašinerii ani smrt jednoho ze dvou nejdůležitějších členů skupiny rozhodně nezastavila. Proces s „vedením protistátní skupiny KDS“ byl zahájen za několik dní v plánovaném termínu.

7.5.2 Hlavní líčení a odsouzení

Ani Dostálkova smrt nezastavila rozjetou soudní mašinerii, a tak bylo v úterý 29. března 1955 ráno v 9 h. před senátem Nejvyššího soudu v Praze oficiálně zahájeno soudní řízení.

Předsedou senátu byl JUDr. Jar. Novák a generálního prokurátora zastupoval JUDr. Josef Handl. Líčení bylo veřejné, což svědčilo o důkladné „přípravě“ obviněných referenty StB. Státní orgány si zjevně byly jisty, že nedojde k takovým „komplikacím“ jako v předcházejícím procesu, a tak sebevědomě zvolily tuto variantu líčení. Před soudem stanulo nakonec jen těchto 8 obviněných:

Vilém Schaffer,

JUDr. Hugo Sakrejda,

František Hofman,

MUDr. František Pups,

---

⁷⁵² Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Úmrtní list 1955

⁷⁵³ Archiv autora, Vzpomínky Marie Tilschové-Dostálkové a jejího manžela Jiřího Tilsche, rukopis

⁷⁵⁴ Jednou z takových nepříjemností bývalo i obvyklé zabavení zajištěného majetku po odsouzení, které by znamenalo vystěhování jeho ženy, dcery a vnučky z rodinné vily. Vzhledem k jeho úmrtí byl nucen generální prokurátor zajištění majetku ze srpna 1954 zrušit jako bezdůvodné. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Podsvazek č. 3, Usnesení ze dne 21. května 1955, list 152, s. 1

PhDr. František Karas,

JUDr. Josef Pups,

Ludmila Dvořáková a

Milada Schafferová.

Všichni obžalovaní měli přidělené obhájce ex offo.⁷⁵⁵ Toto i zde představovalo standardní pojistku ze strany státní moci, že nenastanou nepředvídané komplikace, které by mohly vyplynout z nominace běžných obhájců.

Prokurátor Handl přednesl žalobu, v níž hrál opět hlavní roli § 78 o velezradě ve spojitosti se založením protistátní ilegální organizace KDH/KDS.

Následovaly výpovědi jednotlivých obviněných. Všichni se cítili „spravedlivě“ vinni. Na základě textu protokolu z hlavního líčení je nutné poznamenat, že obvinění byli skutečně velmi dobře „zpracováni a naučeni“, neboť jednotlivé pasáže výpovědí mezi otázkami prokurátora či předsedy byly nezřídka delší než 3 strany.⁷⁵⁶ Komunistická terminologie, kterou obvinění při výpovědích používali, svědčila také o jejich velice „důkladné přípravě“. Jedna poznámka z rehabilitačního spisu z roku 1969 vrhá na zinscenovaný proces jasné světlo: „*Předseda senátu (JUDr. Jar. Novák, pozn. autora) před hlavním líčením mu (MUDr. Pupsovi, pozn. autora) doporučoval, aby setrval na tom, co je v protokolu, chce-li se vyhnouti nejvyššímu trestu.*“⁷⁵⁷

V pátek 1. dubna 1955 pronesli obvinění své závěrečné řeči a po nich měl senát vynést rozsudek. Přítomní zástupci veřejnosti měli možnost slyšet sebekritické závěrečné řeči, v nichž obvinění poukazovali na svá pozdní prohlédnutí. Pro ilustraci uvádím vybrané pasáže.

Hlavní obviněný Vilém Schaffer: „*Jak průběhem vyšetřování, tak i zde jsem si uvědomil, jakým způsobem jsem se provinil proti lidově demokratickému zřízení, a upřímně toho lituji.*“

---

⁷⁵⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, list 93

⁷⁵⁶ Protokol o hlavním líčení má 72 stran. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, listy 116-152

⁷⁵⁷ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 18. dubna 1969, list 188, s. 5

JUDr. Hugo Sakrejda: „Doznal jsem poctivě svou vinu. Prosím soud, aby mi dal možnost, abych svou poctivou prací mohl svoji vinu odčinit, jinak děkuji soudu i svému vyšetřujícímu orgánu za trpělivost a dobré zacházení se mnou, zvláště pak svému vyšetřujícímu orgánu, který se mnou jednal jako přítel.“

František Hofman: „Jsem si plně vědom své trestné činnosti. Jsem si vědom také toho, že jako dělník jsem se postavil proti dělnické třídě, za což zasluhuji spravedlivý trest.“

MUDr. František Pups: „Hluboce a upřímně lituji svých trestných činů a prosím, aby mi byla dána možnost, abych se mohl vrátit mezi své spoluobčany a abych prací ve svém oboru mohl ještě usilovněji a ještě intenzivněji (asi přispět, pozn. autora) k rozkvětu našeho zdravotnictví.“

PhDr. František Karas: „Já se připojuji k vývodům svého obhájce a trvám na tom, co jsem již uvedl.“

JUDr. Josef Pups: „Vím, že jsem pochybil a svého činu velmi upřímně lituji. Slibuji, že dobrou prací se budu snažit vše nahradit.“

Ludmila Dvořáková: „Připojuji se k vývodům svého obhájce a hluboce lituji toho, čeho jsem se provinila. Chtěla bych říci, že tak, jak se mi dařilo v posledních letech, zvláště pak v r. 1953, se mi nedařilo nikdy v životě a nic jiného bych si nepřála. Jinak trvám na své obhajobě a chci jen dodat, že jsem se přesvědčila, že není možné vidět jen sama sebe, že je třeba dívat se dál, což jsem dříve nechápala.“

Milada Schafferová: „Lituji svého provinění. Dvojnásob toho lituji, neboť mám dítě, které mne potřebuje a o které se nyní stará teta, chtěla bych pracovat a vychovat své dítě.“⁷⁵⁸

Po skončení závěrečných řečí senát vynesl tyto rozsudky:

Vilém Schaffer – 22 let

JUDr. Hugo Sakrejda – 18 let

František Hofman – 15 let

---

⁷⁵⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, listy 151-2

MUDr. František Pups – 20 let

PhDr. František Karas – 16 let

JUDr. Josef Pups – 12 let

Ludmila Dvořáková – 12 let

Milada Schafferová – 10 let odnětí svobody.

Po vyslechnutí rozsudku byli skleslí odsouzení odvedeni zpět do vazby.⁷⁵⁹ Žádný z nich odvolání nepodal.⁷⁶⁰

Není žádný důvod myslet si, že pokud by se ing. Jan Dostálek procesu dožil, že by vypovídal jinak než ostatní obvinění. Na to už byl příliš dobře „zpracován“ během předcházejících měsíců útrap ve vyšetřovací vazbě. Žaloba na jeho osobu byla hotová, podepsaná a jeho výpověď před soudem by ji velmi pravděpodobně potvrdila. Jeho smrt „zkazila“ již jen jeho exemplární odsouzení a potrestání. Co se týče výše Dostálkova trestu, lze pouze spekulovat. Pro „vedoucího celostátní protistátní skupiny“ rozhodně nepřipadal v úvahu menší trest než 20 let. Vzhledem k jeho věku by se i poloviční trest rovnal doživotí. Trest smrti v té době už ani mezi prokurátory nebyl tak „oblíben“, ale jeho uložení nelze úplně vyloučit.⁷⁶¹

Výše trestů u všech odsouzených vyplývala ze samotné úvodní věty žaloby: „Řízení s vedoucími účastníky podzemní organizace zvané ‚KDS‘ a jejich pomahači“. Tento proces měl být nominálním završením dlouholetého boje s „ilegální protistátní skupinou KDS“.⁷⁶²

Na druhou stranu ale uvažování některých zejména krajských prokurátorů v procesech s KDS, které se konaly koncem roku 1954 či na začátku roku 1955, např. při

---

⁷⁵⁹ Jedinou, ale výraznou útěchou i pomocí velmi nešťastné Milady Schafferové bylo to, že minimálně po určitou dobu výkonu trestu sdílela vězení s příbuznou i přítelkyní v jedné osobě - Ludmilou Dvořákovou. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 9, Agenturní zpráva ze dne 22. března 1962, list 27, s. 1

⁷⁶⁰ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Žaloba, listy 152

⁷⁶¹ Ze zmínky z rehabilitace Františka Pupse nepřímo vyplývá, že i v rámci tohoto líčení byl stále nejvyšší trest na pořadu dne, minimálně jako prostředek nátlaku ze strany soudu. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu ze dne 18. dubna 1969, list 188, s. 5

⁷⁶² Jak ukázaly další roky a následné procesy, tak tím posledním procesem s KDS ani zdaleka nebyl.

procesu se skupinami Andrlík Jan a spol. či Smaha Václav a spol., bylo představami o možných trestních sazbách ještě hluboce ponořeno v počátku let padesátých. Ludmila Brožová,⁷⁶³ která se jako prokurátorka krajského soudu v Plzni podílela na tvorbě obžaloby, psala, že očekává u dvou hlavních obviněných Andlíkovy skupiny doživotí.⁷⁶⁴ Václav Smaha jako vedoucí skupiny byl odsouzen na 25 let.⁷⁶⁵

Podobně vysoké tresty byly vyneseny i u vedoucích Vaňkovy ústecké skupiny KDS. Karel Vaněk odsouzen na 20 let a Jiří Laube dokonce na doživotí (podrobněji viz kap. Karel Vaněk a spol.).

I přes nominální význam „potření a potrestání“ vedoucích činitelů rozsáhlé protistátní skupiny se Rudé právo ani slovem nezminilo o tomto dalším vítězství lidově demokratické „spravedlnosti“.⁷⁶⁶ Naopak plně rozvíjelo hlavní téma obou týdnů – tedy blížící se 10. výročí konce 2. světové války a rozkvět vlasti reflektovaný navýšením platů některých skupin zaměstnanců a již čtvrtým snížením maloobchodních cen spotřebního zboží.⁷⁶⁷ Doba už sice nevyžadovala takovou mediální prezentaci soudních řízení, ale politické procesy, včetně těch s KDS pokračovaly dál.

---

⁷⁶³ Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová se mj. velmi aktivně účastnila jako jedna z prokurátorů i v procesu Milady Horákové a spol. a zde naplno veřejně „zazářila její hvězda“.

⁷⁶⁴ V tomto případě padly na rozdíl od přání prokurátorky daleko nižší tresty v řádově okolo 15 let odnětí svobody. Srov. Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 156

⁷⁶⁵ Obě skupiny však na rozdíl od té hlavní měly „prokázány“ i jiné protistátní aktivity, než jen budování KDS a tvorbu letáků, což samozřejmě sazbu zvyšovalo.

⁷⁶⁶ Byl to zajímavý posun, protože ještě před půl rokem, tedy počátkem listopadu 1954, Rudé právo hrdě oznamovalo odhalení agentů v řadách bývalých významných členů sociální demokracie.

⁷⁶⁷ Např. Rudé právo, 31. březen 1955, č. 89, s. 1-4; Rudé právo, 1. duben 1955, č. 90, s. 1-2;

Tab. č. 3 Přehled hlavních údajů v procesu se skupinou Schaffer a spol.

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Ukončení vyšetřování	Datum odsouzení	Trest*	Amnestie
Hofman František	6. 1. 1954	26. 11. 1954	1. 4. 1955	15	1960
Schaffer Vilém	23. 1. 1954	26. 11. 1954	1. 4. 1955	22	1962
Dvořáková Ludmila	23. 1. 1954	25/26. 11. 1954	1. 4. 1955	12	1960
Dostálek Jan	2. 7. 1954	26. 11. 1954	-	-	-
Pups František	2. 7. 1954	25/26. 11. 1954	1. 4. 1955	20	1960
Sakrejda Hugo	2. 7. 1954	25/26. 11. 1954	1. 4. 1955	18	1960
Karas František	21. 7. 1954	25/26. 11. 1954	1. 4. 1955	16	(1956)**
Pups Josef	30. 7. 1954	25/26. 11. 1954	1. 4. 1955	12	1960
Dvořák Josef	4. 8. 1954	-	-	-	-
Schafferová Milada	29. 9. 1954	26. 11. 1954	1. 4. 1955	10	1960

* sloupec pro odvolání chybí, protože žádný z odsouzených, ani prokurátor jej nepodal.

** nejednalo se o amnestii, ale o propuštění ze zdravotních důvodů.

7.6 Amnestie a rehabilitace

František Karas byl na základě usnesení pražské generální prokuratury propuštěn z Mírovské věznice již 24. července 1956. Je velmi pravděpodobné, že se tak stalo ze zdravotních důvodů. Přesto se na jeho formuláři Hlášení změny UEV nachází informace, že se jedná jen o přerušení trestu mezi 24. červencem 1956 a 24. červencem 1958.⁷⁶⁸ Tato lhůta mu byla poskytnuta nepochybně na léčení. To se ovšem nezdařilo a Karas už se do Mírovské věznice s největší pravděpodobností nevrátil a zemřel ještě před tímto datem.

Při prezidentské amnestii 9. května 1960 byla propuštěna většina odsouzených s 5-tiletou, či 10-tiletou podmínkou ze Suchánkovy⁷⁶⁹ i Schafferovy⁷⁷⁰ skupiny a zůstali pod pravidelným dohledem místních úřadů a Bezpečnosti, kam se museli pravidelně hlásit.⁷⁷¹

Milada Schafferová byla propuštěna z výkonu trestu také na amnestii v roce 1960,⁷⁷² nepochybně i díky zhoršujícímu se zdravotnímu stavu. Propuštění z vězení, umocněné setkáním s nezletilým synem Janem (nar. 1948), sice mohlo zpomalit pokračující diagnózu, ale bohužel ji spolu s tehdejší úrovní státního zdravotnictví nemohl zastavit. Milada Schafferová zemřela v prosinci 1960 na rakovinu. Syn Jan se tak ocitl v

---

⁷⁶⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Karas František, Hlášení změny UEV ze dne 24. července 1956, list 69, s. 1-2

⁷⁶⁹ Ze skupiny Suchánek a spol. se jednalo o tyto osoby – Piesen Jiří, Duška František, Vlasák Tomáš, Ludvík František, Hůlka Václav, Pobuda Josef a Novotný Albert.

⁷⁷⁰ Ze skupiny Schaffer a spol. se jednalo o tyto osoby – Hugo Sakrejda, oba bratři Puposové, František Hofman, Ludmila Dvořáková a Milada Schafferová.

⁷⁷¹ Jedno takové hlášení se zachovalo z doby hned po propuštění Tomáše Vlasáka. To k jeho návratu uvádělo: „...že se konala slavnostní mše v kostelíčku v Praze 4-Krči a to na základě návratu Tomáše Vlasáka propuštěného z trestu na amnestii o kterém je známo že je náboženský fanatik. Tato mše se konala pravděpodobně dne 11. 5. ihned druhý den po jeho návratu.“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Služební poznatek ze dne 16. května 1960, list 52, s. 1

⁷⁷² Na jiném místě spisu se uvádí, že Schafferová byla propuštěna již v roce 1959. Srov. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Skupinový spis, Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. října 1965, list 182, s. 1; ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 6, Záznam na Obvodním oddělení VB v Praze ze dne 11. května 1962, list 2, s. 1

péči vzdálené příbuzné Bedřišky Mazánkové,⁷⁷³ která jej vychovávala až od doby propuštění otce z vězení.⁷⁷⁴

Vilém Schaffer a další neschválení kandidáti amnestie museli na své propuštění ještě nějakou dobu čekat. Pravděpodobně tomu přispěly i pravidelná agenturní hlášení z Nápravně pracovního tábora z Valdic, která hovořila o častých společných rozhovorech Hostičky, Schaffera, Kubišty a dalších: „*Jejich téma se ponejvíce zaměřovalo na činnost KDS ve změněných poměrech. Jejich hlavní verze je ta, že ve světě musí nastat obrat k zmírnění mezinárodní situace a to díky ústupkům SSSR. Tím nastane opět svobodný politický život a na tuto chvíli je nutno aby KDS byla řádně připravena. V první řadě je nutné mít připraveno prohlášení pro své přívržence. Téma rozhovoru vedl hlavně Šaffer* (Schaffer, pozn. autora) [...] *K žádnému závěru se nedostali, jen uvažovali o vhodné osobě na generálního tajemníka lidové strany. Oba se shodli na jméně Čadík,⁷⁷⁵ který byl předtím funkcionářem lidové strany na Karlovarsku [...] K těmto dvěma předním činitelům KDS se občas přidružovali Sügler, Hejda, Kubišta a velmi aktivní mezi nimi je dle domněnky pramene i odsouzený Sup.⁷⁷⁶ [...] Mastiák (Mastilák, pozn. autora),⁷⁷⁷ odsouzený farář – který je rovněž ideologem KDS má zadané hovory na vycházkách na několik dní dopředu.* ...⁷⁷⁸

⁷⁷³ Bedřiška Mazánková byla tetou Viléma Schaffera a matkou Ludmily Dvořákové, rovněž souzené v procesu s Vilémem Schafferem a spol. a propuštěné v roce 1960. Po smrti Milady Schafferové pomáhala Ludmila Dvořáková své matce s výchovou mladého Jana Schaffera. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 9, Agenturní zpráva ze dne 22. března 1962, list 27, s. 1

⁷⁷⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 6, Záznam na Obvodním oddělení VB v Praze ze dne 11. května 1962, list 2, s. 1

⁷⁷⁵ Otázkou zůstává, o jakého Čadíka se jedná – zda Václava, či prof. Jindřicha Čadíka. Pokud by se jednalo o Václava, tak ten nebyl představitelem ČSL z Karlovarska. Možná se jedná jen o chybu zprávu podávajícího agenta. Václav Čadík, významný člen moravské ČSL, včetně té „obrozené“. Tč. byl také ve výkonu trestu za spoluorganizování lokální skupiny KDS na Hranicku a Litovelsku. Byl odsouzen o měsíc dříve než Schafferova skupina. Prof. Jindřich Čadík byl odsouzen původně na doživotí. Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005, s. 79-81

⁷⁷⁶ Bohumil Sup – obchodník a bývalý písecký tajemník ČSL, tč. také ve výkonu trestu za spoluorganizování rozsáhlé jihočeské skupiny KDS. Byl odsouzen na doživotí. Podrobněji viz ABS, sv. V-1313 Skupinový spis Bohumil Sup a spol., Osobní svazek, celý text

⁷⁷⁷ Velmi pravděpodobně se jedná o vězněného slovenského redemptoristu Jána Ivana Mastiliaka, odsouzeného v roce 1950 v rámci již zmíněné protistátní skupiny „*Machalka a spol.*“

⁷⁷⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 6, Agenturní zpráva z Nápravně pracovního tábora z Valdic ze dne 25. srpna 1960, list 7, s. 1

Po dalších dvou letech byli hlavní postavy obou skupin – Stanislav Suchánek,⁷⁷⁹ Václav Blümel a Vilém Schaffer⁷⁸⁰ konečně propuštěni z vězení až 11. května 1962 s desetiletou podmínkou. U Schaffera bylo propuštění uvedeno s poznámkou, že: *"Účel trestu splnil jen z části svůj převýchovný účel."*⁷⁸¹

Je velmi těžké předpokládat, kdy by mohl být v případě odsouzení propuštěn Jan Dostálek, ale vzhledem ke zdravotnímu stavu (i kdybychom pominuli útrapy vyšetřování) by se ani amnestie v roce 1960 nemusel dožít.⁷⁸²

StB dále všechny propuštěné nemonitorovala, neboť na „obsazení“ všech osob neměla personální kapacity a jen na ty nejvýraznější nasazovala své agenty.

Např. Vilém Schaffer, který se vrátil z vězení a ihned se ujal svého vytouženého, tehdy již zletilého syna Jana. Získal práci údržbáře instalatéra, byť s určitými zdravotními omezeními. Pozorování SNB k němu v průběhu šedesátých let např. uvádějí: *„K politickému dění se staví naprosto pasivně a na veřejnosti se k němu nevyjadřuje. [...] Ve volném čase se věnuje výchově svého syna. Jmenovaný nebyl obsazen, pro nedostatek vhodných osob pro obsazení.“*⁷⁸³

Ludmilu Dvořákovou se pokoušela StB získat mezi své informátory v průběhu roku 1962, ale nakonec po několika schůzkách a jejím zdvořilém odmítnutí od tohoto záměru upustila.⁷⁸⁴

Také ostatní se vrátili domů a dle možností a zdravotního stavu se snažili začlenit do běžného života společnosti.

---

⁷⁷⁹ Hlášení kromě data propuštění uvádí i popis jeho činností během pobytu: *„Nejdříve pracoval v uhelných dolech, později byl přemístěn do zdejšího útvaru (NPT MV Valdice, pozn. autora), kde pracoval jako pasíř na Bižuterii. Jeho pracovní morálka vcelku dobrá – po celou dobu výkonu trestu plnil své pracovní povinnosti dobře. Také jeho chování bylo dobré. Uzavřel několik pracovních závazků, které plnil.“* ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 4, Hlášení o propuštění odsouzeného ze dne 9. května 1962, list 31, s. 1-2

⁷⁸⁰ Vilém Schaffer se tak po letech konečně mohl vrátit k synovi a jeho výchově.

⁷⁸¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 6, Hlášení o propuštění odsouzeného ze dne 9. května 1962, list 9, s. 2

⁷⁸² V případě lepšího zdravotního stavu i nižšího věku by Jan Dostálek nepochybně nebyl propuštěn dříve než Vilém Schaffer.

⁷⁸³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 6, Zpráva pro Krajskou správu SNB ze dne 13. června 1967, list 12, s. 1

⁷⁸⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 9, Záznam o pohovoru s Ludmilou Dvořákovou ze dne 26. září 1962, list 33, s. 3

Prezidentská amnestie z 9. května 1965 zrušila odsouzeným obou skupin zbývající podmíněčné tresty. Takto byla posmrtně zrušena i Miladě Schafferové.⁷⁸⁵ Jen amnestovaným z roku 1962 se snížil podmíněný desetiletý trest na polovinu.⁷⁸⁶

Pokusy o rehabilitaci většiny odsouzených začaly s postupným uvolňováním politické situace v druhé polovině šedesátých let. Ne všichni to však považovali za reálně dosažitelné a někteří prostě po předchozích zkušenostech jen nechtěli dráždit, byť uvolňující se, ale stále komunistický režim.

Rehabilitace skupiny Schaffer a spol.

Pokusy o rehabilitaci se nevyhnuly ani Schafferově skupině. Na základě návrhu na přezkumné řízení, který byl dosud žijícími odsouzenými či jejich nejbližšími příbuznými⁷⁸⁷ podán se sešel Krajský soud v Praze dne 18. dubna 1969 a svým rozhodnutím zprostil všechny odsouzené jejich obžaloby v plném rozsahu s tím, že se žalovaní trestné činnosti nedopustili. K průběhu vyšetřování i procesu tento soud mj. uvedl: „*Jednalo se o vynucená doznání, která byla naučena nazpaměť a při hlavním přeličení jen opakována. Svědecké výpovědi se týkaly osob, které měly být stíhány jako spoluobvinění a rovněž byly vynucovány v administrativním řízení.*“⁷⁸⁸

Uspokojení z vyhraného zápasu se státní mocí zkazil o takřka 2 roky později Nejvyšší soud ČSR, který dne 15. dubna 1971 na základě podané stížnosti ministra spravedlnosti ČSR zrušit rozsudek u pěti odsouzených (V. Schaffera, H. Sakrejdy, F. Hofmana, J. Pupse a L. Dvořákové) z roku 1969, neboť prý bylo postaveno pouze na

---

⁷⁸⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Skupinový spis, Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. října 1965, list 182, s. 1

⁷⁸⁶ Např. u Viléma Schaffera. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 22. října 1965, list 178, s. 1

⁷⁸⁷ Za zemřelého Františka Karase podávala návrhy jeho manželka Marie. Za Miladu Schafferovou tak učinil její manžel Vilém. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 18. dubna 1969, list 184, s. 1

⁷⁸⁸ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 18. dubna 1969, list 190, s. 7

výpovědích obviněných.⁷⁸⁹ Zde skutečně zůstává otevřená otázka, co přimělo tehdejšího ministra spravedlnosti podat stížnost k rehabilitaci osob z tohoto procesu.⁷⁹⁰

Ve výsledku se rozhodnutí Nejvyššího soudu dotklo všech odsouzených a bylo přesunuto opět k přezkoumání Krajskému soudu v Praze.⁷⁹¹ Ve svém rozsudku zmiňuje pasáže rehabilitačního zákona a uvádí, že: „...účelem přezkumného řízení je rehabilitace občanů, kteří byli odsouzeni a potrestáni jako škůdci socialismu, ač se na zájmech socialistické společnosti trestnou činností neprovinili. [...] v přezkumném řízení nelze odstraňovat akty revoluční zákonnosti a oslabovat či dokonce popírat socialistický právní řád. Rehabilitace se nemůže týkat nepřátel socialistické výstavby. [...] je třeba posuzovat činnost obviněných se zřetelem k době posuzované činnosti, k jejich záměrům vyvěrajícím z celkové politické situace v době spáchaných trestných činů a s přihlédnutím k právnímu řádu tehdy platnému.“⁷⁹²

Krajský soud v Praze se ovšem k celé kauze vyjádřil až více než po třech letech a teprve dne 29. dubna 1974 nové návrhy na rehabilitaci pěti odsouzených (V. Schaffera, H. Sakrejdy, F. Hofmana, J. Puse a L. Dvořákové) také zamítl.⁷⁹³

Soud shledal, že všichni obvinění v podstatě přiznali své činy a tehdejší senát Krajského soudu nevycházel ze základních principů přezkumného řízení a nezhodnotil důkazy i v jejich vzájemné souvislosti.⁷⁹⁴ Kromě toho všichni tři svědci, kteří tehdy působili v padesátých letech jako vyšetřovatelé „překvapivě“ popřeli použití psychického

---

⁷⁸⁹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. dubna 1971, list 192, s. 1

⁷⁹⁰ Velmi pravděpodobně se jednalo o JUDr. Jana Němce, bývalého sociálního demokrata a po sloučení obou stran v červnu 1948 komunistického poslance a dlouholetého normalizačního ministra spravedlnosti, který tuto funkci vykonával v letech 1969-1981.

⁷⁹¹ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. dubna 1971, list 196, s. 9

⁷⁹² ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 15. dubna 1971, list 199, s. 6

⁷⁹³ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 29. dubna 1974, list 209, s. 1

⁷⁹⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 29. dubna 1974, list 210-211, s. 2-3

či fyzického nátlaku při vynucování výpovědí s tím, že u soudu obvinění vypovídali shodně s podepsanými vyšetřovacími protokoly.⁷⁹⁵

Stížnost proti tomuto usnesení opět k Nejvyššímu soudu ČSR už podali jen čtyři odsouzení (V. Schaffer, H. Sakrejda, F. Hofman a L. Dvořáková). Ten po takřka roční odmlce zasedl dne 16. dubna 1975, aby uzavřel celou kauzu.⁷⁹⁶

Odůvodnění podali ale jen Hugo Sakrejda a Ludmila Dvořáková. Jejich argumenty, spolu s již dříve použitými ale Nejvyšší soud zamítl. Odkázal se i na argumenty Inspekce ministerstva vnitra, která se měla kauzou zabývat a v srpnu 1973 dodat zprávu obsahující výpovědi vyšetřovatelů Sekaniny a Pacandy.⁷⁹⁷ Celkově se soud vrátil k tomu, že je nutné v rámci dokazování viny a nevinu zakomponovat znovu tehdejší výpovědi obviněných a posuzovat je jako bernou minci. Z uvedeného východiska posuzovatelům vyplynulo, že stížnost je neodůvodněná a má být zamítnuta.⁷⁹⁸

Toto rozhodnutí však celou kauzu jen posunulo na dobu „po převratu“ o dalších 14, resp. 17 let, mimo rámec socialistické justice.

Dostálkova rehabilitace

Rehabilitace ing. Jana Dostálka nepřipadala zpočátku paradoxně v úvahu, neboť jeho předčasná smrt způsobila, že vlastně nebyl odsouzen. Pokud by se procesu účastnil, postupovali by jeho příbuzní velmi pravděpodobně společně s ostatními.

---

⁷⁹⁵ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 29. dubna 1974, list 213, s. 5

⁷⁹⁶ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. dubna 1975, list 202, s. 1

⁷⁹⁷ Další vyšetřovatel Jiří Uher již prý v roce 1970 zemřel. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. dubna 1975, list 203-205, s. 3-8

⁷⁹⁸ Další vyšetřovatel Jiří Uher již prý v roce 1970 zemřel. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Skupinový spis, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. dubna 1975, list 208, s. 13

Dostálkova dcera Zdislava za rodinu podala 15. dubna 1969 u krajského soudu v Praze návrh na přezkoumání rozsudku Nejvyššího soudu v Praze ze dne 1. dubna 1955.⁷⁹⁹ Návrh byl 4. července 1969 odmítnut z důvodu Dostálkova předčasného úmrtí.⁸⁰⁰

Po tomto neúspěchu podala již 14. července 1969 Zdislava Juklová-Dostálková na krajskou prokuraturu v Praze žádost o přešetření smrti ing. Jana Dostálka, který jak uvedla: „...zemřel za záhadných okolností.“⁸⁰¹ V žádosti bylo vysloveno podezření, že orgány státní moci zavinily svojí činností či nedbalostí Dostálkovu smrt a bylo žádáno zavedení jejich případného stíhání. Tuto žádost nemohla krajská prokuratura ignorovat nebo založit „ad acta“, a tak ji předala Vyšší vojenské prokuratuře v Příbrami, která ji samozřejmě zamítla.⁸⁰²

Ing. Jan Dostálek byl na základě žádosti dcery Marie Tilschové-Dostálkové rehabilitován Městským soudem v Praze až 14. prosince 1992. Tento soud k jeho rehabilitaci konstatoval: „Byl nezákonně zbaven svobody v souvislosti s vyšetřováním pro rehabilitovaný trestný čin velezrady § 78. ...“⁸⁰³

---

⁷⁹⁹ Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Návrh na rehabilitaci ing. Jana Dostálka – 15. 4. 1969

⁸⁰⁰ Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Usnesení Zvláštního senátu krajského soudu v Praze – 4. 7. 1969

⁸⁰¹ V této žádosti i v předešlém usnesení krajského soudu v Praze se uvádí datum Dostálkovy smrti 20. března 1955 (a ne 21. března). Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Žádost o přešetření smrti ing. Jana Dostálka 1969

⁸⁰² Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Žádost o přešetření smrti ing. Jana Dostálka 1969, s. 1

⁸⁰³ Archiv autora, Pozůstalost ing. Jana Dostálka, Zpravodaj města Kostelce nad Orlicí., březen 2005, s. 16

8 Protistátní skupiny napojené na Schafferovu vedoucí skupinu KDS

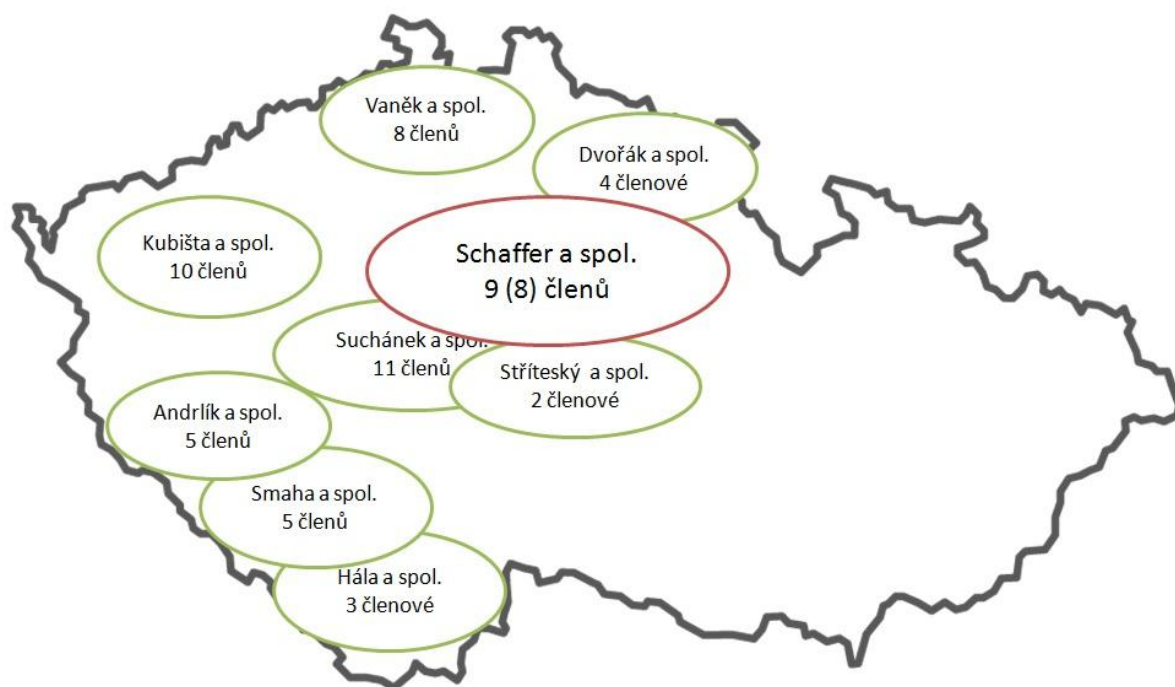
Cílem této rozsáhlé kapitoly je přiblížit zevrubně jednotlivé skupiny KDS, napojené na vedoucí Schafferovu skupinu KDS. Rád bych ve stručnosti popsal osudy hlavních obviněných s důrazem na vztah k Schafferově skupině. Tedy až na Suchánkovu, Kubištovu a částečně i Dvořákovu skupinu, kterým bych rád věnoval díky užším vztahům jejich členů k hlavní skupině více prostoru. Jsem si vědom toho, že u každé z popisovaných skupin nelze zabíhat do přílišných detailů, aby díky velkému počtu zúčastněných osob nedocházelo k přílišnému zahlcení informacemi.

StB měla rozpracováno paralelně několik mimopražských „protistátních“ skupin, které podezírala z aktivit souvisejících s KDS a chystala se je postupně pozatýkat. Kromě již zmíněné pražské Suchánkovy skupiny se její pozornost současně upírala i do západních, jižních, severních a východních Čech.

„Hon“ na členy KDS sice v dané době probíhal i na Moravě, ale žádný ze zatčených moravských členů KDS nebyl později přímo souzen, mj. za spolupráci s vedením reprezentovaným Schafferem a Dostálkem.

Z pohledu časové posloupnosti probíhalo zatýkání v podstatě obráceně, než tomu bylo např. u skupin napojených v procesu s Miladou Horákovou. Odhalováním lokálních skupin zejména v druhé polovině roku 1953 a počátkem roku 1954 se StB pomalu dostávala až k samotné vedoucí skupině. Tyto osoby i celé skupiny byly souzeny až na výjimky dříve než Schafferova skupina v jednotlivých procesech krajskými soudy v Praze, Plzni, Karlových Varech, Ústí nad Labem atd.

Obr. č. 4 Schematické zobrazení umístění a počtu členů protistátních skupin, které dle StB spolupracovaly s vedoucí skupinou KDS (Schaffer a spol.)

Rozložení skupin KDS po celém území Čech nebylo náhodné. Bylo součástí dlouhodobého plošného tažení režimu proti rozpadnutým strukturám původní předúnorové ČSL v regionech. Schematismu podléhala i struktura skupiny. Každou takovou skupinu většinou vedl bývalý okresní či krajský představitel ČSL, významný katolík či alespoň příslušník Orla.⁸⁰⁴

⁸⁰⁴ Tak tomu bylo např. u skupin Andrlík, Smaha, Hála, Kubišta, Vaněk, Dvořák i u dalších, včetně vedoucí skupiny. V podstatě jedinou výjimku tvořila okrajová skupina Stříteský a spol., kde hlavou skupiny nebyl významnější člen ČSL, ale národní demokrat.

8.1 Protistátní skupina Suchánek Stanislav a spol.

Mezi protistátními skupinami KDS, které StB spojila s činností vedoucí Schafferovy skupiny, zaujímá nepochybně přední místo již vícekrát zmíněná Suchánkova skupina. Členy skupiny byli většinou vyšší představitelé ČSL z jednotlivých pražských obvodů, kteří se mezi sebou dlouho znali a byli většinou i přáteli. Jejich sledování, zatčení i výslechy probíhaly nedlouho před zatčením hlavní skupiny a mnohá vynucená přiznání ovlivnila, podobu i obvinění členů skupiny hlavní.⁸⁰⁵ Nemluvě o postavě Františka Hofmana, jenž měl svou úlohu v rámci prvotní režie StB právě v Suchánkově skupině. Rovněž je nutné vyzdvihnout společné úvahy nad vypracovanými „protistátními“ dokumenty i úvahy nad společným vedením KDS.

8.1.1 Zatýkání v Praze: akce „Suchánek-Výpomoc“ a KDS

Rozsáhlé tažení StB proti šířitelům protikomunistických letáků a tiskovin přineslo nečekaný výsledek. Mezi mnoha zatčenými figuroval i bývalý činovník Orla a lidovec Jan Blümel.⁸⁰⁶ Jeho zatčení počátkem října 1953 bylo jedním „z pověstných kamíneků strhávajících lavinu“. Jan Blümel byl už delší dobu sledován agenty StB⁸⁰⁷ a nechtěně je přivedl na stopu svého bratra Václava, který jednak některé tyto letáky vyráběl, ale také

---

⁸⁰⁵ Jednalo se zejména o poznatky z výslechů prvních zatčených členů skupiny, zejména Václava Blümela, ale i Stanislava Suchánka a částečně i Tomáše Vlasáka.

⁸⁰⁶ V jeho návrhu na zatčení se uvádí: „Blümel Jan v době od r. 1951 do konce roku 1952 dal přečíst Lhotákovi Antonínu několik protistátních letáků. Konkrétně se jednalo o provolání papeže k národům za tzv. železnou oponou. Další leták obsahoval štvavá hesla a v jiných čtyřech letácích byly úryvky z encykliky *Rerum novarum* s protistátním obsahem. Dále jeden leták s názvem 'Orel' [...] Blümel je usvědčován z této protistátní činnosti Antonínem Lhotákem.“ ABS, sv. V-1447 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Janu Blümelovi a spol. (dále jen Skupinový spis Jan Blümel a spol.), Osobní spis Blümel Jan, Návrh na zatčení ze dne 6. října 1953, list 1, s. 1

⁸⁰⁷ Jan Blümel a jeho přátelé byli sledováni minimálně dvěma agenty ze svého okolí. Ti s ním spolupracovali v zaměstnání nebo byli členy „obrozené“ lidové strany. Jejich krycí jména byla „Toník“ a „Jarda“. Tito agenti o sobě navzájem nevěděli, a tak podávali hlášení o stejných schůzkách. Díky této paralele se mi podařilo odhalit jistě jméno jednoho z nich – agenta „Toníka“ – „obrozeného“ lidovce Antonína Lhotáka, tím druhým (agent „Jarda“) byl pravděpodobně další „obrozený“ lidovec Jaroslav Miškovský (Suchánkuv nástupce v OV ČSL v Praze 11). Lhotákova hlášení i výpověď měly na Blümelově a nepřímo i na pozdějším Suchánkově zatčení dle protokolů v podstatě hlavní podíl. ABS, sv. V-1447 Skupinový spis Jan Blümel a spol., Podsvazek č. 1, Protokol o výpovědi svědka Antonína Lhotáka ze dne 5. října 1953, list 50-56

úzce spolupracoval s významným předúnorovým členem pražské ČSL, Stanislavem Suchánkem.⁸⁰⁸

O Stanislava Suchánka projevovala StB eminentní zájem a „lákala“ jej do svých řad již roku 1951, protože stále požíval velké důvěry pražských lidovců. Tuto spolupráci avšak Suchánek neustále striktně odmítal.⁸⁰⁹

StB vděčně přijala informace od zatčeného Jana Blümela a začala rozpracovávat akci s názvem „Suchánek-Výpomoc“.⁸¹⁰ V rámci celé této akce mělo být mezi druhou polovinou listopadu 1953 a počátkem ledna 1954 zatčeno 5-7 osob. Jednalo se o tyto osoby: Suchánek Stanislav, Piesen Jiří, Blümel Václav, Vlasák Tomáš, Hůlka Václav, Pobuda Josefa a Hofman František. Jejich zatýkání proběhlo ve dvou vlnách, a to 23.-24. listopadu 1953 a 6. ledna 1954. V průběhu vyšetřování byly zatčeny i další osoby, které byly do této skupiny ještě zařazeny.

Veškeré zatýkání Suchánkovy skupiny se dělo v režii KS MV Praha.

---

⁸⁰⁸ JUDr. Stanislav Suchánek – nar. 1908, ženatý, 3 děti. Do r. 1948 působil jako soudce v Praze. Poté byl nucen opustit post soudce přejít z administrativy do výroby (za akce 77,500), nejprve do národního podniku Bituma a později Stavoisolace. Zde pracoval do svého zatčení jako montážní dělník, někdy se uvádí, že působil i jako dělník-asfaltér... Od roku 1930 byl členem ČSL. Před únorem byl členem jejího krajského vedení a předsedou OV-ČSL za Prahu 11, po únoru zůstal jen řadovým členem strany. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Suchánek Stanislav, Životopis ze dne 22. února 1954, list 41, s. 1

⁸⁰⁹ „... dne 24. 4. 1951 přistoupeno k zavázání SUCHÁNKA ke spolupráci, kterou však odmítl, bylo přistoupeno k hlubšímu jeho rozpracování.“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 4, Dokument ze dne 16. září 1965, list 34, s. 1

⁸¹⁰ Název akce „Suchánek-Výpomoc“ zřejmě pochází z kombinace příjmení hlavního člena skupiny a výpomoc má představovat odkaz na vzájemnou pomoc lidovců a členů Orla v nouzi mezi sebou v případě zatčení některého z nich. Tuto aktivitu „prováděla“ většina členů skupiny. Státní moc neměla tuto pomoc příliš v lásce, protože to mírnilo dopad jejich postihu, který svými opatřeními zamýšleli.

Tab. č. 4 Přehled zatčení členů skupiny Suchánek a spol.

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Suchánek Stanislav	1908	23.11. 1953	Ano
Blümel Václav	1915	23.11. 1953	Ano
Vlasák Tomáš	1901	24.11. 1953	Ano
Hůlka Václav	1902	6.1. 1954	Ano
Piesen Jiří	1909	6.1. 1954	Ano
Pobuda Josef	1907	6.1. 1954	Ano
Hofman František *	1913	6.1. 1954	Ano
Novotný Albert	1901	26.3. 1954	Ano
Novák František	1890	27.4. 1954	Ano
Duška František	1908	17.5. 1954	Ano
Hrubý Jan	1904	29.6. 1954	Ano
Ludvík František	1909	3.8. 1954	Ano

* František Hofman byl později vyjmut z této skupiny a přidán k Schafferově.

Suchánek, Blümel a Vlasák

O měsíc a půl později po Janu Blümelovi⁸¹¹ byl brzy ráno dne 23. listopadu 1953 zatčen **Stanislav Suchánek**. StB jej vyzvedla na pracovišti mimo Prahu, resp. v závodní

⁸¹¹ StB rozhodla, že Jan Blümel nebude i přes zmíněné indicie žalován se Suchánkem a ostatními. Byl (spolu s Libuší Dítětovou) odsouzen v samostatném procesu dne 11. března 1954 Krajským soudem v Praze na 2 roky nepodmíněně. ABS, sv. V-1447 Skupinový spis Jan Blümel a spol., Vyhodnocení arch. svazku V-1447 MV ze dne 2. června 1966, s. 1-2

jídelně ještě před nástupem do práce v areálu n. p. Avia. Paralelně probíhala i v jeho bytě v Praze domovní prohlídka.⁸¹²

V návrhu na jeho zatčení však není jakákoliv souvislost s KDS zmíněna. Základ pro jeho zatčení bylo pouze „závadný“ příspěvek v ilegálně vydávaném časopise *Za Boha, církev a pravdu* a jedno setkání Suchánka s bratrem Jan Blümela Václavem nad možným osudem lidoveckých tiskařských závodů v případě změny politické situace.⁸¹³

Kádrový posudek, pocházející až z doby po zatčení, Stanislavu Suchánkovi také „nic dobrého nepřidal“ a hovoří o něm velmi nesmlouvavě: „*Jest vychytralý a ziskuchtivý, který nemůže mít k našemu lid. dem. zřízení dobrý vztah. Poměr ke kolektivu předstíral, jelikož dělnické kádry nenáviděl. Scházel se s lidmi jemu rovnými.*“⁸¹⁴

Týž den jako Stanislav Suchánek byl zatčen i **Václav Blümel**,⁸¹⁵ rovněž na základě výpovědi svého bratra Jana⁸¹⁶ a Václava Hůlky.⁸¹⁷ Blümelovo zatčení se lišilo od všech ostatních členů skupiny před ním i po něm. StB na něj použila „zatýkací fintu“ a telefonicky V. Blümela vylákala, aby dorazil na schůzku související s jeho bratrem Janem. Na smluveném místě na něj čekali příslušníci StB, kteří jej vtáhli do auta a převezli na KS

---

⁸¹² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 23. listopadu 1953, list 18, s. 1

⁸¹³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Suchánek Stanislav, Návrh na zatčení ze dne 19. listopadu 1953, list 1, s. 1

⁸¹⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Suchánek Stanislav, Kádrový posudek ze dne 27. ledna 1954, list 7, s. 1

⁸¹⁵ Václav Blümel, nar. 1915, ženatý, 3 děti – vyučil se jako sazeč a pracoval před válkou i během ní v ČAT, později jako hlavní skladník. Od roku 1934 byl členem ČSL, její mladé generace i Orla na Praze 11. Po únoru byl „vyakčněn“. Před zatčením pracoval jako úředník administrace Lidové demokracie a za ČSL působil na MNV v Dolních Počernicích. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Životopis ze dne 3. ledna 1954. list 36-37, s. 1-2

⁸¹⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Návrh na zatčení ze dne 19. listopadu 1953, list 1, s. 1

⁸¹⁷ Václav Hůlka byl sice zatčen až s druhou vlnou po obou bratrech Blümelech, ale byl ještě předtím v dubnu 1953 vyslýchán v souvislosti s protistátními letáky.

StB, kde byl oficiálně zatčen.⁸¹⁸ Po předání zatčeného dorazili příslušníci StB do Blümelova domu a provedli důkladnou domovní prohlídku.⁸¹⁹

V návrhu na zatčení Václava Blümela v podstatě figurovalo obdobné podezření z výroby a distribuce ilegálních tiskovin jako u bratra, ale o KDS v něm nebyla ani zmínka.

Následujícího dne po Stanislavu Suchánkovi a Václavu Blümelovi si přišli příslušníci StB i pro **Tomáše Vlasáka**,⁸²⁰ bývalého policejního inspektora⁸²¹ a člena ČSL. Zatýkáci komando StB jej již nezastihlo doma v jeho pražském bytě, proto provedlo alespoň domovní prohlídku, při níž mj. našlo ukryvanou nelegálně drženou pistoli.⁸²² Vlastní zatčení proběhlo na pracovišti, odkud ho odvezli zpět domů a dokončili za jeho přítomnosti domovní prohlídku. Následně byl odvezen do věznice KS MV.⁸²³

Obvinění obsažená v návrhu na zatčení byla na rozdíl od obou předchozích zatčených poměrně závažná. Už jeho začátek dokládá tuto vážnost: „*Je nepřitelem lidově demokratického zřízení a aktivně se podílí na přípravě zvratu poměru v ČSR. Za tímto*

---

⁸¹⁸ Zde se zachoval cynický komentář zatýkajícího pracovníka StB k Blümelovu chování při zatčení: „*Jmenovaný od prvního okamžiku se sejtí s náma choval slušně, ale jak mu bylo sděleno, že jest zatčený bylo na něm vyděti jak se lekl, začal se dotazovati proč, že si není ničeho vědom, co bude s jeho rodinou. Bylo mu řečeno, že vše si měl rozmyslet dříve. Po odvádění B. do věznice tento se chvěl strachy po celém těle.*“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 23. listopadu 1953, list 61, s. 2

⁸¹⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 23. listopadu 1953, list 61, s. 1

⁸²⁰ Tomáš Vlasák, nar. 1901, ženatý, 3 děti – původně se chtěl stát knězem a studoval bohosloví v u Salesiánů v Itálii. Kvůli nedostatku peněz přerušil studia a vrátil se do Československa. Poté přes 20 let pracoval jako policejní inspektor. Od roku 1929 byl řádným členem ČSL. Před únorem 1948 byl již okresním jednatelem strany za Prahu 14 a členem bezpečnostní komise při Ústředním Národním výboru (dále jen ÚNV) v Praze za ČSL. Po únoru 1948 byl donucen opustit všechny funkce i práci. Poté až do zatčení pracoval jako dělník. V roce 1952 byl odsouzen na 4 měsíce za předání údajně „tajných“ dokumentů z SNB. Vlasák se snažil proti rozsudku odvolat, ale do jeho zatčení jeho žádost nebyla vyřešena. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Tomáš Vlasák, Protokol o výpovědi ze dne 22. února 1954, list 26-28, s. 1-3

⁸²¹ K Vlasákovu propuštění z řad SNB lze nalézt tento komentář: „*Ze služeb SNB byl propuštěn na základě fanatického náboženského založení, nenávisti k lidově demokratickému zřízení a KSČ.*“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Ustanovka ze dne 20. října 1953, list 40, s. 1

⁸²² O Vlasákově držení nejméně 1-2 nelegálních zbraní měla StB informace od agentů již od konce září 1953. Přesto jej sledovala dál. Agenturní zprávy o Vlasákovi jsou však daleko starší a sahají minimálně do roku 1951. Vlasák sám si fyzického sledování své osoby příslušníky StB všiml a nějakou dobu před zatčením o něm věděl. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Tomáš Vlasák – poznatky ze dne 30. září 1953, list 39, s. 1, resp. Agenturní zpráva ze dne 4. listopadu 1953, list 42-46, s. 1-5

⁸²³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 24. listopadu 1953, list 27, s. 1

účelem byl ve styku s agentem CIC PEŠINOU...".⁸²⁴ Mj. měl řídit setkání bývalých lidoveckých funkcionářů, kde se jednalo o sestavení programu ČSL v popřevratové době.⁸²⁵

Hůlka, Piesen, Pobuda a Hofman

Druhá vlna zatýkání pražských lidovců a členů Suchánkovy skupiny přišla 6. ledna 1954. Jednalo se o Václava Hůlku, Jiřího Piesena, Josefa Pobudu a Františka Hofmana.⁸²⁶ Návrhy na zatčení všech čtyř podezřelých byly podány mezi 17.-19. prosincem 1953. Příslušníci StB z neznámých důvodů počkali se zatčením přes Vánoce, což běžně nebylo zvykem. Zatýkání probíhalo standardně téhož či následujícího dne po vyhotovení žádosti o zatčení.⁸²⁷ V žádosti o zatčení J. Pobudy se uvádí: „Zatčení jmenovaného proveďte v ranních hodinách současně se zatčením HOFMANA, HŮLKY a Dr. PIESENA v jeho bytě na uvedené adrese.“⁸²⁸

Výtvarníka **Václava Hůlku**,⁸²⁹ bývalého náčelníka Orla v Praze a člena ČSL, vyrušilo zatýkací komando StB při jeho tvůrčí práci brzy ráno doma. Ihned zahájilo osobní i domovní prohlídku a vyhradilo Hůlkovi místo, kde má pobývat v průběhu celé

---

⁸²⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Tomáš Vlasák, Návrh na zatčení ze dne 20. listopadu 1953, list 1, s. 1

⁸²⁵ Návrh na zatčení Vlasáka šel ze dvou směrů: od Jana Blümela a od Josefa Adama, souzeného v rámci skupiny Schraml a spol. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Tomáš Vlasák, Návrh na zatčení ze dne 20. listopadu 1953, list 1-2, s. 1-2

⁸²⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Dodatek ke zprávě o akci: Blümel Václav a spol., list 4-9

⁸²⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1 a 2, Osobní spisy Hůlky, Piesena a Pobudy, Návrhy na zatčení ze dne 17.-18. prosince 1953, list 1, s. 1, resp. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffner Vilém a spol., Osobní spis Hofman František, Návrh na zatčení ze dne 19. prosince 1953, list 1, s. 1

⁸²⁸ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Žádost o provedení zatčení ze dne 3. ledna 1954, list 47, s. 1

⁸²⁹ Václav Hůlka, nar. 1912, ženatý, 2 děti. Původně typografem v ČAT, poté výtvarník a grafik. Po válce pracoval samostatně jako výtvarník. Od roku 1920 byl členem katolického Orla, před jeho rozpuštěním jako náčelník středočeské župy. Po roce 1945 vstoupil i do ČSL. Hůlka organizoval dobročinné akce na podporu zatčených lidovců a Orlů. Již v dubnu 1953 byl pro distribuci letáků vyšetřován StB. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Hůlka Václav, Životopis ze dne 19. února 1954, list 23, s. 1

prohlídky.⁸³⁰ Po jejím skončení byl odvezen na úřadovnu StB a po registraci odveden do cely.

Hůlka byl zatčen na základě výpovědí, které jej spojovaly s distribucí protistátních letáků a přípravy plánů na využití členů Orla po změně politických poměrů.⁸³¹

Advokát **Jiří Piesen**,⁸³² další člen pražské ČSL, byl zatčen na základě předchozích informací, získaných především z prosincových výsledků Václava Blümela. V návrhu na zatčení má na rozdíl od většiny ostatních členů skupiny napsáno akce „KDS“, zatímco většina ostatních „Suchánek-výpomoc“.⁸³³

Pro účetního **Josefa Pobudu**,⁸³⁴ také člena pražské ČSL a Orla, si komando StB přijelo ráno na jeho pracoviště, ale díky chybě v rozkazu dorazili na jeho původní pracoviště. Teprve na druhý pokus jej vyzvedli „správně“ vyzvedli a po prohlídce na pracovišti jej předali vyšetřovně StB. Poté dorazili do Pobudova bydlíště, kde provedli domovní prohlídku, při níž zabavili množství písemného materiálu, týkajícího se především Orla.⁸³⁵

Pobuda byl stejně jako Piesen zatčen na základě informací z výsledků Václava i Jana Blümela. V návrhu na zatčení bylo rovněž uvedeno „akce KDS“.⁸³⁶

---

⁸³⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 6. ledna 1954, list 88, s. 1-2

⁸³¹ Hůlka byl zatčen na základě výpovědí svého kamaráda Josefa Ptáčka, výpovědi dalšího bývalého člena Orla, dříve odsouzeného Jiřího Maláška, a také samozřejmě Václava Blümela. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Hůlka Václav, Návrh na zatčení ze dne 17. prosince 1953, list 1, s. 1

⁸³² JUDr. Jiří Piesen, nar. 1909, ženatý, bezdětný. Za okupace vstoupil do Národního souručenství. V letech 1945-1948 byl členem ČSL, od roku 1946 se stal členem pozemkové a zemědělské komise na ÚNV za ČSL. Původně působil jako advokát, po únoru 1948 musel pracovat jako právní poradce a pak jen jako úředník ve stejném podniku jako Suchánek – Stavoisolace. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Životopis ze dne 19. února 1954, list 19, s. 1

⁸³³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Návrh na zatčení ze dne 18. prosince 1953, list 1, s. 1

⁸³⁴ Josef Pobuda, nar. 1907 – ženatý, 3 děti, povoláním účetní. Od roku 1932 byl členem ČSL a byl jím až do svého zatčení. Po roce 1945 se stal členem OV ČSL v Praze 7 a rovněž působil v ÚNV v Praze za ČSL jako náměstek bezpečnostního referenta, jen do roku 1950. Nepochybně byl i členem Orla. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Pobuda Josef, Životopis ze dne 13. února 1954, list 17, s. 1

⁸³⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva ze zatčení ze dne 6. ledna 1954, list 48, s. 1

⁸³⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Pobuda Josef, Návrh na zatčení ze dne 18. prosince 1953, list 1, s. 1

Posledním zatčeným z původně plánované Suchánkovy skupiny měl být **František Hofman** (podrobněji viz kapitola Zatčení Františka Hofmana).

Žádný ze sedmi zatčených ve svých návrzích na zatčení účast na organizování protistátní organizace KDS výslovně uvedeno neměl, jen Piesen a Pobuda měli název akce, při níž byli zatčeni - KDS.

Všichni zatčení byli odvezeni do věznice KS MV Praha.

Zatýkání zbytku skupiny

Zatímco osobní spisy většiny předchozích zatčených byly již uzavřeny, StB v následujících měsících identifikovala nové kandidáty na zatčení a přiřazení k Suchánkově skupině. Přípravovalo se zatčení dalších pěti členů skupiny: Alberta Novotného, Františka Nováka, Františka Dušky, Jana Hrubého a Františka Ludvíka.

Prvním ze zatčených byl bývalý velkoobchodník s uhlím na předčasné penzi a člen ČSL **Albert Novotný**.⁸³⁷ O jeho zatčení bylo rozhodnuto v momentu uzavírání osobních spisů většiny členů předchozí skupiny. Novotný byl zatčen 26. března 1954 na základě výpovědi Václava Blümela a Stanislava Suchánka.⁸³⁸ Domovní prohlídka u něho proběhla se zpožděním, příkaz k ní byl dán s odstupem několika týdnů.⁸³⁹

---

⁸³⁷ Albert Novotný, nar. 1901, ženatý, důchodce – do roku 1948 majitelem obchodu s uhlím a stavebninami. Od roku 1925 byl členem pražské ČSL. Působil z pověření ČSL tajně ve Stříbrného Národní lize a snažil se přetahovat její členy do ČSL, což se mu údajně dařilo. Po návratu do ČSL získal post důvěrníka v OV ČSL v Praze 12 a později jejího předsedy. Za války byl členem Národního souručenství. Po válce se vrátil do téže funkce v ČSL na Praze 12. Po únoru zůstal v „obrozené“ straně, ale již jen ve funkci místopředsedy OV ČSL. Také byl členem ÚNV v Praze za ČSL. V roce 1952 vážně onemocněl a v době zatčení byl uváděn již jako důchodce. Byl členem Svazu přátel USA. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Protokol o výpovědi ze dne 18. května 1954, list 18-20, s. 1-3

⁸³⁸ Novotný byl zatčen po měsíci od vytvoření návrhu na zatčení. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Návrh na zatčení ze dne 26. února 1954, list 1, s. 1

⁸³⁹ Na Novotného nebyl nasazen agent. StB totiž měla zájem na spolupráci s ním a snažila se jej naverbovat do svých řad. Přesto byl nakonec zatčen. Není bez zajímavosti, že pro jeho domovní prohlídku si musela StB vypůjčit, díky delší absenci jeho manželky, Novotného vlastní klíče. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva ze zatčení ze dne 10. dubna 1954, list 110, s. 1 a Zpráva ze dne 12. dubna 1954, list 111, s. 1

Mezi podezřelé, zařazené do Suchánkovy skupiny, se nečekaně dostal i strýc Jiřího Piesena, lidovec **František Novák**.⁸⁴⁰ Dle návrhu na jeho zatčení jej usvědčila výpověď synovce Jiřího, jemuž vyhověl při žádosti o ukrytí údajných protistátních dokumentů. Novák byl zatčen 27. dubna 1954. Tento návrh na zatčení je zajímavý zejména tím, že je datován o 2 dny později, než byl dle dalších dokumentů Novák zatčen.⁸⁴¹ Krátce po Novákovi, v prvním květnovém týdnu 1954, byla převedena i manželka Jiřího Piesena,⁸⁴² která byla podezírána jako iniciátorka skartace ukrytých Piesenových protistátních dokumentů, které však fyzicky zničil Novák. Po dvou dnech, kdy musela absolvovat několik náročných výslechů a konfrontaci s manželovým strýcem, byla překvapivě 8. května 1954 propuštěna.⁸⁴³

Dalším zatčeným se stal bývalý zaměstnanec ČAT a lidoveckého nakladatelství Vyšehrad a poslanec za ČSL v ZNV **František Duška**.⁸⁴⁴ Byl zatčen 17. května 1954, také na základě výpovědi Václava Blümela.⁸⁴⁵ Příslušníci StB jej vyzvedli v práci a odvezli rovnou na KS MV Praha a uvěznil. Následujícího dne byla v jeho bytě i na pracovišti provedena domovní prohlídka.⁸⁴⁶

Předposledním zatčeným ze Suchánkovy skupiny byl bývalý zaměstnanec pojišťovny Slavie a lidovec **Jan Hrubý**.⁸⁴⁷ Byl zatčen dne 29. června 1954 v Praze na

---

⁸⁴⁰ Novák František, nar. 1890, ženatý, 2 děti. Majitel zahradnické živnosti, člen ČSL a katolík. Byl strýcem JUDr. Jiřího Piesena. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novák František, Návrh na zatčení ze dne 29. dubna 1954, list 1, s. 1

⁸⁴¹ Srov. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novák František, Návrh na zatčení ze dne 29. dubna 1954, list 1, s. 1, resp. Žádost o ponechání ve vazbě ze dne 30. dubna 1954, list 5, s. 1

⁸⁴² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 2, Žádost o předvedení ze dne 6. května 1954, list 155, s. 1

⁸⁴³ Stalo se tak z rozhodnutí náčelníka vyšetřovacího odboru. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 1, Dokument ze dne 8. května 1954, list 74, s. 1

⁸⁴⁴ Duška František, nar. 1908, ženatý, 2 děti. Knihař a skladník – Od roku 1929 pracoval jako dělník a skladník v ČAT. Po letech se vypracoval na vedoucího expedice. Pracoval jako skladník v lidoveckém nakladatelství Vyšehrad do roku 1953 a poté v n. p. Kniha. Od roku 1926 byl členem ČSL a o rok později jednatelem místní organizace strany v Brandýse nad Labem a pak i členem OV ČSL. Po válce se stal jednatelem OV ČSL a byl delegován stranou do ZNV jako poslanec za Prahu-venkov. Po roce 1948 byl zbaven AV všech funkcí. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Duška František, Protokol o výpovědi ze dne 17. května 1954, list 10-12, s. 1-3

⁸⁴⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Duška František, Návrh na zatčení ze dne 8. května 1954, list 1, s. 1

⁸⁴⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 18. května 1954, list 109, s. 1

⁸⁴⁷ Ing. Jan Hrubý, nar. 1904, ženatý, 1 dítě. Od roku 1927 pracoval jako úředník pojišťovny Slavie (až do roku 1951), kde se vypracoval se na vedoucího požárních pojistek. Poté pracoval jako úředník družstva

základě výpovědi Stanislava Suchánka a Františka Hofmana.⁸⁴⁸ Zatýkáci komando StB jej „nahánělo“ v práci mimo Prahu po většinu dne, ale teprve v půlnoci jej zatklo v jeho hotelovém pokoji. Po osobní prohlídce byl ihned Hrubý odvezen na KS MV Praha a po registraci uvězněn.⁸⁴⁹

Poslední osobou zatčenou a umístěnou do vyšetřovací vazby v rámci celé skupiny byl římskokatolický kněz **František Ludvík**,⁸⁵⁰ který byl zatčen s velkým časovým odstupem až 3. srpna 1954. Příslušníci StB, kteří pro něj byli vysláni do Líšně, kde v té době působil, jej doma nezastihli, proto začali nejdříve domovní prohlídkou. Během ní se Ludvík vrátil z večerní procházky a byl na místě zadržen. Během prohlídky u něj byly nalezeny různé protistátní letáky.⁸⁵¹

Ludvík byl zatčen na základě výpovědi Stanislava Suchánka a Františka Dušky. V jeho návrhu na zatčení je jednak přímo uvedeno, že byl zapojen do skupiny KDS, ale poměrně překvapivě se tam vyskytuje informace, že jejím vedoucím měl být nikoli Stanislav Suchánek, ale Václav Blümel.⁸⁵² Vyžádaný kádrový posudek, vydaný Odborem pro věci církevní na jeho osobu, vyznívá vcelku pozitivně, až na zajímavou závěrečnou větu: „*Tak jevil se Ludvík nám za jeho působení v této poměrně pokrokové obci, což ovšem neznamená, že bychom se za něho chtěli přimlouvati, neboť se zde bez tohoto duchovního*

UVA. Od roku 1930 byl členem ČSL, od roku 1935 vykonával funkci pokladníka OV ČSL na Praze 13. Za okupace vstoupil do Národního souručenství. Účastnil se protinacistického odboje, v roce 1942 byl zatčen gestapem a vězněn do konce války. Po válce byl až do února 1948 členem ČSL na Praze 13. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Hrubý Jan, Protokol o výpovědi ze dne 1. července 1954, list 17-19, s. 1-3

⁸⁴⁸ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Hrubý Jan, Návrh na zatčení ze dne 21. června 1954, list 1-2, s. 1-2

⁸⁴⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 29. května 1954, list 114-115, s. 1-2

⁸⁵⁰ Ludvík František, nar. 1909, římskokatolický kněz. Po absolvování bohoslovecké fakulty působil jako kaplan v Prčicích a v Příbrami, později se stal ředitelem arcibiskupského konviktu v Příbrami až do jeho zrušení v roce 1949. Od února 1951 byl ustanoven administrátorem farnosti v Líšně, okres Rokycany. Od roku 1945 byl také členem ČSL v Příbrami, působil zde jako kulturní referent. Dále byl členem krajského výboru ČSL a v roce 1946 byl zvolen i do ÚV ČSL, což ale nakonec odmítl. V roce 1948 „vyakčněn“. Dříve byl odsouzen k 5 letům podmíněně za neúmyslné zranění studenta. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Protokol o výpovědi ze dne 6. září 1954, list 14-16, s. 1-3

⁸⁵¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva o zatčení ze dne 4. srpna 1954, list 126, s. 1-2

⁸⁵² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Návrh na zatčení ze dne 10. června 1954, list 1, s. 1

*velmi dobře obejdeme.*⁸⁵³ František Ludvík byl jednou z mála osob skupiny, která nepůsobila v dané době dlouhodobě v Praze.

8.1.2 Výsledky skupiny Suchánek a spol.

Výsledky skupiny proběhly v prvním kole především v okruhu sedmi zatčených. Některé osobní spisy byly uzavřeny překvapivě již k 25. únoru, ale část zatčených byla ještě dále vyšetřována v rámci nově zjištěných skutečností v dalších kolech či v souvislosti s informacemi z KS MV z Hradce Králové. Zároveň se měnila i struktura skupiny. Mezi nejvýznamnější patřil přesun Hofmana k Schafferově skupině a zatčení poslední skupiny podezřelých na základě průběžných výsledků prvních zatčených.

Dne 25. ledna 1954 byl předložen plán vyšetřování Suchánka.⁸⁵⁴ Zpočátku byl **Stanislav Suchánek** vyšetřován zejména ve spojitosti s úvahami na převzetí tiskáren pro potřeby strany po případné změně poměrů. Informace o KDS se v jeho protokolech objevují až 22. února 1954, tedy 3 měsíce po jeho zatčení.⁸⁵⁵

Suchánek se během výsledků projevil jako zkušený právník. Dílčími úpravami zjemňoval protokolární rétoriku vyšetřovatelů. Hlavní část jeho vyšetřování byla ukončena k 25. únoru 1954, kdy měl být uzavřen i jeho osobní spis.

---

⁸⁵³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Kádrový posudek ze dne 8. září 1954, list 13, s. 1

⁸⁵⁴ V tomto plánu se mimo dalších otázek na činnost skupiny a návaznost na Cuhru, Jandečku a Boublika a dopisu od Klimka, vyskytuje i jeden dílčí požadavek na získání informace o tom: „...co je mu známo o utvoření zahraničního výboru KDS a kde o tom čerpal informace.“ Je zde také uveden seznam dalších opatření v rámci vyšetřování – tedy potřeby vyslechnout jednotlivé členy skupiny, zejména Vlasáka, Hofmana, Hůlku, Piesena Pobudu a V. Blümela. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 25. ledna 1954, list 19-22, s. 1-4

⁸⁵⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Suchánek Stanislav, Protokol o výpovědi ze dne 22. dubna 1954, list 197, s. 1

StB si ale sama musela vyjasnit otázku vedení celé skupiny, protože ještě v průběhu března a dubna 1954 ve svých dokumentech uváděla název skupiny Blümel Václav a spol.⁸⁵⁶

Ovšem vzhledem k tomu, že byli zatčeni další identifikovaní členové skupiny, probíhalo zatýkání a výslechy členů Schafferovy skupiny, byl Suchánek ještě i později často vyslýchán či konfrontován.

Druhé kolo výslechů čekalo Stanislava Suchánka v druhé polovině dubna 1954, bylo poměrně intenzivní a trvalo přibližně měsíc.⁸⁵⁷ Postupně se tematicky těžiště výslechů přesouvalo od vlastní skupiny a jejího programu ke spolupráci s Dostálkovou hradeckou skupinou.

Po delší pauze následovalo poslední kolo výslechů, které trvalo od druhé poloviny září do uzavření spisu v říjnu 1954. Vyšetřovatelé si již jen se „Suchánkovým souhlasem“ doladřovali detaily pro nově připravovanou verzi žaloby. Finálně byl vyšetřovateli Suchánkuv spis uzavřen až 1. října 1954, tedy více než 10 měsíců po zatčení,⁸⁵⁸ přesto je mezi protokoly vřazen ještě výslech ze 7. října 1954.⁸⁵⁹

Jinak tomu bylo u **Václava Blümela**. Jeho výslechy se nesly tematicky ve dvou rovinách. V rámci prvního protokolovaného výslechu 10. prosince 1953, po cca 15 dnech od uvěznění, Blümel popsal (či jen podepsal) v podstatě charakter protistátní činnosti většiny členů pražské skupiny.⁸⁶⁰ Doslova v protokolu uváděl: „*Cílem této protistátní a ilegální organizace bylo, vybudovat v Praze a jejím okolí ilegální skupiny, které by byly schopny uchopit se politického vedení v Lidové straně a to buď v případě očekávaného zvratu lid. dem. zřízení a nebo při této příležitosti, kdyby politické strany Národní fronty u*

---

⁸⁵⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek, Zpráva o vyšetření akce: Blümel Václav a spol. ze dne 27. března 1954, list 1-4, s. 1-4

⁸⁵⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 1, Protokoly o výpovědích z dubna a května 1954, list 99-128

⁸⁵⁸ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Suchánek Stanislav, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 1. října 1954, list 54, s. 1

⁸⁵⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 1, Protokol o výpovědi ze dne 7. října 1954, list 132-133, s. 1-2

⁸⁶⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1953, list 9-16, str. 1-8

*nás kandidovaly samostatně. [...] je nutné, abychom se my býv. vedoucí funkcionáři Lidové strany dali znovu dohromady a zajistili se pro příhodný okamžik tak, abychom byli schopni uchopit se politického vedení Lidové strany, odstranit její nynější vedoucí činitele a nastoupit na jejich místa. Když jsme s DUŠKOU s uvedeným názorem souhlasili, bylo nám uloženo, abychom si my dva vzali na starost v případě potřeby zajištění tiskárny v tom směru, aby se mohly nerušeně tisknout noviny.*⁸⁶¹

Co jej k tomuto brzkému a zejména komplexnímu doznání vedlo, nevíme. Ale dá se předpokládat, že za tím byla velmi důkladná „přesvědčovací příprava“ vyšetřovatelů z prvních 14 dní vazby či samovazby, jíž málokdo odolal, navíc podpořená aktivitou agenta na cele.⁸⁶² Nemalá část vyšetřovaných po této kombinaci nátlaku byla ochotná podepsat takřka cokoliv. Je smutnou skutečností, že právě tato Blümelova jasně formulovaná přiznání se poté byla pro StB ideálním podkladem pro mnohá zatčení a obvinění nad celou skupinou i nad nemálo dalšími osobami mimo její rámec.

Jinak se již další Blümelovy výslechy až do konce prosince 1953 nesly takřka výhradně ve znamení protistátních letáků, jejich výroby a distribuce, zejména ve spojitosti s dalšími sledovanými či vyšetřovanými lidovci, např. Jindřichem Haringem.⁸⁶³

Poměrně rozsáhlý plán na jeho vyšetřování byl i přes tato doznání předložen stejně jako u Suchánka až 25. ledna 1954.⁸⁶⁴

Dle plánu vyšetřování a díky zatčení druhé části skupiny se začaly výslechy Blümela v únoru 1954 směřovat zejména k práci Suchánkovy skupiny, což byla z pohledu StB nepochybně významnější a nebezpečnější protistátní aktivita, než původní letáky. K založení nové KDS však z úst Blümela paradoxně zazněla jen informace, že v zahraničí: „...byl utvořen výbor s názvem 'Křesťansko demokratická strana', který je veden

---

⁸⁶¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1953, list 10-11, str. 2-3

⁸⁶² Blümel měl v cele nastrčeného agenta, ale vzhledem k tomu, co již přiznal, bylo obtížné přimět jej, aby prozradil ještě další informace. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 25. ledna 1954, list 66, s. 5

⁸⁶³ Jindřich Haring, nar. 1916, člen ČSL. Byl odsouzen v červenci 1954 spolu s dalšími osobami za distribuci protistátních letáků na 3,5 roku nepodmíněně v rámci skupiny Ehrenberger Josef a spol.. Také on byl zatčen a obviněn na základě informací pocházejících i z výsledků Václava Blümela. Naštěstí byl díky amnestiím propuštěn již 9. května 1955. Archiv autora, Pozůstalost ing. Jindřicha Haringa,

⁸⁶⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 25. ledna 1954, list 62-67, s. 1-6

Procházkou", jinak nic.⁸⁶⁵ Je také hodně překvapivé, že jeho osobní spis byl uzavřen již 24. února 1954, tedy rozhodně před zatčením několika posledních členů skupiny, s nimiž pak byl souzen.

V průběhu takřka celého května 1954 byl Václav Blümel vícekrát vyslýchán v souvislosti s dalšími pražskými lidovci a Orly a jejich protistátní činností, která měla navazovat na Blümela.⁸⁶⁶

Tímto však jeho výslechové martyrium zdaleka neskončilo. Blümel byl v rámci vyšetřování ostatních členů skupiny často „dodáván“ na konfrontace, např. u Hofmana či Novotného. Tyto konfrontace nebyly nijak spontánní a vyžadovaly také vlastní přípravu.

Poslední kolo výslechů čekalo Václava Blümela od poloviny září do konce října 1954 a bylo rozděleno do více tematických oblastí. První směřovalo zejména k činnosti Hofmana a kandidatuře Dostálka do vedení KDS. Další výslechy se týkaly již čistě Suchánkovy skupiny, především k vypracování programu a organizačního řádu a zbytek nezařazených lidovců, kteří spolupracovali s Blümelem.⁸⁶⁷ Blümel se již vůbec nebránil, maximálně si na události nevzpomínal. Na jeho „odevzdaných“ výpovědích byla znát únava z jedenácti měsíců trvajících vyšetřování.

Výslechy **Tomáše Vlasáka** byly náročnější, nepochybně díky jeho zkušenostem z předchozího povolání policejního inspektora. Vlasák hodně zapíral, upravoval protokoly, „nevzpomínal si“ a nebyl konkrétní.⁸⁶⁸ Teprve v lednu 1954 dle podepsaných protokolů

---

⁸⁶⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Protokol o výpovědi ze dne 22. února 1954, list 33, s. 2

⁸⁶⁶ Jednalo se zejména o informace k činnosti lidovců Pánka a Hruší. K těmto osobám již byl vyslýchán 23. a 24. února 1954, krátce před formálním skončením vyšetřování. StB ale i po uzavření vlastního vyšetřování se v květnu 1954 k jeho výslechům vrátila a takřka po celý měsíc „vytěžovala“ z Blümela další informace. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 2, Protokoly o výpovědi s Václavem Blümelem z 23., 24. února a z celého května 1954, list 4-21

⁸⁶⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 2, Protokoly o výpovědi s Václavem Blümelem ze září a října 1954, list 22-28

⁸⁶⁸ StB si vy rámci poznatků o jeho osobě vyžádala i agenturní zprávy z Vlasákova okolí a rodiny. Ty např. ke křesťanské výchově Vlasákových dětí a jejich nebojácnosti pohoršeně uváděly: „... *Své děti vychovává v duchu Hitler-Jugend. Tito si počínají velmi sebevědomě, veřejně na poměry nadávají a hanobí vládní a stranické činitele. Jednou se stalo, že přepadli večer syna jedné soudružky, kterého zmrskali řetízky. Druhý den byli tak drzí, že k této soudružce si pro řetízek došli, protože syn soudružky jim jej při rvačce vytrhl a utekl. ...*“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Ustanovka ze dne 20. října 1953, list 40-41, s. 1-3

začal s vyšetřovateli více spolupracovat. Krátce před uzavřením jeho osobního spisu se v protokolu z 20. února 1954 objevuje zajímavá rozporuplná informace, že strana, jež měla po zvratu vzniknout, se jmenovala Křesťansko-sociální,⁸⁶⁹ byť např. Václav Blümel hovořil nikoli o vzniku nového politického subjektu, ale převzetí původního – tedy ČSL s tím, že se sami nazývali ilegální krajský výbor Lidové strany...⁸⁷⁰ Mezi přitěžující okolnosti určitě patřila nalezená nelegálně držená pistole s náboji z dob 2. světové války, té ale kupodivu vyšetřovatelé věnovali jen malou pozornost.⁸⁷¹ Navíc takřka bez povšimnutí vyšetřovatelů zůstala informace o poskytování špionážních zpráv agentu CIC Pešinovi.⁸⁷² Vlasákův osobní spis byl uzavřen také nečekaně brzy, a to 28. února 1954.⁸⁷³

S nástupem ledna 1954 byla skupina zatčených rozšířena o další čtveřici – Hůlku, Piesena, Pobudu a Hofmana.

Výtvarník a bývalý příslušník Orla **Václav Hůlka** sice zpočátku přiznával jen rozšiřování ilegálního časopisu *Za Boha, církev a pravdu*, který získával od Blümela a podporu rodin zatčených příslušníků Orla. Ostatní obvinění odmítal. Bylo to logické, vzhledem ke zkušenostem, které měl z výsledků, jež absolvoval v dubnu 1953, kdy si jej StB vyzvedla poprvé.⁸⁷⁴

Plán na jeho vyšetřování byl předložen 11. února 1954.⁸⁷⁵ Postupně mu byla podsouvána protistátní činnost spočívající v „ilegálních“ setkáních s bývalými členy Orla v

---

⁸⁶⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o výpovědi ze dne 20. února 1954, list 23, s. 3

⁸⁷⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Blümel Václav, Protokol o výpovědi ze dne 10. února 1954, list 12, s. 4

⁸⁷¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o výpovědi ze dne 20. února 1954, list 25, s. 5

⁸⁷² Vlasák Pešinovi měl mj. psát šifrované dopisy chem. inkoustem. Pešina ale údajně zahynul po přestřelce s příslušníky StB, po níž měl spáchat sebevraždu. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Vlasák Tomáš – sdělení poznatků ze dne 27. ledna 1954, list 28-29, s. 1-2

⁸⁷³ Na obálce Vlasákova Osobního spisu je datum 25. února a i Protokol o skončení vyšetřování nemá datum 28. února jisté. Bylo přepsáno jinou číslicí a tu není možné na 100 % identifikovat. V každém případě bylo jeho vyšetřování skončeno nejpozději s posledním dnem měsíce února roku 1954. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 27. února 1954, list 29, s. 5

⁸⁷⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 2, Opis - Protokol o výpovědi ze dne 3. dubna 1953, list 46-50, s. 1-5

⁸⁷⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 11. února 1954, list 89-91, s. 1-3

rámci přípravy „pozvratové“ obnovy této katolické organizace.⁸⁷⁶ Takové obvinění však nebylo vzneseno v rámci celé Suchánské skupiny. Hlavní aktivita skupiny související s Orlem, byla údajně plánovaná podpora bývalých členů Orla při přebírání blíže neurčené tiskárny, kterou by bývalí lidovci potřebovali k zajištění vydávání denního tisku nové strany. S tím souvisela i úvaha, že by členové Orla a další katolíci v momentu pádu režimu měli chránit církevní majetek a získat pro Orla novou budou ústředí. Vše bylo v rovině úvah jednotlivců, maximálně předmětem občasných diskusí přátel.⁸⁷⁷ Z protokolů však jednoznačně vyznívalo, že komunisté vnímali pojetí Orla jako polovojenskou katolickou organizaci na úrovni Lidových milicí. Vyšetřovatelé se tak zajímali i o zbraně, jimiž by chtěli obvinění uvedených cílů dosáhnout! Dne 27. února 1954 podepsal Václav Hůlka protokol o skončení vyšetřování.⁸⁷⁸

Zatčený advokát **Jiří Piesen** musel hned v prvním protokolovaném vyšetření dne 4. února 1954 identifikovat celou řadu osob dle fotografií a nedopatřením ze strany vyšetřovatelů na nich identifikovat i sám sebe.⁸⁷⁹ Hned na to následovaly další dva výslechy, než byl 11. února hotov plán jeho vyšetřování.⁸⁸⁰ V něm se, kromě zaměření hlavních otázek na program a Suchánka, píše: „*Protokoly budou vyhotoveny tak, aby v případě nedoznání se trestné činnosti, mohli býti usvědčeni další členové illeg. skupiny, které PIESEN označí ve své výpovědi.*“⁸⁸¹

---

⁸⁷⁶ Tento princip obvinění hodně připomínal obvinění z organizování KDS. Také se jednalo o úvahy, co podniknout v momentě, kdy se režim zhroutí a snaha být na tento pád rámcově připraven.

⁸⁷⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Hůlka Václav, Protokol o výpovědi ze dne 1. února 1954, list 16-20, s. 1-5, a ze dne 19. února 1954, list 21-22, s. 1-2

⁸⁷⁸ Tento protokol byl však podepsán zpětně k datu ukončení vyšetřování k 19. únoru 1954. Na obálce Hůlkova Osobního spisu je opět termín 25. února. Termíny skončení se takto pohybují u většiny vyšetřovaných. Mnozí z nich i poté byli vícekrát vyslýcháni ve svých i jiných kauzách, než došlo k samotnému procesu. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Osobní spis Hůlka Václav, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 27. února 1954, list 24, s. 1

⁸⁷⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 4. února 1954, list 11, s. 1

⁸⁸⁰ K tomuto datu byly hotové v podstatě i všechny plány vyšetřování u druhé skupiny zatčených. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 11. února 1954, list 123-125, s. 1-3

⁸⁸¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 11. února 1954, list 125, s. 3

Zde je nutné položit si otázku, proč vyšetřovatelé začali s výsledky Piesena i dalších členů skupiny až měsíc po jejich zatčení. Navíc nebyl k dispozici ani plán vyšetřování. Vysvětlení může být více, byť ani jedno nevyplývá z jeho svazku. Vyšetřovatelé jej dlouho připravovali a jako u zkušeného advokáta byla daleko těžší práce s vnucením jakéhokoliv obvinění, protože si byl vědom „trestní sazby“ za každé špatně zvolené slovo. Možné vysvětlení je i opačné, že byl tak dlouho ponechán vyšetřovateli ve vazbě bez výsledků, aby „uzrál“ do určitého momentu, kdy se v zoufalství zapomnění zatčený sám vyloženě dožadoval výsledku.⁸⁸² Výsledek obou je ale v podstatě stejný, protože již první výslech přinesl důležitá přiznání, že: „*se scházel se SUCHÁNKEM, se kterým společně vypracoval nový program lidové strany, který měl být uplatněn při změně politických poměrů u nás, v kteréžto jsme věřili.*“⁸⁸³ Úvahy o zaslání programu lidoveckým představitelům (Procházka, Klimek) zůstaly vyloženě jen v rámci úvah.⁸⁸⁴

Další kolo výslechů s Piesenem pokračovalo až za více než 2,5 měsíce, tedy koncem dubna 1954.⁸⁸⁵ To již byl ovšem vyslýchán u jiného vyšetřovatele. Piesen původně tvrdil, že společně vypracovaný program a později i organizační řád sám zničil. Teprve den po zatčení strýce Františka Nováka se přiznal novému vyšetřovateli, že program nebyl zničen, ale uložen v zapečetěné schránce, kterou si u něj uschoval.⁸⁸⁶ Podobně zamlčel a ukryl i vypracovaný organizační řád, ale ten se díky Piesenovu přiznání nakonec podařilo příslušníkům StB nalézt.⁸⁸⁷

---

⁸⁸² S touto druhou možností jsem se setkal, když jsem kontaktoval jednoho z členů rodiny Teplých, jejichž několik synů a dalších příbuzných bylo zatčeno ve spojitosti s KDS. Archiv autora, Záznam rozhovoru s Františkem Teplým

⁸⁸³ Na programu měli se Suchánkem pracovat v roce 1948 až do jara 1949. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 4. února 1954, list 12-13, s. 2-3

⁸⁸⁴ Aktivní kontakt na lidoveckou emigraci jim nebyl nikdy prokázán. Ten se objevuje pouze u Cuhry, Jandečky a Boublíka v roce 1948, k němuž došlo až na základě seznámení s jedním dopisem od Adolfa Klimka, kde je vyloženě žádal jen o peníze na podporu jeho zahraničního pobytu. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o výpovědi ze dne 20. února 1954, list 25, s. 5, Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 9. února 1954, list 19-20, s. 2-3

⁸⁸⁵ Úvodní část výslechů dle obálky Piesenova osobního spisu měla končit s ostatními 25. února 1954.

⁸⁸⁶ Piesen strýci velmi důvěřoval, protože jej po smrti jeho otce vychovával. Strýc Novák ho skartací dokumentů spolu s manželkou možná zachránil od vyššího trestu, ale sám za to dostal svůj trest.

⁸⁸⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 2, Protokol o výpovědi ze dne 22. dubna 1954, list 146-147, s. 1-2

Závěrečné kolo Piesenových výsledků pokračovalo s delšími přestávkami od června do září 1954. Směřovalo tematicky především ke vztahu Piesena, Suchánka s Vilémem Schafferem a Františkem Hofmanem a jejich společných sezeních nad úpravami vytvořených dokumentů, které probíhaly mezi lety 1948-1953. Plán vyšetřování, který se pro toto období zachoval, mluví jasně: „*Za účelem objasnění trestné činnosti a ujasnění, zda obviněný SCHAFFER je nebo není osobou z ilegálního Ústředního výboru Křesťansko demokratické strany /KDS/ bude výslech obviněného JUDra PIESENA Jiřího rozdělen do tří zásadních úseků, které budou detailně rozebrány podle uvedených otázek.*⁸⁸⁸

1./ *Úsek seznámení a styků PIESENA se SCHAFFEREM do února 1948. [...]*

2./ *Úsek styků PIESENA se SCHAFFEREM po únoru 1948 do ustavení a aktivní činnosti protistátní organizace v rámci KDS. [...]*

3./ *Úsek, jak byl SCHAFFER zapojen do protistátní organizace v rámci KDS a jeho účast v ní.*⁸⁸⁹ Tyto otázky pak byly položeny nejen Jiřímu Piesenovi, ale i dalším vybraným členům skupiny.

Poslední protokolovaný výslech z poloviny září 1954 v podstatě představoval jasný koncept „protistátní“ činnosti, který se nejvýrazněji odrazil v Piesenově žalobě.⁸⁹⁰ Dne 1. října 1954 podepsal Jiří Piesen protokol o skončení vyšetřování.⁸⁹¹

Dalším zatčeným členem skupiny byl **Josef Pobuda**. Plán na jeho vyšetřování byl předložen po jeho více než měsíčním pobytu v cele dne 11. února 1954.⁸⁹² Již následujícího dne je datován první protokolovaný výslech.⁸⁹³ V plánu se ale uvádí, že

---

⁸⁸⁸ Za každým úsekem následuje sada otázek, za první 7-8 (u některých jsou dokonce i části odpovědí), za druhou 5, za třetí 13 otázek s tím, že další mají být doplněny.

⁸⁸⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, PIESEN Jiří – plán výsledků ze dne 28. května 1954, list 13-14, s. 1-2

⁸⁹⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 16. září 1954, list 28-35, s. 1-7

⁸⁹¹ Dle obálky Osobního spisu to ovšem bylo již 23. září 1954 ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Piesen Jiří, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 1. října 1954, list 35, s. 1

⁸⁹² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 11. února 1954, list 50-51, s. 1-2

⁸⁹³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Pobuda Josef, Protokol o výpovědi ze dne 12. února 1954, list 10-14, s. 1-5

Pobuda již stačil zjevně mimo protokol přiznat vyšetřovatelům účast na několika schůzkách. Tato informace jednoznačně vypovídá o postupné přípravě obviněného vyšetřovateli na hlavní vyšetřování prostřednictvím úvodních předvolání. Zároveň se v plánu objevila informace o prozatím neúspěšném nasazení agenta na jeho cele.

Hlavní část výsledků Pobudy skončila poměrně brzy, tedy v druhé polovině února 1954. Po ní následuje velmi dlouhá časová prodleva až do září, kdy proběhl průlomový výslech, při kterém „konečně“ dopodrobna popsal činnost protistátní skupiny a označil ji jako KDS,⁸⁹⁴ což předtím u Pobudy nikdy nebylo zaznamenáno. Teprve po tomto finálním protokolu ze dne 29. září 1954 bylo možné ukončit jeho vyšetřování.⁸⁹⁵

Albert Novotný musel na svůj první protokolovaný výslech čekat od konce března až do 18. května 1954, tedy více než 1,5 měsíce, nepochybně díky tomu, že veškerá obvinění z protistátní činnosti stále odmítal.⁸⁹⁶ Teprve 21. května byl schválen plán vyšetřování Novotného. Vyšetřovatelé se měli zaměřit zejména na jeho aktivity, podle nich měl vyšetřovaný zorganizovat bývalé členy ČSL z Prahy 12 a jeho účasti na akcích KDS. V plánu se mezi dalšími opatřeními uvádí i oblíbená alternativa usvědčení prostřednictvím dalších protokolů ostatních obviněných.⁸⁹⁷

V průběhu první poloviny června absolvoval několikadenní „maraton“ výslechů,⁸⁹⁸ který skončil výsledkem dne 10. června. Jeho součástí byla i konfrontace s Václavem Blümelem. Novotný celou dobu odmítal jakékoliv obvinění z protistátní činnosti, i přes to, že mu vyšetřovatelé předkládali jeden podepsaný protokol o jeho činnosti za druhým. Ani

---

⁸⁹⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Pobuda Josef, Protokol o výpovědi ze dne 22. září 1954, list 18-22, s. 1-5

⁸⁹⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Pobuda Josef, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 29. září 1954, list 23, s. 1

⁸⁹⁶ Zde se však jednalo jen o životopis, nikoli řádný výslech související s protistátní činností. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Protokol o výpovědi ze dne 18. května 1954, list 18-20, s. 1-3

⁸⁹⁷ „Vzhledem k tomu, že NOVOTNÝ tvrdošjně popírá svou trestnou činnost, budou vypracovány protokoly s Dr. SUCHÁNKEM, Dr. PIESENEM, VLASÁKEM, Václavem BLÜMELEM a HOFMANEM k osobě NOVOTNÝHO. Bude li tento nadále popíratí svou trestnou činnost, bude NOVOTNÝ v dalším průběhu vyšetřování usvědčován výpověďmi shora uvedených.“ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 21. května 1954, list 112-113, s. 1-3

⁸⁹⁸ Hlavní protokolované výslechy Novotného jsou mezi 7.-10. červnem 1954.

zmíněná konfrontace vyšetřovatelům nepomohla, Albert Novotný nepovolil a až do posledního protokolu nic nepřiznal.

Za zmínku stojí, že jako jeden z mála obviněných neměl na své cele agenta. Můžeme se ptát proč, zda to bylo považováno za neúčelné vzhledem k jeho radikálnímu odporu, nebo za tím byl zájem StB na jeho získání?⁸⁹⁹

Novotného vyšetřování bylo oficiálně uzavřeno k 17. červenci 1954,⁹⁰⁰ ale vzhledem k trvajícím vyšetřování i v souvislosti s tzv. hradeckou skupinou se počítalo s jeho dalšími výslechy a v tomto duchu byla prodlužována i jeho vazba.

Hlášení StB z konce června 1954, které bylo uloženo ve spisu Alberta Novotného, hovoří o stavu celého vyšetřování jasně: *„Z důvodu toho, že celý případ je dosud ve stádiu vyšetřování k napojení na jednotlivé okresy, tak na Ústřední výbor, není možno vyšetřování NOVOTNÉHO ukončit, protože na něho bude podána společná žaloba s celým krajským výborem, který je rovněž vyšetřován.“*⁹⁰¹

O takřka dva měsíce později v srpnu 1954 vypadal stav vyšetřování obdobně, vzhledem k tomu, že pokročilo i rozpracování tzv. hradecké skupiny. Stav je popsán takto: *„Vzhledem k tomu, že zdejší správě (KS MV Praha, pozn. autora) byly postoupeny nové poznatky týkající se protistátní činnosti osob, zajištěných v akci KDS, při realizaci KDS na KS-MV Hradec Králové, které je nutno ověřit a prohloubit...“*⁹⁰²

František Novák byl vyšetřován poměrně krátkou dobu. Po zatčení 27. dubna 1954 absolvoval několik výslechů, včetně konfrontace s obviněnou manželkou synovce Jiřího Piesena.⁹⁰³ Jeho provinění spočívalo v tom, že ukryl na žádost synovce jeho

---

⁸⁹⁹ StB měla zájem na spolupráci s Novotným, ale není jasné, zda byla nakonec úspěšná. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Zpráva ze zatčení ze dne 10. dubna 1954, list 110, s. 1

⁹⁰⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Žádost o skončení vyšetřování ze dne 17. července 1954, list 34, s. 1

⁹⁰¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 28. června 1954, list 8, s. 1

⁹⁰² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novotný Albert, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 16. srpna 1954, list 8b, s. 1

⁹⁰³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novák František, Protokol o výpovědi ze dne 8. května 1954, list 168-169, s. 1-2

dokumenty a posléze je po jeho zatčení zničil a jejich držení neoznámil Bezpečnosti. Vyšetřování vzhledem k jednoznačnosti prohrěšku trvalo krátce a dne 10. května 1954 podal krajský prokurátor návrh na Novákovo propuštění.⁹⁰⁴ O tři dny později bylo skončeno oficiálně jeho vyšetřování.⁹⁰⁵

Dne 20. května 1954 byl František Novák propuštěn z vyšetřovací vazby domů a dále bylo jeho trestní řízení vedeno jako s jediným členem skupiny na svobodě, kde však pobyl jen do konce roku 1954. Dne 3. ledna 1955 byl znovu zatčen,⁹⁰⁶ nepochybně z důvodu nezbytné přípravy před procesem, který byl chystán na konec ledna.

Vlastní vyšetřování **Jana Hrubého**, zatčeného koncem června 1954 bylo zahájeno velmi brzy. Plán vyšetřování byl připraven již 2. července 1954 a od počátku se v něm vyskytovalo nasměrování otázek na fungování skupiny KDS. Uvádí se v něm: „*Vzhledem k tomu, že HRUBÝ tvrdošijně odmítá svou trestnou činnost, bude v průběhu vyšetřování použito protokolů jeho společníků Dr. SUCHÁNKY a Františka HOFMANA k jeho usvědčení. Po doznání že byl aktivním členem illeg. organizace KDS, bude hloubkově vyslýchán ohledně 'výpomoci' po zatčených býv. funkcionářů ČSL jejich rodinným příslušníkům.*“⁹⁰⁷ Po jeho schválení proběhly od 12. července ale jen dva protokolované výslechy.⁹⁰⁸ Poté bylo 17. července 1954 ukončeno vyšetřování.⁹⁰⁹

---

⁹⁰⁴ Propuštěn byl pro své stáří, malou společenskou nebezpečnost, a také že již nemohl mařit vyšetřování. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novák František, Návrh na propuštění ze dne 10. května 1954, list 26, s. 1

⁹⁰⁵ Zatímco Protokol o skončení vyšetřování uvádí jasně datum 13. května, tak obálka Novákova Osobního spisu posunuje datum až na 17. července 1954, kdy byly uzavřeny i osobní spisy jiných obviněných ze skupiny, ale kdy už byl Novák dávno na svobodě. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Novák František, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 13. května 1954, list 30, s. 1

⁹⁰⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 2, Zpráva o zatčení ze dne 4. ledna 1955, list 131, s. 1

⁹⁰⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 2. července 1954, list 116-118, s. 1-3

⁹⁰⁸ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Hrubý Jan, Protokoly o výpovědi ze dnů 12. a 13. července 1954, list 144-149, 6 stran

⁹⁰⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Hrubý Jan, Protokoly o skončení vyšetřování ze dne 17. července 1954, list 150, s. 1

V srpnu 1954 zatčený kněz **František Ludvík** byl už od počátku spojován s KDS. Již krátce po zatčení absolvoval jakýsi neprotokolovaný „informativní“ výslech, kdy se ke KDS měl přiznat.⁹¹⁰ Protokolované výslechy u něj začaly současně s vytvořením plánu vyšetřování jeho osoby 6. září 1954.⁹¹¹ StB zajímalo několik oblastí, zejména Ludvíkovy kontakty s arcibiskupem Beranem a samozřejmě oblast jeho participace ve skupině a v KDS obecně. Z protokolu vyplynulo, že František Ludvík nesouhlasil s nominací Dostálka a skupině neúspěšně navrhl svého protikandidáta Dr. Václava Vaško za možného vedoucího KDS.⁹¹² Ludvíkovo vyšetřování mělo být skončeno 29. září 1954.⁹¹³ Koncem října 1954 však dostali vyšetřovatelé instrukce k dalšímu vyšetřování Ludvíka. Měli se zaměřit zejména osobu Václava Vaško a jeho případného napojení na Suchánka.⁹¹⁴ Z této doby se nezachoval žádný protokol o výpovědi.

Po uzavření vyšetřování celé Suchánkovy skupiny zaslal náčelník KS MV v Praze zprávu krajské prokuratuře v Praze týkající se žaloby na celou skupinu (viz Obrazová příloha – obr. č. 1-3). Ve zprávě se uvádí: *„... byla dne 13. 11. 1954 podána žaloba na JUDr. Suchánka Stanislava a spol., č. j. 7484/54. K tomuto případu Vám sděluji, že František HOFMAN je ve vazbě správy vyšetřování, kde na něho bude podána samostatná žaloba. Pokud se týče ostatních osob, které se vyskytují ve výpovědích obviněných, ve vyšetřování se pokračuje a po zjištění jejich trestné činnosti bude na ně podána žaloba. Současně Vám oznamuji, že dnešního dne byla také podána žaloba na STŘÍTESKÉHO Josefa a spol., pod č. j. 7538/54, s tím že trestná činnost této skupiny navazuje na trestnou činnost skupiny JUDr. Suchánka Stanislava.“*⁹¹⁵

---

⁹¹⁰ Termín informativní výslech se skutečně vyskytl v jeho plánu vyšetřování. Pravděpodobně je myšlen neprotokolovaný výslech. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, Plán vyšetřování ze dne 6. září 1954, list 127-129, s. 1-3

⁹¹¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Protokol o výpovědi ze dne 6. září 1954, list 14-16, s. 1-3

⁹¹² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Protokol o výpovědi ze dne 22. září 1954, list 22, s. 3

⁹¹³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 2, Osobní spis Ludvík František, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 29. září 1954, list 29, s. 1

⁹¹⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Operativní podsvazek č. 3, František Ludvík – body k výslechu ze dne 28. října 1954, list 133, s. 1

⁹¹⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Podsvazek č. 1, Zpráva ze dne 13. listopadu 1954, list 2, s. 1

8.1.3 Proces se skupinou Suchánek a spol.

Ve středu 26. a ve čtvrtek 27. ledna 1955 se konalo u Krajského soudu v Praze soudní řízení „s členy ilegální protistátní skupiny KDS – JUDr. Stanislavem Suchánkem a spol.“⁹¹⁶ Hlavní žaloba tohoto procesu byla schválena již 22. října 1954 (základní text žaloby proti Suchánkově skupině, viz Obrazová příloha – obr. č. 1-3).⁹¹⁷ Obvinění uváděná v tomto procesu, přímo navazovala na procesy s KDS z let 1949-50. Před soudem 26. ledna 1955 nakonec stanulo 11 obviněných: JUDr. Stanislav Suchánek, JUDr. Jiří Piesen, Václav Blümel, František Duška,⁹¹⁸ Tomáš Vlasák, František Ludvík, Václav Hůlka, Josef Pobuda, Albert Novotný, Jan Hrubý a František Novák.

Jednání bylo vedeno za vyloučení veřejnosti,⁹¹⁹ neboť se i přes veškerou „snahu“ vyšetřovatelů daly očekávat „komplikace“. Ty v určité míře skutečně nastaly, přesto že obžalovaní většinou odpovídali dle naučených scénářů žaloby a „cítili se náležitě vinni“ ve většině bodů obžaloby.

Dalším možným důvodem bylo ještě obvinění Františka Dušky z ohrožení státního tajemství. Ten totiž pod nátlakem podepsal v polovině roku 1953 spolupráci s StB, ale tuto skutečnost sdělil některým svým přátelům, např. Václavu Blümelovi a dalším.⁹²⁰ Mezi možné důvody je potřebné zahrnout i obavu z dalšího odporu Alberta Novotného, který během vyšetřování žádné z obvinění nepřiznal a nedalo se tudíž předpokládat, že by během přelíčení změnil výrazně názor.

---

⁹¹⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o hlavním líčení, list 50

⁹¹⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Žaloba, list 40, s. 1

⁹¹⁸ Františka Dušku se podařilo příslušníkům StB zlomit a „zverbovat“ jej 26. září 1953 jako agenta-informátora. Stalo se to při jeho zatčení v souvislosti s vyšetřováním informací souvisejících s libereckou skupinou vedenou Kolínem. Duška však svým přátelům tuto skutečnost prozradil, což byla pro něj později u soudu značně přitěžující okolnost, neboť StB na tuto skutečnost během vyšetřování odhalila. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Žaloba ze dne 22. října 1954, list 34, s. 9, a také Protokol o hlavním líčení ze dne 26.-27. ledna 1955, list 57, s. 15

⁹¹⁹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o hlavním líčení ze dne 26.-27. ledna 1955, list 50, s. 1

⁹²⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Usnesení nejvyššího soudu v Praze ze dne 1. dubna 1970, list 97, s. 3

V průběhu 27. ledna 1955 byl vynesena nade všemi přítomnými členy Suchánské skupiny odsuzující rozsudek, přičemž u většiny obviněných figuroval v žalobě § 78 (velezrada), který vždy znamenal nepodmíněné tresty.

Obvinění byli odsouzeni takto:

JUDr. Stanislav Suchánek na 16 let,

JUDr. Jiří Piesen na 14 let,

Václav Blümel na 12 let,

František Duška na 12 let,

Tomáš Vlasák na 10 let,

František Ludvík na 10 let,

Václav Hůlka na 11 let,

Josef Pobuda na 10 let,

Albert Novotný na 10 let,

Jan Hrubý na 5 let a

František Novák na 1,5 roku.

Krom toho byli všichni obvinění odsouzeni k propadnutí majetku.⁹²¹

Obžalovaní a jejich obhájci se v průběhu líčení snažili zejména zpochybnit, že jejich činy naplňovaly skutkovou podstatu velezrady. Obvinění se sice příliš neodchylovali od hlavních bodů žaloby, „cítily se“ však většinou jen částečně vinni a nakonec i pod dojmem uděleného přísného rozsudku podali ještě během téhož dne proti rozhodnutí soudu

---

⁹²¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o hlavním líčení, list 61

odvolání.⁹²² Zde je nutno poznamenat, že se proti rozsudku odvolal i krajský prokurátor, který jej naopak považoval za nepřiměřeně nízký.⁹²³

8.1.4 Neúspěšné odvolání

Odvolací řízení u Nejvyššího soudu v Praze se konalo dne 11. března 1955 a jeho účastníky, kromě krajského prokurátora, byli z odsouzených: JUDr. Stanislav Suchánek, Josef Pobuda, František Novák, Albert Novotný. Také v tomto případě probíhalo jednání za zavřenými dveřmi. Odvolání všech zúčastněných, včetně prokurátora, byla shledána bezpředmětnými a byla zamítnuta. Soud potvrdil všechny předcházející rozsudky.⁹²⁴

---

⁹²² Někteří požádali o doručení rozsudku k rukám svého obhájce. Jednalo se o: Suchánka, Piesena, Blümela, Pobudu, Novotného, Hrubého a Nováka. Z nich nakonec podali odvolání jen čtyři. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o hlavním líčení, list 61, resp. Protokol o odvolacím líčení ze dne 11. března 1955, list 76, s. 1

⁹²³ Krajský prokurátor se odvolal zejména proti rozsudku u Františka Nováka, kde pravděpodobně očekával vyšší trestní sazbu. ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o odvolacím líčení ze dne 11. března 1955, list 76, s. 1

⁹²⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Protokol o odvolacím líčení ze dne 11. března 1955, list 77, s. 4

Tab. č. 5 Přehled hlavních údajů v procesu se skupinou Suchánek a spol.

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	Amnestie
Suchánek Stanislav	23.11. 1953	27.1. 1955	11.3. 1955	16	1962
Piesen Jiří	6.1. 1954	27.1. 1955	-	14	1960
Blümel Václav	23.11. 1953	27.1. 1955	-	12	1962
Duška František	17.5. 1954	27.1. 1955	-	12	1960
Vlasák Tomáš	24.11. 1953	27.1. 1955	-	10	1960
Ludvík František	3.8. 1954	27.1. 1955	-	10	1960
Hůlka Václav	6.1. 1954	27.1. 1955	-	11	1960
Pobuda Josef	6.1. 1954	27.1. 1955	11.3. 1955	10	1960
Novotný Albert	26.3. 1954	27.1. 1955	11.3. 1955	10	1960
Hrubý Jan	29.6. 1954	27.1. 1955	-	5	
Novák František	27.4. 1954	27.1. 1955	11.3. 1955	1,5	

* původní trest od soudu první instance je v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech);

8.1.5 Rehabilitace skupiny Suchánek a spol.

Pod dojmem probíhajících úspěšných rehabilitačních řízení se také odsouzení ze skupiny Suchánek a spol. rozhodli společně podat žádost o přezkumné řízení. Bohužel Albert Novotný a František Novák se tohoto nadějného pokusu již nedožili.⁹²⁵

V druhé polovině roku 1968 se pokusili poprvé o rehabilitaci Jiří Piesen, František Duška,⁹²⁶ Jan Hrubý, dále pak manželka zemřelého Alberta Novotného a dcera zemřelého

⁹²⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1968, list 93, s. 1

Františka Nováka. Podali žádost o přezkumné řízení ve věci jejich procesu ke krajskému soudu v Praze. Veřejné líčení proběhlo 25. listopadu 1968 a účastnil se jej jako svědek i Stanislav Suchánek. Je překvapivé, že on sám tuto žádost nepodal. Zvláštní senát shledal rozhodnutí obou instancí z roku 1955 za vadná a rozsudky u zúčastněných zrušil.⁹²⁷ Rozsudek nabyl právní moci 13. prosince 1968.⁹²⁸ Není bez zajímavosti, že Suchánek a Piesen po této rehabilitaci požádali o návrat mezi členy ČSL a byli vyslyšeni.⁹²⁹

S nástupem normalizace však došlo k tomu, že krajský prokurátor na jaře roku 1970 podal odvolání u Františka Dušky ve věci ohrožení státního tajemství, aby znovu potvrdil jeho vinu a zrušil v tomto ohledu rozsudek z listopadu 1968. Ostatní Duškova obvinění zůstala ale nadále zrušena.⁹³⁰

V novém líčení dne 14. ledna 1971 pak Nejvyšší soud ČSR vrátil Duškův případ k novému projednání u krajského soudu v Praze s nutností předvolat většinu odsouzených z procesu.⁹³¹

Dne 15. dubna 1971 zrušil Nejvyšší soud ČSR částečně rehabilitační rozhodnutí soudu z roku 1968 vůči Jiřímu Piesenovi, na základě žádosti generálního prokurátora z 8. ledna 1971 a celou věc opět poslal ke krajskému soudu v Praze.⁹³²

Normalizační justice si dala záležet a jednoznačně naznačila, že režim nemá v úmyslu rehabilitovat. Krajský soud v Praze se vrátil k mírně upravené verzi původní žaloby, kterou v podstatě potvrdil.⁹³³ Po čtyřech veřejných zasedáních v listopadu a prosinci 1972 rozhodl dne 11. prosince nejen o vině projednávaných osob a určil nečekaně

---

⁹²⁶ Je smutnou skutečností, že stín Duškou podepsané spolupráce s StB se táhl nejen do jeho smrti, ale i významně komplikoval celé úsilí o jeho posmrtnou úplnou rehabilitaci.

⁹²⁷ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1968, list 93-95, s. 1-6

⁹²⁸ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek nejvyššího soudu v Praze ze dne 15. dubna 1971, list 108, s. 2

⁹²⁹ Archiv KDU-ČSL, fond 33/1 Rehabilitace stranická-soudní, složka Rehabilitace, Evidence rehab. žádostí, s. 2-3

⁹³⁰ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Usnesení nejvyššího soudu v Praze ze dne 1. dubna 1970, list 96-8, s. 1-6

⁹³¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek nejvyššího soudu v Praze ze dne 14. ledna 1971, list 99-107, s. 1-17

⁹³² ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek nejvyššího soudu v Praze ze dne 15. dubna 1971, list 108-111, s. 1-7

⁹³³ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 11. prosince 1972, list 112-145, s. 1-35

i nové výše trestů, které však byly naštěstí započteny do již „odsezených“ let. Odsoudila tedy tyto „staronové“ obviněné k následujícím trestům. (viz Tab. 6 níže)⁹³⁴

Tab. 6 Přehled trestů udělených členů skupiny v roce 1972

Příjmení, jméno	Původní trest	Nový trest
Suchánek Stanislav	16 let	4 roky 9 měsíců
Piesen Jiří	14 let	4 roky 6 měsíců
Blümel Václav	12 let	4 roky 6 měsíců
Duška František *	12 let	4 roky 6 měsíců
Vlasák Tomáš	10 let	3 roky 6 měsíců
Ludvík František *	10 let	3 roky 6 měsíců
Hůlka Václav	11 let	3 roky 6 měsíců
Pobuda Josef	10 let	3 roky
Novotný Albert*	10 let	-
Hrubý Jan *	5 let	-
Novák František *	1,5 roku	-

* Tito členové skupiny již byli mrtví nebo nebyli do řízení zahrnuti.

Nehoráznost tohoto nového rozsudku vedla odsouzené k dalšímu odvolání, která podali i Suchánek, Piesen, Blümel a Hůlka. Ani toto odvolání však udělenými rozsudky nepohnulo, dosáhlo jen změny u Františka Dušky, jemuž byl původní trest zrušen a udělen nový, tentokrát ve výši 6 let nepodmíněně. Formulace používané v tomto rozsudku se příliš neliší od těch z let padesátých. Komunistická justice, která se definitivně „vzpamatovala“

⁹³⁴ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 11. prosince 1972, list 114, s. 3

po pauze v letech 1968-9, nehodlala nyní ustoupit či povolit ani v momentě, pokud dotyčný byl již mrtev.⁹³⁵

Teprve po této „lekcí spravedlnosti v pojetí nové doby“ pochopili všichni členové skupiny marnost svého počínání a dalších pokusů o znovuotevření kauzy zanechali.

Poslední kolo rehabilitace členů skupiny Suchánek a spol., resp. většinou jejich pozůstalé, čekalo až po roce 1989.

---

⁹³⁵ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. dubna 1973, list 146-155, s. 1-19

8.2 Protistátní skupina Kubišta Ladislav a spol.

V druhé polovině roku 1953 zaznamenala karlovarská StB existenci protistátní skupiny⁹³⁶ v okolí bývalého krajského tajemníka z Karlových Var Ladislava Kubišty,⁹³⁷ a také Františka Valkouna.⁹³⁸

„Protistátní“ skupina KDS Ladislava Kubišty byla složena z jeho přátel, známých, katolíků či kolegů z ČSL. Konstrukce skupiny je navíc postavena na vzájemně se neznajících osobách, u nichž byla mnohdy jediným pojítkem osoba Ladislava Kubišty, jejich katolická víra nebo jím rozdávaná kniha „*Křesťanský solidarismus*“.⁹³⁹ Otázka napojení na Schafferovu skupinu pak opět spočívala na bedrech obou vedoucích činitelů a jejich několika vzájemných setkání.

Vytvoření této karlovarské skupiny je příkladem paranoidní snahy zdejší StB odhalit potencionální nepřátele s minimem reálných důkazů za každou cenu. Nakonec ani zdejšímu krajskému soudu nevadilo, že nedošlo k žádnému vytváření protistátních letáků, dokumentů či jejich distribuci, ale jednalo se jen o úvahy přátel a známých nad politickou situací při různých neformálních a náhodných příležitostech, např. i cestou z kostela. Veškerá obvinění byla postavena jen na vynucených výpovědích a konfrontacích.

---

⁹³⁶ Z dostupných archivních materiálů nevyplývá, že by před zatčením obou hlavních postav skupiny StB měla jakékoliv informace o tom, že se jedná o protistátní skupinu podezřelou z účasti na KDS.

⁹³⁷ JUDr. Ladislav Kubišta, nar. 1909 – ženatý, 2 děti. Před válkou získal právní vzdělání a po studiu pracoval pro policii. Byl dlouholetým členem Orla. Za okupace vstoupil do Národního souručenství, později byl totálně nasazen ve Škodových závodech v Plzni. Ke konci války se velmi aktivně účastnil povstání. Po válce vstoupil do ČSL a stal se karlovarským krajským tajemníkem strany. V roce 1946 dokonce kandidoval za ČSL ve volbách do ÚNS. Z vedení krajské ČSL v roce 1947 odešel a stal se vedoucím redakce *Lidové demokracie*. Po roce 1948 měl být „vyakčněn“, ale nakonec v ČSL zůstal až do svého zatčení. V kraji řešil zejména otázky restitucí německého obyvatelstva. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Protokol o výpovědi ze dne 7. prosince 1954, list 41-43, s. 1-3

⁹³⁸ František Valkoun, nar. 1899 – ženatý, 1 dítě. Nebyl politicky organizován, ale sympatizoval spíše se socialistickými stranami. Byl klasickým příkladem živnostníka. Od roku 1932 vlastnil pilu v Rovensku pod Troskami. O tu po roce 1948 přišel a od roku 1953 byl donucen okolnostmi pracovat jako lesní dělník. Jeho osoba je zajímavá zejména tím, že pomáhal zprostředkovat útěk Bohumila Laušmana, který se před útekem 4 dny skrýval u něj v bytě. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Valkoun František, Protokol o výpovědi ze dne 5. prosince 1953, list 309-311, s. 1-3

⁹³⁹ Tuto knihu od Antonína Pimperera daroval či půjčil Kubišta většině členů své „skupiny“ a u většiny byla základním zabaveným protistátním materiálem při domovních prohlídkách.

„Dojemná starost“ vyšetřovatelů o zdraví zhroutěného Ladislava Kubišty také nepřímou vypovídá o strachu StB, že v případě jeho smrti ještě před procesem by existenci celé této skupiny již nebylo možné na čem postavit.

8.2.1 Zatýkání a vyšetřování členů skupiny

Zatýkání celé Kubištiny skupiny probíhalo v rozmezí krátkého období mezi koncem listopadu 1953 a koncem února 1954.

Prvním zatčeným byl již zmíněný **František Valkoun** koncem listopadu 1953. Mj. na základě jeho výpovědi byl o týden později doma zatčen i **Ladislav Kubišta**.⁹⁴⁰ V návrhu na zatčení byl Kubišta spolu s Valkounem označen jako hlava místní protistátní skupiny. Zde je nutné podotknout, že její vyjmenování členové až na původní dvě vedoucí osoby naprosto neodpovídají konečnému seznamu odsouzených v rámci Kubištiny karlovarské skupiny KDS.⁹⁴¹

Dne 22. ledna 1954 byl zatčen další člen **Karel Soukup**.⁹⁴² Jeho návrh na zatčení vypovídá o sebevědomí zdejší StB. Návrh byl schválen o 3 dny později, než samotný

---

⁹⁴⁰ Zpráva z Kubištiny zatčení v sobě skrývá až komické momenty pocházející z pera zatýkajících příslušníků StB: „Během konané dom. prohl. se dostavil Kubišta, který byl ihned zatčen, vykonána osobní prohlídka a eskortován do věznice zdejšího KS-StB. Během zatčení se jmenovaný tvářil cynicky a stále se usmíval. [...] v jeho knihovně byla nalezena kniha *Mein Kampf*, která byla zabavena. Knihovna je buržoazního rázu.“ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Zpráva o zatčení ze dne 7. prosince 1953, list 3, s. 1

⁹⁴¹ V návrhu na Kubištiny zatčení se uvádí, že spolu s Valkounem zorganizoval protistátní skupinu: „... a to z osob JUDr. Veselý Arnošt, JUDr. Václav Nykl a JUDr. Josef Šmídek, za tím účelem, aby společně sabotovali národní hospodářství a prováděli záškodnickou činnost v lidosprávě.“ Paradoxem zůstává, že v rámci konečné podoby skupiny zůstal mezi obviněnými jen Valkoun a Kubišta. Ostatní až na Šmídka nebyli se skupinou pravděpodobně zatčeni. Šmídek sám byl později vyjmut ze spisu. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Návrh na zatčení ze dne 4. prosince 1953, list 1, s. 1

⁹⁴² Soukup Karel, nar. 1910 – učitel. Ženatý, 1 dítě. Cca od roku 1936 byl členem ČSL a také Orla. Za okupace byl členem Národního souručenství. V roce 1945 přešel do Karlových Varů, kde působil až do svého zatčení. Do „obrozené“ ČSL již nevstoupil. Jeho bratr Alois byl poslancem za ČSL v letech 1946-1948. V době zatčení Karla byl Alois Soukup již odsouzen shodou okolností také za protistátní činnost spojenou s KDS. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Soukup Karel, Protokol o výpovědi ze dne 21. (správně je 22., pozn. autora) ledna 1954, list 4-10, s. 1-7

rozkaz k zatčení vč. jeho vlastního zatčení. Mezi důvody k zatčení figurovala navíc jeho vlastní výpověď při zatčení.⁹⁴³

V posledním lednovém týdnu roku 1954 byli zatčeni v Praze v rámci této skupiny i Vilém Schaffer a Ludmila Dvořáková. Oba byli převezeni k již zatčeným členům Kubištiny skupiny a zařazeni k vyšetřování.

Únor 1954 přinesl největší počet zatčených v rámci této skupiny. V polovině měsíce byli zatčeni: Emil Pelant,⁹⁴⁴ Vojtěch Skuhravý⁹⁴⁵ a Antonín Kovařík.⁹⁴⁶ Dne 27. února 1954 si přišla StB pro zbylé čtyři členy: Richarda Petrželku,⁹⁴⁷ Jaroslava Řezáče,⁹⁴⁸ Tomáše Kleina⁹⁴⁹ a Františka Holinku.⁹⁵⁰

---

⁹⁴³ Návrh na Soukupovo zatčení byl schválen 25. ledna 1954. Mezi důvody pro jeho zatčení byla Kubištova výpověď, Soukupova vlastní výpověď a také podezření, že věděl o bratrově trestné činnosti. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Soukup Karel, Návrh na zatčení ze dne 22. ledna 1954, list 180, s. 1

⁹⁴⁴ JUDr. Pelant Emil, nar. 1910 – právník. Ženatý, 2 děti, katolík. V letech 1945-1950 byl politickým komisařem na ONV v Mariánských Lázních. Mezi lety 1945-1948 byl také členem Národně socialistické strany. Po roce 1948 podal přihlášku do KSČ. Byl přijat jako kandidát, nicméně v roce 1950 svou žádost neobnovil, a tak jeho členství skončilo. Od tohoto data začaly i Pelantovy problémy s režimem. Před zatčením pracoval již jen jako náborový referent oblastního loutkového divadla. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Pelant Emil, Protokol o minulosti ze dne 3. března 1954, list 152-153, s. 1-2

⁹⁴⁵ Skuhravý Vojtěch, nar. 1922 – účetní. Ženatý, 2 děti, katolík. Po roce 1945 byl několik měsíců členem sociální demokracie. V době před zatčením byl účetním národního podniku Jáchymovské doly v Jáchymově, na dole Barbora. Jedním z jeho hlavních „prohřešků“ bylo předání korespondence několika zdejších vězňů jejich rodinným příslušníkům. Účast v KDS byla v jeho případě zástupná. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skuhravý Vojtěch, Protokol o výpovědi ze dne 16. února 1954, list 7-10, s. 1-4

⁹⁴⁶ Kovařík Antonín, nar. 1920 – učitel. Ženatý, 1 dítě, katolík. Od roku 1946 členem ČSL, po roce 1948 vstoupil i do „obrozené“ ČSL. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Kovařík Antonín, Protokol o výpovědi ze dne 17. února 1954, list 6-7, s. 1-2

⁹⁴⁷ Petrželka Richard, nar. 1906 – architekt a technický úředník. Ženatý, 2 děti, katolík. Za okupace byl členem Národního souručenství. Po roce 1945 vstoupil do ČSL a po roce 1948 působil i v „obrozené“ ČSL jako řadový člen. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Petrželka Richard, Protokol o výpovědi ze dne 12. března 1954, list 128, s. 1

⁹⁴⁸ JUDr. Řezáč Jaroslav, nar. 1910 – právník a úředník. Ženatý, 2 děti, katolík. Byl bez politické příslušnosti, ale byl voličem ČSL. Po válce zastával vyšší úřednické pozice na Karlovarsku. Od roku 1952 pracoval v jáchymovských dolech jako horník a později jako technik. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Řezáč Jaroslav, Protokol o minulosti ze dne 10. března 1954, list 174-175, s. 1-2

⁹⁴⁹ Klein Tomáš, nar. 1919 – účetní. Ženatý, 2 děti, katolík. Za okupace byl členem Národního souručenství a po roce 1945 vstoupil do ČSL, kde byl do „vyakčnění“ v roce 1948. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Klein Tomáš, Protokol o minulosti ze dne 10. března 1954, list 219-221, s. 1-3

⁹⁵⁰ Holinka František, nar. 1921 – provozní účetní. Ženatý, 1 dítě, zřejmě katolík. Bez politické příslušnosti. Do skupiny se dostal podobně jako ostatní prostřednictvím Ladislava Kubišty. ABS, sv. V-1069 Skupinový

V souvislosti s Kubištovými výpověďmi byli zatčeni ještě další osoby, které však nebyly zařazeny do jeho skupiny.⁹⁵¹

Většina zatčených, především hlavní osoby skupiny dostaly na celu nastrčené agenty, kteří měli za úkol pravidelně informovat vyšetřovatele StB. Kubišta sdílel celu v době svého vyšetřování s minimálně jedním zjevně velice schopným agentem. Z prosincových výsledků Kubišty se kromě protokolárních výpovědí zachovala i informace, že se po jednom z výsledků vrátil na celu a plakal kvůli psychickému teroru ze strany vyšetřovatele.⁹⁵² StB kvůli Kubištovým aktivitám vyslýchala i dva bývalé významné lidovce Josefa Jeřábka⁹⁵³ a Františka Lilicha.⁹⁵⁴

Kubišta ve vězeňské kantýně měl údajně agentu-spoluvězni svěřit, že: *„Je hlavou skupiny, která fakticky soustředovala asi 14 lidí, které prý po 42 dnech zapírání ‚položil‘. Jedná se vesměs o osoby, které nejsou ve zdejším kraji. [...] Mluvil o ideologii KDS s celou řadou lidí, kteří nesouhlasí se současnými poměry a připravoval tak základní kádr KDS u nás. Říká, že počet takových osob se blížil jistě k číslu 200 a však naprosto vylučuje, že by tyto osoby věděly o existenci jeho skupiny.“*⁹⁵⁵

---

spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Holinka František, Životopis ze dne 9. března 1954, list 286-287, s. 1-2

⁹⁵¹ Se skupinou měl být zatčen i další Kubištův známý a jeho učitel angličtiny, JUDr. Josef Šmídek. Ten však byl toho času na léčení, a proto byl vyjmut ze spisu. Mimo skupinu byli zatčeni i další významnější lidovci: MUDr. František Otáhal a František Vlk. Řízení s „jakýmsi“ úředníkem Petříkem bylo naopak vedeno na svobodě. Zpráva ještě zahrnovala další, dosud nezatčené osoby patřící do organizace KDS: Františka Eichlera a Marii Hoškovou. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Kubišta Ladislav, Vyhodnocení výpovědi obviněného ze dne 3. dubna 1954, list 195, s. 2

⁹⁵² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 18. prosince 1953, list 161, s. 1

⁹⁵³ Josef Jeřábek byl dle některých informací z Kubištových spisů spolupracovníkem III. odboru, tedy dalším agentem StB v řadách ČSL. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Kubišta Ladislav, Zpráva KS MV z 29. ledna 1954, list 11, s. 1

⁹⁵⁴ Dne 9. prosince 1953 vyslechla StB oba svědky. Jeřábek byl Kubištovým nástupcem na postu krajského tajemníka ČSL v Karlových Varech, ale také již bývalým. František Lilich zase bývalým krajským tajemníkem ČSL z Plzně. Oba vypověděli, že Kubišta vyprávěl o své protistátní činnosti a o agentech vybavených speciálními zbraněmi. Tato informace, jakkoliv fantaskní, musela StB probudit, zvláště když zazněla od obou svědků velmi podobně. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Kubišta Ladislav, Zápisy o výpovědi svědků z 9. prosince 1953, listy 8-12

⁹⁵⁵ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 12. února 1954, list 157-158, s. 1-2

Vyšetřování probíhalo pomalu, ale StB postupně rozšiřovala a měnila okruh členů této skupiny. Kromě běžných výsledků a zpráv agentů, využívala i oblíbené usvědčující konfrontace.

Zpráva StB z 15. února 1954 z vyšetřování Emila Pelanta podkryla použitý mechanismus konfrontací, v tomto případě s „naučeným“ Ladislavem Kubištou, a pomohla příslušníkům StB k přesvědčení dalšího vzdorujícího právníka, aby se rychle „přiznal“ a podepsal již po dvou dnech vazby přiznání z protistátní činnosti.⁹⁵⁶ Tato zpráva v podstatě dokazovala, že StB na obžalovaného naprosto nic neměla, a po vynuceném přiznání teprve sháněla či vytvářela důkazy k jeho formálnímu potvrzení...

Počátkem března Kubišta prohlásil: *„Seznámil jsem VALKOUNA s relací ‚SVOBODNÉ EVROPY‘ o konferenci u zeleného stolu, t. j. o vytvoření KDS a UNIE v zahraničí. [...] Utvoření této UNIE v zahraničí jsem pokládal za výzvu k zintenzivnění naší protistátní činnosti v ČSR.“*⁹⁵⁷

Dne 7. března 1954 donesl agent-spoluvězeň z rozhovoru se zoufalým Kubištou několik zpráv. Jednak měl spáchat v roce 1950 nějakou rozsáhlou „politickou sabotáž“ a dále se vyjádřil o instrukcích k činnosti KDS: *„které rozšiřoval a kterými se řídil, byly prý výhradně z cizího rozhlasu, od Šafra (Schaffera, pozn. autora) a jeho vlastní úvahy.“*⁹⁵⁸

Kubištův zdravotní (psychický i fyzický) stav ve vězení se v průběhu dlouhého a náročného vyšetřování stále zhoršoval. V polovině března 1954 se ocitl na pokraji nervového zhroucení.⁹⁵⁹ O této skutečnosti velmi podrobně informoval i přidělený agent na

---

⁹⁵⁶ „Dne 15. února 1954 byla provedena kombinace (myšleno konfrontace, pozn. autora) s Lad. KUBIŠTOU a Frant. PELANTEM [...] KUBIŠTA byl zpracován, aby vyzval PELANTA k doznání celé činnosti, což KUBIŠTA udělal. Tím bylo sledováno, aby PELANT se plně doznal a byl tak získán čas na vyšetřování a prověření jeho činnosti. Kombinace trvala krátkou chvílí a PELANT byl odveden k výslechu. Na základě této kombinace PELANT začal mluvit k trestné činnosti, kterou prováděl.“ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Záznam ze dne 17. února 1954, list 14, s. 1

⁹⁵⁷ V tomto protokolu je ovšem také informace, že jeden z členů skupiny měl podezření, že Valkoun je ve spojení s StB. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Protokol o výpovědi ze dne 3. března 1954, list 149, s. 2

⁹⁵⁸ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 7. března 1954, list 16-17, s. 1-2

⁹⁵⁹ Agent k důvodu jeho vnímání kroků následujících uvedl: *„Kubišta si uvědomuje vážnost situace [...] Bojí se jen, aby u soudu vypovídal naprosto shodně s protokoly [...] Říkal, že by to u ‚soudu řekl od plic‘ pokud se týká jeho činnosti z hlediska ideového, ale že z ohledu na rodinu prostě musí ‚hrát roli kajčnicka‘.“* ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 13. března 1954, list 165, s. 1

cele svým nadřízeným. Vyjadřoval obavy o další průběh vyšetřování, vzhledem ke Kubištvě apatii, nepřijímání potravy a pozdějším úvahám o sebevraždě.⁹⁶⁰ V rámci jeho „nezbytného uklidnění“ do procesu dokonce vznikl plán jednoho z přidělených agentů StB, navštívit Kubištvu manželku a podat jí uklidňující zprávy z vězení. Zároveň jí byla umožněna i návštěva ve vězení, která měla Kubištvu „chmury“ na základě agentových informací rozptýlit...⁹⁶¹ Jedna z takových rodinných návštěv byla umožněna 14. března 1954.⁹⁶²

V Schafferově osobním spisu se nachází velmi dlouhý Kubištvův protokol z výsledku z poloviny března 1954.⁹⁶³ Je jednoznačně tendenční, ale navíc končí vyšetřování tímto naprosto specifickým prohlášením, které měl tento právník uvádět na svou obhajobu: *„Lituji všech svých činů a provinění, kterých jsem se dopustil proti pracujícím a státu. Varuji všechny ty, kteří mě znají, aby se nenechali svést štvavým rozhlasem západních států nebo nezodpovědnými přáteli, jak jsem to ku své škodě udělal já a aby si z mojí zrady na národě vzali ponaučení. Měl jsem nejlepší možnost uplatnit se na pracovišti a používal jsem všech výhod lidově demokratického zřízení. To vše jsem zneužil k podvrtné činnosti proti státu. Svoji protistátní činnost jsem po 5 týdnu zapíral ve snaze ji zatajit, ale když jsem se přesvědčil o nesmyslnosti toho počínání, k celé záležitosti jsem se doznal. Cítím se plně vinen.“*⁹⁶⁴ Je asi těžké si dnes představit okolnosti, za nichž zkušený právník jako Kubišta musel podepsat takový sebezničující protokol a ještě jej uzavřít takovým dobovým patosem...

Výpovědi ostatních zatčených skupiny se vždy točily okolo jejich návaznosti na aktivity Kubišty a míry jejich zapojení v KDS. Vzhledem k tomu, že se jednalo většinou

---

⁹⁶⁰ Tyto úvahy se podařilo agentovi apelováním na Kubištvu katolictví částečně zažehnat. Dále mu měl být přidělen na celu inteligentní optimistický člověk - někdo, kdo bude dohlížet, aby alespoň do soudu dobře a pravidelně jedl, uklidňoval ho a rozptyloval jeho obavy. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 18. března 1954, list 19-20, s. 1-2

⁹⁶¹ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 18. března 1954, list 18, s. 1

⁹⁶² „Dne 14. března 1954 byla umožněna Ladislavu KUBIŠTOVI v zájmu dobrého průběhu připravovaného veřejného procesu s jeho illeg. skupinou rozmluva s manželkou a dětmi.“ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Záznam ze dne 14. března 1954, list 22, s. 1

⁹⁶³ Naopak ve svazku V-1069, který obsahuje materiály ke Kubištvě skupině je také poměrně rozsáhlý Schafferův spis. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., spis Schaffer Vilém a spol., celý spis

⁹⁶⁴ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Osobní spis Schaffer Vilém, Protokol o výpovědi ze dne 18. března 1954, list 81, s. 30

jen o úvahy, případně o dohady, koho dalšího ještě zapojit, trvaly výslechy u většiny členů poměrně krátce. Karlovarští vyšetřovatelé donutili všechny členy skupiny k přiznání většinou nejpozději do 14 dnů od zatčení, někdy i dříve.⁹⁶⁵ Nejdelší vyšetřovací maraton absolvoval jen Ladislav Kubišta, který byl nucen ještě mnohokrát vypovídat k dalším podezřelým a samozřejmě i Vilém Schaffer s Ludmilou Dvořákovou. Posledně jmenovaní byli ale posléze přesunuti do Prahy a dále byli vyšetřováni již nezávisle v rámci Schafferovy skupiny.

Tabulka Kubišta Ladislav a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Valkoun František	1899	27.11. 1953	Ne/?
Kubišta Ladislav	1909	4.12. 1953	Ano
Soukup Karel	1910	22.1. 1954	Ano
Schaffer Vilém *	1899	23.1. 1954	Ano
Dvořáková Ludmila *	1914	23.1. 1954	Ne/(Ano)
Pelant Emil	1910	13.2. 1954	Ne/(Ano)
Skuhravý Vojtěch	1922	15.2. 1954	Ne/(Ano)
Kovařík Antonín	1920	15.2. 1954	Ano
Petrželka Richard	1906	27.2. 1954	Ano
Řezáč Jaroslav	1910	27.2. 1954	Ne/(Ano)
Klein Tomáš	1919	27.2. 1954	Ano
Holinka František	1921	27.2. 1954	Ne/(Ano)

* Tyto osoby později nebyly se skupinou souzeny.

⁹⁶⁵ Náznačky z vyšetřovacích i rehabilitačních spisů vícekrát zmiňují psychický nátlak na vyšetřovance. StB zkoušela i další metody nátlaku, např. u Františka Holíka došlo prokazatelně i k záměrnému zdržování osobní pošty.

K obvinění svému i ostatních členů skupiny se vyjádřil např. jeden z obviněných Antonín Kovařík v rámci příprav na rehabilitaci koncem šedesátých let. Svému právnímu zástupci uvedl: „*Trestná činnost, pro kterou jsem byl spolu s dalšími obžalovanými odsouzen, měla spočívat v tom, že jsem v době od roku 1950 do roku 1953 v Karlových Varech a jinde jako člen ilegální protistátní organizace, založené obviněným Ladislavem Kubištou z podnětu jistého Viléma Schaffera, někdejšího spolupracovníka protistátního spiknutí vedeného Dr. Miladou Horákovou, byl informován o tom, že v dohledné době dojde ke změně politických poměrů v ČSR a to buď pomocí tak zv. svobodných voleb, zejména jsme měli vyhledávat osoby s nepřátelským postojem k lidově demokratickému zřízení, které byly ochotny pracovat po zvratu v ČSR pro tak zvanou Křesťansko-demokratickou stranu, která se měla zmocnit vlády, nastolit kapitalistický řád na území ČSR ...*“⁹⁶⁶

S více než desetiletým odstupem od procesu StB shrnula činnost Kubištovy skupiny KDS a její návaznost na skupinu Schafferovu do těchto několika vět: „*V roce 1950 na výzvu a vzájemné dohodě se SCHAFFEREM, založil na Karlovarsku ilegální skupinu [...] podle směrnic KDS, které získal od SCHAFFERA a dále na základě poslechu zahraničního rozhlasu [...] Do protistátní činnosti KDS zapojil postupně v letech 1950-52 KUBIŠTA devět dalších svých známých [...] Všech 9 členů ileg skupiny KUBIŠTA seznámil s programem KDS a pověřil je obdobnými úkoly /uvedenými již v dalších vyhodnoceních/ získávat další osoby do řad KDS, neplnit dodávky, sabotovat práci, připravovat se na zvrát lid. dem. zřízení atd.*“⁹⁶⁷

Mezi dalšími běžnými obviněními ostatních členů skupiny mírně vynikala i nelegálně držená pistole Richarda Petrželky, kterou prý schovával „pro případ válečného konfliktu“ mezi Východem a Západem.⁹⁶⁸

---

⁹⁶⁶ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Kovařík Antonín, Žádost o přezkoumání rozsudku ze dne 9. prosince 1968, s. 2

⁹⁶⁷ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1069. Vyhodnocení ze dne 22. července 1966, list 1670, s. 1-2

⁹⁶⁸ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Petrželka Richard, Protokol o výpovědi ze dne 10. března 1954, list 126, s. 8

8.2.2 Spojení s vedením

Schaffer, podobně jako před ním Hostička, organizoval pomoc mezi členy ČSL pro odsouzené lidovce v různých krajích vč. karlovarského.⁹⁶⁹ Hlavní spojení s vedením KDS dle obžaloby spočívalo především v několika schůzkách s Kubištou v bytě Schafferovy příbuzné Ludmily Dvořákové v Praze v roce 1950 a 1951.⁹⁷⁰ Ta měla být zároveň i zprostředkovatelem setkání obou významných lidovců. Obsahem schůzek byl dle protokolů program KDS,⁹⁷¹ byť ještě členové Kubištiny skupiny neměli sami ujasněný ani název strany... Schaffer mu dle Kubišty předal direktivy, jak má zahájit svou protistátní činnost.⁹⁷²

Kubišta nicméně nevěděl, zda existuje ústředí KDS v Praze, předpokládal prý ale, „že prostě vznikne“... Schaffera pak považoval za osobu schopnou takovou organizaci vést. Jednalo se však čistě o jeho osobní názor, neboť s žádným jiným členem vedoucí skupiny, než se Schafferem ke kontaktu dle protokolů nedošlo.⁹⁷³

V protokolu z poloviny května 1954 měl již Kubišta ke spokojenosti vyšetřovatelů uvést, že: „... Schaffer dal podnět k tomu, abych tuto organizaci vytvořil a ideologicky ji

---

⁹⁶⁹ Tuto pomoc organizoval ve spolupráci s Marií Hoškovou. Ta byla dlouholetou členkou ČSL a zároveň i jeho známou. Jejím prostřednictvím se snažil pomoci režimem postiženým lidovcům v kraji. V březnu 1954 byla ale Hošková zatčena právě v souvislosti se Schafferem a Kubištou příslušníky karlovarské StB. „Zachránila se“ podpisem spolupráce, po němž byla propuštěna z vazby a bylo zastaveno i její trestní řízení. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1233. Vyhodnocení ze dne 20. července 1966, list 1670, s. 1

⁹⁷⁰ V některých protokolech se data schůzek udávají i v roce 1951 a 1952.

⁹⁷¹ Tento program KDS se v písemné podobě nezachoval, Kubišta jej měl ústně sdělit ostatním členům skupiny. Obsahově měl čerpat z vysílání zahraničního rozhlasu. Popis jeho částí se asi nejlépe zachoval v protokolech Emila Pelanta, kde se k němu uvádí: „Programem této strany bylo provést změnu režimu u nás a zavést znova soukromé hospodářství na vesnici a rovněž tak i drobné živnostenské podnikání ve městech. Pokud by JZD byla připuštěna, byla by tvořena jen z nařízení a pouze tam, kde by byly velké komplexy zemědělských pozemků, jež by skýtaly možnost dokonalého využití mechanizačních prostředků. Dále by pak namísto těžkého průmyslu byla poskytována především podpora lehkému průmyslu a na tento průmysl také z největší části byla orientována naše výroba, která je mnohem rentabilnější. Pokud jde o majetek církví, tento by byl z větší části této navrácen zpět. Lidospóra by byla vybudována na způsob bývalých hejtmanství.“ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Pelant Emil, Protokol o výpovědi ze dne 2. března 1954, list 148, s. 3

⁹⁷² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zpráva ze dne 26. února 1954, list 156, s. 1

⁹⁷³ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Protokol o výpovědi ze dne 20. ledna 1954, list 88-91, s. 2-5

*také řídil.*⁹⁷⁴ Agenturní zprávy z 1. června 1954 ovšem naopak tvrdí, že vypověděl: „... že skupina, kterou si zde v K. Varech organizoval, nevznikla z popudu Šafrova (Schaffera, pozn. autora), ani že by od Š. dostávala jakékoliv pokyny či úkoly.“⁹⁷⁵

V Kubištových protokolech se objevila mj. i velmi zajímavá informace od Viléma Schaffera, který věděl, že Msgre. Šrámek a Hála jsou internováni kdesi v ČSR, v nějakém klášteře v Brně.⁹⁷⁶ Také se zmínil o lidoveckých exulantech, zejména o Procházkovi, že v zahraničí nevyvíjí žádnou protipolitickou činnost a jeho žena Helena, že již nepracuje pro exilovou ČSL, dále že Ivo Ducháček je hlasatelem Hlasu Ameriky apod.⁹⁷⁷ Je otázkou, kde se Schaffer k těmto poměrně přesným a citlivým informacím v dané době dostal...

Kubišta na základě Schafferových instrukcí měl dále instruovat i další osoby na Karlovarsku.⁹⁷⁸

8.2.3 Proces a odsouzení

Kubištova skupina byla souzena ve dnech 29. a 30. června 1954 před senátem krajského soudu v Karlových Varech. Vzhledem k vyššímu počtu souzených bylo vícedenní líčení běžné. Nad deseti obviněnými „bděli“ jen tři obhájci ex offio, tudíž jejich role byla i zde v podstatě nominální.⁹⁷⁹ Zejména obvinění právníci museli nepochybně znát svou žalobu lépe než nedávno určení obhájci.

---

⁹⁷⁴ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Protokol o výpovědi ze dne 13. května 1954, list 205, s. 7

⁹⁷⁵ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Agenturní zprávy ze dne 1. června 1954, list 210, s. 3

⁹⁷⁶ Tento stav odpovídal polovině roku 1948, kdy oba politici skutečně pobývali v Brně.

⁹⁷⁷ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Osobní spis Kubišta Ladislav, Protokol o výpovědi ze dne 20. ledna 1954, list 88-91, s. 2-5, resp. Protokol o výpovědi ze dne 13. května 1954, list 200, s. 2

⁹⁷⁸ Jednalo se zejména o osoby sdružené pod pozdější hlavní osobou skupiny Františka Otáhalu. Ten sám měl dokonce kontaktovat i Viléma Schaffera, nicméně StB tuto skupinu mezi přímo návazné neuvádí. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-651 ze dne 29. prosince 1966, s. 1-3

⁹⁷⁹ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Protokol o hlavním líčení ze dne 29. a 30. června 1954, list 351, s. 1

Tabulka Kubišta Ladislav a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Kubišta Ladislav	4.12. 1953	30.6. 1954	-	13	Ano
Pelant Emil	13.2. 1954	30.6. 1954	30.9. 1954	11	Ano
Řezáč Jaroslav	27.2. 1954	30.6. 1954	-	10	Ano
Soukup Karel	22.1. 1954	30.6. 1954	30.9. 1954	8	Ano
Petrželka Richard	27.2. 1954	30.6. 1954	30.9. 1954	8	Ano
Skuhravý Vojtěch	15.2. 1954	30.6. 1954	-	7	Ano
Valkoun František	27.11. 1953	30.6. 1954	30.9. 1954	6	Ano
Kovařík Antonín	15.2. 1954	30.6. 1954	-	5	Ano
Klein Tomáš	27.2. 1954	30.6. 1954	-	4	Ano
Holinka František	27.2. 1954	30.6. 1954	-	3	Ano

* původní trest od soudu první instance je uveden v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech), pokud změna nastala.

Rozsudek byl z pohledu žalované činnosti, resp. trestních sazeb udělovaných v obdobných případech odhalení velezrady⁹⁸⁰ překvapivě mírný v porovnání se skupinami KDS v jiných krajích, jejichž vedoucí členové obvykle dostávali za podobnou činnost v této době řádově o 5 a více let vyšší tresty.⁹⁸¹

Kromě výše trestu (viz Tabulka Kubišta Ladislav a spol. 2) se k rozsudku připočítala i ztráta občanských práv, která se pohybovala v rozmezí mezi 5-10 roky a

⁹⁸⁰ Kromě velezrady a spolčování proti republice měl např. Kubišta ještě navíc porušení povinnosti veřejného činitele a přijímání úplatku. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Rozsudek ze dne 30. června 1954, list 374, s. 3

⁹⁸¹ Např. členové skupin Andrlík Jan či Smaha Václav a spol., či další.

zároveň i propadnutí majetku ve výši jeho jedné čtvrtiny, u nejdéle odsouzených i celým majetkem.

Čtyři odsouzení podali ihned po vynesení rozsudku odvolání. Jednalo se o: Pelanta, Petrželku, Soukupa a Valkouna. Ostatní trest přijali a vzdali se opravných prostředků. Důvod, proč odvolání nepodal např. i hlavní obviněný – právník Ladislav Kubišta je myslím nasnadě a souvisel s jeho velice špatným psychickým stavem...

Odvolací řízení se konalo 30. září 1954 u Nejvyššího soudu v Praze. Emil Pelant se snažil obhájit, že o žádné organizaci nevěděl a že Kubištovi žádnou spolupráci nesliboval. Rovněž Soukup popřel spolupráci s Kubištou v „nějaké“ organizaci a potvrdil jen, že dostal od něj informaci, že v zahraničí bude jakýsi sjezd KDS za účasti Adolfa Procházky.⁹⁸²

Líčení bylo veřejné, a tudíž se nedalo předpokládat, že by došlo k úpravě výše trestů směrem dolů. Všechna podaná odvolání byla soudem zamítnuta.⁹⁸³

8.2.4 Propuštění a Rehabilitace

Většina odsouzených byla propuštěna při amnestii v květnu roku 1960.

Velmi zajímavý obraz celého vyšetřování podává žádost o přezkoumání rozsudku z 9. prosince 1968 jednoho z obviněných - Antonína Kovaříka, které ovšem reprezentuje postup státní moci u většiny obviněných skupiny. Kovařík prostřednictvím svého advokáta v rámci obhajoby uvedl: „*Ve věci jsem byl několikrát vyslýchán. Je pravdou, že nebylo proti mně použito fyzického násilí, ale při výsleších se opakovalo jedno a totéž. Vyšetřující orgánové se mě snažili přesvědčit, že jsem dělal a vyvíjel protistátní činnost a to se mě snažili dokazovat různými argumenty. Poukazovali na výpověď Kubištovu a na jeho spojení se Schafferem, na návaznost s protistátní skupinou Dr. M. Horákové a podobně. [...] Poukazoval jsem také na to, že neznám osoby, které byly se mnou vyšetřovány a*

⁹⁸² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Protokol o odvolacím líčení ze dne 30. září 1954, list 381, s. 3

⁹⁸³ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Protokol o odvolacím líčení ze dne 30. září 1954, list 381, s. 4

nakonec souzeny, znal jsem pouze Kubištu a Soukupa [...] Časté výslechy a stále zdůrazňování ze strany vyšetřovatele, že jsem se zapojil do protistátní skupiny mě natolik duševně vyčerpalo, že jsem byl nakonec ke všemu lhostejný, vše mi bylo jedno a jedinou snahou bylo dosáhnout toho, aby se věci již skončila já měl klid a pokoj. Proto nakonec jsem i podepsal protokoly o mém výslechu, ačkoliv mnohé co tam bylo uvedeno, neodpovídalo pravdě.“⁹⁸⁴

Kovařík se vyjádřil i k průběhu hlavního líčení a odmítl dříve vznesená obvinění: *„Krajský soud při rozhodování vycházel zejména z výpovědí spoluobžalovaného Ladislava Kubišty i z výpovědi dalších spoluobviněných a také z mé výpovědi. [...] S Kubištou jsme vedli rozhovory o tom, zda bych pracoval i nadále v lidové straně, kdyby došlo k novým volbám, ve kterých by každá ze stran kandidovala samostatně jako před únorem 1948. [...] Je pravda, že jsme s Kubištou hovořili o některých osobách, šlo však o staré příslušníky lidové strany. [...] Šlo o pouhé řeči, ze kterých se nedělaly žádné závěry. [...] Je pravdou, že při rozhovorech s Kubištou se někdy mluvilo o tom, co vysílá zahraniční rozhlas.“⁹⁸⁵*

Podobnou žádost v dané době velmi pravděpodobně paralelně podali ještě další odsouzení, ale jejich text se mi bohužel zatím nepodařilo získat.

Na počátku roku 1972 podalo několik odsouzených ke krajskému soudu v Plzni tři skupinové návrhy na zahájení přezkumného řízení původního rozsudku z roku 1954, nicméně v druhé polovině roku 1973 je všichni vzali zpět.⁹⁸⁶ Vzhledem k normalizačním snahám vedení KSČ „zamést“ rehabilitace z roku 1968 „pod koberec“ je jejich rozhodnutí pochopitelné. Reálná naděje na úspěšnou úplnou rehabilitaci se s nástupem normalizace výrazně snížila.

Úplné rehabilitaci Ladislava Kubišty vadila dvě obvinění – o porušení povinnosti veřejného činitele a přijímání úplatku, na něž se rehabilitační zákon z roku 1968 nevztahoval. Později pak rehabilitaci žádala jeho žena, neboť Kubišta byl tou dobou již mrtvý. Usnesením krajského soudu v Plzni ze dne 26. února 1993 byla úplná rehabilitace

---

⁹⁸⁴ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Kovařík Antonín, Žádost o přezkoumání rozsudku ze dne 9. prosince 1968, s. 4-5

⁹⁸⁵ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Kovařík Antonín, Žádost o přezkoumání rozsudku ze dne 9. prosince 1968, s. 2-5

⁹⁸⁶ Jednalo se o tyto osoby – Kubišta, Skuhřavý, Petřelka, Klein s Kovaříkem a Řezáč s Holinkou. ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Plzni, s. 1-2

zamítnuta⁹⁸⁷ a podobně postupoval i Vrchní soud v Praze v červnu téhož roku.⁹⁸⁸ Teprve neveřejné soudní líčení konané u Vrchního soudu v Praze dne 17. listopadu 1994 přineslo po více než padesáti letech úplnou rehabilitaci Ladislava Kubišty.⁹⁸⁹

---

⁹⁸⁷ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Plzni ze dne 26. února 1993, s. 1-3;

⁹⁸⁸ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. června 1993; s. 1

⁹⁸⁹ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. listopadu 1994, s. 1-3

8.3 Protistátní skupina Smaha Václav a spol.

Další skupinou, napojenou na Viléma Schaffera byla skupina soustředěná okolo Václava Smahy.⁹⁹⁰ Jeho zatčení odpovídalo časově zatýkání první části Kubištovy skupiny a proběhlo o měsíc dříve než zatčení Viléma Schaffera.

Skupina byla vytvořena uměle jako mnoho předchozích i následujících. Plzeňská StB zatčené osoby s vícero obviněními různě přeskupovala a přiřazovala k jiným skupinám, jak se jí to hodilo. To se týkalo také Smahy, u něhož nejprve uvažovala o samostatné žalobě, posléze na základě společných přiznaných aktivit o začlenění mezi členy Andrlíkovy skupiny. Smaha měl být tedy souzen s touto skupinou, ale po přehodnocení dalších faktů byl zařazen do čela vlastní skupiny, „železniční“.⁹⁹¹

Finální skupinu tvořila pětice podezřelých. Kromě lidovce Smahy se jednalo i o další zaměstnance ČSD: Václava Strádala,⁹⁹² Vladimíra Kresla,⁹⁹³ Jaroslava Vacíka⁹⁹⁴ a

---

⁹⁹⁰ Václav Smaha, nar. 1903 – pokladní Československých státních drah (dále jen ČSD). Ženatý, 2 děti, katolík. Pracovník ČSD od roku 1928. Mezi lety Od roku 1949 do zatčení pracoval na trati mezi Domažlicemi a městem Furth im Wald v Německu. Od roku 1920 byl členem ČSL, později se stal i členem Orla a jedním ze zakladatelů místní odnože Spolku křesťanských železničářů, byl i členem SKM. Funkci v ČSL vykonával v Klatovech, ale i byl členem krajského výboru strany. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Smaha Václav a společníkům (dále jen Skupinový spis Smaha Václav a spol.), Osobní spis Smaha Václav, Protokol o výpovědi ze dne 5. ledna 1954, list 49-52, 1-4

⁹⁹¹ Ve zprávě pro Správu vyšetřování se o Smahovi mj. píše, že: „*Obviněný SMAHA, který byl rovněž členem této protistátní organizace je žalován se skupinou GEHLENOVY rozvědky.*“ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Podsvazek KDS č. 9, Zpráva pro Správu vyšetřování ze dne 19. 10. 1954, list 253, s. 1

⁹⁹² Václav Strádál, nar. 1919 – výpravčí ČSD. Ženatý, bezdětný, katolík. Nebyl politicky organizován. Dlouholetý pracovník ČSD, v době zatčení byl přednostou české části železniční stanice Furth im Wald. Jeden z jeho bratrů odjel za první republiky do USA, kde se usadil a pravidelně spolu písemně komunikovali, což ovšem nikomu až do vzniku „Železné opony“ nevadilo. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Strádál Václav, Protokol o výpovědi ze dne 7. srpna 1954, list 317-320, s. 1-4

⁹⁹³ Vladimír Kresl, nar. 1912 – zaměstnanec ČSD. Ženatý, 2 děti. Od roku 1946 byl řadovým členem národně socialistické strany. Po roce 1948 se do ní již nevrátil. Jako zaměstnanec ČSD pracoval dlouho také ve stanici Furth im Wald a krátce před zatčením v Domažlicích. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Kresl Vladimír, Protokol o výpovědi ze dne 28. září 1954, list 458-459, s. 1-2

⁹⁹⁴ Jaroslav Vacík, nar. 1924 – zámečník. Rozvedený, bezdětný. Jako zaměstnanec ČSD se také často pohyboval ve stanici Furth im Wald. Vacík byl původně sociální demokrat (od r. 1945) a v březnu 1948 vstoupil do KSČ. Do roku 1953 jako kandidát a později jako řadový člen strany. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Vacík Jaroslav, Protokol o výpovědi ze dne 28. září 1954, listy 397-413

Josefa Němce.⁹⁹⁵ Obvinění jezdili se soupravami často do západní části Německa, případně se služebně pohybovali velmi blízko u státních hranic, nebo v prostoru stanice Furth im Wald.⁹⁹⁶

Práce v takové blízkosti státních hranic však nepřinesla členům skupiny v této době mnoho dobrého. Již podle podaných návrhů na zatčení vyplývá, že StB vinila některé členy skupiny, že udržovali kontakty ve stanici Furth im Wald s jakýmsi Karlem Liebelem, místním německým výpravčím a dalšími zaměstnanci německých drah. Liebla StB považovala za pracovníka „Gehlenovy rozvědky“.⁹⁹⁷

Toto podezření nebylo úplně nereálné, ale stejně tak se mohlo jednat jen o nějakou řízenou provokaci, neboť StB měla i zde mezi zaměstnanci ČSD své spolupracovníky.⁹⁹⁸ Pro tato tvrzení ale není ve spisech uveden žádný věrohodný přímý důkaz. Je stejně tak možné, že se jednalo jen o osobu na německé straně hranic, která řídila místní „pašovací agendu“ a jejíž úlohu StB účelově „nafoukla“. Takové podezření u cizího státního příslušníka na cizím území šlo velmi těžko potvrdit či vyvrátit.⁹⁹⁹

---

⁹⁹⁵ Josef Němec, nar. 1897 – vozmistr ČSD. Ženatý, 3 děti. Nebyl politicky organizován. Od roku 1930 až do svého zatčení pracoval ve výtopně v Plzni, ale jezdil s lokomotivami i do Německa. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Němec Josef, Protokol o výpovědi ze dne 16. září 1954, list 501-503, s. 1-3

⁹⁹⁶ Furth im Wald je první železniční stanicí na německé straně hranic na trati z Domažlic do Německa. Ve všech spisech skupiny se ale vyskytuje pouze jeho český překlad Brod nad Lesy. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., celý spis

⁹⁹⁷ V některých dokumentech o něm však překvapivě mluví i jako o agentovi CIC. Např. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Nezařazený výstřížek

⁹⁹⁸ Spolupracovníků StB bylo mezi tamními železničáři mnoho, zpráva ze spisu sděluje některá jejich jména či dokonce příjmení. Zpráva jmenuje alespoň šest z nich: Skoumala, Jirku, Vaška, Jožku, Vencla a Závodníka, kteří podávali pravidelná hlášení na své kolegy, kde a s kým se kontaktují v prostoru stanice Furth im Wald. Jejich hlášení pravděpodobně zničily život většině obviněných z této skupiny. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Kresl Vladimír, Agenturní zpráva ze dne 20. června 1954, list 5-9, s. 1-6

⁹⁹⁹ Jedním z mála důležitých argumentů, který ovšem nikdy nebyl obhajobou použit, byl, že většina podezřelých znala Liebela ze stanice Furth im Wald minimálně od konce války, kde až do jejich zatčení pracoval na téže pozici. Někteří dokonce uváděli, že během války pracoval v Domažlicích na nádraží. Liebel velmi pravděpodobně rozuměl i velmi dobře česky.

8.3.1 Zatýkáni a vyšetřování členů skupiny

Tato skupina obviněných také spadala regionálně do kompetence KS-MV v Plzni. Zatýkáni jejích členů probíhalo ve dvou vlnách. Nejprve byl dva dny před Štědrým dnem roku 1953 zatčen **Václav Smaha**.¹⁰⁰⁰ Celé jeho vyšetřování se nakonec dosti nečekaně protáhlo a trvalo přes 10 měsíců – až do konce září 1954.

Během získávání důkazů k návrhu na zatčení došlo nechtěně k prozrazení jednoho z agentů klatovské StB – Karla Rádla, který se významně zapříčinil o Smahovo zatčení díky provokaci spojené s jeho žádostí o zprostředkování útěku dvou duchovních.¹⁰⁰¹

V prvních několika týdnech vyšetřování z jeho výsledků i přes usilovné zapírání vyplynulo, že v polovině roku 1948 částečně pomohl při útěku bývalým lidoveckým poslancům Bendovi a Bunžovi, dále pak i šéfredaktorovi Kusému.¹⁰⁰² Při výsleších zároveň nechtěně nasměroval StB na své přátele a ještě nezatčené příslušníky ČSL – Blackého, Andrlíka, a převaděče doktora Schauera,¹⁰⁰³ kteří se díky této skutečnosti o několik měsíců později ocitli ve vedlejších celách plzeňské KS MV.

---

¹⁰⁰⁰ Václav Smaha byl zatčen především na základě výpovědi Marie Járové, která jej označila jako osobu, přes kterou bylo několika osobám umožněno dostat se do Německa. Daleko závažnější ale bylo obvinění, že kromě sběru peněz na zatčené lidovce předává v Německu, kam služebně často cestoval, špionážní zprávy a dopisy pro již uprchlé lidovce. Dokonce byl prý zatčen i s jejich seznamem. Z návrhu na zatčení vyplývá také zajímavá skutečnost, že Václav Smaha byl zatčen o den dříve, než byl tento návrh vůbec vytvořen a o dva dny dříve, než byl schválen. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Smaha Václav, Návrh na zatčení ze dne 23. prosince 1953, list 6, s. 1

¹⁰⁰¹ Hlavním důkazem pro zatčení Smahy byla výpověď Marie Járové o tom, že Smaha jí měl zprostředkovat odchod do zahraničí pro dva známé. Pravdou ovšem bylo, že Járová Smahu vůbec neznala a obrátila se se žádostí na svého známého, agenta StB Rádla a teprve ten se obrátil s žádostí na Smahu. V pozdější lednové výpovědi Járové se tento rozpor naplno objevil. Na jejím základě vznikla interní stížnost na MV, v níž bylo kritizováno odhalení agenta. Vykonstruované obvinění však nikomu příliš nevadilo. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Zpráva k návrhu na zatčení ze dne 13. ledna 1954, list 25, s. 1; resp. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Smaha Václav, Protokol o výpovědi ze dne 12. ledna 1954, list 26-29, s. 1-4

¹⁰⁰² ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Smaha Václav, Protokol o výpovědi ze dne 4. ledna 1954, list 38-44, s. 1-7

¹⁰⁰³ MUDr. Miroslav Schauer byl odsouzen na 18 let zvlášť mimo Smahovu a Andrlíkovu skupinu za převádění osob za hranice. Mezi jeho další obvinění patřila také výroba a distribuce protistátních tiskovin a špionážní činnost. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1272. Vyhodnocení ze dne 30. srpna 1966, list 1615, s. 1-2

V průběhu března 1954 se začala připravovat první podoba žaloby,¹⁰⁰⁴ která byla podána ke krajskému soudu v Plzni. Počítala zejména s obviněním Smahy z pomoci při nedovoleném opuštění republiky.¹⁰⁰⁵ Vzhledem k obavám z úplného prozrazení Rádla a plánovaného zatčení Andrlíka, Blackého, Nováčka i dalších, mělo být soudní přelíčení tajné a obvinění spojené s Rádlem mělo být dokonce staženo.¹⁰⁰⁶

V důsledku nově objevených skutečností koncem dubna a v průběhu května 1954 byla podaná žádost přehodnocena, resp. zrušena.¹⁰⁰⁷ Smaha se opět vrátil do vyšetřovací vazby k novým výsledkům, plánovaným až do začátku července 1954. Důvodem pro tuto radikální změnu v průběhu jeho vyšetřování bylo potvrzení StB o kontaktech Smahy s vedením KDS, resp. Vilémem Schafferem.¹⁰⁰⁸

V jeho návrhu na zatčení je uvedena řada protistátních aktivit, které měl mít „na svědomí“. Mezi nejvážnější obvinění Václava Smahy patřilo předávání „špionážních zpráv“ do Německa, kam jako zaměstnanec drah služebně pravidelně cestoval. Tato skutečnost musela na vyšetřovatele působit jako magnet.

Tak lákavé obvinění si vyšetřovatelé nenechali ujít, a také Smahovi od zatčení „věnovali svou veškerou náležitou péči“. Mimo jiné byl Smaha obviněn i z dalších protistátních aktivit,¹⁰⁰⁹ např. že spolu s Andrlíkem, Blackým a Nováčkem¹⁰¹⁰ rozšiřovali „postrach“ tehdejšího zemědělství, - mandelinku bramborovou na polích Horažďovicka.¹⁰¹¹

---

¹⁰⁰⁴ Ve spisech se uvádějí dvě data podání původní žaloby na Smahu. První již k 22. březnu 1954 a ta druhá k 5. dubnu 1954. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Zpráva pro Správu vyšetřování ze dne 24. května 1954, list 10, s. 1; resp. Zpráva pro Správu vyšetřování ze dne 22. května 1954, list 9, s. 1

¹⁰⁰⁵ Tato třístránková žaloba zahrnovala jen jeho pomoc při útěku lidoveckým funkcionářům, jinak v podstatě nic víc. Podezření, která se měla týkat jeho špionážní činnosti, uvedené v návrhu na zatčení byla z jakéhosi důvodu tehdy ještě opomíjena. Krátký seznam obvinění ostře kontrastuje s pozdějšími verzemi žaloby. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Žaloba ze dne 22. března 1954, list 76-78, s. 1-3

¹⁰⁰⁶ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Zpráva pro Správu vyšetřování ze dne 22. března 1954, list 13, s. 1

¹⁰⁰⁷ Podle historika Petra Zídka tehdejší plzeňská prokurátorka Ludmila Brožová již na jaře 1954 podala na Smahu samostatnou žalobu. V této konstrukci ale nakonec došlo ke změně a žaloba byla bez udání důvodu stažena. Skupina se následně vytvořila rozšířením o již zmíněné čtyři zaměstnance ČSD. Srov. Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 152-153

¹⁰⁰⁸ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Zpráva pro Správu vyšetřování ze dne 22. května 1954, list 9, s. 1

¹⁰⁰⁹ Mimo jiné měl také předat Schaurevi k zaslání pro zahraniční rozhlas seznam 13-ti osob, které „sloužily věrně“ komunistickému režimu a měly být v relacích veřejně jmenovány. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Žaloba ze dne 22. října 1954, list 543-544, s. 5-6

Smaha měl na cele po většinu doby vyšetřování minimálně jednoho agenta, který na něj pravidelně donášel.¹⁰¹² Agentovy průběžné zprávy o něco jasněji ukazují, co Smaha skutečně věděl a dělal, a co naopak bylo vytvořeno pouze vyšetřovateli. Zajímavou sondou do mechanismů StB byl osud jeho dalšího spoluvězně, který Smahu pravidelně posiloval a uklidňoval, což vyšetřovatelům natolik vadilo, že jej nechali díky jeho „špatnému vlivu“ přesunout na jinou celu.¹⁰¹³

Tabulka Smaha Václav a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Smaha Václav	1903	22.12. 1953	Ano
Strádal Václav	1919	23.7. 1954	Ne/(Ano)
Kresl Vladimír	1912	23.7. 1954	Ne/(Ne)
Vacík Jaroslav	1924	25.7. 1954	Ne/(?)
Němec Josef	1897	9.8. 1954	Ne/(?)

¹⁰¹⁰ Čestmír Nováček byl odsouzen plzeňským krajským soudem ve významném paralelním procesu, konaném koncem září 1954, na 20 let odnětí svobody. Součástí obvinění byla i účast na KDS, Nováček však neměl přímou vazbu na hlavní Schafferovu skupinu, a proto není zařazen ani do skupin popisovaných v této práci. Podrobněji např. Zidek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 146-147

¹⁰¹¹ V rámci této výpovědi vedené s Čestmírem Nováčkem, došlo ke konfrontaci s Blackým, Smahou a Andrlíkem. Všichni zúčastnění obvinění se přiznali k rozšiřování mandelinky. Tu měli dostat od „rostlinolékaře“ Nováčka ve skleničkách a rozhodit je po polích na Horažďovicku. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Protokol o výpovědi z 20. září 1954, list 80-86, s. 1-7

¹⁰¹² Smaha agentu-spoluvězni (Jménem Heinrich Bauer, zřejmě sudetský Němec znalý dobré češtiny) nejen věřil, ale dokonce i přes svou zoufalou situaci s ním i lidsky cítil. Sděloval mu, že je rád, že se na něj (jako na spoluvězně) zatím neptají, že by jej výpovědi nechtěl určitě poškodit apod. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Agenturní zpráva ze dne 1. června 1954, list 69-70, s. 1-2

¹⁰¹³ Doslova se v poznámce u agenturní zprávy uvádí: „Špatný vliv Lenory (zminěný podporující spoluvězeň – pozn. autora) na Smahu. Dne 5. 6. 54 bude přesunut. Smaha zřejmě nevěří agentovi.“ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Agenturní zpráva ze dne 4. června 1954, list 73, s. 2

Teprve po více než půl roce byli koncem července a na počátku srpna 1954 zatčeni ostatní členové skupiny.¹⁰¹⁴ Jejich společným základním obviněním nebylo již jen pašování mnohdy nepříliš závadných druhů zboží,¹⁰¹⁵ ale také daleko závažnější kontakty s agenty cizích mocností, zejména „Gehlenovy rozvědky“. Tu měl zastupovat především již zmíněný německý železničář Karel Liebel, s nímž se občas každý ze zatčených nejen při výkonu své práce setkal. S Liebelem si vyměňovali zejména nějaké nedostatkové zboží, a také občas i politicky závadnější osobní korespondenci pro emigranty. Tento „agent“ měl dokonce dávat Smahovi a Strádalovi samostatné výzvědné úkoly. Na jeho osobu a další železničáře či osoby pohybující se v těsném okolí stanice Furth im Wald byla zaměřena nemalá část jejich výslechů.

Druhému zatčenému členu skupiny, **Václavu Strádalovi** přitížil fakt, že dlouhodobě komunikoval se svým bratrem, který žil již mnoho let v USA. Bohužel využil příležitost, jak mu zaslat svobodně dopis přes německou stranu a naopak i přijmout jeho poštu včetně zaslaných dolarů, aniž by je „sebrala“ státní moc. Toto vše mu velmi uškodilo. Hned v prvním výsledku své pašování přiznal, což StB zjevně nestačilo. Teprve později s přibývajícím délkou vyšetřování a ubývajících silami přiznal i kontakty s Liebelem, což StB zjevně uspokojilo.¹⁰¹⁶

Nejinak na tom byl i další člen skupiny **Vladimír Kresl**, kterému pro změnu přitížil nejen delší milenecký poměr s Němkou z pohraničí, ale zejména předávání dopisů, které emigranti zasílali domů svým blízkým.¹⁰¹⁷ Byl obviněn, že tak prováděl špionáž ve

---

¹⁰¹⁴ Akce na zatčení a vyšetření celé skupiny se jmenovala „*CHAM*“. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Žádanka ze dne 1. října 1954, list 46, 1

¹⁰¹⁵ Na pašování takového zboží ve velmi malém množství v jejich podání nebylo příliš mnoho protistátního. Např. Němec pašoval cigaretové papírky, gramofonové desky, různé druhy oblečení apod. Měl pro tuto svou „pašeráckou činnost“ pod jedním vagonem uzpůsobenou speciální schránku. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Němec Josef, Protokol o výpovědi ze dne 10. srpna 1954, list 506-508, s. 1-2

¹⁰¹⁶ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Strádal Vladimír. Protokol o výpovědi ze dne 23. července 1954, list 326, s. 6

¹⁰¹⁷ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Kresl Vladimír, Agenturní zpráva ze dne 3. července 1954, list 18, s. 2

prospěch Německa. I on samozřejmě znal výpravčího Liebela a další zaměstnance německých drah.¹⁰¹⁸

Kreslův kolega **Jaroslav Vacík** byl také vyšetřován a viněn z pašování a zejména ze styků s německým špiónem Liebelem, jemuž měl i on předávat pravidelně informace o událostech v ČSR, od tzv. Katolické akce až po měnovou reformu.

Poslední člen skupiny **Josef Němec** měl také v návrhu na zatčení, kromě společného pašování, zejména obvinění z kontaktů s reportérem stanice Svobodná Evropa. Toto obvinění však bylo prokázáno jen na úrovni konfrontace s Václavem Strádalem a jiné důkazy, než Strádalovo přiznání není.¹⁰¹⁹ Krom toho stejně jako jiní spoluobvinění předával za hranicemi převezanou osobní poštu, která měla minout kontrolu státními úřady.¹⁰²⁰ Na rozdíl od zbylých členů skupiny se mu však podařilo úspěšně odvrátit podezření ze spolupráce s údajným agentem Karlem Liebelem.¹⁰²¹

Tito čtyři členové skupiny byli vyšetřováni podstatně kratší dobu než Václav Smaha, přibližně jen dva měsíce. Přesto obvinění většiny z nich nebyla o moc lehčí než Smahova, tedy vyjma napojení na KDS a distribuce mandelinky. Vyšetřování všech členů skupiny bylo uzavřeno mezi 28. a 29. zářím 1954.

8.3.2 Spojení s vedením

Jediným pojítkem obou skupin byly opět jejich vedoucí osobnosti Václav Smaha a Vilém Schaffer. Oba se společně s dalšími jihočeskými lidovci v Praze vícekrát sešli, aby rozebrali současnou politickou situaci. Stejně totiž jako zástupci jiných krajských a okresních organizací strany se od něj chtěli zpočátku dozvědět, jak se v nastalé situaci mají orientovat a jak se postavit i k „obrozené“ ČSL a jejím nečekaným prorežimním aktivitám.

---

¹⁰¹⁸ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Kresl Vladimír, Protokol o výpovědi ze dne 23. července 1954, list 461-462, s. 2-3

¹⁰¹⁹ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Němec Josef, Protokol o výpovědi ze dne 22. září 1954, list 528-529, s. 1-2

¹⁰²⁰ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Němec Josef, Protokol o výpovědi ze dne 12. srpna 1954, list 508-510, s. 1-3

¹⁰²¹ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Osobní spis Němec Josef, Protokol o výpovědi ze dne 20. srpna 1954, list 516-518, s. 1-3

Vzhledem k tomu, že Schaffer byl v podstatě jeden z posledních aktivních a nezavřených členů předúnorového předsednictva ČSL, to bylo poměrně logické.

V rámci vypracované žaloby, se k jejich setkání a činnosti spojené s KDS uvádí: „V r. 1949 obv. Smaha společně s jistým Andříkem vytvořil pětičlenný výbor protistátní organizace t. zv. Křesťansko-demokratické strany dle pokynů, které obdržel od Františka Lilicha, býv. kraj. tajemníka stany lidové v Plzni a Viléma Schaffera, bývalého místopředsedy ZNV v Praze. Obv. Smaha, který s Andříkem dojížděl pro pokyny k této protistátní organizaci k Lilichovi a Schafferovi, věděl, že oba jsou řídicími členy centra této protistátní organizace.“¹⁰²² Z těchto slov jasně vyplývá role Schaffera, Lilicha i Smahy s Andříkem v rámci konstrukce StB.

Poměrně odlišně o Smahově účasti na KDS vypovídají agenturní zprávy a zjištění z návštěvy v Praze u Lilicha a Schaffera: „Lilich říkal, aby doma u nich (v ČSR – pozn. autora) získali důvěrné lidi, kteří v případě převratu nebo po svobodných volbách mohli být pověřeni vedením nové ‚Křesťanské dem. strany‘. Jako další osobu, kterou navštěvoval s Andříkem, jmenoval nějakého Šafara (Schaffera – pozn. autora). Tam se mluvilo o té samé věci. Smaha tvrdí, že on o tom nikde nemluvil a také nic nepodnikal.“¹⁰²³

Je zajímavé, že i přes všeobecně vnímanou naději na brzký pád režimu, mluvil na společném setkání Schaffer opatrně a jako větší skeptik, než uvádějí pozdější protokoly. Měl dle Smahy uvést, že: „...ani po stránce hospodářské se nedá očekávat, že by došlo k převratu. Od západu se prý také nedá nic očekávat. Tam že mají jiné starosti. Kdyby ale jednou po převratě došlo, pak se už také bude existovat Křesť. dem. strana.“¹⁰²⁴

Napojení obou lidovců nepřekročilo rámeček několika schůzek a ze strany Smahy rozhodně nepokračovalo dál. V průběhu vyšetřování i nepřímo od agenta na své cele dostával neustále otázky týkající se KDS a Schaffera. Z těchto dotazů vyšetřovatele byl hodně psychicky zničený až zoufalý, protože se týkaly stále téhož a on již neměl k tomuto tématu co dodat, aniž by si vymýšlel.

---

¹⁰²² ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Žaloba ze dne 22. října 1954, list 543, s. 5

¹⁰²³ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Agenturní zpráva ze dne 24. května 1954, list 63-64, s. 1-2

¹⁰²⁴ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Agenturní zpráva ze dne 1. června 1954, list 68, s. 1

8.3.3 Proces a odsouzení

Základní podoba žaloby na všechny členy Smahovy skupiny byla schválena pouhý den po uzavření vyšetřování, tedy 29. září 1954.¹⁰²⁵ Prokurátorka Ludmila Brožová poté zpracovala novou verzi žaloby a výrazně ji rozšířila. Žaloba byla připravena k 22. říjnu 1954.¹⁰²⁶ Obvinění museli čekat další jeden a půl měsíce ve vazbě a připravovat se na soud.

Hlavní líčení se konalo před krajským soudem v Plzni ve dnech 12.-13. listopadu 1954 a před soudem stanulo všech pět vyčerpaných obviněných se svými advokáty.¹⁰²⁷

Dne 13. listopadu vynesl předseda senátu nad všemi obviněnými velmi přísné rozsudky. Vzhledem k „prokázanému“ obvinění ze špionáže a dalších protistátních aktivit se ovšem vyšší tresty daly očekávat. Při úvahách nad takovými tresty nelze pominout ani roli prokurátorky Brožové, která byla zastánkyní tvrdých trestů a velmi často se zasazovala o jejich udílení.

Výše trestu u většiny žalovaných byla důvodem pro okamžité podání odvolání. To podali všichni odsouzení, vyjma Josefa Němce, který byl v porovnání s ostatními členy skupiny odsouzen na krátkou dobu. Proti rozsudku se však odvolala i prokurátorka Brožová, neboť nesouhlasila zejména s „nedostatečnou“ výší trestu právě u Josefa Němce.

Odvolací řízení se konalo 12. ledna 1955 u Nejvyššího soudu v Praze. Ten však argumentaci čtyř nejdéle odsouzených odmítl a naopak vyhověl prokurátorce Brožové. Josefu Němci byl původní trest prodloužen na dvojnásobnou délku.¹⁰²⁸

---

¹⁰²⁵ V rámci porady o ukončení akce „Cham“, tedy likvidace Smahovy skupiny, padl v polovině září nejpozdější termín podání žaloby 30. září 1954. ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Kresl Vladimír, Záznam o poradě ze dne 17. září 1954, list 14, s. 1

¹⁰²⁶ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Žaloba ze dne 22. října 1954, list 539-551, s. 1-13

¹⁰²⁷ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Rozsudek ze dne 12. listopadu 1954, list 552, s. 1

¹⁰²⁸ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Protokol o odvolacím líčení ze dne 12. ledna 1955, list 567, s. 5-6; Zidek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 153

Tabulka Smaha Václav a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Smaha Václav	22.12. 1953	13.11. 1954	12.1. 1955	25	Ano
Strádal Václav	23.7. 1954	13.11. 1954	12.1. 1955	16	Ne
Kresl Vladimír	23.7. 1954	13.11. 1954	12.1. 1955	12	Ne
Vacík Jaroslav	25.7. 1954	13.11. 1954	12.1. 1955	17	Ne
Němec Josef	9.8. 1954	13.11. 1954	12.1. 1955	(2) 4	Ne

* původní trest od soudu první instance je v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech)

Intenzivní pokusy o zkrácení či přerušení trestu byly zaznamenány v průběhu věznění odsouzených zejména u Václava Strádala a jsou velmi emotivně popsány v publikaci Petra Zídka o Ludmile Brožové.¹⁰²⁹ Úpěnlivým žadatelem nebyl však překvapivě Strádal, ale jeho žena Vlasta. Obracela se na všechny instance v naději, že tak nepřijdou o možnost mít ještě dítě, po kterém oba velmi toužili.¹⁰³⁰

8.3.4 Propuštění a Rehabilitace

Josef Němec byl propuštěn pravděpodobně po odpykání celé délky trestu. Z dostupných zdrojů se nepodařilo zjistit, že by byl propuštěn při amnestii v roce 1957. Ostatní odsouzení byli propuštěni na amnestii 12. května 1960.

¹⁰²⁹ Zidek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 154-155

¹⁰³⁰ Státní moc ji v tomto vyslyšela až po 5 letech a manželovi umožnila týdenní přerušení trestu v březnu 1960. O dva měsíce později byl Václav Strádal propuštěn definitivně na amnestii. Zidek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 155

Některé z propuštěných sledovala StB ještě určitou dobu na svobodě. Např. Václava Smahu, který se vrátil z vězení s podlomeným zdravím, sledovala pravidelně ještě několik dalších let. Z hlášení vyplynulo, že se po květnovém propuštění uzavřel do sebe, k politickému dění se nevyjadřoval a věnoval se rodině, zejména vnoučatům jedné z dcer, s jejíž rodinou bydleli ve společné domácnosti. Jedinou výjimkou byly Smahovy pravidelné návštěvy kostela. Úvahy StB o navázání styku s tímto propuštěným lidovcem a získání jeho osoby k případné spolupráci, byly vysloveny jen s velkým otazníkem.¹⁰³¹

Dá se předpokládat, že takto byli sledováni i ostatní členové skupiny, ale z dostupných zdrojů se mi nepodařilo tuto informaci potvrdit. Václav Strádal po třech letech od propuštění zemřel.¹⁰³²

Zbývající odsouzení se na konci šedesátých a počátkem sedmdesátých let o svou úplnou rehabilitaci pokusili. Minimálně Vladimír Kresl a Jaroslav Vacík podali návrhy na přezkoumání rozsudku ke krajskému soudu v Plzni. Tyto návrhy však již byly podány počátkem sedmdesátých let, tedy v letech kulminující normalizace, kdy šance na úplnou soudní rehabilitaci klesla na minimum, a tak později tyto své návrhy vzali zpět. Soud jejich rozhodnutí akceptoval a potvrdil znovu původně udělené rozsudky.¹⁰³³

---

¹⁰³¹ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Ustanovka ze dne 8. května 1964, list 321, s. 1-2

¹⁰³² Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 155

¹⁰³³ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Plzni ze dne 21. září 1972, list 574, s. 1

8.4 Protistátní skupina Andrlík Jan a spol.

Protistátní skupina vedená ve vyšetřovacích spisech pod názvem Andrlík Jan a spol. byla také poměrně homogenní skupinou obviněných, neboť do ní patřili čistě jen členové ČSL z jižních a jihozápadních Čech. Vedoucím skupiny měl být Jan Andrlík,¹⁰³⁴ mezi členy skupiny patřili Jakub Blacký,¹⁰³⁵ Václav Janko,¹⁰³⁶ Josef Martan¹⁰³⁷ a Václav Frýba.¹⁰³⁸ Nejednalo se však rozhodně o „řadové lidovce“. Andrlík i Janko byli v letech 1945-51 okresními tajemníky ČSL. Blacký, Martan i Frýba byli do

¹⁰³⁴ Jan Andrlík, nar. 1923 – úředník, dělník. Ženatý, 3 děti, katolík. Za okupace byl členem Národního souručenství. Po válce vstoupil do ČSL. Krátce poté se stal okresním tajemníkem strany v Přešticích, v této funkci byl do roku 1946, kdy byl krajským tajemníkem v Plzni Františkem Lilichem po volbách odvolán, neboť prý nezískal hlasy bývalých agrárníků pro ČSL. Poté dočasně zastupoval vedení ČSL v Horšovském Týně. Po únoru 1948 se stal opět okresním tajemníkem ČSL v Přešticích, následně v Klatovech a nakonec v Domažlicích. Poté z funkce odešel a pracoval jako závozník a později jako dělník. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 21. dubna 1954, list 59-62, s. 1-4

¹⁰³⁵ Jakub Blacký, nar. 1915 – úředník. Ženatý, 1 dítě, katolík. Od 18-ti let byl členem SKM. V ČSL působil od roku 1935, a dále i po roce 1945. Působil na ONV jako zástupce ČSL v Klatovech a později i v Horažďovicích. V září 1949 byl zatčen a odsouzen na 1 rok za podporu rodin zatčených. Poté ještě následoval tříměsíční trest za neoznámení informací o odchodech členů ČSL za hranice. Vzhledem k tuberkulóze si nakonec odpykal jen druhý kratší trest v pracovním táboře (v druhé polovině roku 1950). Poté se musel opět léčit, protože se jeho zdravotní stav vězněním zhoršil. Krátce před zatčením opět pracoval jako úředník, při němž pobíral i invalidní důchod. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Blacký Jakub, Protokol o výpovědi ze dne 24. dubna 1954, list 345-348, s. 1-4

¹⁰³⁶ Václav Janko, nar. 1914 – truhlář. Ženatý, 3 děti, katolík. Před válkou působil v Sdružení katolické mládeže (dále jen SKM) V letech 1945-1948 působil jako okresní tajemník ČSL v Domažlicích. V únoru 1948 byl AV nejen zbaven funkce, ale i 8 dní zadržován. Janko se však proti tomuto rozhodnutí AV s úspěchem odvolal. Poté postupně zastával funkci tajemníka ČSL v Kralovicích a Sušici. V roce 1951 byl vyšetřován kvůli výrobě a distribuci letáků, ale nebyl odsouzen. Přesto byl ze všech funkcí odvolán a pracoval jen jako brigádník v Jáchymovských dolech a v Příbrami. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Václav Janko, Protokol o výpovědi ze dne 24. dubna 1954, list 234-237, s. 1-4

¹⁰³⁷ Ing. Josef Martan, nar. 1909 – stavební inženýr. Ženatý, 1 dítě, katolík. V roce 1930 vstoupil do ČSL. Za okupace byl členem Národního souručenství. Po roce 1945 se stal jednatelem a později předsedou ČSL v Klatovech. Vstoupil i do „obrozené“ ČSL a v jejím rámci působil jak v Klatovech, tak i na krajském výboru strany v Plzni až do svého zatčení. Zároveň pracoval jako vedoucí technického referátu v Klatovech. Při oslavách svátku práce 1. května 1951 odmítl jako lidovec nést oslavný prapor KSČ, čímž si způsobil velké problémy, včetně dočasné ztráty pracovního místa. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Martan Josef, Protokol o výpovědi ze dne 24. dubna 1954, list 520-525, s. 1-6

¹⁰³⁸ Václav Frýba, nar. 1895 – živnostník – cukrář a vinárník. Ženatý, 2 děti, katolík. Byl členem ČSL od roku 1945 a jako zástupce živnostníků vykonával funkci živnostenského referenta v Klatovech. Zároveň byl i 2. místopředsedou ONV v Klatovech. Všechny funkce vykonával do konce roku 1948, poté již ze zdravotních důvodů žádnou funkci nevykonával. V roce 1950 byl stejně jako Blacký tři měsíce ve vyšetřovací vazbě za napomáhání k útěku. Jeho bratr Josef s manželkou nicméně odjel legálně v roce 1950-1951 do Švýcarska a nevrátil se. Vyšetřovatelé tuto informaci přešli naprosto bez povšimnutí, takže tato skutečnost může v čtenáři vyvolávat jisté spekulace... ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Frýba Václav, Protokol o výpovědi ze dne 25. dubna 1954, list 585-590, s. 1-6

zatčení funkcionáři ČSL v plzeňském kraji. Všichni byli minimálně poválečnými členy ČSL a překvapivě i obrozené ČSL.

Stejně jako tomu bylo u vedoucí skupiny, i zde byl dodržován stejný hierarchický princip konstrukce skupiny. Státní moc v tomto směru totiž vždy vybírala vedoucího protistátní skupiny „reprezentativního“ významnějšího člena, který měl i rozsáhlejší kontakty, přesahující obvykle i okresní měřítko.

Tito lidovci se po únoru 1948 vícekrát snažili pomoci svým ohroženým spolustraníkům opustit republiku díky svým kontaktům u hranic. Mezi těmito osobami figuroval i bývalý generální tajemník Adolf Klimek, šéfredaktor Kusý a další.

8.4.1 Zatýkání a vyšetřování členů skupiny

Obvinění spadali regionálně do kompetence KS-MV v Plzni, a ta také spolu s klatovskými příslušníky StB všechny členy skupiny zatkla. Až na zatčení prvního z obviněných, Jana Andrlíka v dubnu 1954, byli všichni podezřelí zatčeni o více než dva měsíce později, 24. června 1954 a postupně převezeni na vyšetřovací vazbu do Plzně.

Většina členů skupiny byla zatčena na základě výpovědí Františka Lilicha a Jana Andrlíka, případně Václava Smahy. Andrlíka samotného měla usvědčit výpověď Václava Smahy, ale v návrhu na zatčení se již objevilo i Schafferovo jméno.¹⁰³⁹

---

¹⁰³⁹ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Návrh na zatčení ze dne 12. dubna 1954, list 44-45, s. 1-2

Tabulka Andrlík Jan a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Andrlík Jan	1923	17.4. 1954	Ano
Blacký Jakub	1915	24.6. 1954	Ano
Janko Václav	1914	24.6. 1954	Ano
Martan Josef	1909	24.6. 1954	Ano
Frýba Václav	1895	24.6. 1954	Ano

Hlavní postava skupiny, lidovec **Jan Andrlík** byl zpočátku vyšetřován nejen z napomáhání k útěku,¹⁰⁴⁰ ale zejména ve věci kontaktů s KDS a Vilémem Schafferem a Františkem Lilichem. Schaffer byl v dané době již vyšetřován Správou vyšetřování MV v Praze, a ta se velmi zajímala o jeho kontakty v jednotlivých krajích.

Ke KDS se zpočátku vztahovalo jen základní Andrlíkovo přiznání, že: „... byl informován SCHAFFEREM pouze o členech KDS v zahraničí, že tato tam byla utvořena z bývalých reakčních poslanců v ČSR, kteří tam uprchli. [...] O protistátní organizaci KDS na území ČSR nikdy se mnou nehovořil.“¹⁰⁴¹ Teprve za dalších 14 dní podlehl Andrlík tvrdému nátlaku a podepsal přiznání, že byl v otázce KDS informován a instruován Lilichem a Schafferem.¹⁰⁴² I přes dílčí přiznání se snažil nadále chránit své přátele, dokud měl sílu. V následující výpovědi uvedl: „V ilegální organizaci na Klatovsku jsem byl já a Václav SMAHA. [...] Já jsem vyrozuměl o illeg. org. KDS Jakuba Blackého a zda SMAHA zapojil MARTANA a FRÝBU mě není známo.“¹⁰⁴³

¹⁰⁴⁰ V rámci podobného obvinění byl již StB vyšetřován v srpnu 1952, ale podařilo se mu zamlčet vazbu na Smahu a Schauera. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 21. dubna 1954, list 63, s. 5

¹⁰⁴¹ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 14. května 1954, list 85, s. 3

¹⁰⁴² ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 27. května 1954, list 94-99, s. 1-6

¹⁰⁴³ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 2. června 1954, list 105, s. 3

Postupně byl však donucen přiznat účast dalších osob ve skupině KDS. Ve spojitosti s Lilichem StB od Andrlíka chtěla opakovaně znát průběh posledního zasedání Ústředního výkonného výboru ČSL, tehdy ještě vedeného Msgre. Šrámkem. Zejména potřebovala získat informaci, zda byl tehdejším vedením oficiálně dán pokyn, že členové mají přejít do ilegality. Tento dotaz pokládala StB většině významnějších lidovců, kteří tam byli, nebo o tomto jednání měli zprávy, ale ve většině případů, včetně Andrlíka, získala tutéž odpověď, že Šrámek činnost strany zastavil do případné změny politických poměrů v ČSR.¹⁰⁴⁴

Andrlík přiznal, že dostal v září roku 1949 od Františka Lilicha jednu kopii tzv. „Provolání“, tedy instrukcí a směrnic KDS. To posléze doma 15-krát opsal a původní text zničil. Andrlík dále přiznal, že 12-13 opisů „Provolání“ rozeslal svým známým, zejména členům ČSL v přeštickém okrese.¹⁰⁴⁵ Zbylé kusy po prvním vyšetřování v roce 1952 zničil. Kromě Smahy a Janka o tzv. „Provolání“ ale nikdo ze skupiny nevěděl.

V poslední fázi vyšetřování došlo na rozšiřování mandelinky bramborové a Andrlíkovy účasti na ní. Po delším zapírání přiznal, že ji měl od Blackého a ten od Nováčka.¹⁰⁴⁶

Krátce po ukončení vyšetřování absolvoval Andrlík ještě jeden speciální „přehledový“ výslech, který měl být nepochybně základním podkladem pro obžalobu.

Dalším vyšetřovaným členem Andrlíkovy skupiny byl jeho přítel a stranický kolega **Jakub Blacký**. Jeho návrh na zatčení se vázal ke dvěma hlavním tématům, ke KDS na Klatovsku a jeho účasti na ní, dále pak k pomoci Blackého při odchodech některých osob za hranice. Stejně jako Andrlík přiznal, že byl nápomocen k útěku lidovců Bunži, Bendy,

---

¹⁰⁴⁴ Např. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 10. července 1954, list 189, s. 1

¹⁰⁴⁵ Tzv. „Provolání“ mělo obsahovat mj. výzvu zemědělcům, aby nevstupovali do JZD, návrat majetku živnostníkům po pádu režimu atd. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 20. července 1954, list 192, s. 2

¹⁰⁴⁶ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 18. září 1954, list 208-211, s. 1-4

Kusého a navíc ještě bývalého tajemníka ČSL Kvidery z Plzeňska, kterého však znal jen Andrlík.¹⁰⁴⁷

Hlavní část výslechů však směřovala k setkání s Vilémem Schafferem. Vyšetřování se táhlo a upřesňovalo více než měsíc. Dalším tématem byly schůzky s Františkem Lilichem. Těch se ale Blacký moc neúčastnil a měl o nich jen zprostředkované informace.

Posledním tématem jeho výslechů bylo šíření mandelinky bramborové na místních „družstevních lánech“. Dle výpovědi Andrlíka měl Blacký sesbírat několik kusů mandelinek a rozhodit je na polích na Klatovsku, ale v této souvislosti se nijak nezmínil, že by pocházely od Nováčka, naopak je prý získal sám.¹⁰⁴⁸ Teprve o měsíc později se verze výpovědi upravila. Andrlík i Blacký v druhé polovině září 1954, krátce před koncem vyšetřování, při konfrontaci s dalším vyšetřovaným lidovcem Čestmírem Nováčkem a Václavem Smahou, podepsali společně obvinění z rozšiřování mandelinky bramborové.¹⁰⁴⁹

Reálný obraz průběhu vyšetřování Blackého před procesem podal sám Blacký prostřednictvím několika zdrojů. Do sborníku *Kamínky* ke svým výslechům poznamenal: „*Během výslechů jsem byl bit obuškem do chodidel a do břicha, v cele umístěné blízko vyšetřovací místnosti bylo stále slyšet pláč a křik mučených.*“¹⁰⁵⁰ Ze svých vzpomínek k danému období ještě pro publikaci historika Petra Zídka dodal, že: „*Výslechy probíhaly pravidelně v noci, bylo mu vyhrožováno, byl nucen své výpovědi se učit nazpaměť a nepravdivé výpovědi učinil kromě jiného proto, že žádal svého vyšetřujícího referenta o přídatky ke stravě z důvodu uvedené nemoci, což mu bylo přislíbeno pod podmínkou usvědčující výpovědi proti Nováčkovi.*“¹⁰⁵¹

Je velmi pravděpodobné, že tyto nastíněné metody vyšetřování byly v různých obměnách i s „ad hoc vylepšeními“ aplikovány na většinu politických vězňů, vyšetřovaných ve vazbě KS MV Plzeň i jinde.

---

¹⁰⁴⁷ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Blacký Jakub, Protokol o výpovědi ze dne 28. června 1954, list 355, s. 1

¹⁰⁴⁸ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 14. srpna 1954, list 198, s. 2

¹⁰⁴⁹ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Protokol o výpovědi z 20. září 1954, list 80-86, s. 1-7

¹⁰⁵⁰ Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 83

¹⁰⁵¹ Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 146

Václav Janko byl zadržen na základě výpovědí zatčených spolustraníků Františka Lilicha, a také Jana Andrlíka. Jeho první výslechy byly opět směřovány na setkání u Lilicha a Schaffera a k získávání členů pro „protistátní“ činnost. V této souvislosti měl oslovit i bývalého poslance za ČSL Aloise Soukupa, který jeho nabídku ostře odmítl.¹⁰⁵²

Výslechy se stočily i na ostatní „nekalé“ aktivity Janka, zejména na jeho kontakty z doby kdy pracoval v dolech jako dělník v Příbrami a doručoval tajně korespondenci některých zde umístěných vězňů domů a zpět. K této činnosti se Janko nakonec přiznal.

StB jej krom toho podezírala, že od zdejších lidoveckých předáků (zejména poslance Herla, Boublíka a Valeny) donesl směrnicе a instrukce pro KDS.¹⁰⁵³ Toto Janko vehementně popíral a potvrdil jen jejich převzetí od Lilicha, kterého uváděl i jako jejich autora.¹⁰⁵⁴ StB samozřejmě také zajímaly kontakty na osoby, které mu v předávání těchto balíčků pomáhaly. Výslechy k tomuto tématu trvaly až do konce vyšetřování.

Předposlední člen skupiny **Josef Martan** byl od počátku intenzivně vyšetřován ve spojitosti s KDS. Nejprve byl vícekrát dotazován na své dřívější informace ke KDS ve spojitosti se zatčením jistého Antonína Celerýna.¹⁰⁵⁵ Jeho výpovědi jej měly zkraje usvědčit z napojení na tuto organizaci, ale Martan statečně odmítal na tuto verzi přistoupit. Naléhání v této souvislosti z nějakého důvodu přestalo, takže se dá předpokládat, že se jednalo o provokaci StB ve snaze získat první závazné přiznání a pak jej prostřednictvím konfrontací rozšířit na ostatní. Nepříliš dlouho poté se ovšem Martan „sám a dobrovolně“ přiznal k protistátní činnosti ve spojitosti s KDS a Janem Andrlíkem.¹⁰⁵⁶ Jeho reálná účast na KDS však byla minimální, v podstatě měl pouze informaci o její existenci a stejně jako Frýba se nezúčastnil schůzek ani se Schafferem ani s Lilichem.

---

¹⁰⁵² Soukup mu na jeho nabídku spolupráce po případném pádu režimu sdělil: „*To co po mě žádáš, jest naprostá pitomost, neboť takovou věc si musí umět zorganizovat schopný tajemník za jeden den a takhle byste vydávali zbytečně lidi do neštěstí. [...] vždyť nemáte k tomu žádný náznak.*“ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Janko Václav, Protokoly o výpovědi ze dne 28. června 1954, list 247, s. 5

¹⁰⁵³ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Janko Václav, Protokoly o výpovědi ze dne 29. července 1954, list 267, s. 3

¹⁰⁵⁴ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Janko Václav, Protokoly o výpovědi ze dne 4. srpna 1954, list 277, s. 2

¹⁰⁵⁵ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Martan Josef, Protokoly o výpovědi ze dne 1. a 6. července 1954, listy 526-534

¹⁰⁵⁶ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Martan Josef, Protokoly o výpovědi ze dne 7. července 1954, listy 536, s. 2

Vyšetřování **Václava Frýby** bylo velice náročné. Frýba se dlouho statečně bránil cokoli přiznat, maximálně poslechl západních rozhlasových stanic. Pokus střídal další pokus, jen aby se přiznal. StB jemu i dalším členům skupiny chtěla přičíst mezi obvinění i „předúnorové“ setkání s Pavlem Tigridem, který se v Klatovech zastavil krátce před svým ještě legálním opuštěním republiky. Zejména právě Frýbovi, v jehož vinárně a cukrárně se Tigrid stavil na svačinu.¹⁰⁵⁷ Po nějaké době vyšetřovatel od tohoto tématu upustil a obrátil svou pozornost k informaci, že Frýba věděl o útěku ještě významnější lidovecké osobnosti – bývalého generálního tajemníka ČSL Adolfa Klimka.¹⁰⁵⁸ Poté na Frýbu vyšetřovatelé přišli s obviněním z účasti na KDS. Měli již k dispozici přiznání Andrlíka a Blackého, kterými jej tlačili k vlastnímu doznání, ale Frýba se dlouho statečně bránil a jejich výpovědi popíral. Koncem září se tlak na Frýbu stupňoval, po konfrontaci s Martanem obvinění z KDS nadále popíral, a tak následovala další konfrontace, tentokrát s Blackým.¹⁰⁵⁹ Ani zde nepovolil a účast na KDS stále odmítal, proto mu byl následujícího dne přiveden ke konfrontaci i Jan Andrlík. I přesto, že byli všichni tři konfrontující dobře připraveni vyšetřovateli, Frýba nechtěl KDS přiznat. Teprve po skončení konfrontace s Andrlíkem Frýba rezignoval a po více než tříměsíčním vyčerpávajícím boji účast ve skupině KDS a většinu souvisejících obvinění přiznal.¹⁰⁶⁰

Těsně před skončením vyšetřování skupiny byl Andrlík vyžádán k provedení rekonstrukce, jak rozhazoval mandelinku bramborovou.¹⁰⁶¹ Podobnou rekonstrukci

---

¹⁰⁵⁷ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Frýba Václav, Protokoly o výpovědi ze dne 6. července 1954, listy 600-604, s. 1-5

¹⁰⁵⁸ Je zajímavé, že v protokolu jej Frýba nazývá Tylínkem, což nebyl rozhodně generální tajemník ČSL, ale jeden z jejich pražských zastupitelů poměrně pokročilého věku. Tato informace mu musela být známa, a tudíž edná se o záměr kombinovaný s neznalostí vyšetřovatele, který neměl přehled mezi hlavními představiteli předúnorové ČSL. V následujícím protokolu si již vyšetřovatel informace ověřil a doplnil. Frýba se po zjištění, že převaděč je již zatčen a nemůže mu tolik uškodit, přiznal. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Frýba Václav, Protokoly o výpovědi ze dne 9. a 11. července 1954, listy 609-614

¹⁰⁵⁹ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Frýba Václav, Protokol o výpovědi ze dne 29. září 1954, listy 637-646, s. 1-10

¹⁰⁶⁰ Součástí následujícího přiznání ke KDS bylo i potvrzení souvisejících kontaktů s Františkem Lilichem a Vilémem Schafferem. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Frýba Václav, Protokol o výpovědi ze dne 30. září 1954, listy 651-3, s. 5-7

¹⁰⁶¹ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Žádost o provedení rekonstrukce ze dne 4. října 1954, list 54, s. 1

absolvoval i Blacký, jeho byla dokonce nafilmována.¹⁰⁶² Odpovědný zástupce StB pro zemědělské otázky, mjr. Řepka, vypracoval znalecký posudek, který rozebral problematiku „amerického brouka“ a vyzdvihl nebezpečí hrozící napadeným polnostem, které mělo činností obviněných vzniknout.

Několik dní poté, 9. října 1954 mohl být konečně vyšetřovací spis celé skupiny uzavřen.¹⁰⁶³

V rámci vyšetřování StB byly kromě vedoucí skupiny zjištěny návaznosti na protistátní skupiny Smaha Václav a spol., Nováček a spol., Schauer a spol. a další.

8.4.2 Spojení s vedením

Napojení obou „protistátních“ organizací StB po letech charakterizovala takto: „...ANDRLÍK a BLACKÝ (byli, poz. autora) ostatními výše uvedenými pověřeni, aby navázali spojení s býv. vedoucím funkcionářem ČSL v Praze Vilémem SCHAFFEREM za účelem zapojení do nějaké protistátní činnosti. Oba této výzvy uposlechli, navázali bližší kontakty se SCHAFFEREM a LILICHEM /představiteli KDS/, kteří je pověřili založením protistátní organizace KDS na Plzeňsku. S tímto návrhem ANDRLÍK i BLACKÝ souhlasili a podle příkazu centra KDS za pomoci FRÝBY, JANKA, MARTANA, SMAHY a dalších započali v kraji Plzeňském vytvářet jednotlivé skupiny KDS, do kterých bylo zapojeno v krátké době několik desítek t. zv. důvěrníků.“¹⁰⁶⁴

Fakticky se jednalo se o čtyři schůzky, konané v bytě Schaffera. První měla proběhnout v létě 1948, kdy se rozčarování lidovečtí regionální předáci snažili většinou u bývalých stranických špiček zjistit informace o dalším postupu i postoji vůči „obrozené“

---

¹⁰⁶² Blacký ve vzpomínkách na tuto rekonstrukci uvedl: „... jako důkaz byl pořízen film, kde jsem byl svým vyšetřovatelem donucen rozhazovat po louce fazole.“ Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 83

¹⁰⁶³ Vyšetřovací spisy skupiny byly uzavírány mezi 7. a 9. říjnem 1954. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Skupinový spis a jednotlivé osobní spisy obviněných – informace na obálce každého osobního spisu.

¹⁰⁶⁴ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-1289. Vyhodnocení ze dne 20. července 1966, list 1617, s. 1-2

podobě ČSL.¹⁰⁶⁵ Účastnili se jí přímo pouze Smaha s Blackým, oba Schaffera již z dřívějších znalí.¹⁰⁶⁶ Andrlík účel schůzky ve své výpovědi poměrně jasně popsal: „*Tehdy jsme ke SCHAFFEROVI do Prahy jeli proto, abychom se informovali o stávající situaci v ČSR.*“¹⁰⁶⁷ Je velmi pravděpodobné, že si sdělili vzájemné postoje k současné situaci a těšili se, z dnešního pohledu nereálnou nadějí, že tento „politický a hospodářský experiment“ dlouho nevydrží. Následujících třech schůzek, které proběhly v rozmezí let 1949-1951, se již přímo účastnil i Andrlík. Schaffer jim dal najevo, že prací v „obrozené“ ČSL vlastně přisluhují KSČ a že by se měli držet zpět.¹⁰⁶⁸

8.4.3 Proces a odsouzení

První podoba žaloby byla vyhotovena k 11. říjnu 1954 a odeslána na krajskou prokuraturu v Plzni.¹⁰⁶⁹ O několik dní později a po dílčích úpravách, ji krajská prokuratura podala k plzeňskému krajskému soudu.

Hlavní líčení proběhlo ani ne o týden později po Smahově skupině, ve dnech 17. a 18. listopadu 1954.¹⁰⁷⁰ Proti pěti obviněným stanula stejně jako u Smahy obávaná mladá a ambiciózní prokurátorka Ludmila Brožová.

Výše rozsudku jakkoli vysoká musela překvapit kromě obžalovaných i prokurátorku. Tu bohužel zcela odlišným způsobem, protože dle Petra Zídka očekávala Brožová daleko vyšší tresty, např. u Andrlíka a Blackého prý počítala s doživotím.¹⁰⁷¹

---

¹⁰⁶⁵ Ve výpovědi Jakuba Blackého lze nalézt ekvivalent této věty v „čistém žargonu“ vyšetřovatelů: „*V únorových událostech r. 1948 byli pracujícím lidem odhaleni zrádci dělnické třídy, kteří si přáli návrat kap. zřízení a po vyhlášení obrozené strany lidové očištěné od všech těchto zrádců potřebovali jsme radu, zdali máme udržovat spojení s těmito býv. funkcionáři strany lidové, a přiklonit se k těmto reakčním živlům, a nebo vstoupit do obrozené strany lidové.*“ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Blacký Jakub, Protokol o výpovědi ze dne 29. června 1954, list 364, s. 4

¹⁰⁶⁶ Andrlík, který tehdy ještě Schaffera osobně neznal, zůstal prý kvůli snížení nápadnosti návštěvy venku.

¹⁰⁶⁷ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 14. května 1954, list 83, s. 1

¹⁰⁶⁸ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 10. června 1954, list 123-124, s. 3-4

¹⁰⁶⁹ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Trestní oznámení-obžaloba-rozsudky, Žaloba ze dne 11. října 1954, list 661-671, s. 1-11

¹⁰⁷⁰ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Trestní oznámení-obžaloba-rozsudky, Protokol o hlavním líčení ze dne 18. listopadu 1954, list 682-692, s. 1-23

Tabulka Andrlík Jan a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Andrlík Jan	19.4. 1954	18.11. 1954	-	14	Ano
Blacký Jakub	24.6. 1954	18.11. 1954	14.1. 1955	18	Ano
Janko Václav	24.6. 1954	18.11. 1954	-	16	Ano
Martan Josef	24.6. 1954	18.11. 1954	14.1. 1955	13	Ano
Fryba Václav	24.6. 1954	18.11. 1954	-	10	Ano

* výše trestu po odvolání (v letech)

Proti rozsudku se nakonec odvolali jen dva z odsouzených – Jakub Blacký a Václav Martan. Odvolací řízení se konalo tradičně před senátem Nejvyššího soudu v Praze. Datum konání bylo stanoveno na 14. ledna 1955.

Poměrně neprůrazné argumenty odsouzených, kde dominoval pouze špatný zdravotní stav, vedly mj. k tomu, že byly rychle zamítnuty a oběma odsouzeným byly ponechány původní tresty.¹⁰⁷² Na druhou stranu je nepravděpodobné, že by v tehdejší době kdo riskoval žalovat vyšetřovatele za jejich „přesvědčovací“ aktivity v průběhu vyšetřování.

Z věznění Blackého se nám zachovaly jeho krátké vzpomínky: „Poznal jsem vězení v Plzni, na Pankráci, na Mírově a ve Valdicích. Vedení bylo známo, že jsem se denně modlil, a proto jsem neměl právo na žádné úlevy. Naopak za sebemenší přestupek následovala korekce v bunkru-temnici na holé podlaze dva dny bez jídla. Za deset let jsem

¹⁰⁷¹ Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 156

¹⁰⁷² ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Trestní oznámení-obžaloba-rozsudky, Protokol o odvolacím líčení ze dne 14. ledna 1955, list 700-701, s. 1-3

měl povolen jeden balíček od rodiny. Od mé dcerky (té bylo v době mého odsouzení půl roku) jsem si nesměl nic vzít ani jí dát.“¹⁰⁷³

V průběhu výkonu trestu se minimálně Janu Andrlíkovi zdařilo vyvolat nové soudní líčení, revidující původní rozsudek. Konalo se v prosinci roku 1956 a Andrlíkovi se při něm podařilo dosáhnout snížení délky trestu ze 14-ti na 10 let odnětí svobody.¹⁰⁷⁴

8.4.4 Propuštění a Rehabilitace

Členové skupiny byli propouštěni postupně. Nejprve Václav Frýba v roce 1959. Poté byli propuštěni při květnové amnestii v roce 1960 Andrlík, Janko a Martan.¹⁰⁷⁵

Jakub Blacký¹⁰⁷⁶ musel zůstat ve vězení až do roku 1964, protože ještě nebyl dostatečně „převychován“. Všichni tito amnestovaní byli nadále sledováni StB a např. Blacký dostal i nehoráznou nabídku, aby se stal spolupracovníkem StB, tuto však striktně odmítl.¹⁰⁷⁷

Koncem šedesátých, resp. počátkem sedmdesátých let, díky schválenému rehabilitačnímu zákonu, podali tři odsouzení – Martan, Blacký a Andrlík, žádost o rehabilitaci. Snaha domoci se legální cestou spravedlivého očištění u komunistické justice ale také v jejich případech nebyla korunována úspěchem. Mezi prosincem 1972 a červnem 1973, kdy se měli dozvědět verdikt, učinili bolestivé rozhodnutí a své žádosti o přezkoumání dočasně stáhli zpět...

---

¹⁰⁷³ Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 83

¹⁰⁷⁴ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Samostatná složka č. 8, Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. června 1973, list 706, s. 1

¹⁰⁷⁵ Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 156

¹⁰⁷⁶ Kromě Blackého příslušníci StB uvěznil i jeho ženu Vlastu. Ta měla za údajné napomáhání k velezradě a špionáži dostat až 12 let, ale nakonec byla dle Blackého odsouzena „jen“ na 4 roky nepodmíněně. Co se dělo v té době s jejich sotva narozenou dcerkou nevíme. Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 84

¹⁰⁷⁷ Ke svému propuštění Blacký uvedl: „*Žádosti rodičů o udělení milosti v roce 1961 nebylo vyhověno. Až v roce 1964 jsem byl podmíněně propuštěn. [...] Po propuštění jsem odmítl nabídku StB ke spolupráci, a tak pro mne zbyla jen podružná práce ve zdejších družstvech.*“ Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 83

8.5 Protistátní skupina Hála Eduard a spol.

Hálova ač malá skupina, byla složena z poměrně dost významných členů jak předúnorové, tak i „obrozené“ ČSL, kteří do roku 1948 působili zejména v prostoru jižních a jihozápadních Čech. Vedoucím skupiny byl označen první poúnorový generální tajemník ČSL Eduard Hála,¹⁰⁷⁸ dalšími členy skupiny pak bývalý krajský tajemník z Plzně František Lilich¹⁰⁷⁹ a bývalý okresní tajemník z Českého Krumlova Jan Jakeš.¹⁰⁸⁰ Všichni tři lidovečtí funkcionáři se znali a společně se vídali na stranických akcích. Nicméně v době jejich „protistátního“ spojení, tedy od roku 1949 a později již působili každý jinde. Lilich bydlel v Praze, Hála v Českých Budějovicích a Jakeš nadále v Českém Krumlově.

Lidovecký „dobrodruh“¹⁰⁸¹ a bývalý krajský tajemník strany v Plzni **František Lilich** byl vazebně vyšetřován StB v Karlových Varech již v roce 1953, ale dá se

---

¹⁰⁷⁸ Eduard Hála, nar. 1910 – lidovecký politik. Ženatý. Do ČSL i Orla vstoupil velmi mladý a již brzy se stal placeným zaměstnancem českobudějovického stranického sekretariátu. Od roku 1937 se stal krajským tajemníkem ČSL v Českých Budějovicích, kde působil i P. Josef Plojhar. Za okupace byl členem Národního souručenství a po válce se vrátil opět do vedení ČSL v českobudějovickém kraji. Hálova hvězda stejně rychle vyšla, jako zašla. Nečekaně nabytý post generálního tajemníka ČSL musel Eduard Hála opustit díky svému příliš otevřenému projevu na stranickém sjezdu v Kroměříži na podzim roku 1948. KSČ, zastoupená ministrem Čepičkou, si jednoznačně vynutila kroky na podporu nepopulárního Plojhara a naopak žádala odvolání Hály. Hála oficiálně podal rezignaci z rodinných a zdravotních důvodů. Místo něj na post generálního tajemníka ČSL nastoupil Antonín Pospíšil. Po rezignaci Hála pracoval ještě nějakou dobu pod ochranou Aloise Petra v ČSL, ale již na neexponovaných postech. Posléze byl zaměstnán jako plánovač v Českých Budějovicích v n. p. Maloobchod. Srov. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-2497. Vyhodnocení ze dne 5. července 1966, list 1480, s. 1; Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 81

¹⁰⁷⁹ František Lilich, nar. 1907 – učitel náboženství, úředník a lidovecký politik. Ženatý. Ve třicátých letech vyučoval na školách náboženství. V téže době společně s Josefusem „infiltoval“ a zevnitř s vědomím ČSL rozkládal tzv. Zelenkovu frakci, která se odštěpila od ČSL. V roce 1938 vstoupil do Strany národní jednoty a později i do Národního souručenství. Od roku 1945 působil v ČSL jako její krajský tajemník v Plzni. Po únoru byl z této funkce odvolán. ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-2497. Vyhodnocení ze dne 5. července 1966, list 1480, s. 1-2

¹⁰⁸⁰ Jan Jakeš, nar. 1915 – úředník spořitelny. Ženatý, 1 dítě. Byl dlouholetým členem ČSL a Orla. Postupně se vypracoval a stal se okresním tajemníkem ČSL v Českém Krumlově. V roce 1948 byl z této funkce odvolán. ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Osobní spis Jakeš Jan, Protokol o výpovědi ze dne 12. listopadu 1954, list 302-305, s. 1-4; ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-2497. Vyhodnocení ze dne 5. července 1966, list 1480, s. 2

¹⁰⁸¹ František Lilich musel být velmi zajímavou a nepochybně i do určité míry rozporuplnou osobou. Na jednu stranu byl učitelem náboženství, „infiltrátorem“ strany politických protivníků, vedoucím stranického sekretariátu ČSL, prodejcem obrazů apod. StB k němu uváděla, že: „... jeho slabou stránkou jsou ženy. Tyto si v autu dovážel do svého bytu. Ve svém bytě pořádal různé večírky za přítomnosti svých společníků a žen.“ Toto hodnocení agentů ovšem mohlo jen znamenat, že byl galantní a rád se pobavil s přáteli... ABS,

předpokládat, že zadržován nebyl příliš dlouhou dobu. StB v Plzni ale požadovala získané informace pro urychlení řízení.¹⁰⁸² Výpovědi Smahy, později i Andrlíka a dalších začaly okolo něj stahovat smyčku, kterou StB koncem května 1954 utáhla definitivně.

Generální tajemník **Eduard Hála** byl z pohledu poúnorové či poválečné lidovecké hierarchie nejvýše postavenou osobou, která byla obviněna a odsouzena z účasti na KDS. Hála byl delší dobu sledován agenty StB a dokonce několikrát „testován“ pomocí podvržených letáků v roce 1951. StB měla zájem udělat z něj spolupracovníka v lidoveckém prostředí, ale nebyla v tomto směru úspěšná, protože Hála spolupráci striktně odmítl.¹⁰⁸³

Posledním členem skupiny se nečekaně stal tč. již odsouzený bývalý okresní tajemník ČSL z Českého Krumlova **Jan Jakeš**.

8.5.1 Zatýkáni a vyšetřování členů skupiny

O tom, která KS MV vlastně nechá **Františka Lilicha**¹⁰⁸⁴ zatknout, mezi sebou ještě 19. května 1954 komunikovaly pražská a plzeňská správa MV. Nakonec jej zatkli pražští příslušníci StB a obratem předali do Plzně do vyšetřovací vazby. Lilich byl zatčen až koncem května 1954 v Praze.

Poměrně zajímavé informace o „protistátní“ činnosti Lilicha lze nalézt ve spisech skupiny Andrlík a spol. a Smaha a spol.. Členové obou skupin se s ním často setkávali jako se svým známým i bývalým nadřízeným z ČSL. Lilich byl dle vyšetřovatelů tím, kdo je po únoru 1948 postupně přivedl „na dráhu protistátní činnosti“ spojené s KDS.

---

sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Zpráva o Lilichovi ze dne 11. prosince 1954, list 30-31, s. 1-2

¹⁰⁸² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., spis Schaffer Vilém a spol., Žádost vyšetřovací odboru v Plzni ze dne 29. května 1954, s. 1

¹⁰⁸³ ABS, Fond Inspekce ministerstva vnitra (dále jen F. Inspekce MV), sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Ods. Hála a spol. – zpráva, s. 3

¹⁰⁸⁴ ABS, sv. V-1356 Skupinový spis Smaha Václav a spol., Podsvazek Smaha Václav, Dálnopis ze dne 19. května 1954, list 40, s. 1

Provádění stranické konspirace, která Lilicha provázela již od dob první republiky, kdy infiltroval ostatní politické subjekty, byla za komunistické vlády o poznání nebezpečnější. Přesto se zdá, že Lilich tomuto svodu neodolal.

Lilich měl o sobě před Andrlíkem prohlásit, že: „*jsou mu známy směrnice a pokyny pro ilegální činnost ‚Křesťansko demokratické strany‘ (KDS), kterážto ilegální činnost se má vyvíjet na našem území proti lid. dem. zřízení. Při tom podotkl, že toto byl hlavní důvod, proč neuprchl rovněž do zahraničí jako ostatní funkcionáři býv. ČSL, neb někdo musel zůstat, aby řídil ilegální práci v KDS na našem území.*“¹⁰⁸⁵ Je zajímavé, že tento názor na vedení KDS StB nesdílela a v čele KDS nadále viděla Schaffera. Prohlásil také, že místo *Lidové demokracie* bude vycházet nové periodikum s názvem *Český deník*.¹⁰⁸⁶ Dále měl prohlásit, že: „*... činnost ilegální KDS spočívá v tom, aby se nevyvíjela aktivní činnost v Národní frontě, dále aby se sabotovalo, nabádali zemědělci, aby neplnili předepsané kontingenty, sabotovaly dodávky, dále aby se utvrzovaly osoby, které nemají kladný poměr k lid. dem. zřízení, že dojde ke zvratu v ČSR, roztrušovat nedůvěru k vládě ČSR a trvání lid. dem. zřízení.*“¹⁰⁸⁷

Lilich prý Andrlíkovi a Jankovi předal dvoustránkový dokument s názvem „Provolání“, který měl obsahovat základní směrnice a instrukce pro činnost KDS.¹⁰⁸⁸ Janko toto vynucené přiznání později při vyšetřování inspekci MV odvolal.¹⁰⁸⁹

V souvislosti s vyšetřováním Františka Lilicha zažádali nečekaně vyšetřovatelé v polovině července 1954 i o možnost vyslechnutí Msgre. Jana Šrámka, v místě jeho internace v Roželově.¹⁰⁹⁰

---

¹⁰⁸⁵ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 4. června 1954, list 108, s. 3

¹⁰⁸⁶ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 18. června 1954, list 148, s. 2

¹⁰⁸⁷ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 18. června 1954, list 149, s. 3

¹⁰⁸⁸ ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Osobní spis Andrlík Jan, Protokol o výpovědi ze dne 20. července 1954, list 191, s. 1

¹⁰⁸⁹ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Protokolární výpověď ze dne 20. června 1957, list 35, s. 2

¹⁰⁹⁰ Oblast výslechu Šrámka nebyla v žádosti příliš specifikována, ale vzhledem k tomu, že byl internován již po neúspěšném pokusu o útěk v dubnu 1948, dá se předpokládat, že se mohlo jednat právě o závěrečné jednání Ústředního výkonného výboru ČSL v únoru 1948. ABS, sv. V-1289 Skupinový spis Andrlík Jan a spol., Podsvazek KDS č. 9, Žádost o povolení k výslechu ze dne 15. července 1954, list 223, s. 1

V téže době byl Lilich také vyšetřován k osobě Eduarda Hály. Na rozdíl od pozdějších výpovědí i žaloby uvedl naopak, že to byl on, kdo zapojil Hálu do KDS a pověřil ho vytvořením tříčlenné buňky v Českých Budějovicích a předal mu i její směrnice. Je zajímavé, že Lilich se o toto téma již dále nezajímal a při dalších setkáních prý již KDS neprobírali.¹⁰⁹¹ V následujícím výsledku Lilich popsal tajné zasedání vedení ČSL v únoru 1948, tak jak se o něm dozvěděl od P. Limpouchem.¹⁰⁹² Zbylé výsledky se soustředily již zase na spojení s Hálou a jejich společnou „protistátní“ činnost.

Eduarda Hálu si StB vyzvedla na pracovišti v Českých Budějovicích, poté u něj provedla domovní prohlídku a odvezla do věznice v Praze-Ruzyni.¹⁰⁹³ Hála byl zatčen v rámci akce „EDA“.¹⁰⁹⁴ Vyslýchal jej v Praze mj. i tehdejší náčelník oddělení mjr. Semínko,¹⁰⁹⁵ který se také podílel na vyšetřování Schafferovy skupiny.

Bohužel mnoho protokolů z Hálova vyšetřování se nedochovalo, proto máme z jeho výpovědí jen útržkovité informace. Kromě probíhajících výsledků rozeslala StB v průběhu srpna i následujících měsíců roku 1954 na své regionální „pobočky“ žádost o prověření styku Hály s okolím.¹⁰⁹⁶ StB se dlouho neměla čeho chytit a k jeho osobě hledala doslova ve všech koutech Čech i Moravy. Nakonec jako v mnoha předchozích případech,

---

¹⁰⁹¹ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Protokol o výpovědi ze dne 17. července 1954, list 40-44, s. 1-5

¹⁰⁹² K jeho průběhu měl Lilich uvést: „*Toto zasedání mělo prakticky dvě části. V první části zasedání byli vyloučeni ministři PLOJHAR, PETR a JUDr. POLANSKÝ, jelikož tyto nesouhlasili s vystoupením druhých býv. ministrů strany ČSL z vlády, a že se přiklání k obrozené Národní frontě. Schůzi řídil býv. předseda Jan Šrámek. Po vyloučení uvedených ministrů bylo rozhodnuto, že strana ČSL zastaví svou činnost, a že někteří funkcionáři přejdou do ilegality, kde budou vyvíjet pro návrat poměrů do února 1948.*“ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Protokol o výpovědi ze dne 18. července 1954, list 45-48, s. 1-4

¹⁰⁹³ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Zpráva o zatčení ze dne 27. srpna 1954, list 1, s. 1

¹⁰⁹⁴ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Zpráva ze dne 29. června 1957, list 3, s. 1

¹⁰⁹⁵ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Vyjádření vyšetřovatele Fleka ze dne 27. června 1957, list 24-25, s. 1-2

¹⁰⁹⁶ Při těchto dožádáních zmínila StB mezi vícero osobami i Františka Malého, bývalého tajemníka ČSL ve Strakoncích. Jeho výslech však nebylo možné provést, protože byl v té době v hledáčku StB v souvislosti s KDS a vyšetřováním prof. Fialy ze Strakoníc. ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Dožádání ze dne 16. října 1954, list 15-16, s. 1-2

tak i v tom Hálově zvítězilo vynucené přiznání, získané za pomoci vyhrožování a nátlaku, nad daleko nevýraznější realitou.¹⁰⁹⁷

Počátkem listopadu 1954 byl Hála vyslýchán k odsouzenému Janu Jakešovi, jako jednomu ze svých bývalých podřízených okresních tajemníků. Hálovy výpovědi vedly k tomu, že StB Jakeše přiřadila k vyšetřování skupiny a přesunu z vězení znovu do vyšetřovací vazby, ale v Praze. V polovině měsíce s ním Hála byl ještě konfrontován a podepsal verzi vyšetřovatelů. Tu v dané podobě později odvolal.¹⁰⁹⁸

V souvislosti s Hálou byl v listopadu 1954 vyslýchán i písecký okresní tajemník ČSL Bohumil Sup, který byl v té době již odsouzen také mj. za organizování KDS. Hála jej, dle StB měl požádat o vytvoření sítě bývalých lidovců v Písku. To ale Sup ostře odmítl jako nesmysl.¹⁰⁹⁹

Dá se předpokládat, že jeho vyšetřování bylo skončeno také v prosinci 1954, obdobně jako u ostatních členů skupiny.

Poslední člen skupiny **Jan Jakeš** byl nejprve naprosto nezávisle na KDS a Hálovi obviněn za šíření protistátních letáků. Na tomto základě byl v prosinci 1953 i zatčen a po kratším vyšetřování odsouzen 30. března 1954 krajským soudem v Českých Budějovicích na 18 měsíců nepodmínečně.¹¹⁰⁰

Teprve na základě výpovědi zatčeného Eduarda Hály, podepsaných v průběhu jeho vyšetřování počátkem listopadu 1954, dospěla StB k názoru, že Jakešova původní obvinění bude nutné rozšířit ještě o další „nepřiznané“ protistátní aktivity a zahájila s ním takřka

---

¹⁰⁹⁷ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Protokolární výpověď ze dne 25. června 1957, list 9-13, s. 1-5

¹⁰⁹⁸ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Zpráva o prošetření případu ze dne 29. června 1957, list 7, s. 4

¹⁰⁹⁹ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volní příloha, Protokol o výpovědi ze dne 15. listopadu 1954, list 23-25, s. 1-3

¹¹⁰⁰ ABS, „Akce 48“, Vyhodnocení archivního svazku V-2497. Vyhodnocení ze dne 5. července 1966, list 1480, s. 2

obratem ještě v listopadu 1954 další vyšetřování.¹¹⁰¹ Zároveň ale v rámci usnadnění vyšetřování zařídila přesun Jakeše pod Správu vyšetřování v Praze.

První protokolovaný výslech Jakeš absolvoval již 12. listopadu 1954, tedy pouhé čtyři dny po výpovědi Eduarda Hály.¹¹⁰² StB především zajímalo jeho spojení s Hálou a jeho KDS.¹¹⁰³ V rámci následujícího výslechu byl Hála dokonce přiveden ke konfrontaci, ale Jakeš veškerá obvinění, která Hála měl potvrdit, odmítl.¹¹⁰⁴

V rámci další protokolované výpovědi 25. listopadu 1954 již zmíněná obvinění související s KDS zlomený Jakeš přiznal. K okolnostem tohoto obratu se Jakeš vyjádřil v rámci vyšetřování stížnosti podané Eduardem Hálou na inspekci MV v polovině roku 1957. Uvedl: „... byl jsem neustále rozrušen. Při výslechu v uvedený den se dostavil do místnosti, ve které jsem byl vyšetřován, kpt. SNB v uniformě, jehož vyšetřující referent oslovoval náčelníkem. Tento kpt. na mě křičel, že nemluvím pravdu, že existují důkazy o mé protistátní činnosti a spojil to s velezradou.“¹¹⁰⁵ To byl samozřejmě nesmysl, protože StB nic neměla a sám vyšetřovatel Pacanda po letech přiznal, že Hálova výpověď byla „slabá“ a jediné, co fakticky proti Jakešovi měli, bylo jeho vlastní přiznání.¹¹⁰⁶ Právě proto byl nátlak vyšetřovatelů tak vystupňován, aby ho z Jakeše jakýmkoliv způsobem získali.¹¹⁰⁷

---

¹¹⁰¹ Mezi jeho novými obviněními se objevilo spojení s KDS v roce 1952, vytvoření její buňky v Českém Krumlově, či pomoc při útěku dvou kněží. ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volná příloha Hála a spol., Osobní spis Jakeš Jan, Návrh na státněbezpečnostní vyšetřování ze dne 29. listopadu 1954, list 300-301, s. 1-2

¹¹⁰² Jakešovo vyšetřování vedl již dříve zmiňovaný „zkušený“ vyšetřovatel por. Pacanda, který také vyslychal některé členy Schafferovy skupiny.

¹¹⁰³ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volná příloha Hála a spol., Osobní spis Jakeš Jan, Protokol o výpovědi ze dne 12. listopadu 1954, list 302-305, s. 1-4

¹¹⁰⁴ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volná příloha Hála a spol., Osobní spis Jakeš Jan, Protokol o konfrontaci ze dne 16. listopadu 1954, list 306-308, s. 1-3

¹¹⁰⁵ Vyšetřovatel Pacanda k tomu naznačil, že: „...Jakeš uvádí, že na něho kapitán křičel a že mu říkal, že existují doklady o jeho nepřátelské činnosti, na to si nepamatuji, ikdyž nevylučuji, že se to mohlo stát, protože jak jsem vypověděl, bylo vyšetřování Jakeše obtížné, protože nebyly důkazy.“ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Ods. Hála a spol. Zpráva ze dne 27. června 1957, list 26, s. 1; resp. Protokolární výpověď ze dne 20. června 1957, list 38, s. 2

¹¹⁰⁶ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Ods. Hála a spol. Zpráva ze dne 27. června 1957, list 27, s. 2

¹¹⁰⁷ Dokonce i pozdější výpověď jeho vyšetřovatele Pacandy naznačila, jak vyšetřování probíhalo. Uvedl, že: „... do konfrontace Hály a Jakešem, tento stále vypovídal svou-že nic neprováděl. Po konfrontaci jsem na Jakešovi skutečně viděl beznadějnost a zoufalost. Přičítal jsem to výsledkům konfrontace a viděl jsem v přiznání Jakeše úspěch a pravdu, která byla vyjádřena jeho protokolem ze dne 25. 11. 1954. Možná, že má Jakeš pravdu v tom, že k jeho přiznání působilo i to, že jsem na něj naléhal, že přiznání je polehčující okolnost.“ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Ods. Hála a spol. Zpráva ze dne 27. června 1957, list 26-27, s. 1-2

Také pozdější vydané Jakešovy vzpomínky k tomuto vyšetřování uvádějí jednoznačné použití psychického nátlaku ze strany vedoucího vyšetřovatele.¹¹⁰⁸

Díky přiznaným skutečnostem bylo vyšetřování Jana Jakeše ukončeno k 13. prosinci 1954.¹¹⁰⁹

Tabulka Hála Eduard a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Lilich František	1907	28.5. 1954	Ano
Hála Eduard	1910	26.8. 1954	Ano
Jakeš Jan	1915	(12.12. 1953)*	Ano

* zatčení v rámci vyšetřování KDS neproběhlo, ale dříve v souvislosti s jinou kauzou.

8.5.2 Spojení s vedením

Charakteristiku vzájemné spolupráce obou skupin je ve spisech popsána takto: „Mimo této tr. činnosti se v roce 1948 napojil (Eduard Hála – pozn. autora) na vedoucího ileg. organizace KDS Viléma SCHAFFERA (viz. sv. V-612 MV) a na jeho příkaz za pomoci níže uvedeného LILICHA Františka, vytvořili z býv. reakčních stoupenců ČSL na Českobudějovicku různé ileg. skupinky (KDS), které podrobně seznámili s programem a směrnicemi těchto ileg. organizací.“¹¹¹⁰

Schaffer sám již od začátku ve výsleších naznačoval, že Lilich je značně nekonformní osobou, jejíž názory je nutné brát s náležitým odstupem. Oba se sice setkali nad úvahami, co by se dalo podniknout po očekávaném pádu režimu, ale u toho zůstalo.

¹¹⁰⁸ Nadřízený vyšetřovatele Pacandy, tehdejší kpt. StB Semínko, Jakešovi mj. vyhrožoval, že nebude moci vychovat svou dceru, pokud se nepřizná. Jakeš na tuto výhrůžku dlouhé roky nemohl zapomenout. Kol. autorů: *Kamínky*. 1. díl. Hradec Králové 2000, s. 76-79

¹¹⁰⁹ ABS, sv. V-2497 Osobní spis Jan Jakeš, Volná příloha Hála a spol., Osobní spis Jakeš Jan, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 13. prosince 1954, list 314, s. 1

¹¹¹⁰ ABS, Archiv Akce 48, Vyhodnocení archivního svazku V-2497. Vyhodnocení ze dne 5. července 1966, list 1480, s. 1-2

Spojení s Hálou se neobjevilo ani v jednom z jeho vyšetřovacích protokolů. Ani Hála při pokusu o obnovení procesu o jakémkoliv spojení se Schafferem nemluvil a ten k dané věci nebyl vůbec tehdy ani později vyslechnut.

8.5.3 Proces a odsouzení

Přesně rok po zatčení Františka Lilicha proběhlo hlavní líčení se třemi obviněnými před Nejvyšším soudem v Praze dne 28. dubna 1955.

I přesto, že např. Jan Jakeš protestoval proti formulaci svého přiznání v žalobě i nepravdivosti poslední výpovědi, soudce na námitky nedbal a vyslovil u všech obviněných poměrně vysoké tresty. Hála s Lilichem dostali po 16-ti letech a Jakešovi byl trest z původních 18 měsíců zvýšen na 6 let.

Nejvíce byla překvapivá výše obvinění u Jana Jakeše, který se sice po nátlaku vyšetřovatelům přiznal a potvrdil Hálovu výpověď, ale jeho reálná protistátní činnost byla nulová.

Tabulka Hála Eduard a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Lilich František	28.5. 1954	28.4. 1955	?	16	Ano
Hála Eduard	26.8. 1954	28.4. 1955	?	16	Ano
Jakeš Jan	(12.12. 1953)	28.4. 1955	?	6	Ano

* původní trest od soudu první instance je v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech)

Dne 18. prosince 1956 podal prostřednictvím právního zástupce odsouzený Eduard Hála žádost o obnovu řízení.¹¹¹¹ Tato aktivita s sebou přinesla řadu následných kroků spojených s inspekcí MV, která se na základě předložených informací do případu také vložila.

Vyšetřování inspekce trvalo až do konce června 1957. Závěrem byl návrh na odmítnutí Hálovy žádosti jako neopodstatněné, obsahoval ale i doporučení přezkoumat Jakešův rozsudek.¹¹¹² K faktické úpravě Jakešova rozsudku bohužel nedošlo.

8.5.4 Propuštění a Rehabilitace

Jan Jakeš měl být propuštěn nejdříve, dle druhého rozsudku nejpozději v prosinci 1959. Eduard Hála byl propuštěn na amnestii až v roce 1962.¹¹¹³ Propuštění Františka Lilicha lze předpokládat při amnestiích v roce 1960, či později v roce 1962.

Zda proběhly pokusy o rehabilitaci u některé z odsouzených osob, bohužel z dostupných zdrojů nevíme. Dají se však předpokládat, nicméně žádný ze současných pramenů tuto informaci nepotvrzuje ani nevyvrací...

---

¹¹¹¹ ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Zpráva o prošetření případu ze dne 29. června 1957, list 4, s. 1

¹¹¹² ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8 – 521, složka Hála Eduard a spol., Zpráva o prošetření případu ze dne 29. června 1957, list 7, s. 4

¹¹¹³ Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 81

8.6 Protistátní skupina Dvořák Josef a spol.

I tato skupina vznikla, jako mnoho předchozích, kombinováním StB s vyšetřovanými, tentokrát v hradeckém kraji. Skupina v podstatě vznikla kolem zatčeného Josefa Dvořáka, který byl zatčen v rámci akce „Orlice“ jako poslední člen tzv. Dostálkovy hradecké skupiny.

Nově vzniklá „protistátní“ skupina pod vedením Josefa Dvořáka¹¹¹⁴ měla kromě něj ještě tři členy: Františka Neuwirtha¹¹¹⁵, Václava Rydlo¹¹¹⁶ a Josefa Ryšavého.¹¹¹⁷ Skupina byla určitou regionální „náhradou“ za původní hradeckou skupinu, která se stala základem Schafferovy skupiny. Všichni její členové byli příslušníky ČSL.

---

¹¹¹⁴ Josef Dvořák, nar. 1901 – účetní a lidovecký politik. Ženatý, 3 děti. Do ČSL vstoupil již v roce 1923 a vydržel v jejích řadách až do února 1948. V roce 1930 se stal tajemníkem ČSL v Písku, od roku 1933 v Novém Městě nad Metují a později ještě v Hradci (po intervenci Františka Neuwirtha). Od roku 1933 byl také vedoucím Lidové hospodářské záložny v Novém Městě nad Metují. Nějakou dobu byl i předsedou ONV v Novém Městě nad Metují. Po sloučení záložen v letech 1947/1948 zde pracoval až do roku 1950 ještě jako pokladník. Poté byl nucen pracovat jako dělník na opravě silnic a zdejšího koupaliště, mj. společně s JUDr. Sakrejdou. Před zatčením ještě krátce pracoval jako účetní. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Protokol o výpovědi ze dne 10. srpna 1954, list 24, s. 1-4

¹¹¹⁵ František Neuwirth, nar. 1899 – novinář a katolický publicista. Ženatý, 2 děti. Již v polovině roku 1922 vstoupil do hradecké ČSL. Byl velmi aktivní a již následujícího roku se stal krajským tajemníkem strany v Hradci Králové. V roce se stal redaktorem hlavního lidoveckého periodika *Lidových listů*. Zároveň se v roce 1934 stal i šéfredaktorem hradeckého stranického týdeníku *Štít*. Za svou aktivitu pro rozvoj katolického hnutí udržel i papežský řád *Pro ecclesia et pontifice* v roce 1938. Po válce se již vrátil jen do funkce šéfredaktora *Štítu*. Tu vykonával až do roku 1949, kdy byl stížen mrtvicí a jeho zdravotní stav se natolik zhoršil, že musel odejít do předčasného důchodu. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Neuwirth František, Protokol o výpovědi ze dne 27. října 1954, list 21-24, s. 1-4

¹¹¹⁶ Václav Rydlo, nar. 1906 – rolník. Ženatý, 3 děti. Soukromý zemědělec, společně s manželkou pracovali na jejich hospodářství v Ohnišově až do Rydlova zatčení. Od poloviny třicátých let členem dozorčí rady Lidové záložny v Novém Městě nad Metují. Byl členem ČSL cca od roku 1931 (na doporučení Dvořáka) a později členem jejího předsednictva v Novém Městě nad Metují. Za okupace byl členem Národního souručenství a po válce se vrátil do ČSL. Stal se předsedou jejího okresního výboru a v této funkci byl až do roku 1948. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Rydlo Václav, Protokol o výpovědi ze dne 10. listopadu 1954, list 17-21, s. 1-5

¹¹¹⁷ Josef Ryšavý, nar. 1907 – živnostník. Ženatý, 1 dítě. Spolu s manželkou vyráběli a prodávali textilie. Svou živnost vykonával až do roku 1948, kdy ji odhlásil a přešel do běžného zaměstnaneckého poměru. Od roku 1945 byl členem ČSL. Toto členství si podržel i po roce 1948. Teprve v roce 1950 (na nátlak manželky z „obrozené“ ČSL vystoupil. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Ryšavý Josef, Protokol o výpovědi ze dne 11. listopadu 1954, list 15-17, s. 1-3

8.6.1 Zatýkání a vyšetřování členů skupiny

Zatýkání členů skupiny je probíhalo postupně. Nejdříve byl na počátku srpna 1954 zatčen **Josef Dvořák**. Jeho vyšetřování se však neslo ve dvou hlavních proudech, jednak v souvislosti s Dostálkovou, resp. Schafferovou skupinou a později i k jeho kontaktům a aktivitám na Hradecku. Původní záměr StB odsoudit jej jako člena vedoucí skupiny se před koncem roku 1954 změnil. Dvořák byl vyjmut z pravomoci Správy vyšetřování, převezen v listopadu 1954 z vyšetřovací vazby z Prahy k závěrečnému vyšetřování pod KS MV v Hradci Králové.¹¹¹⁸ Zde se jeho původní obvinění z účasti na „protistátní“ činnosti Dostálkovy skupiny rozšířilo i na organizování regionální skupiny KDS na Hradecku. V rámci vyšetřování přiznal i ukrytí cyklostylu v lese.¹¹¹⁹ Dvořákovo vyšetřování bylo ukončeno v druhé polovině prosince 1954.¹¹²⁰

Druhým zatčeným členem skupiny byl bývalý redaktor hradeckého lidoveckého periodika *Štít* **František Neuwirth**. Jeho uvěznění neprobíhalo úplně běžným způsobem, protože jako jeden z mála využil institutu stížnosti proti uvalení vazby. Ta byla jako bezdůvodná zamítnuta i přes avizovaný Neuwirthův nedobrá zdravotní stav.¹¹²¹

Přesto, že byl Dvořák prezentován jako vedoucí skupiny, StB za faktického vedoucího považovala Františka Neuwirtha, který měl k protistátní činnosti v rámci skupiny vyzvat nejprve Dvořáka a později i Rydla s Ryšavým.

---

¹¹¹⁸ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Žádost o prodloužení výkonu vazby ze dne 4. prosince 1954, list 13, s. 1

¹¹¹⁹ StB vždy pátrala po cyklostylech, protože se na nich daly rozmnožovat nekontrolovaně jakékoliv texty. V rámci skupiny byly objeveny dva, u Dvořáka a Ryšavého. Zatímco u Dvořáka není jeho použití dokázáno, Ryšavý má jeho využití v žalobě.

¹¹²⁰ Ve spisu jsou uvedena dvě data ukončení – 17. i 18. prosince 1954. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Dvořák Josef, Protokol o skončení vyšetřování ze dne 17. prosince 1954, list 123, s. 1

¹¹²¹ Na druhé straně dokumentu je Neuwirthova stoická poznámka „*Vzato na vědomí*“. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Neuwirth František, Usnesení generálního prokurátora ze dne 22. listopadu 1954, list 10, s. 1

StB udělala z veřejné únorové schůze krajského vedení ČSL „tajnou“ schůzku a informace, které z ní plynuly za pokyn k protistátní činnosti, k odrazování lidovců od vstupu do „obrozené“ ČSL a sabotování činnosti Národní fronty.¹¹²²

Dne 3. listopadu 1954 byli zatčeni zbylí dva členové skupiny – **Václav Rydlo** a **Josef Ryšavý**. Jejich hlavní protistátní činností bylo vydávání letáků v letech 1950-1951. V návrhu na jejich zatčení nebylo naopak ani slovo o KDS, jen poznámka o nutnosti zadržení obou před nadcházejícími volbami.¹¹²³ Ryšavý na svém cyklostylu zhotovil sadu letáků, které měly urazit a pomluvit předsedu Místního národního výboru (dále jen MNV), s nímž byl Rydlo v delším osobním sporu. Bylo vyrobeno několik kopií, které měl Rydlo rozhodit po své obci. U Rydla byly sice nalezeny i nelegálně držené pistole, ale o ty se StB překvapivě příliš nezajímala. Daleko více ji zajímalo, kde má kdo ukrytý cyklostyl, který se zdál v rukou politických oponentů nebezpečnější, než funkční střelná zbraň.

Přítomnost obou posledně jmenovaných osob ve skupině otevírá otázku chatrné hodnoty obvinění jednotlivých členů skupiny i skupiny jako celku.

Z pozdějších výpovědí obviněných jednoznačně vyplývalo, že všichni členové skupiny byli vystaveni v hradecké vyšetřovací vazbě výraznému fyzickému i psychickému nátlaku, aby mnohdy absurdní obvinění vůbec podepsali.¹¹²⁴

Ukončení vyšetřování u zbylých členů skupiny bylo společné k 17. prosinci 1954.

---

¹¹²² ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Neuwirth František, Návrh na zatčení ze dne 5. října 1954, list 1, s. 1

¹¹²³ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Rydlo Václav, Návrh na zatčení ze dne 3. listopadu 1954, list 1, s. 1-2

¹¹²⁴ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Podsvazek, Usnesení Nejvyššího soudu v Praze ze dne 6. prosince 1972, list 5, s. 1-18

Tabulka Dvořák Josef a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Dvořák Josef	1901	4.8. 1954	Ano
Neuwirth František	1899	14.10. 1954	Ano
Rydlo Václav	1906	3.11. 1954	Ano
Ryšavý Josef	1907	3.11. 1954	Ano

8.6.2 Spojení s vedením

Spojení s hlavní skupinou vyplývalo již z původního důvodu zatčení Dvořáka. Jeho účast na „ilegálních“ schůzkách s Dostálkem, Hofmanem a dalšími přáteli z řad bývalých lidovců i přiznaná účast na přípravě „protistátních“ směrnic toto obvinění v očích StB jednoznačně dokazovaly.

V hlavní žalobě se ke spojení s vedoucí Schafferovou, resp. ještě Dostálkovou skupinou uvádí: „*Koncem roku 1950 napojil se DVOŘÁK a jeho prostřednictvím i RYDLO a RYŠAVÝ na protistátní organizaci vedenou ing. DOSTÁLKEM, která měla ilegální ústředí v Praze. [...] NEUVIRT napojil se na protistátní organizaci KDS samostatně v roce 1952.*“¹¹²⁵

K tomu bylo nutné dodat fakt, že Neuwirth sám se s Dostálkem také velmi dlouho znal a stýkal ještě v době první republiky. Dostálkovy projevy často vycházely jak v *Lidových listech*, tak i ve *Štítu*. Navíc Neuwirth po válce pomohl Dostálkovi vydat i jeho práci o církevních stavbách.¹¹²⁶

¹¹²⁵ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Skupinový spis, Žaloba ze dne 17. prosince 1954, list 7, s. 7

¹¹²⁶ Jednalo se o dílo Dostálek, Jan: *Liturgický sloh a novodobá tvorba chrámová*. Hradec Králové 1945

Nakonec i Jan Dostálek byl i po skončení svého vyšetřování k Neuwirthovi a jeho aktivitách vyslýchán¹¹²⁷ a byl donucen přiznat, že on sám jej ke KDS přivedl a dále v tomto směru „instruoval“.¹¹²⁸

Ostatní členové skupiny, tedy Rydlo a Ryšavý o KDH/KDS netušili velmi pravděpodobně vůbec nic.

8.6.3 Proces a odsouzení

Žaloba na skupinu byla podána současně s ukončením vyšetřování 17. prosince 1954.¹¹²⁹ Proces se konal u Krajského soudu v Hradci Králové 27.-28. ledna 1955. Proces byl konán s vyloučením veřejnosti. Soudce vynesl nečekaně přísný rozsudek. Všichni odsouzení dostali velmi vysoké tresty, u Dvořáka a Neuwirtha dostáhly k hranici dvaceti let a více (viz Tabulka Dvořák Josef a spol. 2).¹¹³⁰

Tabulka Dvořák Josef a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Dvořák Josef	4.8. 1954	28.1. 1955	17.3. 1955	(22) 17	Ano
Neuwirth František	14.10. 1954	28.1. 1955	17.3. 1955	(20) 11	
Rydlo Václav	3.11. 1954	28.1. 1955	17.3. 1955	(18) 13	
Ryšavý Josef	3.11. 1954	28.1. 1955	-	(16) 12	

¹¹²⁷ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Neuwirth František, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1954, list 16-20, s. 1-5

¹¹²⁸ O Neuwirthově „protstátní“ činnosti v souvislosti s KDS se v protokolu v podstatě uvádí jen to, že s její činností souhlasil. ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Podsvazek č. 1, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1954, list neuveden, s. 4-5

¹¹²⁹ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Skupinový spis, Žaloba ze dne 17. prosince 1954, list 8, s. 8

¹¹³⁰ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Skupinový spis, Rozsudek ze dne 28. ledna 1955, list 43, s. 13

* původní trest od soudu první instance je v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech)

Odvolání podali jen tři odsouzení – Josef Dvořák, Václav Rydlo a František Neuwirth. Proč odvolání nepodal i František Ryšavý, nevíme. Odvolací líčení se konalo u Nejvyššího soudu v Praze dne 17. března 1955. Přesto, že odvolání podávali jen tři ze čtyř odsouzených, účastnili se líčení nakonec všichni čtyři. Proti obvyklým zvyklostem dospěl senát Nejvyššího soudu k nečekaně pozitivnímu rozhodnutí, potvrdil skutečnost, že k podání odvolání byly vážné důvody a vysoké tresty poměrně značně snížil.¹¹³¹ Nově stanovená výše trestů se pohybovala mezi 5-9 lety z původní výše rozsudku (viz Tabulka Dvořák Josef a spol. 2).¹¹³² I přes tento nesporný úspěch zůstaly rozsudky vzhledem k realitě protistátní činnosti výrazně nadsazené.

8.6.4 Propuštění a Rehabilitace

Propuštění členů skupiny proběhlo s největší pravděpodobností v rámci amnestií v letech 1960 a 1962.

O rehabilitačních pokusech členů skupiny bohužel dostupné prameny nic neuvádějí. Je ale více než pravděpodobné, že se o to alespoň někteří členové skupiny či jejich pozůstalí na konci šedesátých či ještě počátkem sedmdesátých let pokusili.

Jedinou informací, kterou se mi prozatím podařilo doložit, že se tak i u této skupiny skutečně stalo, je seznam bývalých lidovců, kteří ve východočeském kraji podali žádost o stranickou rehabilitaci. Mezi těmito jmény figuruje na prvním místě František Neuwirth.¹¹³³

---

¹¹³¹ Dosavadní praxe odsouzených v kauzách KDS u odvolacích líčení hovořila spíše pro zamítnutí žádosti, nebo dokonce o zvýšení trestu.

¹¹³² ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Skupinový spis, Odvolací řízení ze dne 17. března 1955, list 48, s. 5

¹¹³³ Zpráva bohužel kromě těchto faktů neuvádí žádná data podání, ani není datováno její vytvoření. Archiv KDU-ČSL, fond 33/1 Rehabilitace stranická-soudní, složka Rehabilitace, Seznam rehabilitací – východočeský kraj, s. 1

Vzhledem k tomu, že ČSL byla relativně opatrná a rehabilitaci svých bývalých členů schvalovala většinou až po úspěšné rehabilitaci soudní.¹¹³⁴

---

¹¹³⁴ Stranický oběžník ze září 1968, který obdržely všechny významnější stranické sekretariáty, uváděl způsob, jak mají postupovat při rehabilitacích režimem postížených členů. V bodě 5. se mj. uvádí, že stranická rehabilitace má následovat po té soudní či veřejné. Archiv KDU-ČSL, fond 33/1 Rehabilitace stranická-soudní, složka Rehabilitace, Oběžník ze dne 9. září 1968, s. 1-2

8.7 Protistátní skupina Vaněk Karel a spol.

Severočeská, resp. ústecká protistátní skupina KDS měla hned dvě hlavní postavy – **Jiřího Laubeho**¹¹³⁵ a **Karla Vaňka**.¹¹³⁶ K této dvojici dodala StB ještě dalších šest obviněných, včetně Laubeho manželky. Jednalo se o **Josefa Kříže**,¹¹³⁷ **Karla Žižku**,¹¹³⁸ již zmíněnou **Marii Laubovou**,¹¹³⁹ **Jaromíra Vodsed'álka**,¹¹⁴⁰ **Jaroslava Běloubka**¹¹⁴¹ a

---

¹¹³⁵ Jiří Laube, nar. 1923 – úředník. Ženatý, 2 děti. Do února pracoval jako úředník pracovního úřadu, poté často střídal, nikoli však dobrovolně, různá zaměstnání. Před zatčením se živil jako úředník fakturace. Byl velkým znalcem cizích jazyků a začal studovat i práva, ale po roce 1949 mu bylo znemožněno ve studiu dále pokračovat. Za okupace byl členem Národního souručenství. Poté působil v ČSL v letech 1945-1948. ABS, sv. V-926 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Vaněk Karel a spol. (dále jen Skupinový spis Vaněk Karel a spol.), Osobní spis Laube Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 23. února 1954, list 36-40, s. 1-5

¹¹³⁶ Karel Vaněk, nar. 1899 – učitel a ředitel měšťanské školy v Ústí nad Labem. Ženatý, 1 dítě. Za okupace byl členem Národního souručenství. Roku 1946 vstoupil do ČSL a postupně se stal předsedou místní organizace v Klíši. V roce 1948 byl z ředitelského postu odvolán a dále pracoval už jen jako řadový učitel dějepisu, zeměpisu a češtiny. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Vaněk Karel, Životopis ze dne 15. května 1954, list 57, s. 1

¹¹³⁷ Josef Kříž, nar. 1916 – úředník ČSD. Ženatý, 1 dítě. Již před válkou byl členem SKM a ČSL. Po válce se vrátil do ČSL až v roce 1947. Krátce byl jednatelem místní a později ústecké ČSL, byl i členem její bytové a trestní komise. V ČSL působil jen do roku 1948. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Kříž Josef, Životopis ze dne 11. května 1954, list 77, s. 1-2

¹¹³⁸ JUDr. Karel Žižka, nar. 1913 – úředník. Ženatý, 2 děti. Vystudoval práva a pracoval dlouhou dobu pro Československou státní poštu (dále jen ČSP). V průběhu let se vypracoval až na šéfa prezidia na ústeckém ředitelství pošt. V roce 1948 byl ale „vyakčněn“. O rok později odešel „dobrovolně“ do výroby. Do ČSL vstoupil v roce 1945 a následujícího roku se stal předsedou okresního výboru ČSL (dále jen OV ČSL) v Ústí nad Labem a členem ústeckého ONV za lidovce. Po roce 1948 přišel i o všechny stranické funkce. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Žižka Karel, Životopis ze dne 29. září 1954, list 58-59, s. 1-2

¹¹³⁹ Marie Laubová, nar. 1922 – úřednice, matka dvou dětí, manželka Jiřího Laubeho. Byla dcerou Františka Knotka, dlouholetého člena ČSL. Do ČSL vstoupila společně s manželem v roce 1945. Kromě manželů Laubových, skončil v celách StB i její bratr František, odsouzený za protistátní činnost na 25 let. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Laube Jiří, Protokol o výpovědi ze dne 23. února 1954, list 36-40, s. 1-5

¹¹⁴⁰ JUDr. Jaromír Vodsed'álek, nar. 1891 – advokát. Ženatý, 3 děti. Měl svou advokátní kancelář nejprve v Brně a poté v Roudnici nad Labem, kam se přestěhoval. Po roce 1948 pracoval v cukrovaru. V politice začínal v roce 1932 jako národní demokrat a teprve v roce 1946 vstoupil do ČSL, kde působil v Roudnici nad Labem v místním výboru strany. V ČSL působil také jen do roku 1948. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Vodsed'álek Jaromír, Protokol o výpovědi ze dne 6. května 1954, list 24-26, s. 1-3

¹¹⁴¹ Jaroslav Běloubek, nar. 1920 – strojní zámečník. Ženatý, 2 děti. Do ČSL vstoupil až po 2. světové válce a stal se členem jejího okresního výboru. Působil v ní až do roku 1948. Výrazně se angažoval i pro katolickou církev. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Běloubek Jaroslav, Zpráva ze dne 15. února 1954, list 14, s. 1

Otakara Pokorného.¹¹⁴² Všichni členové skupiny byli zároveň členy ČSL, minimálně od roku 1945.

Skupina měla ve své „protistátní činnosti“ navazovat na aktivity již dříve zatčených lidovců, souzených v kauze spojené s Miladou Horákovou. Jednalo se o Bedřicha Hostičku a zejména bývalého ústeckého krajského tajemníka Antonína Kozla, který většinu zatčených osobně znal. Závažným „zdeděným“ obviněním byla spolupráce s údajným agentem CIC Františkem Haškem, který se po určitou dobu pohyboval mezi severočeskými lidovci. Mj. za komunikaci s ním byli oba výše zmínění lidovci z kraje padesátých let potrestáni komunistickou justicí více než dvacetiletými tresty.

Osud celé Vaňkovy skupiny KDS, ale i dalších na ni navazujících skupin, které byly souzeny krajským soudem v Ústí nad Labem, je poměrně velmi pečlivě zpracován historičkami Ivanou Rapavou a částečně i Kateřinou Joklovou a Martinou Popovou, takže nemá smysl průběh jejího vyšetřování i činnost nějak výrazně do detailu popisovat.¹¹⁴³

8.7.1 Zatýkání a vyšetřování členů skupiny

Zatýkání skupiny probíhalo na základě příkazů KS MV v Ústí nad Labem mezi únorem a květnem 1954. Koncem února byla zatčena první čtveřice hlavních podezřelých.

---

¹¹⁴² Otakar Pokorný, nar. 1921 – úředník. Ženatý, 2 děti. Pracoval jako úředník ochrany práce v Litoměřicích. Do února 1948 byl totiž pouze řadovým členem ČSL. V roce 1950 jej vyšetřovala StB a celá záležitost se dostala až před okresní soud v Litoměřicích. Ten nečekaně Pokorného v listopadu 1951 zprostil viny. Poté Pokorný přešel „dobrovolně“ do výroby, ale tento přechod mu velmi zdravotně přitížil a musel manuální práci opustit. Následkem této skutečnosti nepochybně přijal novou lidoveckou nabídku a začal pracovat jako tajemník „obrozené“ ČSL v Ústí nad Labem. Na sekretariátě strany, tedy přímo na pracovišti byl také znovu zatčen. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Pokorný Otakar, Protokol o výpovědi ze dne 28. května 1954, list 23-24, s. 1-2

¹¹⁴³ Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 10-42; Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: *„Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 172-181; Joklová, Kateřina: *Likvidace tzv. Křesťanskodemokratické strany v severozápadních Čechách*. In: Veber, Václav – Budeš, Jan a kol.: *Třetí odboj*. Plzeň 2010, s. 181-191; Popová, Martina: *Soudní procesy spojené s Křesťanskodemokratickou stranou u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1954-55*. In: Kol. autorů: *Vysokoškoláci o totalitě*. ÚSTR, Praha 2012, s. 287-317.

Zbytek skupiny je následoval v dubnu a květnu 1954. Všichni byli odvezeni do vyšetřovací vazby v Litoměřicích.

Nejzajímavějšími osobami pro naše téma jsou první čtyři zatčení (Laube, Vaněk, Kříž a Žižka) a Laubeho manželka Marie.

Mezi nejvýznamnější obvinění Jiřího Laubeho patřilo setkávání se se zmíněným údajným agentem CIC Haškem, který jej dokonce několikrát měl navštívit doma a samozřejmě údajné předávání špionážních zpráv této osobě. Právě výše uvedení čtyři zatčení se s Haškem u Laubeho osobně setkali.¹¹⁴⁴ Tato postava je do jisté míry opředená tajemstvím a mezi badateli se objevily i pochybnosti, zda Hašek nebyl provokatérem napojeným na StB.¹¹⁴⁵

K dalším obviněním, která StB Laubemu předložila, patřilo zejména rozšiřování slintavky, slepičího moru, mandelinky bramborové a dalších prostředků, které měly škodit rostlinné a živočišné produkci. K jejich šíření měli získat vzorky v lahvičkách od Laubeho švagra, dalšího lidovce Františka Knotka.

StB vnímala Františka Vaňka jako hlavu skupiny, on byl zároveň z jejího pohledu spojkou mezi Prahou a Ústím. Informace získané v Praze si pak obvinění měli sdělovat na schůzkách, jichž se účastnili kromě Vaňka a Laubeho i Kříž a Žižka.¹¹⁴⁶ Ti pak měli shánět pro KDS své důvěrníky v rámci kraje. Během těchto schůzek měli uvedení členové skupiny připomínkovat několik „protistátních“ dokumentů, které vytvořili Vaněk a Laube. Jednalo se o program KDS a ještě další dokumenty pojednávající o zemědělské politice, obchodech a živnostech, které také souvisely s KDS.¹¹⁴⁷ Tyto dokumenty však svým obsahem nebyly tak ostře protirežimní v porovnání s dokumenty Schafferovy skupiny.

---

¹¹⁴⁴ Martina Popová ve svém článku uvádí, že Hašek měl být nakonec při jednom z dalších přechodů hranic v letech 1951-1952 zastřelen pohraniční hlídkou. Popová, Martina: *Soudní procesy spojené s Křesťanskodemokratickou stranou u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1954-55*. In: Kol. autorů: *Vysokoškoláci o totalitě*. ÚSTR, Praha 2012, s. 306

¹¹⁴⁵ Např. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 14

¹¹⁴⁶ Tito čtyři lidovci měli tvořit tzv. krajské vedení KDS pro Ústecký kraj. Mezi členy skupiny se při výpovědi přihlásil i již dávno odsouzený Antonín Kozel. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Protokol o výpovědi ze dne 25. května 1954, list 30, s. 2

¹¹⁴⁷ Tyto dokumenty nalezla StB uschované nejen u Vaňka, ale i u Laubeho otce, kam si je Laube ml. uschoval. Ani jeden z dokumentů však neobsahuje název KDS. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Obálka, Dokument č. 1, 3 a 4

Laubeho manželka byla zatčena na základě výpovědi svého bratra Františka Knotka a většina jejích výslechů se soustředila na ověření faktu, jak moc se účastnila domácích „ilegálních“ schůzek a aktivit svého muže. Nakonec na rozdíl např. od osudu Milady Schafferové či Vlasty Blacké, byla obviněna jen z neoznámení trestné činnosti, za což byly podstatně nižší trestní sazby.

Poslední trojice byla přiřazena ke skupině dosti uměle. Na základě výpovědi Knotka byl také zatčen Jaromír Vodseďálek.¹¹⁴⁸ Běloubek a Pokorný byli zatčeni na základě výpovědi Laubeho, který je měl informovat o existenci ústecké KDS. Jejich celá „protistátní“ trestná činnost pak spočívala v tom, že měli vědět o KDS a případně přislíbit účast na jejích budoucích aktivitách. Běloubek měl krom toho rozšiřovat s Laubem prostředky ohrožující „lidově-demokratickou“ rostlinnou a živočišnou výrobu,¹¹⁴⁹ k čemuž se díky nátlaku vyšetřovatelů později přiznal. Pokorný mu pak měl dodávat i špionážní zprávy z pracovního úřadu.¹¹⁵⁰

Praktiky využití vyšetřovateli se neodlišovaly od ostatních skupin. Vždy docházelo minimálně k psychickému nátlaku na vyšetřované. Vyšetřování všech členů skupiny nakonec trvalo až do posledního zářijového týdne roku 1954, kdy byly uzavřeny všechny osobní spisy.

---

¹¹⁴⁸ Návrh na zatčení Vodseďálka byl vyhotoven dodatečně, den po jeho zatčení. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Vodseďálek Jaromír, Návrh na zatčení ze dne 7. května 1954, list 2, s. 1

¹¹⁴⁹ Srov. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 15-17

¹¹⁵⁰ Zpráva uvádí i přítomnost agenta ve vyšetřovací cele, kde byl Pokorný zadržován. U Vaňkovy skupiny je to první zmínka tohoto druhu, ale dá se předpokládat, že i ostatní členové skupiny agenty na celách měli. Zajímavé je, že Pokorný na identitu tohoto „spoluvězně“ přišel. ABS, F. Inspekce MV, sign. A-8-268, Zpráva ze dne 13. února 1957, s. 3-4

Tabulka Vaněk Karel a spol. 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Laube Jiří	1923	23.2. 1954	Ano
Vaněk Karel	1899	26.2. 1954	Ano
Kříž Josef	1916	26.2. 1954	Ano
Žižka Karel	1913	26.2. 1954	Ano
Laubová Marie	1922	13.4. 1954	Ano
Vodseďálek Jaromír	1891	6.5. 1954	Ano
Běloubek Jaroslav	1920	8.5. 1954	Ano
Pokorný Otakar	1921	27.5. 1954	Ano

8.7.2 Spojení s vedením

Spojení mezi vedoucí Schafferovou a Vaňkovou skupinou bylo opět především záležitostí jejich vedoucích představitelů – Karla Vaňka a Viléma Schaffera.¹¹⁵¹ StB vnímala jejich aktivity jako přímo návazné na předchozí „protistátní tandem“ dříve zatčených lidovců Bedřicha Hostičky a Antonína Kozla a prezentovala Schaffera s Vaňkem jako jejich nástupce v této činnosti.

Bývalý ředitel školy Vaněk znal před rokem 1949 Viléma Schaffera jen nominálně, jako významného člena ČSL v ZNV. Teprve po roce 1949 získal adresu přes svou známou a vydal se za ním, aby stejně jako další lidovci získal informace, jak se v nové době chovat.¹¹⁵²

¹¹⁵¹ Se Schaffěrem měl prý Vaněk i smluvené komunikační heslo „Zdraví vás Ústí“, kterým se měl Vaněk nebo osoba jím poslaná hlásit. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 10, Předání poznatků – Akce „Prozřetelnost“ ze dne 25. března 1954, list 76-77, s. 1-2

¹¹⁵² ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Vaněk Karel, Protokol o výpovědi ze dne 1. května 1954, list 21-22, s. 2-3

Ve své výpovědi z konce února 1954 Vaněk k Schafferovi a jejich spolupráci po mnoha výsleších uvedl: „*Naším přímým vedoucím KDS byl příslušník ústředí této ilegální organizace Vilém SCHAFFER [...] který nám předával pokyny pro naši činnost. Já-VANĚK, LAUBE, KRÍŽ, a ŽIŽKA představující krajský výbor v Ústí n. L., jsme měli důvěrníky v okresech v kraji, kterým jsme pak tyto směrnice k činnosti, obsažené v programu ilegální organizace KDS měli předávat dále.*“¹¹⁵³ Tyto informace byly jedním z hlavních podkladů pro přesun Schaffera od Kubištiny skupiny k jeho vlastní – vedoucí. Mj. na základě Vaňkovy výpovědi byl zatčen i Jan Dostálek a postupně spojen se Schafferovou skupinou.

StB identifikovala v ústeckém kraji ještě několik dalších skupin KDS, které pozatýkala a předala ústeckému krajskému soudu v letech 1954-1955.¹¹⁵⁴

8.7.3 Proces a odsouzení

Hlavní líčení se skupinou bylo zahájeno dne 4. listopadu 1954 u krajského soudu v Ústí nad Labem. Vzhledem k počtu obviněných bylo stanoveno na dva dny. Osm obviněných zde stálo v neveřejném procesu nepochybně proto, že se již z průběhu vyšetřování se dal očekávat odpor souzených. K tomu také došlo, např. Ivana Rapavá uvádí u Jaroslava Běloubka odpor i neúspěšnou snahu sdělit pravdu v rámci hlavního líčení.¹¹⁵⁵ Soudce v průběhu 5. listopadu 1954 vynesl rozsudek a udělil obviněným jedny z nejtvrdějších trestů ze všech skupin KDS. Laubeho doživotí překonávalo i tresty hlavních členů vedoucí skupiny, dokonce i Hostičky s Kozlem. Ivana Rapavá ve své práci uvádí, že

---

¹¹⁵³ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Volná složka, Protokol o výpovědi ze dne 27. února 1954, list 2, s. 2

¹¹⁵⁴ Za KDS byly odsouzeny i další skupiny působící především v severních Čechách, ústeckým soudem v letech 1954-1956 ve spojitosti s KDS: Jaroslav Mařák a spol. (7 osob), Sylvestr Klement a spol. (2 osoby), Ladislav Záleský a spol. (3 osoby), Josef Pelišek, Josef Balzer, Růžena Bedlivá, Josef Hádek a spol. (6 osob), Marie Lejčková, Karel Plachý, Jaroslav Černý, Hugo, Egelhart (7 osob). Kromě výše popsané Vaňkovy skupiny žádná již nebyla přímo napojena na Schafferovu skupinu. Bližší osudy jejich členů popisuje ve své práci již zmíněná historička Ivana Rapavá. Podrobněji In: Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, celá práce;

¹¹⁵⁵ Srov. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 17

Laubemu s Běloubkem prý hrozil za ohrožení rostlinné a živočišné výroby dokonce i trest smrti.¹¹⁵⁶

Dne 5. ledna 1955 se na základě podaného odvolání Jiřího Laubeho, Otakara Pokorného, Jaroslava Běloubka a Jaromíra Vodsedálka, sešel senát Nejvyššího soudu v Praze a odvolání všech poměrně rychle zamítl.¹¹⁵⁷

Tabulka Vaněk Karel a spol. 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest	KDS
Laube Jiří	23.2. 1954	5.11. 1954	5.1. 1955	Doživotí	Ano
Vaněk Karel	26.2. 1954	5.11. 1954	-	20	Ano
Kříž Josef	26.2. 1954	5.11. 1954	-	17	Ano
Žižka Karel	26.2. 1954	5.11. 1954	-	16	Ano
Laubová Marie	13.4. 1954	5.11. 1954	-	3	Ne
Vodsedálek Jaromír	6.5. 1954	5.11. 1954	5.1. 1955	13	Ano
Běloubek Jaroslav	8.5. 1954	5.11. 1954	5.1. 1955	15	Ano
Pokorný Otakar	27.5. 1954	5.11. 1954	5.1. 1955	10	Ano

Hned v prvních letech ve výkonu trestu podali někteří odsouzení stížnost s nadějí na obnovu soudního řízení. Jednalo se o Jiřího Laubeho, Karla Vaňka, Karla Žižku, Otakara Pokorného, Jaroslava Běloubka a Jaromíra Vodsedálka. Veřejné líčení, které mělo povolit nové stání v jejich kauze, se konalo dne 27. září 1957 u téhož krajského soudu

¹¹⁵⁶ Srov. Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 16

¹¹⁵⁷ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Rozsudek Nejvyššího soudu v Praze ze dne 5. ledna 1955, s. 1-7

v Ústí nad Labem. Povolení dostali jen Jiří Laube, Jaroslav Běloubek a Jaromír Vodseďálek, žádosti ostatních byly zamítnuty.¹¹⁵⁸

Na základě tohoto povolení se konalo 25. dubna 1958 u Nejvyššího soudu v Praze neveřejné zasedání, při němž byla zamítnuta i stížnost Jaromíra Vodseďálka,¹¹⁵⁹ nicméně Jiří Laube a Jaroslav Běloubek dostali šanci na nové prošetření jejich stížnosti, opět u krajského soudu v Ústí nad Labem.¹¹⁶⁰

Toto odsouzenými velmi očekávané líčení proběhlo 23. května 1958. Vzhledem k tomu, že část obvinění byla shledána dokonce i inspekcí MV jako nepravdivá a postavená jen na vynucených výpovědích Františka Knotka,¹¹⁶¹ snížil senát krajského soudu oběma trpělivým žadatelům výrazně jejich původní rozsudky. Jiří Laube dostal nový trest v délce „pouhých“ 15-ti let oproti původnímu doživotí¹¹⁶² a Jaroslav Běloubek dokonce jen 5 let,¹¹⁶³ oproti původním 15-ti letům.¹¹⁶⁴

---

¹¹⁵⁸ U Pokorného se vyskytly určité pochyby v obviněních, ale nakonec nebyl dán souhlas k tomu, aby se akceptoval požadavek odsouzeným na nové stání. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. září 1957, s. 1

¹¹⁵⁹ Inspekce MV podpořila zamítnutí Vodseďákovy stížnosti, v níž obviňoval vyšetřovatele z použití psychického násilí. Vycházela z prohlášení vyšetřovatelů, že to prostě není pravda a jejich výpověď měla pro ni větší váhu. Jedním z argumentů k odmítnutí bylo i podezření, že se Vodseďálek s Běloubkem, s nímž byl ve vězení na jedné cele, domluvil. ABS, F. Inspekce MV, sign. A-8-265, Zpráva ze dne 18. února 1957, s. 1-2

¹¹⁶⁰ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Usnesení Nejvyššího soudu v Praze ze dne 25. dubna 1958, s. 1

¹¹⁶¹ Knotek tyto metody, jak vyšetřovatelé získali jeho přiznání ve věci severočeských skupin KDS, poměrně podrobně popisuje ve svých vydaných vzpomínkách. Doslova uvádí, že: „...v cele bez světla chodil dokola několik hodin, a potom jsem byl odveden k výslechu, kde jsem podepisoval protokoly, a to pod ... no, to nátlak nebyl, to byly ... prostě halucinace. [...] Když jsem potom přišel k sobě, tak jsem odvolal ty svoje výpovědi, načež jsem znova musel prodělat tu ‚přípravu‘ v cele.“ Vrkočová, Ludmila (ed.): *Svědectví. Osudy politických vězňů 1947–1976*. Praha 2007, s. 277-280

¹¹⁶² Inspekce zde potvrdila, že Knotkovy výpovědi, usvědčující Laubeho a Běloubka z rozšiřování slintavky a dalších prostředků, byly vymyšlené. Nicméně záměrně neuvedla, že jeho výpovědi byly v podstatě vynucené. ABS, F. Inspekce MV, sign. A-8-265, Zpráva ze dne 18. února 1957, s. 4

¹¹⁶³ U Běloubka bylo konstatováno, že se nezúčastnil ani rozšiřování slintavky a o KDS maximálně jen věděl, ale nic v tomto smyslu nepodnikal. Dále inspekce MV přiznala, že na něj vyšetřovatelé činili nepochybně psychický nátlak, aby požadovaná obvinění přiznal. ABS, F. Inspekce MV, sign. A-8-265, Zpráva ze dne 21. února 1957, s. 1

¹¹⁶⁴ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Protokol o hlavním líčení ze dne 23. května 1958, s. 7; ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. května 1958, s. 1

Advokát Jaromír Vodseďálek se pokusil o obnovu řízení ještě v roce 1965 a 2. února 1965 mu bylo u krajského soudu v Ústí nad Labem povoleno.¹¹⁶⁵ Dne 1. března 1965 rozhodl krajský soud o zastavení stíhání jeho osoby.¹¹⁶⁶

Po krátkém oddechu ale Nejvyšší soud v Praze na zasedání dne 11. června 1965 toto usnesení zrušil a celou věc vrátil do Ústí k novému projednání.¹¹⁶⁷ To proběhlo již 12. července 1965 a soudce vyměřil Vodseďálkovi 3 roky nepodmíněně za distribuci letáků, zprostil jej však dřívějšího obvinění z velezrady.¹¹⁶⁸

Soudní maraton neúnavně pokračoval 7. září 1965 u Nejvyššího soudu v Praze, k němuž se Vodseďálek proti předchozímu rozsudku znovu odvolal. Tento soud však žádný přelomový rozsudek nevydal, pouze si vyžádal nové posudky.¹¹⁶⁹ Konečný rozsudek v této věci byl vydán teprve 24. listopadu 1965, Nejvyšší soud nakonec snížil původní trest ze 3 let na 2 roky. Krom toho proti tomuto rozsudku již nebylo odvolání.¹¹⁷⁰

8.7.4 Propuštění a Rehabilitace

Zatímco na rovině soudů hořel boj mezi obviněnými, jejich právníky a státní mocí, dostávali se jednotliví odsouzení z vězení domů většinou prostřednictvím amnestií.

První propuštěnou členkou skupiny byla Marie Laubová, která se dostala domů díky amnestii již v květnu 1955. Vzhledem k tomu, že mezi jejími obviněními nefigurovala velezrada, mohla se na ní tato nejbližší amnestie vztahovat. Výrazná změna výše trestu u Jaroslava Běloubka posunula jeho oficiální propuštění na květen 1959. Zda nebyl do té

---

¹¹⁶⁵ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2. února 1965, s. 1

¹¹⁶⁶ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Usnesení krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. března 1965, s. 1

¹¹⁶⁷ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Rozsudek Nejvyššího soudu v Praze ze dne 11. června 1965, s. 1

¹¹⁶⁸ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Protokol o hlavním líčení ze dne 12. července 1965, s. 1-4; ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. července 1965, s. 1

¹¹⁶⁹ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Protokol o veřejném zasedání ze dne 7. září 1965, s. 1-3

¹¹⁷⁰ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Skupinový spis, Rozsudek Nejvyššího soudu v Praze ze dne 24. listopadu 1965, s. 1

doby dříve amnestován, nevíme. I přesto byl v pořadí druhým propuštěným z celé Vaňkovy skupiny.

Vaněk, Kříž, Vodsedálek a Pokorný byli amnestováni 9. května 1960.¹¹⁷¹ Současně s nimi byl překvapivě propuštěn i Jiří Laube. Ten měl být i po změně délky trestu propuštěn až počátkem roku 1969.¹¹⁷²

Karel Žižka podal návrh na zahájení přezkumného řízení ke krajskému soudu v Ústí nad Labem již v červenci 1968. Na jeho vyřízení čekal až do srpna 1973, kdy jej sám odvolal.¹¹⁷³ Již v srpnu 1968 podal i Josef Kříž obdobný návrh. Příprava tohoto řízení se opět protáhla až do srpna 1973, kdy den před plánovaným výsledkem, vzal Kříž svůj návrh zpět.¹¹⁷⁴ Obdobný osud čekal i Otakara Pokorného, který podával týž návrh ještě o měsíc dříve než Kříž a nakonec jej vzal zpět v červnu 1974.¹¹⁷⁵

Karel Vaněk tento návrh podal v říjnu 1968, ale jeho vyřízení se již nedožil. Vaňkova rodina v únoru 1974 nechala vzít podaný návrh zpět.¹¹⁷⁶

Více než pětileté zpoždění ve vyřízení všech těchto stížností u krajského soudu v Ústí nad Labem přímo demonstrovalo nechuť zabývat se těmito citlivými kauzami a de facto vlastními pochybeními. Je to i do jisté míry pochopitelné, že státní moc, posílená normalizačními opatřeními, nejevila žádnou ochotu revokovat svá dřívější chybná rozhodnutí.

---

¹¹⁷¹ Joklová, Kateřina: *Likvidace tzv. Křesťanskodemokratické strany v severozápadních Čechách*. In: Veber, Václav – Budeš, Jan a kol.: *Třetí odboj*. Plzeň 2010, s. 189-190

¹¹⁷² Ve spojitosti s amnestií se zachovala krátká vzpomínka Jiřího Laubeho: „*Když nás potom v roce 1960 na amnestii propouštěli, nařídili, že kostel v Příbrami musí být také uzavřen, aby tam nemohl jít někdo poděkovat. Stejně tak byl kordonem estébáků uzavřen přístup na Svatou horu. Takový měli strach.*“ Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000, s. 135

¹¹⁷³ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Usnesení ze dne 5. září 1974, list 145, s. 1-2

¹¹⁷⁴ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Usnesení ze dne 30. srpna 1973, list 142, s. 1-2

¹¹⁷⁵ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Usnesení ze dne 17. července 1974, list 143, s. 1-2

¹¹⁷⁶ ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Mapa č. 1, Usnesení ze dne 11. února 1974, list 144, s. 1-2

8.8 Protistátní skupina Houska a Stříteský

Tato dvoučlenná skupina představuje v rámci schématu návaznosti na aktivity hlavní skupiny, nejmenší a v podstatě okrajový článek. Zapojení jejích obou členů do reálných aktivit KDS bylo minimální i z pohledu StB a žaloby, byť v důvodu zatčení se objevuje podezření z velezrady.

Jednalo se v podstatě o dvě zprostředkovaná setkání mezi bývalými lidovci Františkem Hoffmanem, Stanislavem Suchánkem (coby zástupci KDS) a bývalým národně socialistickým poslancem Josefem Stříteským¹¹⁷⁷ nad tématem odborových organizací. Hoffman se Suchánkem a Stříteským se předtím neznali, ale Karel Houska¹¹⁷⁸ jako přítel Hoffmana i Stříteského zúčastněných je seznámil a tato setkání umožnil. Do budoucna měl Stříteský tuto oblast v rámci připravovaných instrukcí zastřešovat znalostně a do budoucna prý i personálně.¹¹⁷⁹

Vzhledem k existujícímu napojení na Suchánkovu skupinu bylo překvapením, že StB v tomto případě zvolila raději způsob obvinění nové další, byť velmi malé skupiny a nepřiradila oba obviněné ke skupině Suchánkově.

8.8.1 Zatýkáni a vyšetřování členů skupiny

Iniciátor aktivity – Karel Houska, byl vyslýchán na StB oficiálně jen jednou, a to 26. října 1954, následujícího dne bylo rozhodnuto o jeho dalším vyšetřování na svobodě ovšem díky velmi špatnému zdravotnímu stavu. Do té doby byl vyšetřován na svobodě.

---

¹¹⁷⁷ Josef Stříteský, nar. 1901, kreslič a úředník, ženatý – v době první republiky působil jako člen a později i poslanec za Národně demokratickou stranu za ostravský kraj. Byl také předsedou dozorcí rady jejich stranických odborů. Za okupace působil i v Národním souručenství, ale po válce již do žádné strany nevstoupil. ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Osobní spis Stříteský Josef, Protokol o výpovědi ze dne 1. listopadu 1954, list 9-11, s. 1-3

¹¹⁷⁸ Karel Houska, nar. 1893 – bývalý národní demokrat a katolík, také býval členem stranických odborů. ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Osobní spis Houska Karel, Protokol o výpovědi ze dne 1. listopadu 1954, list 9-11, s. 1-3

¹¹⁷⁹ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Spis Stříteský Josef, Protokol o výpovědi ze dne 4. listopadu 1954, list 7-8, s. 2-3

Jeho zdravotní stav musel být zjevně neutěšený, protože StB jinak takové bonusy příliš neumožňovala a preferovala přípravu obviněného ve „svých“ prostorách.¹¹⁸⁰

Josef Stříteský byl zatčen krátce před koncem října 1954,¹¹⁸¹ pár dní po výpovědi Housky.¹¹⁸² Vyšetřování obou podezřelých vzhledem k velmi jasnému obvinění, potvrzeného výpověďmi Suchánka i Hofmana, trvalo jen krátce. Např. protokolované výslechy u Stříteského jsou jen čtyři, mezi 1.-4. listopadem 1954.

Již 10. listopadu 1954 byl vypracován na oba členy skupiny návrh žaloby.¹¹⁸³ O 12 dní později byla krajskou prokuraturou v Praze schválena¹¹⁸⁴ a 27. listopadu 1954 podána k soudu.¹¹⁸⁵ Teprve poté byl příslušníky StB počátkem prosince 1954 zatčen i Karel Houska.

Tabulka Houska a Stříteský 1

Příjmení, jméno	Rok narození	Datum zatčení	ČSL (/katolík)
Stříteský Josef	1901	29.10. 1954	Ne/?
Houska Karel	1893	Na svobodě	Ne/katolík

8.8.2 Spojení s vedením

Napojení na vedení KDS bylo přes osobu Františka Hoffmana, který byl dle protokolů i hlavní spojkou i mezi tzv. pražskou a hradeckou skupinou. Zároveň se Stříteský setkal jednou i s vedoucím tzv. pražské skupiny Stanislavem Suchánkem. Než se však mohla spustit reálná spolupráce nad tématem odborových organizací, tak byli

¹¹⁸⁰ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Osobní spis Houska Karel, Návrh na vyšetřování na svobodě ze dne 28. října 1954, list 1, s. 1

¹¹⁸¹ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Osobní spis Stříteský Josef, Návrh na zatčení ze dne 29. října 1954, list 1, s. 1

¹¹⁸² Stříteský byl v podstatě zatčen na základě Houskovy výpovědi z 26. října 1954.

¹¹⁸³ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Skupinový spis, Mapa č. 1, Žaloba ze dne 10. listopadu 1954, list 9-11, s. 1-3

¹¹⁸⁴ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Skupinový spis, Mapa č. 1, Žaloba ze dne 22. listopadu 1954, list 12-13, s. 1-3

¹¹⁸⁵ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Osobní spis Houska Karel, Návrh na vyšetřování na svobodě ze dne 28. října 1954, list 1, s. 1

Stanislav Suchánek i František Hoffman zatčení a tím i spojení na KDS definitivně přerušeno.¹¹⁸⁶

8.8.3 Proces a odsouzení

Proces s oběma obviněnými se konal 14. prosince 1954 před krajským soudem v Praze za vyloučení veřejnosti. Oba obvinění sice dostali ex-offo obhájce, ale snažili se především hájit sami. Stříteský popřel část své výpovědi a Houska potvrdil, že o KDS neměl ani tušení a byl jen prostředníkem. Soudce vzhledem k velmi teoretickému obvinění vynesl poměrně nevysoké tresty.¹¹⁸⁷ Bohužel se krajský prokurátor proti rozsudku, resp. výši trestu u Karla Housky odvolal.

Odvolací řízení se konalo 1. února 1955¹¹⁸⁸ u Nejvyššího soudu v Praze a soudce výrazně změnil rozsudek z původního půl roku na 3 roky a propadnutí poloviny jmění.¹¹⁸⁹

Tabulka Houska a Stříteský 2

Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Trest*	KDS
Stříteský Josef	29.10. 1954	14.12. 1954	-	3	Částečně
Houska Karel	Na svobodě	14.12. 1954	1.2. 1955	(0,5) 3	Částečně

* původní trest od soudu první instance je v závorce, za ním je finální výše trestu po odvolání (v letech), pokud nastalo

¹¹⁸⁶ Stanislav Suchánek byl zatčen příslušníky StB dne 23. listopadu 1953 a František Hoffman 6. ledna 1954. Podrobněji viz kapitola o zatýkání členů skupiny Suchánek a také hlavní skupiny.

¹¹⁸⁷ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Skupinový spis, Mapa č. 1, Protokol o hlavním líčení ze dne 14. prosince 1954, list 14-16, s. 1-3

¹¹⁸⁸ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Skupinový spis, Mapa č. 1, Protokol o odvolacím líčení ze dne 1. února 1954, list 21-22, s. 1-3

¹¹⁸⁹ Stříteský přišel o celé jmění, zatímco Houska jen o polovinu.

8.8.4 Propuštění a Rehabilitace

Pokusy o rehabilitaci se nevyhnuly ani poslední skupině. Návrh na přezkumné řízení podala poměrně pozdě manželka tehdy již zemřelého Josefa Stříteského, Bedřiška. Líčení se konalo 10. června 1974. Vzhledem k době podání však již nebylo možné počítat s tím, že by státní moc ustupovala jako v letech 1968-1970. Soudce sice původní rozsudek zrušil, ale nahradil jej novým. Potvrdil Stříteského vinu a jen ji neklasifikoval jako velezradu, ale na trestný čin sdružování proti republice. Dokonce na tomto základě vynesl nový rozsudek, v němž zemřelého Stříteského odsoudil na dva roky nepodmíněně.¹¹⁹⁰

---

¹¹⁹⁰ ABS, sv. V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům, Skupinový spis, Mapa č. 1, Rozsudek ze dne 10. června 1974, list 28-30, s. 1-3

8.9 Zbraně

I přesto, že skupiny KDS byly většinou složeny z lidovců a katolíků, neznamená to však, že někteří jednotlivci nevlastnili legální či nelegální střelné zbraně. K tomu je nutné poznamenat, že většina nelegálně držných zbraní byla válečného původu a jednalo se především o vzpomínku na závěr války nebo trofej. Koncem čtyřicátých a v padesátých letech ovšem jejich nelegální držení bylo velmi riskantní a mnohým odsouzeným tento „klukovský koníček“ či nerozvážnost zvedal spolehlivě trestní sazbu při rozsudku.

Z uvedených skupin byly zjištěny zbraně (většinou automatické pistole) u těchto jejích členů:

Skupina Suchánek a spol. – **Vlasák**, tento bývalý policejní inspektor ukrýval nelegální polskou vojenskou pistoli RADOM ráže 9 mm vč. nábojů, prý jako památku z odboje od svého známého, za okupace popraveného odbojáře.¹¹⁹¹

Skupina Kubišta a spol. – **Petrželka** měl doma legální pistoli na zbrojní pas ráže 6,35 mm s náboji, kterou vydal při prvním zatčení. Doma na půdě však ukrýval ještě nelegální německou vojenskou pistoli Walter ráže 7,65 mm vč. nábojů z roku 1945, kterou získal při odzbrojování německých jednotek v Milovicích a nechal si ji na památku. Pro tu si přišla StB až při druhé domovní prohlídce 3. března 1954¹¹⁹² a její držení zahrnuje mezi obvinění. Nelegální pistoli prý držel dle verze uvedené v protokolu proto, aby: „... *jí mohl použít při ozbrojeném konfliktu mezi republikou a západními mocnostmi v době, kdy dojde k odstranění dnešního lidově demokratického zřízení a to ve prospěch naší ilegální KDS.*“¹¹⁹³ Nikdo ze skupiny však o této zbrani nevěděl.

Skupina Dvořák a spol. – **Rydlo** měl mít v držení dvě nelegální pistole. První pistoli si pořídil v letech 1945-1946, typ neznámý¹¹⁹⁴ a není zachycena ani na fotografiích

---

¹¹⁹¹ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Osobní spis Vlasák Tomáš, Protokol o výpovědi ze dne 20. února 1954, list 25, s. 5

¹¹⁹² ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Petrželka Richard, Protokol o výpovědi ze dne 5. března 1954, list 27-28, s. 4-5

¹¹⁹³ ABS, sv. V-1069 Skupinový spis Ladislav Kubišta a spol., Skupinový spis, Osobní spis Petrželka Richard, Protokol o výpovědi ze dne 10. března 1954, list 126, s. 8

¹¹⁹⁴ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Rydlo Václav, Protokol o výpovědi ze dne 15. prosince 1954, list 29, s. 1

z domovní prohlídky. Její existence je uváděna pouze písemně v protokolech. V polovině roku 1949 si od kolegy z traktorové stanice pořídil druhou nelegální zbraň. Jednalo se o německou pistoli Mauser ráže 7,65 mm i s náboji.¹¹⁹⁵ Dalším držitelem zbraně v této skupině byl **Ryšavý** – na fotografiích z domovní prohlídky je vyfocena ještě zabavená dvouhlavňová brokovnice, která se však dále v jeho protokolech neuvádí, tudíž se muselo jednat o legální nebo nefunkční zbraň.

Skupina Vaněk a spol. – **Vaněk** vlastnil dvě lovecké pušky, nepochybně legální zbraně, vzhledem k tomu, že o nich v protokolech není zmínka. Dalším držitelem zbraně byl **Kříž**, který schovával ukradené náboje z původní služební pistole a kromě toho dostal od svého tchána nelegální belgickou pistoli z dob první světové války.¹¹⁹⁶

Když si představíme tuto nepřehlednou směsku většinou starších zbraní v držení osob, které sice měly většinou vojenskou základní službu, ale neprošly válečnou vřavou, je těžké uvěřit tomu, že by někdo z nich chtěl ukrývat zbraně z důvodu potenciální potřeby v momentu změny režimu, případně i dříve.

Dokonce ani vyšetřovatelé StB s touto „krajní“ variantou, až na jednu výjimku u Petrželky, příliš neoperovali. Daleko „nebezpečnějšími předměty“, které StB při domovních prohlídkách hledala, byla závadná literatura a zejména pomůcky k výrobě letáků, především cyklostyl, psací stroj, tiskařské barvy, šablony a další předměty, které odpůrci režimu používali nejčastěji. Žádná z těchto skupin neměla, v rámci vyšetřovatelů identifikovaných trestných činů, jakoukoliv dokázanou protistátní aktivitu páchanou se zbraní v ruce.

---

¹¹⁹⁵ ABS, sv. V-413 Skupinový spis Dvořák Josef a spol., Osobní spis Rydlo Václav, Protokol o výpovědi ze dne 10. prosince 1954, list 15-16, s. 3-4

¹¹⁹⁶ Jsou zde zmíněny i ty Vaňkovy pušky. ABS, sv. V-926 Skupinový spis Vaněk Karel a spol., Osobní spis Žižka Karel, Protokol o výpovědi ze dne 27. července 1954, list 58, s. 1

9 „Král je mrtev“ – boj pokračuje

Z pohledu státní moci bylo rokem 1955 úspěšné zakončeno intenzivní tažení proti bývalým lidovcům pod hlavičkou KDS. Přineslo odhalení několika desítek těchto „nebezpečných“ protistátních skupin a bylo korunováno paralelním odsouzením jejich členů v mnoha krajích Čech i Moravy. Pomyslným vrcholem tohoto tažení pak mělo být zatčení a odsouzení vedoucí skupiny KDS, které mělo uzavřít tento přes pět let trvající boj s křesťansko-demokratickou „saní“.

9.1 „Klidné“ mezidobí (v letech 1956-1960)

Události v Maďarsku přeci jen „upozornily“ nemálo komunistických předáků i příslušníků StB, jak by mohli dopadnout, pokud by opravdu v ČSR došlo „ke zvratu“. Československé komunistické vedení se ovšem cítilo bezpečně a proklamovanou jistotu bylo možné charakterizovat postojem Antonína Novotného při jednání se zástupci katolické církve, když utrousil poznámku, že „*Praha není Nagyova Budapešť...*“.¹¹⁹⁷

V období po potlačení povstání v Maďarsku přesto došlo k poklesu počtu politických procesů a snížila se i výše udělovaných trestů za protistátní činnost, kupodivu bez výrazné změny legislativy.

Tažení proti KDS se po roce 1955 naštěstí na nějakou dobu takřka zadržlo. Historik a publicista Petr Zídek ještě v roce 1956 zmiňuje alespoň jeden proces s KDS, a to se Štěpánem Nešporem, který měl být viněn mj. i z toho, že věděl o KDS od členů nepřítelů dávno souzené skupiny Andrlík a spol.¹¹⁹⁸

---

¹¹⁹⁷ Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 246

¹¹⁹⁸ Zídek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010, s. 157-158

V letech 1956-1958 se, kromě již výše jmenovaných procesů, konala řada přezkumných řízení s odsouzenými členy KDS,¹¹⁹⁹ kteří zpochybňovali předchozí rozsudky, práci vyšetřovatelů a další skutečnosti.¹²⁰⁰ Jednotliví odsouzení sami žádali o revizi předchozích rozsudků a někdy dosáhli i dílčích zkrácení trestů, které jinak bývaly spojeny spíše s prezidentskými amnestiemi.¹²⁰¹

StB ovšem již určitou dobu pracovala s myšlenkou, že po zatčení tolika členů KDS, se příprava jejího vzniku logicky přesunula do nápravných zařízení a dál se tam šířila: „*V tomto období (po roce 1955/6 – pozn. autora) ilegální činnost KDS v NPT Ilava, Jáchymov a Leopoldov, kde mezi soustředěnými tzv. politickými prominenty se aktivizují hlavní organizátoři KDS Vojtěch JANDEČKA, Jaroslav CUHRA, Jan PIŠTĚLÁK, Václav OBADÁLEK, Václav VYHLAS, Miroslav KOSTELKA a býv. poslanci Josef TOMÁŠEK, ŠTAMBACHER, PLESL¹²⁰² a další. Program KDS tehdy vypracoval Vojtěch JANDEČKA a Josef TOMÁŠEK. [...] V přítomnosti Jaroslava CUHRY seznámil JANDEČKA v NPT Jáchymov s uvedeným programem bývalé příslušníky Demokratické strany na Slovensku, ods. JUDr. Jana KEMPNÉHO a jeho společníka dr. Josefa STAŠKO. Tímto způsobem vytvářel JANDEČKA s CUHROU podmínky pro proniknutí vlivu KDS i na Slovensko. Prakticky centrem ilegálního hnutí se před amnestií 1960 stal NPT Leopoldov, kde hlavní organizátoři KDS měli oporu v představitelích církevní hierarchie, jako např. biskupu Stanislavu ZELOVI, Josefu BRAITOVI, Antonínu MANDLOVI, Františku ŠILHANOVI a dalších římskokatolických kněžích. [...] K silné aktivizaci skupin KDS ve výkonu trestu docházelo zvláště pod vlivem některých ‚politických úspěchů‘ Křesťansko demokratických stran v západních státech, [...] V těchto podmínkách ideologie KDS vycházející*

---

¹¹⁹⁹ Jedním z nich byl např. i Antonín Kozel, známý především v souvislosti s procesem Milady Horákové, ale i jako svědek v řadě procesů s KDS v severních Čechách. Ten se spolu s ostatními členy skupiny pokusil obnovit trestní řízení. Jejich požadavek byl ale krajským soudem v Ústí nad Labem 14. listopadu 1957 zamítnut. ABS, sv. V-2525 Skupinový spis Tichý Václav a spol., Usnesení krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. listopadu 1957, s. 1

¹²⁰⁰ V rámci fondu inspekce MV se zde k daným letům nacházejí stížnosti mnohých lidovců, spojených s KDS, odsouzených do poloviny padesátých let. Např. E. Hály, Vodseďálka, Běloubka, Pokorného, B. Fučíka, B. Kozla, Drobného, P. J. Limpoucha a dalších. ABS, F. Inspekce MV, sign. A 8

¹²⁰¹ Dílčí amnestie proběhly v letech 1948, 1953, 1955 a 1957. Nevztahovaly se však na velezradu a další typy významných protistátních „zločinů“, které se v té době velmi často udělovaly. Rokoský, Jaroslav: Amnestie 1960. In: Paměť a dějiny č. 1/2011, s. 37-38

¹²⁰² Poslanec ČSL Plesl zemřel na Mírově již v roce 1953, takže jeho účast není příliš pravděpodobná. Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007, s. 197

z papežských encyklik, se postupně stala přitažlivou i pro představitele ostatních stran, kteří se k náboženství a církevní ideologii nikdy předtím nehlásili.“¹²⁰³

V letech 1957-1959 nicméně proběhl nový politický proces s KDS, tentokrát se šesti obviněnými. Obžalováni a odsouzeni byli: Stanislav Holík, Josef Škrábek, Zdeněk Hoffmann, Evžen Hoffmann, Miroslav Fošebauer a Jaroslav Syrůček. Výše rozsudku se měla pohybovat mezi 2,5-7 lety odnětí svobody.¹²⁰⁴

Mimo tento proces mi zatím není znám žádný další politický proces, při němž by byli lidé odsouzeni za protistátní činnost spojenou s KDS.

Zpráva StB o KDS k období konce padesátých let uvádí: „*V letech 1958 až 1960 na podkladě mezinárodní situace hlavní organizátoři KDS vystupňovali aktivitu v přípravách podmínek k další činnosti pro případ jejich propuštění na svobodu. [...] Směrnice pro činnost KDS, které před amnestií 1960 vydalo tzv. řídicí centrum KDS, jsou prakticky shodné se směrnicemi pro další činnost po linii KDS, které ve stejné době vydával Jaroslav CUHRA.*“¹²⁰⁵

Pod tímto prohlášením si lze z pohledu odsouzených těžko představit fakticky více než to, že se společně těšili domů, a že si plánovali, jak se za příznivějších okolností zase spolu sejdou. Někteří to nepochybně mohli chápat i jako šanci pro svou rehabilitaci a návrat do ČSL, kde by mohli křesťansko-demokratické ideje teoreticky uplatnit, ale to je čirá spekulace.

---

¹²⁰³ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 15-16

¹²⁰⁴ Historik Jaroslav Cuhra ve svém příspěvku mj. uvádí, že toto soudní řízení proběhlo 9. března 1959. Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 252

¹²⁰⁵ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 17

9.2 Procesy se členy KDS v šedesátých a sedmdesátých letech

Amnestie z května roku 1960 byla co do počtu propuštěných největší amnestií politických vězňů za léta 1949-1968. Oficiálním důvodem jejího spuštění byly oslavy patnáctého výročí osvobození ČSR Sovětskou armádou. Tisíce skutečně „osvobozených“ osob se mohly konečně vrátit, mnohdy po více než deseti letech věznění, ke svým blízkým.¹²⁰⁶

StB počítala již během příprav amnestie v prvních měsících roku 1960 s velkým „přesunem protistátních živlů“ na svobodu, a tak začala pracovat na tzv. akci *Máj*. V rámci této akce nabízela mnohým za podepsání spolupráce brzké propuštění a typovala významnější osobnosti k budoucímu sledování atd.¹²⁰⁷

Státní moc nehodlala amnestované osoby pustit na dlouho z dohledu a celou řadu z nich plánovitě již takřka od momentu propuštění sledovala svými agenty po další měsíce i roky. Mezi nimi figurovalo i několik desítek osob odsouzených za aktivity spojené s KDS.

Některým z nich dokonce StB ještě krátce po propuštění nabídla spolupráci, kterou ale naštěstí velká většina oslovených odmítla.

---

¹²⁰⁶ Historik Jaroslav Rokoský ve svém článku uvádí, že brány věznic mělo opustit 5601 politických vězňů z celkového počtu 8708. Kromě nich bylo propuštěno i cca 1500 kriminálních vězňů. Celkově měla amnestie dopad na 212 845 osob, z čehož prokuratury a soudy amnestovaly 87 958 a národní výbory 124 887 osob. Rokoský, Jaroslav: *Amnestie 1960*. In: Paměť a dějiny č. 1/2011, s. 36 a 49

¹²⁰⁷ Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 249-250; Rokoský, Jaroslav: *Amnestie 1960*. In: Paměť a dějiny č. 1/2011, s. 49

9.2.1 Procesy s KDS po amnestii z roku 1960¹²⁰⁸

Vedení StB očekávalo příliv nových zpráv o amnestovaných osobách a jejich činnosti. Na základě kusých, nepřesných a mnohdy zveličených zpráv od svých agentů usoudilo, že někteří propuštění lidovci a katolíci se již ve vězení před amnestií připravili a nyní realizují dohodnutý plán na vznik KDS a převzetí moci ve státě.

Nejdůležitější svědectví přišlo z řad bývalých vězňů. Dne 1. června 1961 bývalý vězeň a velmi pravděpodobně i spolupracovník StB Miroslav Kaděrka učinil v Brně „dobrovolnou“ výpověď o konstituování další protistátní skupiny KDS. Krátce nato, byla 6. června 1961 zatčena první velká skupina podezřelých, z nichž naprostou většinu tvořili před rokem amnestovaní.¹²⁰⁹ V průběhu nejbližších týdnů následovalo další zatýkání podezřelých osob,¹²¹⁰ které probíhalo nejen v Praze, ale paralelně i v Plzni, Ústí nad Labem, Ostravě i jinde.¹²¹¹ Mezi nejvýznamnější zatčené osobnosti patřili architekt Jaroslav Cuhra, Vojtěch Jandečka, bývalý poslanec Alois Janáček, Cuhrův přítel František Hofman (odsouzený dříve v rámci Schafferovy skupiny) a spisovatelka Nina Svobodová.

Dle historika Jaroslava Cuhry se StB, kvůli snadnému získání jejich nových ještě absurdnějších přiznání, opět vrátila k praktikám z počátku padesátých let. Během několika týdnů výslechů donutila StB většinu zatčených podepsat potupné a nesmyslné přiznání o jejich účasti na vytváření KDS i v průběhu jejich výkonu trestu.¹²¹²

---

¹²⁰⁸ K tématu procesů s KDS napsal vícero publikací již zmíněný historik Jaroslav Cuhra. Jedná se zejména o práce: Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, studii *Politické procesy s věřícími začátkem šedesátých let a případ „ilegální Křesťansko-demokratické strany“* In: Praha 1997; Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 243-259, a také vzpomínkovou publikaci Cuhra, Jaroslav: *Svědění paměti*. Poznání, Olomouc 2009.

¹²⁰⁹ Jednalo se o tyto zatčené osoby: J. Cuhra, Fr. Hofman, A. Svobodová, L. Tučná, V. Daniel, J. Filip, A. Dulík, L. Eliáš, J. Bojda, J. Pokorný, O. Korpas, J. Wieluch, F. Pokorný, J. Prokop, A. Heřman a Z. Turek. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹⁰ Dále byli zatčeni: J. Kárl, K. Janota, V. Jandečka, A. Janáček, H. Kučerová, M. Rumerkirschová, K. Skála, E. Hruška, L. Pánek, K. Řezníček, B. Vlk, N. Žunko, K. Singer, O. Holaň a Vl. Rudolf. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹¹ Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 252

¹²¹² Na architekta Jaroslava Cuhru dokonce vyšetřovatelé použili i tzv. brainwashing, aby dosáhli jeho nezbytného přiznání jako hlavy celé skupiny. Tato skutečnost vyšla najevo během rehabilitací koncem šedesátých let. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 52, 60-64; Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, s. 255-256

StB opět „nakombinovala“ řadu významných osob z řad bývalých lidovců a katolické inteligence a stvořila z nich „staronovou“ síť protistátních skupin KDS. Na základě pro nás dosud nepochopitelného klíče, vytvořila StB tyto navázané protistátní skupiny:

Praha - 3 protistátní skupiny, z nich byla jedna hlavní a jedna dokonce čistě ženská,¹²¹³

Plzeň - 1 protistátní skupina,¹²¹⁴

Ústí nad Labem - 1 protistátní skupina,¹²¹⁵

Brno - 1 protistátní skupina,¹²¹⁶

Ostrava - 2 protistátní skupiny.¹²¹⁷

Tyto skupiny, čítající 27 mužů a 4 ženy, pak stanuly před příslušnými krajskými soudy.¹²¹⁸ Byli odsouzeni k trestům v rozmezí od 1,5 roku do 12 let. Horší však bylo, že odsouzení nejdříve museli pokračovat ve svých původních trestech, protože si „dostatečně nevážili udělené socialistické milosti“ a jejich nový trest se k tomu následně měl přičítat.¹²¹⁹ Socialistická justice předvedla, že se zdaleka ještě nevymanila ze stínu

---

¹²¹³ Členy hlavní skupiny, tzv. centra byli: J. Cuhra, V. Janděčka, A. Janáček a Fr. Hofman. Ženskou skupinu tvořily A. Svobodová, H. Kučerová, L. Tučná a M. Rumerkirschová. Samostatně, jak zvláštní skupina byl souzen K. Skála. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹⁴ Plzeňskou skupinu tvořili: Z. Turek, A. Heřman, J. Prokop, A. Kárl a K. Janota. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹⁵ Ústeckou skupinu tvořili: B. Vlček, Vl. Rudolf a N. Žunko. Žunko byl později ze zdravotních důvodů ze skupiny vyjmut k samostatnému líčení. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29 a 31

¹²¹⁶ Brněnskou skupinu tvořili: K. Singer a O. Holaň. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹⁷ Ostravské skupiny tvořili: první skupina - V. Daniel, J. Filip, L. Eliáš, J. Bojda, L. Dulík a E. Hruška. Druhá skupina - J. Pokorný, F. Pokorný, J. Wieluch, L. Pánek, K. Řezníček a O. Korpas. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 29

¹²¹⁸ Nejprve byla souzena plzeňská skupina 27.-28. září 1961. V den vynesení jejich rozsudku byla souzena i první ostravská skupina (J. Pokorný a další). Dne 4. října 1961 byla souzena ústecká skupina. 5. října 1961 byl odsouzen Městským soudem v Praze K. Skála a 18. října „ženská“ skupina KDS v čele s Ninou Svobodovou. Mezi 19.-26. říjnem běželo hlavní líčení s „centrem KDS“ a padly i nejvyšší tresty. Mezitím 23. října 1961 v Brně odsoudili oba členy brněnské skupiny. Jako poslední byla souzena 21.-23. listopadu 1961 druhá ostravská skupina s V. Danielem v čele. Výše jejich rozsudků dokonce výrazně přesahovala rozsudky pražské centrální skupiny. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 30-34

¹²¹⁹ Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, CDK (dále jen CDK), Brno 2013, s. 206

padesátých let a opět místy odmítala akceptovat při procesu i změny výpovědi obviněných či jejich upozornění, že výpovědi byly vynucené.

Od konce listopadu 1961 a v průběhu celého roku 1962 probíhala odvolání jednotlivých členů skupin u Nejvyššího soudu v Praze. Většina odvolání byla zamítnuta nebo došlo jen k mírné úpravě délky trestu.

Většina odsouzených se dostala domů nejpozději roku 1967, mnohdy však jen díky zhoršenému zdravotnímu stavu.¹²²⁰ Jeden ze zatčených zemřel, fakticky ještě ve vyšetřovací vazbě, před projednáním svého případu u soudu,¹²²¹ další zemřeli velmi krátce po propuštění.¹²²²

Ani po odsouzení těchto osmi skupin hon StB na KDS úplně neskončil a v její hodnotící zprávě bylo zkonstatováno, že: *„realizací Jaroslava CUHRY, JANDEČKY Vojtěcha a jejich společníků v roce 1961 byla činnost zbývajících hlavních organizátorů a stoupenců narušena. Přesto jsou získávány poznatky, že jednotlivé skupiny své činnosti nezanechaly.“*¹²²³

Tato podezření potvrzovala i důvodová správa pro brněnskou KS-MV z června 1961, kde se mj. uvádí: *„Již během odpykávání trestu byl ve věznici Leopoldov rozpracován býv. spisovatel Dr. Václav RENČ z Brna, který pracoval na ideologii nové strany KDS. Společně s Václavem RENČEM si odpykával trest Bedřich KOSTELKA z Vyškova, Antonín FRÁNEK z Rájce, František ŠTAMBACHR z Vel. Pavlovic, MAŠEK*

---

¹²²⁰ Poslední propuštěnou členkou skupin KDS, odsouzených v roce 1961, byla spisovatelka Antonie (dom. Nina) Svobodová, která tímto získala nechtěné prvenství a stala se nejdéle vězněnou ženou (16,5 roku), odsouzenou za protistátní činnost v době komunistické éry.

¹²²¹ N. Žunko, původně svědek proti Vlkovi a Rudolfovi, později byl také zatčen a měl být souzen s ústeckou skupinou. Vzhledem k tomu, že se jeho těsně před hlavním líčením zhoršil, bylo rozhodnuto, že bude sám postaven před soud až v květnu 1962. Ani na toto stání nakonec nedošlo, protože se jeho zdravotní stav z vazby po vyšetřování natolik zhoršil, že zemřel v pražské nemocnici na Bulovce počátkem srpna 1962. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 31

¹²²² H. Kučerová onemocněla rakovinou ve vězení a teprve pár dní před smrtí (leden 1966) byla narychlo soudem formálně propuštěna. Alois Janáček byl propuštěn koncem roku 1964 a zemřel v na následky dlouholetého věznění v roce 1967, V. Janděčka i J. Filip byli v roce 1965 propuštěni také ze zdravotních důvodů, Filipovi ve valdické věznici zlomili páteř. Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. ÚSD, s. 73

¹²²³ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 3

*Tomáš z Brna a celá řada dalších funkcionářů ČSL,¹²²⁴ kteří se s programem této nové KDS seznámili. Mimo jiné ještě před amnestií v roce 1960 se tito amnestanti v NPT dohodli, že v případě jejich propuštění budou v linii KDS pokračovat na svobodě. Po propuštění všech lidoveckých prominentů bylo rozpracováním zjištěno, že někteří plní pokyny, který si dali již před amnestií a pokračují v ilegální činnosti KDS, která by měla existovat po předpokládaném zvratu. Tato nepřátelská činnost byla zjištěna na celém území Čech a Moravy.*¹²²⁵

V již zmíněné zprávě pro X. správu FMV se dále hovořilo i o připravované rozsáhlé celostátní akci „Nora“, vedené několika krajskými správami MV (zejména moravskými). V jejím rámci byli dále „rozpracovávaní“ někteří propuštění i věznění lidovci a katolíci v návaznosti na odsouzené skupiny v roce 1961.

Jedním z vedoucích a nejčastěji jmenovaných osob v této zprávě byl bývalý poslanec za ČSL Josef Tomášek, dále lidovci Humplík, Kučera (všichni sledováni KS MV Ostrava), také významní členové Orla Jan Pištělák, Bohuslav Koukal a básník Zdeněk Rotrekl (všichni sledováni KS MV Brno). Dále zpráva uvádí dalších cca 10-20 osob, s nimiž se stýkali a z nichž někteří se nacházeli ještě ve výkonu trestu.¹²²⁶

Celá akce nakonec nebyla spuštěna, byť zmíněné osoby byly sledovány minimálně do roku 1963. Vzhledem k tomu, že už polovině šedesátých let pro procesy takového rozsahu, jako v roce 1961, chyběla politická objednávka, z celé akce sešlo. Informace z agenturních zpráv, které se o jejich činnosti ve zprávě objevily, by ještě na počátku šedesátých let spolehlivě stačily na rozsáhlá obvinění několika protistátních skupin.

9.2.2 KDS okolo roku 1968 a v době normalizace

Velmi zajímavým dokumentem, který se přímo váže ke KDS, je zpráva vypracovaná pro velitelství StB v roce 1969 k činnosti nekomunistických stran a spolků

---

¹²²⁴ Většina těchto odsouzených byla zatčena napřelomu let 1948-1949 při akci „Vajnory“ a strávila ve vězení více než 10 let.

¹²²⁵ ABS, sv. V-2673 Skupinový spis Kostelka Miroslav a spol., Operační materiál 35, Důvodová zpráva ze dne 5. června 1961, list 7-8, s. 1-2

¹²²⁶ Archiv autora, Zpráva X. správy FMV „Křesťansko demokratická strana“, s. 4-9

v ČSSR, která ke KDS a ČSL uvádí: „Již v průběhu roku 1967, zejména v polednovém období 1968 byly zjišťovány snahy býv. organizátorů Křesťansko demokratické strany (KDS) propuštěných v letech 1964 – 1966 z výkonu trestu, o proniknutí do čs. strany lidové. Hlavní organizátoři ing. Jaroslav CUHRA, dr. Vojtěch JANDEČKA a prof. KOČÍ z Olomouce společně s dalšími připravovali program KDS, aby odpovídal současné etapě vývoje naší společnosti. Činnost KDS byla postavena na nové taktice, která by umožnila KDS legální vstup do politického života v ČSSR. Nová taktika spočívá hlavně v pronikání stoupců KDS do funkcí v čs. straně lidové, postupném ovládnutí vedoucích pozic v této straně s cílem realizovat politický program KDS, namířený proti socialistickému vývoji v ČSSR. Tento program v polednovém období 1968 našel velké možnosti, aby byl postupně realizován. Vedoucí osoby KDS z řad býv. potrestaných začaly po lednu 1968 využívat pro svoji činnost zejména K 231 a KAN, z nichž většina stoupců KDS do K 231 a KAN vstoupila. Po květnovém plénu KSČ a po zákazu těchto spolků se stala hlavním objektem zájmu stoupců KDS čs. strana lidová (ČSL). Byla rozvinuta silná agitace, za vstup do ČSL, s cílem rozšiřování členské základny, získání vlivu a pozic a postupně usilovat o větší moc ve státě. Smysl tohoto postupu spočívá v boji proti vedoucí úloze KSČ a Národní frontě. ...“¹²²⁷

Tato rozsáhlá zpráva zmiňuje také nespokojenost až revoltu v jednotlivých stranických organizacích ČSL v Čechách i na Moravě a emancipačních požadavcích jejích členů vůči starému vedení i vůči KSČ. Ke KDS se ještě v závěru několikrát vrací: „... Po lednu využili ved. představitelé KDS osobní rehabilitace a aktivizovali se ve veřejném a politickém životě. V prvních měsících využívali možnosti v K 231, jejímž prostřednictvím prosazovali plné uskutečnění rehabilitací a prvé zásadní kroky ke vstupu do ČSL. [...] Dosavadní poznatky ukazují, že činnost stoupců KDS, býv. stoupců a členů K 231 nesměřuje pouze k rozšiřování aktivizace a radikalizace členské základny ČSL. Usilují o zvládnutí pozic v orgánech strany až po ÚV ČSL. K prosazení tohoto záměru používají možnosti a vlivu stoupců KDS, kteří již do vedoucích funkcí v lidové straně pronikli.“¹²²⁸

---

¹²²⁷ ABS, Fond Správa kontrarozvědky, A 34, inv. číslo 2583, Činnost nekomunistických stran a spolků v ČSSR (1969), list 1

¹²²⁸ Zpráva poté pokračuje dalšími stranami a poměry v nich, které vyvstaly po lednovém zasedání KSČ v roce 1968. ABS, Fond Správa kontrarozvědky, A 34, inv. číslo 2583, Činnost nekomunistických stran a spolků v ČSSR (1969), list 8-10

Počátkem normalizace musela řada nových a zejména čerstvě rehabilitovaných členů ČSL stranu opustit, a to buď dobrovolně, nebo „s dopomocí“. Lidovecké vedení se opět vyměnilo a vrátilo se „dobrovolně“ k původnímu kurzu v područí Národní fronty.

Tento stav byl sice potenciálním zdrojem myšlenek k reformě ČSL či její náhradě jiným subjektem, stejně jako před dvaceti lety, ale po sovětské invazi již chyběla výrazná všeobecná naděje na rychlou změnu stávajících politických poměrů. V průběhu sedmdesátých i osmdesátých let tak zůstávala myšlenka na KDS, resp. křesťansko-demokratickou myšlenku, jen v myslích několika lidovců. Dokonce i StB tento stav zaznamenala a přestala tohoto „nesmrtelného“ nepřítele a jeho řidnoucí zastánce postupně stíhat.

10 Jak to asi ve skutečnosti s KDS bylo

Dát dohromady zpětně podrobný reálný obraz toho, co se v letech 1948-1953/4 stalo mezi členy ČSL, je kvůli absenci nemalého počtu reprezentativních pamětníků takřka nemožné. Přesto lze z mnoha náznaků a střípků vysledovat některé události a okamžiky, které nám reálný průběh událostí alespoň trochu přiblíží a následně se tak můžeme pokusit o objektivní popis situace.

Předestřený obraz protistátní činnosti obviněných, sepisovaný mnohdy pouze vyšetřovateli StB nelze brát za realitu, bez ohledu na to, kolikrát byl každý sebeobviňující protokol odsouzenými podepsán a prezentován v konfrontacích či při hlavním líčení.

Průvodním znakem všech „protistátních skupin“, v tomto případě odsouzených za organizování KDS, byla setrvalou nespokojenost s vládou KSČ, se stávajícím stavem země, aktivitami „obrozené“ ČSL a vztahem státu a katolické církve, případně i ČSL a církve.

Jedním z hlavních hybatelů reálné „protistátní“ činnosti bývalých lidovců a katolíků byla především pevná víra v krach komunistického systému,¹²²⁹ leckdy bez ohledu na to, jakým způsobem by měl proběhnout. Každodenní praxe aktivit režimu jeho odpůrce utvrzovala v tom, že tento „sociální experiment“ nemůže dlouho vydržet.¹²³⁰ Tato s časem klesající naděje mnohým vydržela ještě do šedesátých let, ale byla finálně utlumena s příchodem vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968.

Reálná protistátní činnost výše zmíněných odsouzených osob většinou spočívala ve výrobě, tisku a distribuci protistátních letáků a pomoci osobám, které chtěly opustit komunisty trýzněnou vlast. Velmi častá solidární pomoc rodinám odsouzených, byla sice

---

¹²²⁹ Např. i ve vězení byl Dostálek pevně přesvědčen, že: „do dvou roků bude po lid. dem. státě, že bude lidstvo osvobozeno od komunismu a nastolen nový blahobytný řád. Ihned sem přijede UNRA a ČSR přistoupí k Marshalovu plánu [...] Tuto naprostou víru čerpal i v Hradci u StB.“ Zpráva pravděpodobně pochází z počátku září 1954. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zpráva neznámého data, září 1954, list 198, s. 1

¹²³⁰ Kromě každodenní praxe měli někteří katolíci v paměti zveřejněné proroctví, uveřejněné v novinách v roce 1923, které předpovídalo události roků 1938, 1939, 1945 a 1948. Dle tohoto proroctví mělo dojít ke změně poměrů v roce 1955. I toto proroctví bylo jedním ze zdrojů jejich nadějí, v tomto případě bylo bohužel časově značně nepřesné. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zpráva z 27. září 1954, list 202, s. 1

komunisty místy prezentována jako protistátní činnost, ale ve skutečnosti jí nebyla. Státní moci jen nebylo vhod, že drakonická opatření postihnou i rodiny odsouzených lidovců a katolíků, byla často mírněna právě touto nezištnou pomocí z jejich okolí.

Většina členů skupin KDS byla viněna z toho, že na „ilegálních“ schůzkách plánovala vznik nového křesťanského politického subjektu. Všudypřítomný pojem „ilegální schůzka“ ovšem v naprosté většině případů znamenal, že se jednalo jen o přátelská setkání a vzájemné návštěvy osob, které se dlouhodobě znaly a měly k sobě důvěru.¹²³¹ Tyto byly provázeny i běžnými rozhovory o současnosti a politice.¹²³² Vzhledem ke kritickým názorům účastníků na současný politický stav musely být, vzhledem k množství státem podporovaných udavačů, vedeny jen v domácnostech, a ještě za zavřenými dveřmi. Někdy se k tomu přidal i nebezpečný společný poslech zahraničního „štvačného“ rozhlasu, který byl, stejně jako za okupace, opět zakázán.

Úvahy o vzniku nového politického subjektu v kontextu pádu režimu určité v mnoha takových setkáních proběhly, obvykle v návaznosti na konstatování o nereformovatelnosti současné „obrozené“ ČSL, a také na zahraniční aktivity některých uprchlých lidovců, které byly občas prezentovány v zahraničním rozhlase.

V rámci těchto hypotetických úvah, vzniklých během vícero setkání, padla někdy i otázka na zúčastněné, která se posléze vyskytla v mnoha vyšetřovacích protokolech, zda by do takového subjektu, oproštěného od nešvarů současné „obrozené“ ČSL, šli. Mnozí souhlasili, že by v případě příznivých okolností takovou aktivitu po pádu režimu podpořili,¹²³³ což pro StB v jejím „dobovém chápání souvislostí“ znamenalo jejich aktivní zapojení do KDS a v důsledku také výraznější trest.

Právníci a advokáti, obžalovaní v rámci několika skupin KDS, se většinou ještě dlouho ve vyšetřovací vazbě utěšovali tím, že i podle nově platných zákonů nebyla tato

---

¹²³¹ Nutnost vzájemného setkávání byla samozřejmě o to intenzivnější, když se po únoru 1948 životní podmínky většiny lidovců a katolíků značně zhoršily a zvýšila se jejich nejistota a ohrožení. Tomu přispívala i jejich veřejná ostrakizace.

¹²³² Klasickým příkladem toho „odlišného“ výkladu téhož pojmu byla již zmíněná oslava Dostálkových 70-tých narozenin v roce 1953, později prezentovaná vyšetřovateli jako „ilegální“ schůzka.

¹²³³ Např. Jan Dostálek ke své účasti na KDS řekl svému agentu-spoluvězni: „... mě šlo o sdělení pro nové příští hnutí řádného programu a pro začátek nějak novému hnutí poradit a to nejdéle dva roky po zvratu.“ ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7, Agenturní zprávy z cely, Zpráva ze dne 30. září 1954, list 200, s. 1

jejich činnost v podstatě trestná, a pokud náhodou ano, tak rozhodně nesplňovala kritéria pro obvinění z velezrady...¹²³⁴ Následný soud jim bohužel obvykle velmi důrazně předvedl, jak hluboce se mýlili.

Nejlépe podstatu absurdnosti takových obvinění vyjádřil rehabilitační soud u Suchánkovy skupiny v roce 1968:¹²³⁵ „... rozsudky přehlédly skutečnost, že všichni obvinění, kteří byli v původním řízení souzeni, již v administrativním řízení před orgány Státní bezpečnosti souhlasně uváděli, že se sice vzájemně stýkali, že však nešlo o založení nějaké nové politické strany, která by aktivně konkrétními činy bojovala proti lidové demokratickému zřízení, nýbrž že účelem vzájemných schůzek bylo, aby si jako předúnoroví funkcionáři Lidové strany mezi sebou vyměňovali názory na stávající politickou situaci a aby učinili přípravu na dobu, kterou očekávali, kdy by Lidová strana mohla se politicky prosazovat v intencích, které sledovala před únorem 1948.“¹²³⁶ Obsah jeho prohlášení bylo ale fakticky společný pro všechny popisované skupiny s výjimkou ojedinělých aktivit Schafferovy skupiny.

Nemálo skupin bylo obviněno na základě těchto přátelských debat i z přímé tvorby programu KDS. Je zajímavé, že až na malé dílčí výjimky, nebyl žádný ideový program pořádně sepsán. Z rehabilitací vyplynulo, že málokdo z obviněných uvažoval o skutečném podrobném programu nového subjektu, ale spíše o tom, jak se postavit k nešvarům současné politiky a zejména těch, které vévodily chování „obrozené“ ČSL.

Určitou výjimkou, vzniklou právě v rámci Schafferovy, resp. Dostálkovy skupiny, bylo vytvoření protistátních politických dokumentů – především Provolání a Směrnic, které již měly, na rozdíl od předchozích či paralelně vytvářených, daleko konkrétnější charakter. Zároveň se významně se vymezovaly vůči režimu a vyloženě zmiňovaly

---

¹²³⁴ Tyto úvahy lze nalézt jak u Schaffera i Dostálka, tak i u dalších členů skupiny. ABS, sv. V-612 Skupinový spis Schaffer Vilém a spol., Operativní podsvazek č. 7 Agenturní zprávy z cely, Zprávy z roku 1954

¹²³⁵ Zatímco krajské soudy rehabilitovaly, po přijetí rehabilitačního zákona, mnoho postižených osob, odsouzených za aktivity související s KDS, tak všechny komunisty zřízené rehabilitační komise tyto osoby v podstatě opomíjely a důsledně se soustředily na odsouzené komunisty, poškozené politickými procesy v době čistek uvnitř KSČ:

¹²³⁶ ABS, sv. V-392 Skupinový spis Stanislav Suchánek a spol., Mapa č. 1, Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 25. listopadu 1968, list 93-95, s. 1-6

plánovaný osud komunistických přísluhovačů po vytouženém pádu režimu. Neměly však výrazně ideologický charakter, ale spíše řešily politické otázky.

Takovýto typ programu reagoval zejména na největší sporné kritizované body současné doby, které všechny tyto osoby trápily:

- jednak z oblasti náboženské: nedodržování deklarované svobody náboženského vyznání, zrušení náboženské výchovy ve školách a obecně církevních škol, pronásledování církevních představitelů i běžných věřících;
- z oblasti ekonomické: nucená kolektivizace, likvidace živnostenského stavu a znárodnění malých podniků pod 50 zaměstnanců;
- z oblasti politické: likvidace spolkového i politického života

Ideologická rovina programu nového křesťanského politického subjektu v principu vycházela z původních myšlenek obsažených v programu Šrámkovy předúnorové ČSL s menšími obměnami, jako např. posílení vztahu takové strany a katolické církve, ale na druhou stranu i zrušení kandidatury kněží na vysoké politické funkce. Dále se program odkazoval i na různé vydané papežské encykliky.¹²³⁷

Její podoba, resp. podoba křesťansko-demokratických myšlenek se ale začala paradoxně skutečně utvářet nejdříve v druhé polovině padesátých let v několika nejtěžších nápravných zařízeních (Ilava, Mírov, Leopoldov a další), kde se většina odsouzených nedobrovolně sešla. StB nechtěně dala možnost zatčeným a odsouzeným trávit spolu mnoho času a tuto myšlenku mezi sebou rozvíjet.

---

¹²³⁷ Jednalo se zejména o papežské encykliky *Rerum novarum* z roku 1891 a na ni navazující *Quadragesimo anno* z roku 1931, které v dané době tvořili základ sociálního učení katolické církve.

11 Závěr

Cílem této práce bylo podrobně zmapovat a popsat dosud takřka nezpracovanou problematiku likvidace údajného vedení „protistátní“ skupiny KDS, na ně navázaných regionálních skupin a následně přiblížit čtenáři problematiku dlouholetého boje komunistické moci s „nesmrtelným ilegálním subjektem KDS“ v dobovém kontextu pounorového Československa padesátých let s přesahem i do let šedesátých.

Struktura práce byla záměrně vedena od poválečného přechodu ČSL k její stejnojmenné „obrozené“ nástupkyni, přes zahraniční politické paralely až k domácímu dění, abych mohl naznačit myšlenkový přerod poválečné společnosti, nástup i pád velké Lidové strany. Hlavní část práce, zaměřená na vedoucí skupinu KDS a na ni navázaných osm regionálních skupin KDS, představuje dva celky, které měly ukázat čtenáři intenzitu tohoto tažení státní moci proti lidovcům a katolíkům na území Čech. Na pozadí práce je také popsána stručná historie celého tažení státní moci v Čechách i na Moravě.

V rámci hodnocení politických procesů představují rozhodně jedno z nevýraznějších a zejména nejdelších tažení komunistické státní moci proti reálné i potenciální opozici. Výrazně tak překročilo rámeček období 1948-1953, kterým většina historiků zastřešuje dobu nejtvrďšího útlaku.

Na nejdůležitější otázku této práce – zda KDS byla čistě jen konstruktem StB, musím po létech studia archivních materiálů odpovědět, jednoznačně že ne. Na jejím „životě“ měla StB podstatný podíl, ale nebyla autorkou této myšlenky. Ta vznikala postupně po únoru 1948 mezi nespokojenými lidovci a katolíky.

StB potřebovala mít dlouhodobě po ruce univerzální koncept, který by byl použitelný na kteréhokoliv katolíka a nespolupracujícího lidovce, stejně jako později využívala například na bývalé agrárníky tzv. Zelenou internacionálu. StB se brzy a ochotně

ujala tohoto fiktivního politického subjektu,¹²³⁸ který se v protokolech v různých variantách začal objevovat nejpozději v roce 1949. V době faktického rozpadu, kdy stranu opustily statisíce členů, to bylo z jejího pohledu velice potřebná hrozba. V průběhu let z KDS vypracovala spolehlivý typ obvinění z protistátní činnosti, kterému za podpory prokuratury nemohl odolat takřka žádný obviněný lidovec či katolík.¹²³⁹ Spolu s metodami vynucených přiznání a usvědčujících konfrontací, kralovalo obvinění z vytváření KDS postihu bývalých lidovců po řadu let.

Pro StB byla KDS jen víceúčelovou konstrukcí, k níž směřovala nemalé množství nepohodlných aktivních lidovců a katolíků, kteří splňovali režimní kritéria aplikace zostřeného třídního boje. V této podobě jí sloužila až do druhé poloviny šedesátých let.

Druhou stranou mince je pounorový tichý odpor lidovců a katolíků, kteří se mnohdy alespoň v rámci vlastních úvah nehodlali smířit s tím, co provádějí jejich režimu poddaní spolustraníci, včetně některých kněží. Ruku v ruce s přesvědčením, že „to brzy praskne“ mezi sebou horečně debatovali o tom, „*coby, kdyby...*“ Nepovažovali to za nic protistátního, jen si potřebovali vzájemně dodat trochu naděje v jinak bezútěšné době a zaměstnat se úvahami na lepší zítřky. Před očima měli zářný příklad německého poválečného politického úspěchu CDU a snili o vlastní paralele či reálné obrodě morálně zdevastované ČSL. Zároveň vnímali i ohlasy našich exulantů ze zahraničí, kteří se také pokoušeli o založení podobného subjektu v exilu.

Jakmile však tyto úvahy u vyšetřované či jen podezřelé osoby jen v náznaku vyšly na světlo, což v rukách zkušených vyšetřovatelů s dostatečnou mírou fantazie nebyl žádný problém, bylo neštěstí (a obvinění z vytváření KDS) „na světě“.

I přes všechna popsaná prožitá utrpení myšlenka křesťanské demokracie v myslích některých lidovců a katolíků přetrvávala a stala se po sametové revoluci jedním ze

---

¹²³⁸ V protokolech se běžně i paralelně vyskytovaly pojmy jako Křesťanská demokracie, Křesťansko-demokratické hnutí, Křesťansko-demokratická strana a další. Postupně se ale její linie ustálila na KDS a tímto směrem stylizovala všechny výpovědi obviněných.

¹²³⁹ Čistě z principu, že nemohl popřít, že by byl spokojen s politikou „obrozené“ ČSL i politikou státu vůči církvi. Od tohoto pak byl již ke KDS jen krůček.

základních motivů pro oficiální založení nového politického subjektu s názvem KDS (v roce 1990).¹²⁴⁰

---

¹²⁴⁰ Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. CDK. Brno 2008, s. 449-450

12 Seznam příloh

Textová příloha

- Přehledová tabulka č. 1, skupiny KDS napojené na vedoucí skupinu, souzené v prvním líčení v roce 1954
- Přehledová tabulka č. 2, skupiny KDS napojené na vedoucí skupinu, souzené v prvním líčení v roce 1955

Obrazová příloha

- Obr. 1-3 Základ žaloby na skupinu Suchánek a spol. (ABS, sv. V-392 MV)
- Obr. 4-8 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)
- Obr. 9-10 Provolání s. 1-2 (ABS, sv. V-612 MV)
- Obr. 11 Fotografie Viléma Schaffera před r. 1948 (ABS, sv. V-612 MV)
- Obr. 12 Fotografie tehdejšího ministra Jana Dostálka v roce 1935 (Archiv autora)
- Obr. 13 Fotografie členů Schafferovy skupiny z vyšetřovací vazby (ABS, sv. V-612 MV)

13 Textová příloha – přehledy skupin

Přehledová tabulka č. 1, skupiny KDS napojené na vedoucí skupinu, souzené v prvním líčení v roce 1954

Skupina	Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Původní trest	Nový trest
Kubišta	Kubišta Ladislav	4.12.1953	30.6.1954	-	13	
Kubišta	Petrželka Richard	27.2.1954	30.6.1954	30.9.1954	8	8
Kubišta	Pelant Emil	13.2.1954	30.6.1954	30.9.1954	11	11
Kubišta	Řezáč Jaroslav	27.2.1954	30.6.1954	-	10	
Kubišta	Soukup Karel	22.1.1954	30.6.1954	30.9.1954	8	8
Kubišta	Klein Tomáš	27.2.1954	30.6.1954	-	4	
Kubišta	Skuhravý Vojtěch	15.2.1954	30.6.1954	-	7	
Kubišta	Kovařík Antonín	15.2.1954	30.6.1954	-	5	
Kubišta	Holinka František	27.2.1954	30.6.1954	-	3	
Kubišta	Valkoun František	27.11.1953	30.6.1954	30.9.1954	6	6
Vaněk	Vaněk Karel	26.2.1954	5.11.1954	-	20	
Vaněk	Laube Jiří	23.2.1954	5.11.1954	5.1.1955	Doživotí	Doživotí
Vaněk	Kříž Josef	26.2.1954	5.11.1954	-	17	
Vaněk	Žižka Karel	26.2.1954	5.11.1954	-	16	
Vaněk	Pokorný Otakar	27.5.1954	5.11.1954	5.1.1955	10	10
Vaněk	Běloubek Jaroslav	8.5.1954	5.11.1954	5.1.1955	15	15
Vaněk	Vodseďálek Jaromír	6.5.1954	5.11.1954	5.1.1955	13	13
Vaněk	Laubová Marie	13.4.1954	5.11.1954	-	3	
Smaha	Smaha Václav	23.12.1953	13.11.1954	12.1.1955	25	25
Smaha	Strádal Václav	23.7.1954	13.11.1954	12.1.1955	16	16
Smaha	Vacík Jaroslav	25.7.1954	13.11.1954	12.1.1955	17	17
Smaha	Kresl Vladimír	23.7.1954	13.11.1954	12.1.1955	12	12
Smaha	Němec Josef	9.8.1954	13.11.1954	12.1.1955	2	4
Andrlík	Andrlík Jan	19.4.1954	18.11.1954	-	14	
Andrlík	Janko Václav	24.6.1954	18.11.1954	-	16	
Andrlík	Blacký Jakub	24.6.1954	18.11.1954	14.1.1955	18	18
Andrlík	Martan Josef	24.6.1954	18.11.1954	14.1.1955	13	13
Andrlík	Fryba Václav	24.6.1954	18.11.1954	-	10	
Stříteský	Stříteský Josef	29.10.1954	14.12.1954	-	3	
Stříteský	Houska Karel	na svobodě	14.12.1954	1.2.1955	0,5	3

Přehledová tabulka č. 2, skupiny KDS napojené na vedoucí skupinu, souzené v prvním líčení v roce 1955

Skupina	Příjmení, jméno	Datum zatčení	Datum odsouzení	Odvolání	Původní trest	Nový trest
Suchánek	Suchánek Stanislav	23.11.1953	27.1.1955	11.3.1955	16	16
Suchánek	Piesen Jiří	6.1.1954	27.1.1955	-	14	
Suchánek	Blümel Václav	23.11.1953	27.1.1955	-	12	
Suchánek	Duška František	17.5.1954	27.1.1955	-	12	
Suchánek	Vlasák Tomáš	24.11.1953	27.1.1955	-	10	
Suchánek	Ludvík František	3.8.1954	27.1.1955	-	10	
Suchánek	Hůlka Václav	6.1.1954	27.1.1955	-	11	
Suchánek	Pobuda Josef	6.1.1954	27.1.1955	11.3.1955	10	10
Suchánek	Novotný Albert	26.3.1954	27.1.1955	11.3.1955	10	10
Suchánek	Hrubý Jan	29.6.1954	27.1.1955	-	5	
Suchánek	Novák František	27.4.1954	27.1.1955	11.3.1955	1,5	1,5
Dvořák	Dvořák Josef	4.8.1954	28.1.1955	17.3.1955	22	17
Dvořák	Rydlo Václav	3.11.1954	28.1.1955	17.3.1955	18	13
Dvořák	Ryšavý Josef	3.11.1954	28.1.1955	-	16	12
Dvořák	Neuwirth František	14.10.1954	28.1.1955	17.3.1955	20	11
Schaffer	Hofman František	6.1.1954	1.4.1955	-	15	
Schaffer	Schaffer Vilém	23.1.1954	1.4.1955	-	22	
Schaffer	Dvořáková Ludmila	23.1.1954	1.4.1955	-	12	
Schaffer	Dostálek Jan	2.7.1954	zemřel	-	-	
Schaffer	Pups František	2.7.1954	1.4.1955	-	20	
Schaffer	Sakrejda Hugo	2.7.1954	1.4.1955	-	18	
Schaffer	Karas František	21.7.1954	1.4.1955	-	16	
Schaffer	Pups Josef	30.7.1954	1.4.1955	-	12	
Schaffer	Schafferová Milada	29.9.1954	1.4.1955	-	10	
Hála	Hála Eduard	26.6.1954	28.4.1955	?	16	
Hála	Lilich František	28.5.1954	28.4.1955	?	16	
Hála	Jakeš Jan	12.12.1953	28.4.1955	?	6	

14 Obrazová příloha

Obr. 1 Základ žaloby na skupinu Suchánek a spol. (ABS, sv. V-392 MV)

O P I S .

Krajskému soudu
v P r a z e

Ž A L O B A .

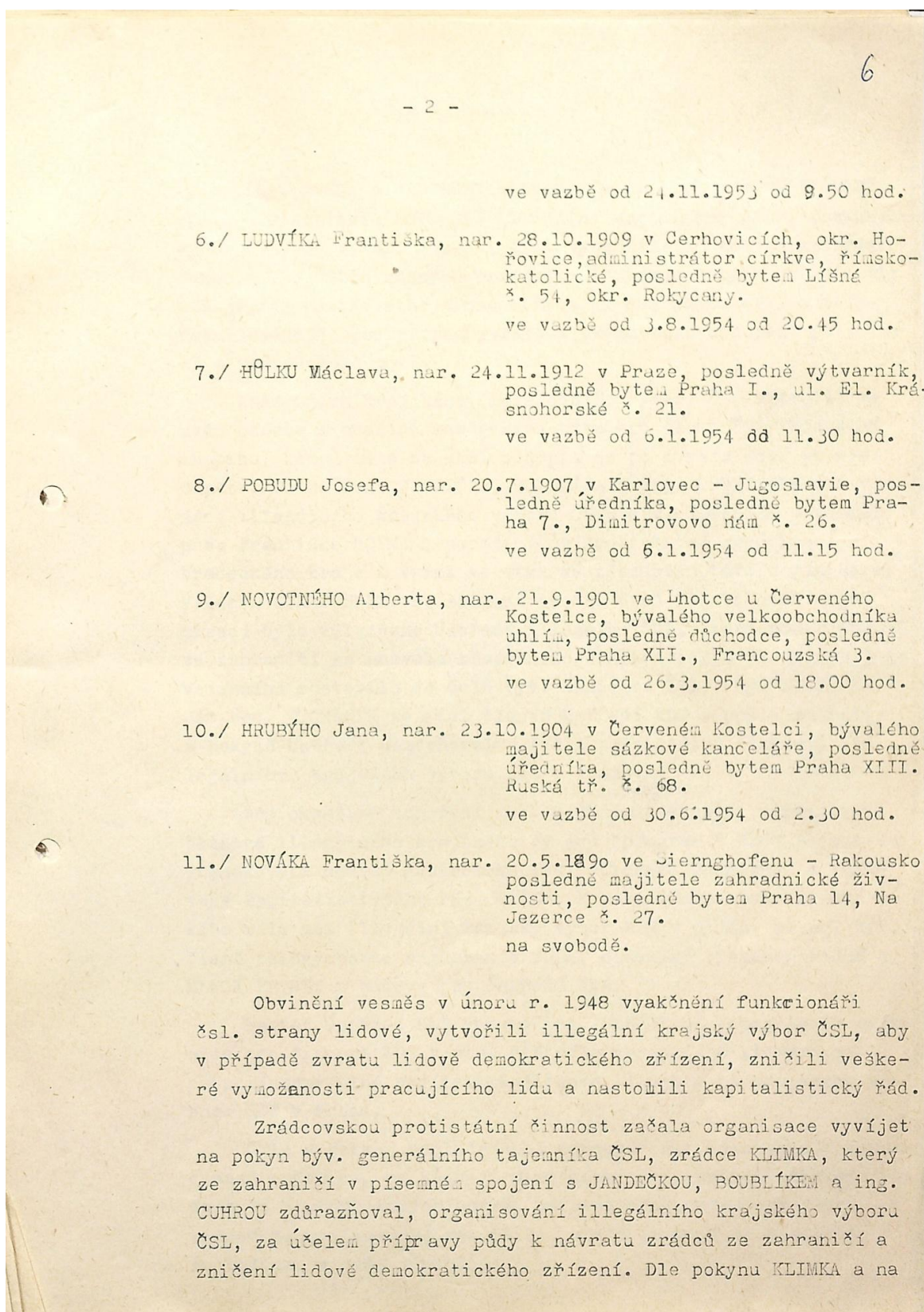
Krajský prokurátor v Praze žaluje :

členy ilegální, protistátní organizace, křesťansko-demokratické strany a to :

- 1./ JUDr. SUCHÁNKA Stanislava, nar. 15.4.1908 v Sereth-Rumunsko, bývalého soudce, poslední dělníka, poslední bytem Praha XI, Kříšťanova č. 13.
ve vazbě od 23.11.1953 od 20.00 hod.
- 2./ JUDr. PIESENA Jiřího, nar. 13.4.1909 v Praze, bývalého majitele advokátní kanceláře, poslední úředníka, poslední bytem Praha II, Krakovská 12.
ve vazbě od 6.1.1954, od 13.00 hod.
- 3./ BLŮMELA Václava, nar. 29.12.1915 v Praze, úředníka, poslední bytem Dolní Počernice, Rašínova ul. 4. 275, okr. Praha - sever.
ve vazbě od 23.11.1953 od 16.15 hod.
- 4./ DUŠKU Františka, nar. 19.10.1908 v Brandýse, n/Labem, poslední skladníka, poslední bytem Brandýs n/Labem, ul. Dra. Bendše, č. 42.
ve vazbě od 17.5.1954 od 11.00 hod.
- 5./ VLASÁKA Tomáše, nar. 15.12.1901 ve Veselé, okr. Kamenice n/Lipou, dříve člena uniformované strážce bezpečnosti a přísl. SNB, poslední dělníka, poslední bytem Praha 14, Záloženská č. 3.

Obr. 2 Základ žaloby na skupinu Suchánek a spol. (ABS, sv. V-392 MV)

Obr. 3 Základ žaloby na skupinu Suchánek a spol. (ABS, sv. V-392 MV)

- 3 -

výzvu ing. CUHRY a JANDEČKY vytvořil v r. 1948 obv. SUCHÁNEK spolu s Františkem HOFMANEM ilegální organizaci t.zv. krajský výbor ČSL. Do výboru získali býv. vyakčňené a reakčně zaměřené funkcionáře ČSL z různých pražských i mimopražských okresů, aby tak jejich protistátní činnost byla co nejrozsáhlejší a nejorganizovanější pro případ zvratu k okamžitěmu uchopení politické a hospodářské moci.

Každý člen krajského, ilegálního výboru ČSL vytvořil ve svém okrese z reakčně zaměřených bývalých členů ČSL ilegální skupinu, která měla za úkol uchopit se po zvratu moci ve svém okrese. Po zatčení JANDEČKY, BOUBLÍKA a ing. CUHRY převzal vedení ilegálního krajského výboru ČSL, obv. SUCHÁNEK a získal přes Františka HOFMANA napojení na protistátní organizaci z hradeckého kraje a vešek ve styk se zástupcem této organizace, Vilémem SCHAFFEREM. Po spojení těchto dvou ilegálních organizací bylo vytvořeno Ústředí ilegální ČSL, která podle pokynů ze zahraničí se nazvala křesťansko demokratickou stranou a jako vedoucího postavila do čela býv. ministra ČSL, ing. DOSTÁLKA. Sám obv. SUCHÁNEK se stal členem Ústředí KDS a podle směrnic a pokynů Ústředí usměrňoval a řídil protistátní činnosti ilegálního, krajského výboru KDS v Praze.

Pro okamžité uchopení moci v případě zvratu, vypracovali členové ilegálního krajského výboru "program" KDS? ve kterém prosazovali návrat soukromokapitalistického podnikání a obnovení kapitalistického řádu v ČSR. K uskutečnění svého zrádovského cíle měl ilegální krajský výbor KDS v plánu, pomocí býv. členů tělovýchovné organizace ORLA, obsazení tiskáren PRÁCE a MLADÉ FRONTY a budovy pro Ústředí KDS.

Taktéž Ústředí KDS vedené ing. DOSTÁLKEM vypracovalo směrnice pro činnost KDS v době státního zvratu, na kterých se připomínkami plně podíleli i členové ilegálního krajského výboru KDS v Praze.

Cíle a velkou společenskou nebezpečnost dokumentují vypracované směrnice, ve kterých mimo nastolení kapitalistického řádu byla v programových bodech připravována persekuce všech občanů Československé republiky, kteří pracují na výstavbě socialismu v naší republice.

Obr. 4 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)

811
93

Ž A L O B A Dosto 29. XI. 1954 ✓

Generální prokurátor republiky Československé

Ž a l u b e

vedoucí účastníky podzemní organizace zvané "Křesťansko-demokratická strana" a jejich pomahače

1/ Viléma SCHAFFERA, ✓ nar. 17.11.1899 v Praze, býv. ředitele národní pojišťovny v Praze, náměstka předsedy ZNV v Praze a býv. člena ÚVV ČSL, posledně bytem Praha 2, Žitná 42,

2/ Ing. Jana DOSTÁLKA, ✓ nar. 28.4.1883 v Šedivci, důchodce, býv. ministra veřejných prací a poslance za ČSL, posledně bytem Kostelec n/Orlicí, Mánesova 987,

3/ JUDr. Hugo SAKREJDU, ✓ nar. 18.10.1908 v Kobeřicích, býv. soudce z povolání, bytem Nové Město n/Metují, Husovo nám č.29 a,

4/ Františka HOFMANA, ✓ nar. 25.8.1913 v Kostelci n/Orlicí, býv. úředníka min. techniky a člena okresního výboru ČSL, posledně bytem Praha 16, ul. S.M. Kirova 6,

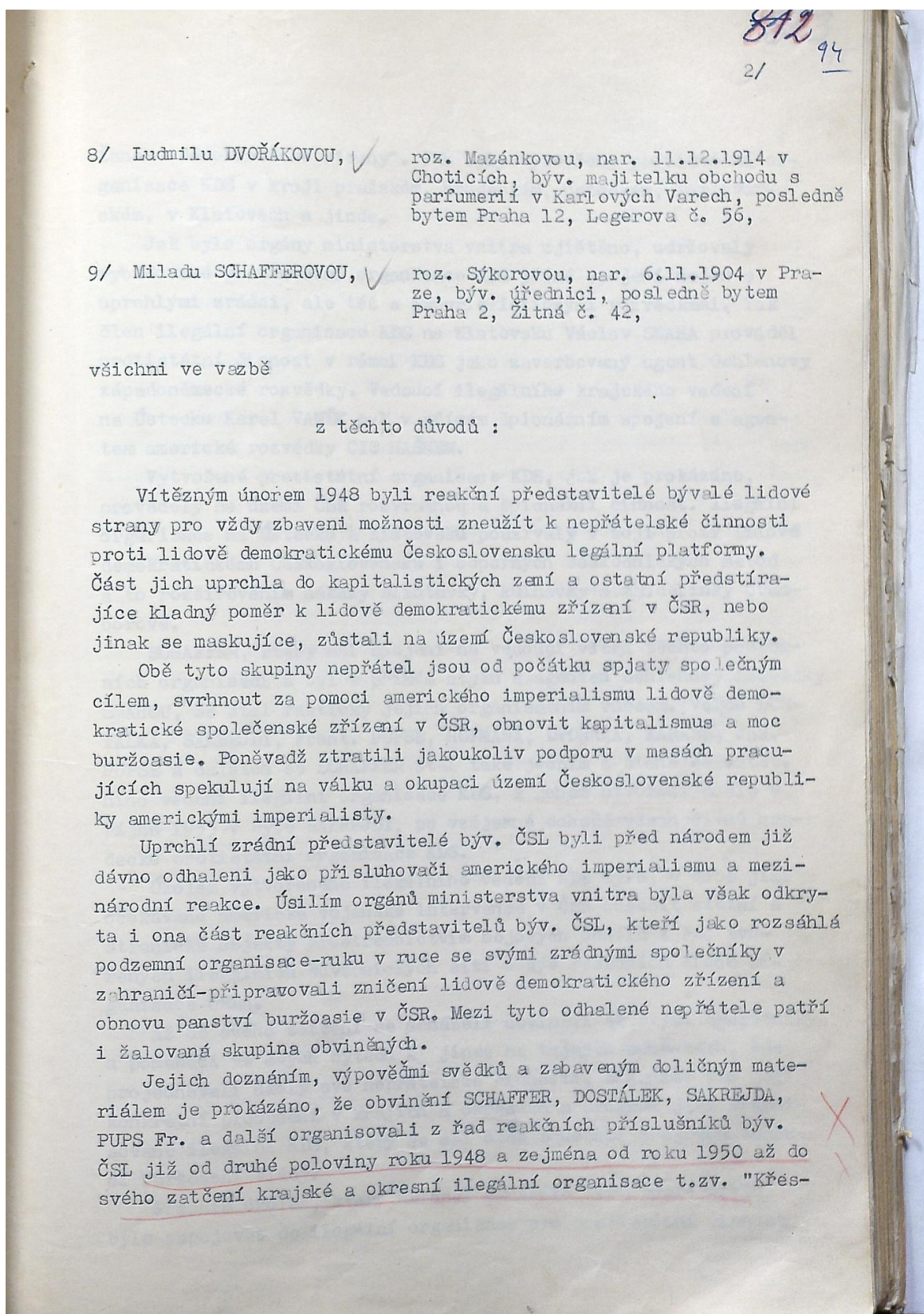
5/ MUDr. Františka PUPSE, ✓ nar. 17.9.1898 v Doudlebách n/Orlicí, býv. odborného očního lékaře, posledně bytem Kostelec n/Orlicí č.100/799,

6/ Dr.Ph. Františka KARASE, ✓ nar. 18.10.1902 v Chraštanech, býv. vrchního odborového radí min. informací, posledně bytem Modřany u Prahy, Lysiny, Rašínova 497,

7/ JUDr. Josefa PUPSE, ✓ nar. 15.8.1908 v Doudlebách n/Orlicí, býv. vedoucího podnikového sekretariátu n.p. Vlnářské závody a fezárnny ve Strakonících, posledně bytem Strakonice II, ul. Perla Bezruče č. 593,

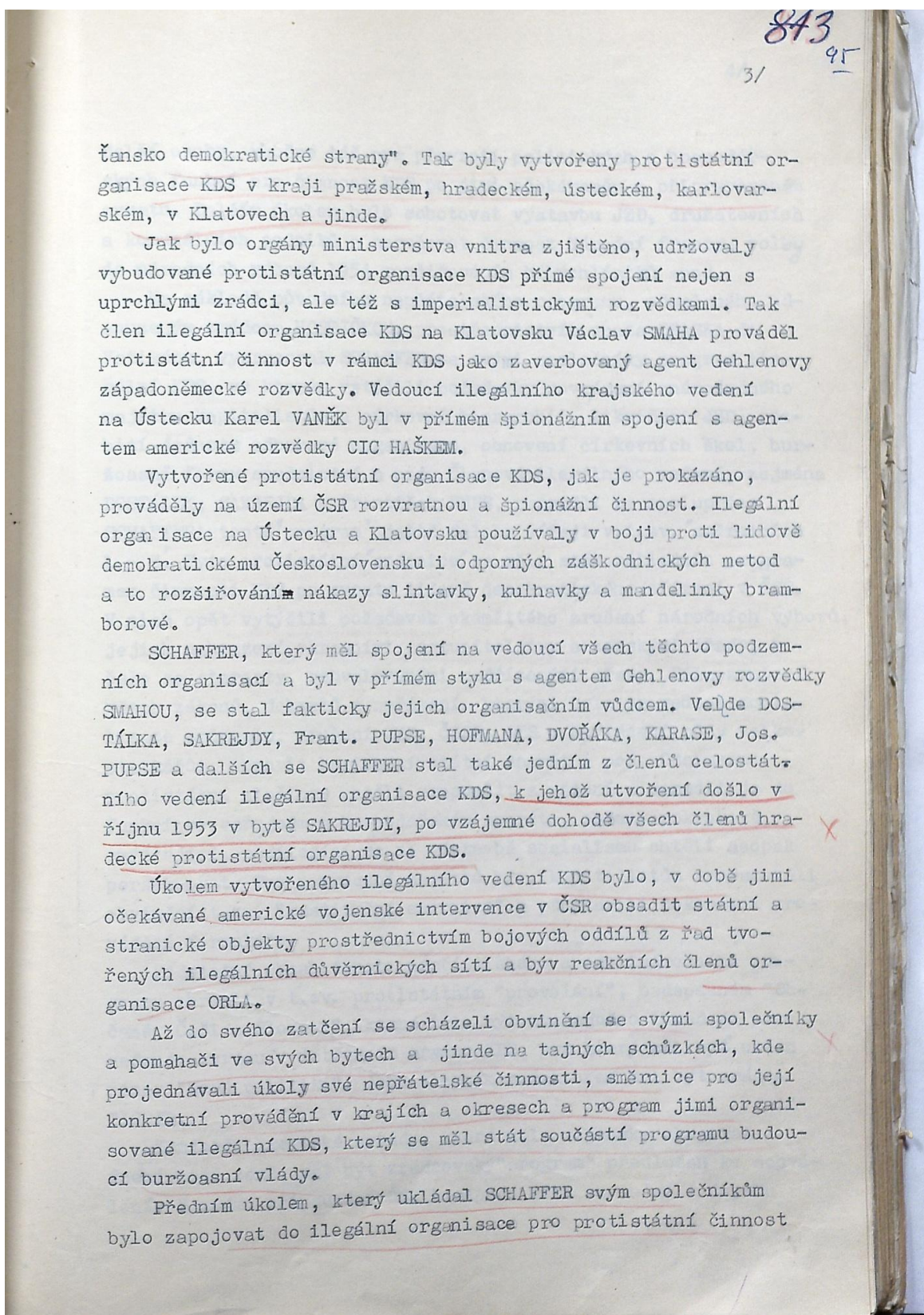

Obr. 5 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)

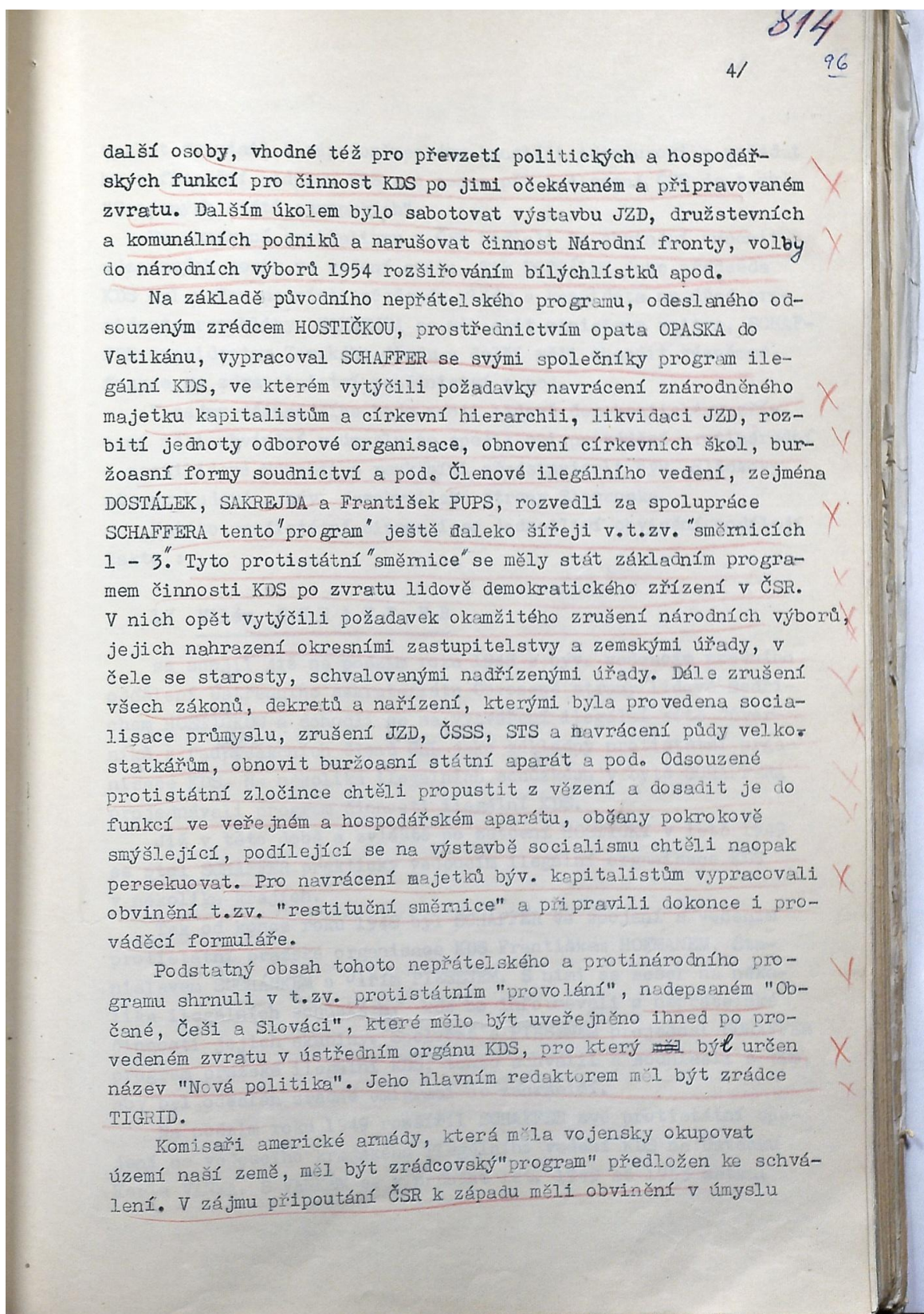

Obr. 6 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)

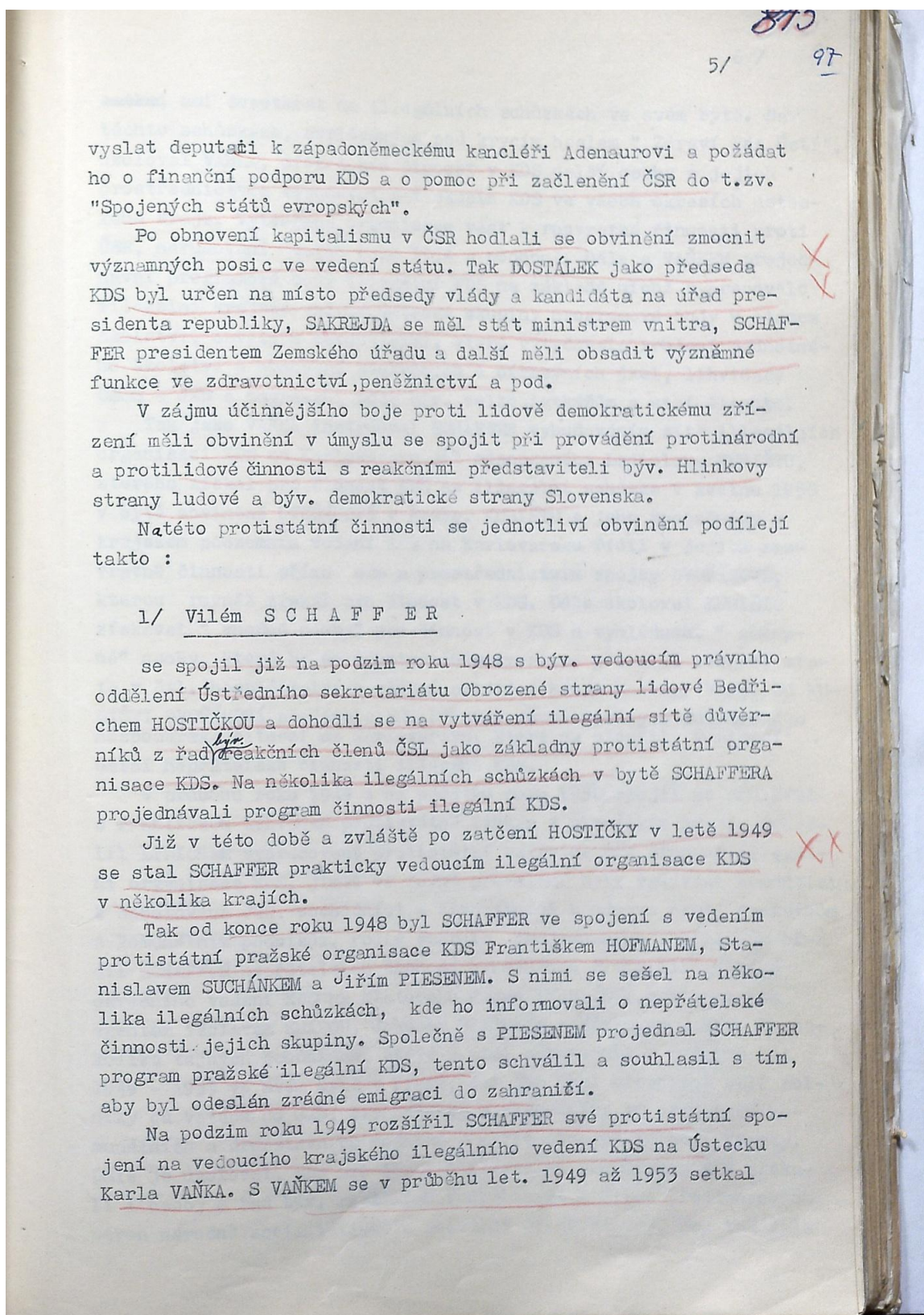

Obr. 7 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)

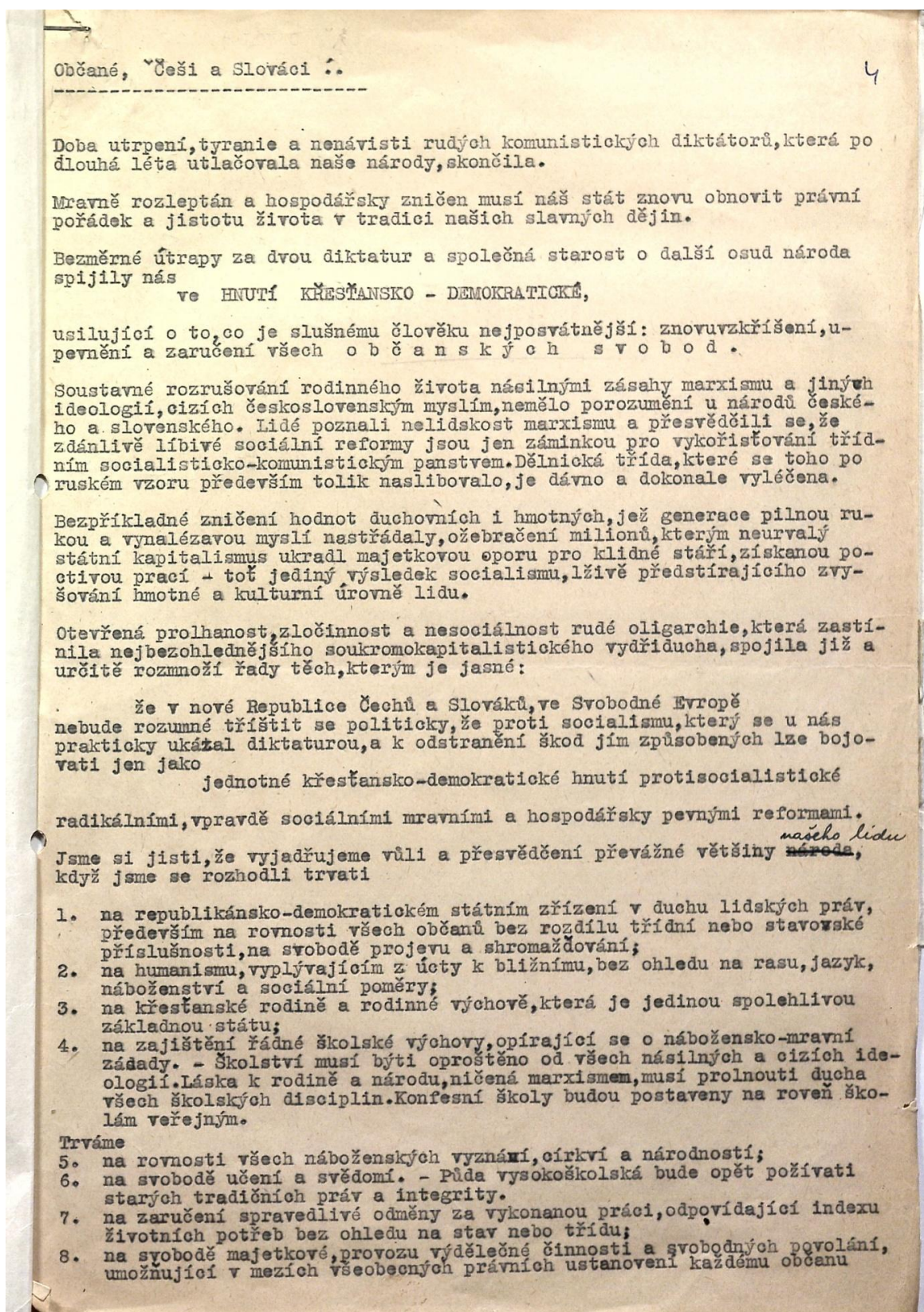

Obr. 8 Základ žaloby na skupinu Schaffer a spol. (ABS, sv. V-612 MV)

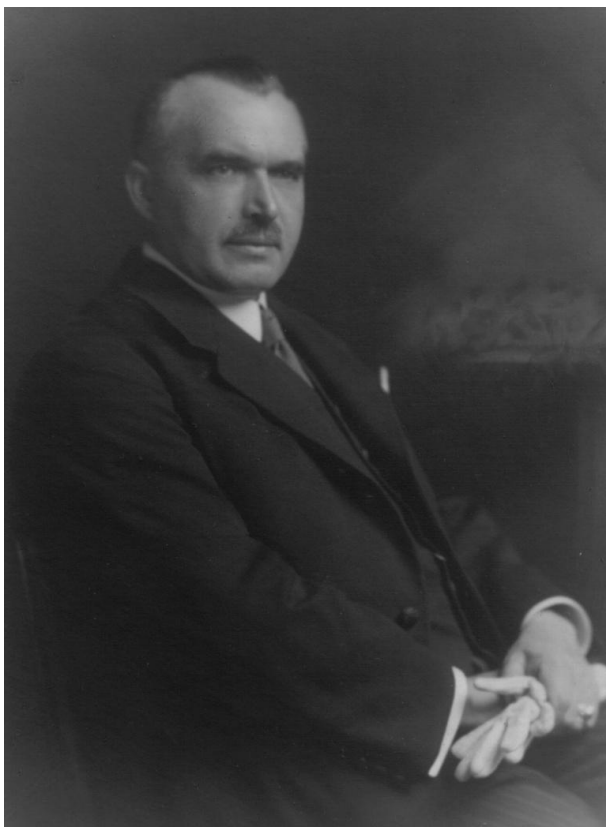

Obr. 11 Fotografie Viléma Schaffera před r. 1948 (ABS, sv. V-612 MV)

Obr. 12 Fotografie tehdejšího ministra Jana Dostálka v roce 1935 (Archiv autora)

Obr. 13 Vyšetřovací fotografie členů Schafferovy skupiny (ABS, sv. V-612 MV)

Vilém Schaffer ve vyšetřovací vazbě v Karlových Varech

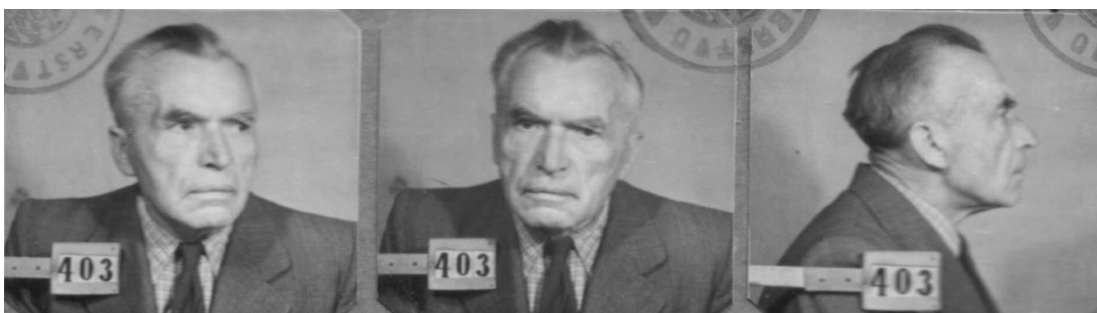
Ludmila Dvořáková ve vyšetřovací vazbě v Karlových Varech

František Hofman ve vyšetřovací vazbě v Praze

Hugo Sakrejda ve vyšetřovací vazbě v Hradci Králové

Jan Dostálek ve vyšetřovací vazbě v Hradci Králové

František Pups ve vyšetřovací vazbě v Hradci Králové

František Karas ve vyšetřovací vazbě v Hradci Králové

Josef Pups ve vyšetřovací vazbě v Hradci Králové

Milada Schafferová ve vyšetřovací vazbě v Praze

16 Seznam pramenů a literatury

16.1 Archivní prameny

16.1.1 Archiv bezpečnostních složek

Fond Vyšetřovací spisy

- V-392 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Stanislavu Suchánkovi a společníkům
- V-413 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Dvořák Josef a společníkům
- V-612 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Schaffer Vilém a společníkům
- V-710 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Josefus Karel
- V-872 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Skalický Milan a společníkům
- V-926 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Vaněk Karel a společníkům
- V-927 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Záleský Ladislav a společníkům
- V-1069 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Ladislavu Kubištovi a společníkům
- V-1272 Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti MUDr. Schauer Miroslav
- V-1289 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Andrlík Jan a společníkům

- V-1313 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Bohumilu Supovi a společníkům
- V-1356 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Smaha Václav a společníkům
- V-1906 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti: Stříteskému Josefu a společníkům
- V-2300 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Kostohryz Josef a společníkům
- V-2497 Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Janu Jakešovi
- V-2525 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Tichý Václav a společníkům
- V-2673 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Kostelka Miroslav a společníkům
- V-2681 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování Jaroslavu Cuhrovi a společníkům
- V-4447 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Jaroslavu Cuhrovi a společníkům
- V-5426 Vyšetřovací spis státního soudu v Praha: Sís Vladimír a spol.
- V-6301 Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Horáková Milada a společníkům
- Kartotéka „Akce 48“

Fond inspekce ministerstva vnitra

- A-8-265
- A-8-268
- A-8-521

- A2/1-567

Fond Ústředna Státní bezpečnosti

- signatura 305-382-1

- signatura 305-384-1

- signatura 305-730-8 Zápis z jednání vedení ČSL z 25. 2. 1948

Fond Správa kontrarozvědky (II. správa) I. díl 1954 - 1990

A 34, inv. č. 2583

16.1.2 Archiv KDU-ČSL (Praha)

- fond 1/1-4 Konference ČSL

- fond 2 ÚV ČSL

- fond 3/1 Předsednictvo ÚV ČSL 1948

- fond 3/2 Předsednictvo ÚV ČSL 1949

- fond 8/1 - Záписy z jednání poslaneckého klubu ČSL 1945–1950

- fond 17/1 Volby do zastupitelských orgánů

- fond 18/2 Osobnosti ČSL – Jan Šrámek

- fond 18/3 Osobnosti ČSL – Alois Petr

- fond 18/4 Osobnosti ČSL – Josef Plojhar

- fond 22/1 Činnost Čs. strany lidové – ČSL a Národní fronta 1948-1970

- fond 32/2 ČSL a církve

- fond 33/1 Rehabilitace stranická-soudní

- fond 40 Historie ČSL

16.1.3 Archiv autora

- Pozůstalost ing. Jana Dostálka
- Záznam rozhovoru se Zdislavou Kasalovou-Juklovou
- Záznam rozhovoru s Marií Tilschovou-Dostálkovou
- Záznam rozhovoru s Františkem Teplým
- Záznam rozhovoru s Václavem Teplým
- Digitalizované dokumenty k procesům s KDS u vojenského a krajského soudu
- Zpráva X. správy Federálního ministerstva vnitra „Křesťansko demokratická strana“, s. 1-34

16.2 Edice pramenů před r. 1989

Černá kniha o kardinálovi. Orbis, Praha 1949

Fakta nelze zamlčet. Svědectví lidí a dokumentů. Díl 1. Knihovna Rudého práva, Praha 1971

Fakta nelze zamlčet. Svědectví lidí a dokumentů. Díl 2. Knihovna Rudého práva, Praha 1971

Fakta nelze zamlčet. Svědectví lidí a dokumentů. Díl 3. Knihovna Rudého práva, Praha 1971

László Rajk a jeho společníci před lidovým soudem. Svoboda, Praha 1949

Proces proti titovským špiónům a rozvratníkům v Československu. Šefik Kevič a společníci. Orbis, Praha 1950

Proces proti vatikánským agentům v Československu. Biskup Zela a společníci. Orbis, Praha 1950

Proces proti vlastizradným biskupom Vojtašákovi, Buzalkovi, Gojdičovi. Tatran, Bratislava 1951

Proces s kardinálem Mindszentym. Orbis, Praha 1949

Proces s protisovětským trockistickým centrem (1937). Svoboda, Praha 1951

Proces s protisovětským pravičácko-trockistickým blokem (1938). Svoboda, Praha 1951

Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v čele s RUDOLFEM SLÁNSKÝM. Orbis, Praha 1953

Proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice. Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1950

Proces s vedením záškodnického spiknutí proti republice. Levné knihy, Praha 2008 (reprint z roku 1950)

16.3 Edice pramenů po r. 1989

Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951. Edice dokumentů, ed. Bulínová a kol., Brno 1994 (Díl 1., 1949-1950)

O procesech a rehabilitacích I. Knihovna zajímavostí, Praha 1990

O procesech a rehabilitacích II. Knihovna zajímavostí, Praha 1990

17 Odborná literatura

17.1 Odborná literatura před r. 1989

Andrš, Josef – Tuleškov, Ogňan: *Tradice ČSL*. Vyšehrad. Praha 1988

Balaš, Otakar: *Zelená internacionála – prodloužená ruka imperialistických nepřátel našeho lidu*. Svoboda, Praha 1952

Beran, Karel: *Před soudem lidu*. Melantrich, Praha 1950

Dostálek, Jan: *Liturgický sloh a novodobá tvorba chrámová*. Hradec Králové 1945

Dvořák, Miroslav – Černý, Jaroslav: *Žoldnéři války. Soudní proces s dr. Horákovou a spol.*. Mír, Praha 1950

Kartun, Derek: *Titovo spiknutí proti Evropě. Rajkův případ ve světle skutečností*. Orbis, Praha 1950

Löbl, Eugen: *Svedectvo o procese s vedením protištátného sprisahaneckého centra na čele s Rudolfom Slánským*. Vydavateľstvo politickej literatury, Bratislava 1968

O moskevských procesech proti Trockisticko-Bucharinských zločincům. Rovnost, Praha 1951

Organizační řád Československé strany lidové. ČAT, Praha 1946

Pimper, Antonín: *Křesťanský solidarismus*. ČAT Universum, Praha 1946

Svoboda, Alois – Tučková, Anna – Svobodová, Věra: *Jak to bylo v Únoru*. Mladá Fronta, Praha 1958

Svoboda, Alois – Tučková, Anna – Svobodová, Věra: *Spiknutí proti republice*. Melantrich, Praha 1949

Šejnman, M. M.: *Ideologie a politika Vatikánu ve službách imperialismu*. Mír, Praha 1951

Žák, Jiří: *Exkomunikace, zázraky a sabotáže*. Svoboda. Praha 1950

17.2 Odborná literatura po r. 1989 a literatura exilová

- Balík, Stanislav – Hanuš, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. 2. vydání, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2013
- Bašta, Jiří: *Lidové milice. Nelegální armáda Komunistické strany Československa 1948–1969*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2013
- Bednařík, Petr – Jiráček, Jan – Köpplová Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Grada, Praha 2011
- Blaive, Muriel: *Promarněná příležitost Československo a rok 1956*. Prostor, Praha 2001
- Blažek Petr – Kubálek, Michal (eds.): *Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a středoevropské souvislosti*. Praha 2008
- Bunža, Bohumír: *Československá strana lidová*. Řím 1971
- Bunža, Bohumír: *Rada svobodného Československa*. Toronto 1990
- Cuhra, Jaroslav: *Proces s „ilegální křesťansko demokratickou stranou“ v roce 1961*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1997
- Cuhra, Jaroslav: *Svědomy paměti*. Poznání, Olomouc 2009
- Cuhra, Jaroslav – Veber, Václav: *Za svobodu a demokracii I., Odpor proti komunistické moci*. Praha 1999
- Čečrdlová, Jaroslava: *Petr Zenkl: jeden z tvůrců československé demokracie*. Univerzita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 2011
- Čelovský, Bořivoj: *Politici bez moci. První léta exilové Rady svobodného Československa*. Tilia, Šenov u Ostravy 2000
- Dacík, Tomáš: *Církevně politický vývoj u nás po 2. sv. válce*. Brno 2000
- Doležal, Miloš: *Jako bychom dnes zemřít měli. Drama života, kněžství a mučednické smrti číhošťského faráře P. Josefa Toufara*. Nová tiskárna Pelhřimov, Pelhřimov 2012
- Dostál, Vladimír V.: *Agrární strana. Její rozmach a zánik*. Atlantis, Brno 1998

- Dvořáková, Jiřina: *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Sešit 16. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2007
- Dvořáková, Zora: *Milada Horáková*. Edice Kdo je ..., Středočeské nakladatelství, Praha 1991
- Dvořáková, Zora: *Z letopisů třetího odboje*. Hříbal, Praha 1992
- Dvořáková, Zora: *Navzdory nenávisti a mstě*. Tempo, Třebíč 2002
- Dvořáková, Zora: *Politikové na útěku: Osudy změněné 25. únorem 1948*. Epocha, Praha 2004
- Dvořáková, Zora: *Smrt pro tři ministry*. Opavsko, Český Těšín 1998
- Dvořáková, Zora – Doležal, Jiří: *O Miladě Horákové. A Milada Horáková o sobě*. Eva-Milan Nevole, Praha 2001
- Elnér, Roman: *P. Josef Plojhar a jeho politické působení v letech 1945-1981*. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2007
- Frolík, Jan: *Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek SNB v letech 1948-1989*. Sborník archivních prací 1991
- Fusek, Eduard Jan: *Doma a v exilu. Fragmenty vzpomínek*. Akropolis, Praha 2009
- Gebauer, František a kol.: *Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989. Statistický přehled*. Sešity Ústavu pro soudobě dějiny AV ČR. Svazek 12. Praha: Ústav pro soudobě dějiny AV ČR, 1993
- Gebauer, František – Kaplan, Karel – Koudelka, František – Vyhnálek, Rudolf: *Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948-1989*. ÚSD, Praha 1993
- Goněk, Vladimír – Dytrt, Petr: *Hubert Ripka. Un Européen*. Masarykova univerzita, Brno 2006
- Hanuš, Jiří: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2005
- Hanuš, Jiří – Štříbrný, Jan: *Stát a církev v roce 1950*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2001

- Hanzlík, František: *Bez milosti a slitování. B. Reicin – fanatic rudého teroru*. Ostrov, Praha 2011
- Hanzlík, František: *Únor 1948. Výsledek nerovného zápasu*. Prewon, Praha 1997
- Havlíčková, Petra: *Politické procesy z padesátých let minulého století*. Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2009
- Hejl, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*. Univerzum, Praha 1990
- Hejzlar, Zdeněk: *Praha ve stínu Stalina a Brežněva*. Práce, Praha 1991
- Hodný, Martin: *Českoslovenští politici 1918/1991*. Praha 1991
- Hruška, Zdeněk: *Proces se skupinou Kavan František a spol. Odnož organizace DAAK na Hořicku*. Bakalářská diplomová práce na Filosofické fakultě Masarykovy university, Brno 2009
- Huňka, Jan: *Prsten věrnosti. Život a utrpení Stanislava Zely, světícího biskupa olomouckého*. Matice cyrilometodějská, Olomouc 2003
- Cholínský, Jan: *Poutník Josef Kalvoda*. Dílo, Kladno 2002
- Jeřábek, Vojtěch: *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Stilus, Brno 2005
- Jirásek, Zdeněk – Trapl, Miloš: *Exilová politika v letech 1948-1956*. Olomouc 1996
- Jirásek, Zdeněk: *Československá pouťorová emigrace a počátky exilu*. Prius. Brno 1999
- Kadlecová, Kateřina: *Československá strana lidová v Jihlavském kraji v letech 1948-1960*. Diplomová bakalářská práce na FF UP, Olomouc 2013
- Kalous, Jan: *Čihošťský případ*. Nezávislé centrum pro studium politiky. Kolín 2008
- Kalvoda, Josef: *Role Československa v sovětské strategii*. Dílo, Kladno 1999
- Kalvoda, Josef: *Studená válka 1946-1989. Svoboda znamená odpovědnost*. Dílo, Kladno 2001
- Kaplan, Karel: *Alexej Čepička. Dobová dramata komunistické moci*. Barrister&Principal, Brno 2011
- Kaplan, Karel: *Československo v letech 1948-1953. 2. část*, SPN, Praha 1991

- Kaplan, Karel: *Československo v letech 1953-1966*. 3. část, SPN, Praha 1992
- Kaplan, Karel: *Druhý proces. Milada Horáková a spol. – rehabilitační řízení: 1968-1990*. Karolinum, Praha 2008
- Kaplan, Karel: *Kronika komunistického Československa. Doba tání 1953-1956*. Barrister&Principal, Brno 2005
- Kaplan, Karel: *Největší politický proces: „M. Horáková a spol.“*. Doplněk, Brno 1995
- Kaplan, Karel: *Nekrvavá revoluce*. Mladá Fronta, Praha 1993
- Kaplan, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997
- Kaplan, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*. Panorama, Praha 1990
- Kaplan, Karel: *Poslední rok prezidenta. Edvard Beneš v roce 1948*. Doplněk, Brno 1994
- Kaplan, Karel: *Poúnorový exil 1948-49*. Dialog, Liberec 2007
- Kaplan, Karel: *Sovětsí poradci v Československu 1948-1956*. Sešit 14. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1993
- Kaplan, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*. Doplněk. Brno 1993
- Kaplan, Karel: *Stb o sobě. Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2002
- Kaplan, Karel – Kosatík, Pavel: *Gottwaldovi muži*. Paseka, Praha 2004
- Kaplan, Karel – Paleček, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Barrister&Principal, Praha 2001
- Kol. autorů: *Český politický katolicismus 1848-2005*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2008
- Kol. autorů: *Kamínky*. 1. díl. Hradec Králové 2000
- Kol. autorů: *Kamínky*. 2. díl. Hradec Králové 2000
- Kol. autorů: *Kamínky*. 3. díl. Hradec Králové 2001
- Kol. autorů: *Kamínky*. 4. díl. Hradec Králové 2002

- Kol. autorů: *Kamínky*. 5. díl. Hradec Králové 2005
- Kratochvíl, Antonín: *Žaluji I. Česká expedice*, Praha 1990
- Kratochvíl, Antonín: *Žaluji II. Česká expedice*, Praha 1990
- Kratochvíl, Antonín: *Žaluji III. Česká expedice*, Praha 1990
- Koudelka, František: *Státní bezpečnost 1954-1968*. ÚSD, Praha 1993
- Koudelka, František - Váchalová, J.: *Trestní postih pro trestné činy proti republice v letech 1957-1968 v Československu*. ÚSD, Praha 1993
- Konečný, Karel: *Československá strana lidová na Novojičínsku 1948-1990*. UP Olomouc 2008
- Konečný, Karel: *Československá strana lidová na střední Moravě 1948-1960*. UP Olomouc 2005
- Kubín, Petr (ed.): *Brány pekelné ji nepřemohou. Kapitoly z pronásledování církvi v Československu kolem roku 1950*. Karolinum, Praha 2013
- Kugler, Pavel: *Ideové zdroje křesťanské demokracie ve střední Evropě v letech 1945–1948*. Disertační práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Praha 2013
- Kuklík, Jan a kol.: *Dějiny československého práva 1945-1989*. Auditorium, Praha 2011
- Kurečková, Tereza: *Retribuční procesy v letech 1945 – 1948 na území ČSR se zaměřením na region Plzeňska*. Diplomová práce na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň 2013
- London, Artur: *Doznání*. Československý spisovatel, Praha 1990
- Lukeš, Bohumil: *Historie křesťanské demokracie ve střeoevropském prostoru*. Evropská akademie pro demokracii, Jihlava 2002
- Luxmoore, Jonathan – Babiuchová, Jolanta: *Vatikán a rudý prapor. Boj o duši východní Evropy*. Volvox Globator, Praha 2003
- Mačala, Pavol – Marek, Pavel – Hanuš, Jiří (eds.): *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2010

- Marek, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2011
- Marek, Pavel a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií Filosofické fakulty University Palackého, Olomouc 2000
- Marek, Pavel – Hanuš, Jiří (eds.): *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2006
- Marek, Pavel (ed.): *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno 2008
- Možná, Tereza: *Rušení zahraničního rozhlasového vysílání pro Československo v období totalitního režimu*. Bakalářská práce na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2014
- Nálevka, Vladimír: *Horké krize studené války*. Vyšehrad, Praha 2010
- Nálevka, Vladimír: *Studená válka*. Triton, Praha 2003
- Nečas, Tomáš: *Analýza vývoje KDU-ČSL na české politické scéně*. Bakalářská práce na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2011
- Nekola, Martin: *Petr Zenkl: Politik a člověk*. Mladá fronta, Praha 2014
- Novosad, Jaroslav: *Štěpán Trochta – Svědek „T“*. Portál, Praha 2001
- Novosad, Jaroslav: *Štěpán Trochta – Všední den „T“*. Francova Lhota 2005
- Opasek, Anastáz: *Dvanáct zastavení. Vzpomínky opata Břevnovského kláštera*. Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, Praha 1992
- Otter, Pavel: *Církevní politika 1949: Dokumenty a komentáře*. Eman 1992
- Pecka, Karel: *Motáky nezvěstnému*. Atlantis, Brno 1990
- Pehr, Michal: *Československá strana lidová 1945–46*. Diplomová práce na Filosofické fakultě University Karlovy, Praha 2002
- Pehr, Michal a kol.: *Cestami křesťanské politiky*. EAD a Akropolis, Praha 2007

- Pehr, Michal: *Zápas o nové Československo 1939-1946*. Lidové Noviny, Praha 2011
- Pernes, Jiří: *Krise komunistického režimu v Československu v 50. letech 20. století*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2008
- Pernes, Jiří – Pospíšil, Jaroslav – Lukáš, Antonín: *Alexej Čepicka, šedá eminence rudého režimu*. Brána, Praha 2008
- Pěstová, Bernadetta Pavla: *Kardinál Josef Beran*. Diplomová práce, Katedra pastorálních oborů a právních věd, Katolická teologická fakulta University Karlovy, Praha 2011
- Radosta, Petr: *Protikomunistický odboj. Historický nástin*. Egem, Praha 1993
- Radostínský, Jiří: *Rozsudek, který otřásl světem*. ČTK-Pressfoto, Praha 1990
- Raška, Francis D.: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949-1961*. Academia. Praha 2009
- Rázek, Adolf: *672 hodiny vazby pátera Josefa Toufara*. (Elektronický dokument)
- Rázek, Adolf: *Stb + justice – nástroje třídního boje v akci Babice*. Sešit 6. ÚDV, Praha 2002
- Renner, Jan: *Československá strana lidová 1945-8*. Prius, Brno 1999
- Řeháček, Karel – Suková, Anežka: *Muž pevný a čestný... Josef Limpouch (1895-1965)*. Plzeň 2011
- Schulz, Uwe: *Velké procesy. Právo a spravedlnost v dějinách*. Brána, Knižní klub, Praha 1997
- Snížek, Tomáš: *Pohled československého exilového tisku na události v ČSR v letech 1948-1953*. Bakalářská práce na Filosofické fakultě Masarykovy university. Brno 2007
- Svoboda, Bohuslav – Polc, Jaroslav V.: *Kardinál Josef Beran. Životní příběh velkého vyhnance*. Vyšehrad, Praha 2008
- Svoboda, Martin: *Rok 1956 v Československu. Odezva událostí v Polsku a Maďarsku v Československu*. Magisterská diplomová práce na Filosofické fakultě Masarykovy university. Brno 2010

- Šimková, Lenka: *KATOLICKÉ NOVINY V LETECH 1968 -1989*. Diplomová práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. České Budějovice 2009
- Šindar, Jiří: *Zemřel pod cizím jménem*. Edice Osudy, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007
- Škerle, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech*. Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, Brno 2010
- Šotola, Antonín: *P. Josef Plojhar - život do r. 1946*. Bakalářská práce na Katolické teologické fakultě University Karlovy, Praha 2004
- Tigrid, Pavel: *Politická emigrace v atomovém věku*. Edice Prostor, Praha 1990
- Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek*. Rigorózní práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, Praha 2006
- Tomek, Prokop: *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Vyšehrad, Praha 2009
- Tomeš, Josef a kol.: *Československý biografický slovník*. Academia, Praha 1992
- Tomeš, Josef a kol.: *Tváře našich parlamentů 1861-2011*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2012
- Trapl, Miloš: *Exil po únoru 1948*. Olomouc 1995
- Trapl, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Danal, Olomouc 1995
- Trapl, Miloš – Konečný, Karel – Marek, Pavel: *Politik dobré vůle. Život a dílo Jana Šrámka*. Vyšehrad, Praha 2013
- Turzová, Marie Virginie: *Kartouzský vězeň. Mons. Jan Šrámek*. Trinitas, Ústí nad Labem 2006
- Utitz, Bedřich: *Neuzavřená kapitola. Politické procesy padesátých let*. Lidové nakladatelství, Praha 1990
- Vaňous, Jaroslav: *Demokratická strana ve stranickém systému ČSR v letech 1945–1948*. Bakalářská práce na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Praha 2007
- Vaško, Václav: *Dům na skále. 1. Církev zkoušená: 1945 - začátek 1950*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004

- Vaško, Václav: *Dům na skále. 2. Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007
- Vaško, Václav: *Neumlčená*. Zvon, Praha 1990
- Vaško, Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999
- Vlček, Vojtěch: *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*. Matice cyrilometodějská, Olomouc 2004
- Vodičková, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. Centrum pro studium demokracie a kultury – Ústav pro studium totalitních režimů, Brno – Praha 2009
- Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl I. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 8, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2003
- Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl II. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 9, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2003
- Vorel, Jaroslav – Šimánková, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948-1953*. Díl III. Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. č. 10, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2004
- Vrkočová, Ludmila (ed.): *Svědectví. Osudy politických vězňů 1947–1976*. Praha 2007
- Vykoukal, Jiří – Litera, Bohuslav – Teichman, Miroslav: *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 -1989*. 1. vyd. Libri, Praha 2000
- Zidek, Petr: *Příběh herečky. Dělnická prokurátorka Ludmila Brožová a její svět*. Dokořán, Praha 2010

17.3 Sborníky a vybraná odborná periodika

Anev, Petr: *Procesy s údajnými přísluhovači Zelené internacionály*. In: Paměť a dějiny č. 4/2012, s. 23-34

Bárta, Milan: *Přestaňte okamžitě rušit modré*. In: Paměť a dějiny č. 3/2012, s. 45-54

Bašta, Jiří: *Lidové milice – nelegální armáda KSČ*. In: Paměť a dějiny č. 2/2008, s. 99-108

Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody. Praha 2005

Fiala, Petr – Hanuš, Jiří: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Praha 2002

Charouz, Jindřich Zdeněk: *Internace Msgre. Šrámka a P. Františka Hály v novojiřském klášteře*. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica 31. Olomouc, UP Olomouc, 2002, s. 283-292

Cholínský, Jan: *Heroický skeptik, jenž v žertu neměl sobě rovna. Nad životem a dílem Ladislava Jehličky (1916-1996)*. In: Securitas Imperii č. 19, 02/2011, s. 168-199

Cholínský, Jan: *Nesmiřitelný rozkol 1948–1956. Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí*. In: Securitas Imperii č. 16, 01/2010, s. 52-87

Cholínský, Jan: *Vlastislav Chalupa a Josef Kalvoda – dva osudy a dva odboje*. In: Veber, Václav – Budeš, Jan a kol.: *Třetí odboj*. Plzeň 2010, s. 55-82

Cholínský, Jan: *Vojáci Kristovi, aréna volá! Sursum corda!* In: Paměť a dějiny č. 2/2010, s. 94-108

Joklová, Kateřina: *Členové Československé strany lidové v navazujících procesech na kauzu Milada Horáková a spol. v severozápadních Čechách*. In: Marek, Pavel: „Bílá místa“ v dějinách Československé strany lidové. *Sborník prací z mezinárodní vědecké konference k 90. výročí založení strany (1919-2009)*. Gloria, Olomouc 2009, s. 172-181

Joklová, Kateřina: *Likvidace tzv. Křesťanskodemokratické strany v severozápadních Čechách*. In: Veber, Václav – Budeš, Jan a kol.: *Třetí odboj*. Plzeň 2010, s. 181-191

- Kol. autorů: *Biskup Ján Vojtaššák a jeho miesto v slovenských cirkevných dejinách*. Katedra historie a biblických vied Teologickej fakulty Katolíckej univerzity Ružomberok, Ružomberok 2011
- Kol. autorů: *Církevní procesy padesátých let*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002
- Kol. autorů: *Česko-slovenská historická ročenka 2005*. Masarykova univerzita, Brno 2005
- Kol. autorů: *Jan Šrámek - kněz státník politik*. Filosofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc 2004
- Kol. autorů: *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2010
- Konečný, Karel: *Ilegální organizace poslanců a funkcionářů ČSL po únoru 1948 na Moravě*. In: *Střední Morava: vlastivědná revue*. Memoria 12, č. 23, Olomouc 2006, s. 42-50
- Konečný, Karel: *Zemský sjezd „obrozené“ Československé strany lidové v Kroměříži roku 1948*. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Ročník LVII, 3/2005, Brno 2005, s. 248-258
- Lesák, Josef: *Soutěž politických stran v systému obnovené republiky*. In: *Československo na rozhraní dvou epoch nesvobody*. Národní archiv a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2005, s. 111-117
- Machálek, Vít: *Fenomén „politického katolicismu“: Československá strana lidová 1919-1948*. In: ... s. 34-39
- Michálek, Slavomír: *Odmítnutí Marshallova plánu. Československá politika mezi Východem a Západem*. In: *Dějiny a současnost* 07/2007, Praha 2007, s. 33-36
- Nedvědický, Kamil: *Únor 1948 jako počátek nelegitimního režimu*. In: *Securitas Imperii*, 02/17, Praha 2010, s. 60-79
- Pehr, Michal: *Československá strana lidová a únor 1948*. In: *Únor 1948. Šedesát let poté*. Sborník textů, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2008, s. 139-152

- Plachý, Jiří: *Biskup Trochta v hodině velké zkoušky*. In: *Securitas Imperii*, 11, Praha 2005, s. 129–134
- Popová, Martina: *Soudní procesy spojené s Křesťanskodemokratickou stranou u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1954-55*. In: Kol. autorů: *Vysokoškoláci o totalitě*. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2012, s. 287-317
- Rapavá, Ivana: *Křesťanskodemokratická strana před Krajským soudem v Ústí nad Labem v 50. letech*. In: *Securitas Imperii* č. 19, 02/2011, s. 10-42
- Rokoský, Jaroslav: *Amnestie 1960*. In: *Paměť a dějiny* č. 1/2011, s. 36-54
- Slavíková, Věra: *Ing. Jan Kopecký - poslanec a ministr techniky*. In: *Orlické hory a Podorlicko* 8/1996, s. 108-128
- Skoupý, Arnošt: *Počátky přeměny Svazu Československých spolků ve Švýcarsku v exilovou organizaci*. In: *Emigrace*. Sborník historických prací. Centrum pro československá exilová studia. Olomouc 2008, s. 43-54
- Suchánek, Drahomír: *Počátky exilové politiky Československé strany lidové. Adolf Procházka, Adolf Klimek a boj o Šrámkovo nástupnictví (1948-1953)*. In: *Soudobé dějiny* 4/2007, Praha 2007, s. 651-681
- Tilsch, Jan: *Ing. Jan Dostálek a proces s vedením „ilegální protistátní organizace KDS“*. In: *Marginalia Historica* 2/2012, Praha 2012, s. 137-149
- Trapl, Miloš: *Beneš a Šrámek v zahraniční činnosti 1939-45*. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Historica* 28. Olomouc, UP Olomouc, 1998, s. 113-120
- Veber, Václav: *Jak to bylo s demisemi v únoru 1948*. In: *Paměť a dějiny* č. 1/2009, s. 5-10
- Vlček, Vojtěch: *Čeští mučedníci z doby komunismu*. In: *Teologické texty* 2/2003, Praha 2003, s. ?
- Vodičková, Stanislava: *Tribun pražského lidu Mons. Alois Tylínek*. In: *Terezínské listy* 2010, č. 38, s. 74–88

18 Internet - seznam využitých stránek k tématu

18.1.1 Dobová i současná periodika na internetu

Lidová Demokracie (Praha, rok 1947-9, 1968-9)

- <http://katalog.fsv.cuni.cz/DigitalniKnihovna/Default.aspx>

Rudé Právo (Praha, rok 1945-89, v digitalizované podobě)

- Pro roky 1950-1989 - <http://archiv.ucl.cas.cz/?path=RudePravo>
- Pro roky 1945-1951 - <http://katalog.fsv.cuni.cz/DigitalniKnihovna/Default.aspx>

Svobodné Slovo (Praha, rok 1945-1984, v digitalizované podobě)

- <http://katalog.fsv.cuni.cz/DigitalniKnihovna/Default.aspx>
- <http://kramerius.fsv.cuni.cz/search/i.jsp?pid=uuid:408ed78a-0355-4e8c-a71a-94755bb427d4>

Práce (Praha, rok 1945-1965, v digitalizované podobě)

- <http://kramerius.fsv.cuni.cz/search/i.jsp?pid=uuid:0bc12264-8b96-4ecb-bb20-8880f770fa1a>

Tvorba (Praha, rok 1948)

- <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=Tvorba/17.1948/1>

Dějiny a současnost:

<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/7/odmitnuti-marshallova-planu-/>

Teologické listy:

<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Proticikevni-boj-po-unoru-1948.html>

Katolický týdeník:

<http://www.katyd.cz/clanky/aby-dobro-bylo-dobro-a-zlo-zlo.html>

18.1.2 Stránky historických institucí

Ústav pro soudobé dějiny

http://www.usd.cas.cz/archiv_SD/sd_4_2007.pdf

Archiv bezpečnostních složek

<http://www.abscr.cz/>

<http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik4-2006/kap07.pdf>

Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR)

<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no19/009-042.pdf>

Policie ČR (stránky ÚDV)

<http://www.policie.cz/clanek/dokumentace-vzniku-a-pricin-mezakonnosti-v-cinnosti-cs-prokuratury-zprava-dokumentacni-komise-generalni-prokuratury-z-10-cervence-1969.aspx>

<http://www.policie.cz/clanek/tajny-rozkaz-ministra-narodni-bezpecnosti-z-14-5-1953.aspx>

<http://www.policie.cz/clanek/ocista-zemedelskych-skol.aspx>

Digitální archiv Rádia Vatikán (Radio Vaticana):

<http://www.ustrcr.cz/cs/archiv-vysilani-ceske-redakce-radia-vatikan>

Rádio Svobodná Evropa:

<http://www.nm.cz/Historicke-muzeum/Oddeleni-HM/Ceskoslovenske-dokumentacni-stredisko/Zvukovy-archiv-Radia-Svobodna-Evropa/>

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna:

<http://www.psp.cz/eknih/index.htm>

Konfederace politických vězňů:

<http://www.kpv-cr.cz/>

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR:

<http://www.usd.cas.cz/>

Paměť národa:

<http://www.pametnaroda.cz/>

<http://www.pametnaroda.cz/story/prucha-richard-1921-1643>

Post bellum:

<http://www.hrdinove.cz/>

Totalita:

<http://www.totalita.cz/>

http://www.totalita.cz/proc/proc_horakovam.php

Moderní dějiny:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/zpravy-o-vysledcich-revize-politickych-procesu-z-obdobi-let-1949-1954-22-8-1963/>

Československé dokumentační středisko, o. p. s.

<http://csds.cz/cs/g6/354-DS.html>

18.1.3 Samostatné tematické stránky

<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/cirkevni-procesy-50-let/>

http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Historica29/Historica29_32.pdf

http://is.muni.cz/th/165310/ff_m_b1/Final.pdf

<http://kdddweb.pedf.cuni.cz/files/V%C3%BDb%C4%9Br%20doporu%C4%8Den%C3%A9%20literatury%20T%C5%98ET%C3%8D%20ODBOJ.pdf>

http://www.praha-vinor.cz/svedectvi_komunismu/celkovydisp.pdf

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/215814-unor-1948-zacal-demisi-12-ministru-teto-fatalni-chyby-gottwald-vyuzil/>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_vl%C3%A1da_Klementa_Gottwalda

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Kopeck%C3%BD_\(politik\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Kopeck%C3%BD_(politik))

http://cs.wikipedia.org/wiki/Proces_se_skupinou_Milady_Hor%C3%A1kov%C3%A9

http://cs.wikipedia.org/wiki/Ludmila_Bro%C5%BEov%C3%A1-Polednov%C3%A1

http://zpravy.idnes.cz/trest-pro-horakovou-padl-uz-pet-dni-pred-procesem-f7t-/domaci.aspx?c=A070712_211510_domaci_mad

<http://proces-h.ic.cz/>

KDU-ČSL:

<http://www.kdu.cz/Dokumenty/Historie.aspx>